صورة عن الأصل

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ב"ל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, י"ד בחשון תשמ"ח, 6 בנובמבר 1987 • גליון 19264

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.65 ש"ח, באילת 1.43 ש"ח

היום בדבר
השב"כ והדו"ח / חיים צדוק, טובה צימוקי. הדולר והפיחות / מוריה אבנימלך, דהוד שרביט, מושיק. הפסגה והוועידה / חגי אשד, אמנון דנקנר. זכות הביקורת / מנדי מרון ודן הלפרין. במחשבה שניה / דני רובינשטיין. עבודה לבנונית / שמעון וייס. חטף־פתח / ורדה צימרמן. 70 למהפכה / חיים גורי, דן הורוביץ, אמנון סלע, מיכאל אגורסקי, ויקטור ברייליבסקי, גליה גולן, גור עופר. תחרויות / נתן רועי, דליה שרון. „משא" לספרות ואמנות ו„דבר השבוע".

מזג האוויר
(עט)– מזג האוויר להיום: מעונן חלקית עד מעונן עם גשם בצפון ובמרכז הארץ. תחול ירידה בטמפרטורות. הטמפרטורות החזויות: ירושלים 8־15, רמת הגולן 11־17, נהריה 12־20, צפת 8־14, חיפה 10־20, טבריה 11־22, נצרת 9־17, עפולה 8־20, השומרון 8־17, תל־אביב 11־20, לוד 10־20, יריחו 12־23, עזה 12־20, אילת 15־26.

מו"מ לשחרור שבויי צה"ל וצד"ל • לחד: הופסק שחרור המחבלים מאל־חיאם – ישמשו למיקוח

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

מפקד צד"ל, גנרל אנטואן לחד, גילה אתמול כי הוחל משחרורם של מחבלים ומשתפי פעולה הכלואים במחנה המעצר של צד"ל באל־חיאם, כדי שיוכלו לשמש בעתיד קלף מיקוח במגעים לשחרור שבויים ישראליים וחיילים של צד"ל המוחזקים בידי המחבלים. עליהם כתב סוכנות, אי־פי אמר לחד כי מתנהל מו"מ.

במסיבת עתונאים שקיים אתמול במטולה אמר לחד, כי עד לא מכבר היה נהוג לשחרר מחבלים וחשודים בפעילות עוינת כמחווה של רצון החליט לשמור על כלואיו, כדי שישמשו קלף מיקוח בעתיד. לחד אמר עוד, כי אינו מאמין שמו"מ כזה ישא תוצאות משום שהמחבלים המחזיקים בשבויים הישראלים ובחיילי צד"ל, נתונים למרות סורית ואיראנית ואינם יכולים להחליט על דעת עצמם.

בהתייחסו לתקריות האחרונות באזור הבטחון אמר לחד, כי המחבלים אומנם מציגים את

(המשך בעמ' 2)

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

פקיד בכיר בירושלים אמר, כי ישראל תעשה מאמצים עילאיים להביא לשחרור השבויים ולברר את גורלם של הנעדרים. המדובר בנווט השבוי ככל הנראה בידי אחד הפלגים של ארגון „אמל" בראשותו של נביה ברי ובשני חיילי צה"ל שנחטפו בדרום לבנון. בידי ישראל ידיעות ברורות כי הנווט בחיים, אך אין ודאות באשר לשני החיילים. אם כי הערכה של גורמים מוסמכים בישראל היא כי הם בחיים או לפחות אחד מהם ומוחזקים, ככל הנראה בידי אחד הפלגים של התנועה השיעית הקיצונית „חזבאללה".

יצויין, כי לאחרונה התפרסם בכמה עיתונים ערביים כי מתקיים מו"מ בין ישראל לסוריה, לבנון והארגונים השיעיים.

דוברים רשמיים של ישראל סירבו אמש להתייחס לעניין זה.

משרד הבטחון: אין תגובה

מקורות בלשכת שר הבטחון מסרו בתגובה: „אין אנו מגיבים על ידיעות המתפרסמות בנושאי שבויים, חטופים או נעדרים".

נשיא ארה"ב רונלד רייגן לוחץ על מדשאות הבית הלבן את ידו של פרנק קרלוצ'י המחליף את שר ההגנה הפורש של ארה"ב, קספר ויינברגר, משמאל (צילום: אי.פי)

ויינברגר מזהיר עם פרישתו:

הרוסים עשויים לרמות ביישום הסכמי הנשק

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר").– בטכס שנערך אתמול בבוקר בבית הלבן נפרד הנשיא רייגן משר ההגנה קספר ויינברגר, שאמר כי הוא מסיים את תפקידו בשל מצב בריאותה של רעייתו.

עם זאת רמז ויינברגר אתמול, כי יש לו חילוקי דעות עם גורמים אחרים בממשל בשאלת היחס לסובייטים. הוא חזר והדגיש את חוסר־האמון הבסיסי שהוא רוחש להם, טען כי הם עלולים לרמות ביישום הסכמים, והביע רק בשפה רפה מאוד תמיכה בהסכם לפירוק הטילים בעלי הטווח הבינוני, העומד להיחתם בין שתי המעצמות בחודש הבא.

(המשך בעמ' 2)

הדולר לשפל נוסף • בנקים בארה"ב העלו את הריבית

מאת מוריה אבנימלך ואמנון דנקנר, סופרי „דבר"

הדולר ירד אתמול בניו יורק לשפל הנמוך ביותר ב־39 שנה ושערו ירד עד 1.665 מארק. בלונדון ירד שערו ל־1.6735 מארק. כלפי הין היפני ירד הדולר ל־134.5. ירידת הדולר מבטאת פסימיות של המשקיעים לגבי הצלחת שיחות הממשל האמריקאי עם הקונגרס לגבי קיצוץ התקציב, וכתוצאה מכך פסימיות לגבי צימצום הגרעון המסחרי של ארה"ב.

דומיננטיות השפעת הגרעון בתקציב על השווקים הפיננסיים גרמה לראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר לשלוח מסר אישי לנשיא רייגן ולהביע את דאגתה להצלחת השיחות עם הקונגרס לקיצוץ התקציב. ארבעה בנקים מובילים בארה"ב החליטו אתמול להוריד את ריבית החובה ללקוחות

(המשך בעמ' 2)

הסברים מספרד לדחיית ביקור שרון: הוא לא רצוי, הערבים לוחצים

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ספרד דחתה למועד בלתי־מוגדר את ביקורו של שר התעשייה והמסחר אריאל שרון בראש משלחת של תעשיינים ואנשי עסקים שנועד להתקיים באמצע החודש.

מקורות ספרדיים מסרו הסברים סותרים על סיבות הדחייה. מקור אחד ייחס אותה ללחצים של חוגים פרו־ערביים שהופעלו עליהם על רקע כינוסה הקרוב של ועידת הפסגה הערבית ברבת־עמון, ואילו מקור אחר אמר כי שרון פשוט אינו רצוי בארצם. מירושלים נמסר, כי ההחלטה על דחיית הביקור התקבלה בהיעדרם של ראש הממשלה פיליפה גונזאלס ושר החוץ שלו המסיירים בדרום־אמריקה.

פקידים בירושלים אמרו, כי הם רואים בחומרה רבה את הצעד הנובע מכניעה ללחץ ערבי וציינו, כי הוא יעיב על היחסים בין שתי המדינות ויפגע בקשרים הכלכליים שהחלו להתפתח לאחרונה.

נשיא איגוד לשכות המסחר דן גילרמן שהיה מיועד לעמוד בראש משלחת התעשיינים ואנשי עסקים אמר לסופרו הכלכלי של „דבר", דני גוב כי הביקור הוכן בקפידה רבה, ואמור היה להפגיש את המשלחת עם האישים החשובים בחיי הכלכלה של ספרד. דחיית הביקור ללא תאריך היא בעיניו התפתחות חמורה, תסב נזק, ומעידה כנראה על כניעה ללחץ ערבי – דבר שאין הדעת סובלת אותו.

קיסר: לא לשגע את המדינה בפיחות

(עט).– מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר אמר אמש, כי לעצראים לגרש הדולר יש לתת במה שער, „לא צריך לשגע את כל המדינה על־ידי פיחות".

קיסר, שרואיין ביומן גלי צה"ל, בעקבות פגישתו באותו יום עם שר האוצר, אמר כי שר האוצר חזר על הודעתו, שאין שום מחשבה בממשלה לעשות פיחות בימים או בחודשים הקרובים.

„מקובלת עלי הודעת שר האוצר, שאין לצפות לפיחות קרוב", אמר קיסר, בהדגישו כי הוא בעד יציבות ונגד גרימת עצבנות על ידי יצירת רושם, שהפיחות קרוב.

עוד אמר, שהזעזועים בשוק העולם, גם אם יהיו להם השלכות על המשק שלנו, אינם צריכים לגרום לזעזועים ביחסי העבודה בארץ.

„העבודה" לימין לוינסקי אך גוברת ההערכה: אין לו סיכוי

מאת עליזה ולך, ויוסי כהן, סופרי „דבר"

„עקיבא לוינסקי הוא המועמד שלנו לראשות הסוכנות, אך אין זה מן התבונה שכל שבוע הלשכה תקיים דיון מחדש בנושא", אמר אתמול מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, בישיבת לשכת המפלגה.

ישיבת לשכת המפלגה כונסה אתמול לדיון בתקנון הבחירות לרשויות המקומיות, אך באחרונה אין כינוס של פורום מפלגתי שאין דנים בו גם במערכות לוינסקי ושבו נגררים ראשי מפלגת העבודה להתייצב באחוריו, בהתעלמות מהמסרים של הגורמים הלא־ציוניים בתוך האגפים של הסוכנות.

גם יו"ר מפלגת העבודה, שמעון פרס, והתייצב אתמול שוב

(המשך בעמ' 2)

שרי „העבודה" נתנו ארכה לנסים: פתרון להתיישבות תוך שבוע • שרון: לתת ערבות

מאת עליזה ולך, יוסי מלמן, דויד פרשקו, חגי גוב, סופרי „דבר"

אם לא יימצא פתרון להחשת הסיוע להתיישבות בתוך שבוע, יביאו שרי מפלגת העבודה את הנושא להכרעת הממשלה, כך הוחלט אתמול בישיבה השבועית של שרי מפלגת העבודה, עליה דיווחו של ממלא־מקום ראש הממשלה, שמעון פרס, בלשכת המפלגה אתמול.

פרס סקר בלשכת המפלגה את תולדות חיפושי הפתרון למשבר ההתיישבות והדגיש, כי אינו מקבל את טיעוניו של שר האוצר נגד ערבות המדינה לפריסת חוב החקלאים, אך „המצב לרגע זה הוא ששר האוצר אמר שיציע אלטרנטיבה".

לדברי פרס, ההצעה החלופית שיביא נסים צריכה להיות מקובלת על המושבים ועל הבנקים, והוא אינו מאמין שתימצא כזאת. לפיכך, על אף החלטת הלשכה מהשבוע שעבר, להביא את הנושא להחלטת ממשלה כבר ביום א' הקרוב, תינתן ארכה של שבוע נוסף, למען מציאת הפתרון ששר האוצר הבטיח לשקוד עליו.

שרון מצטרף לעמדת שרי המערך

שר התעשייה והמסחר אריאל שרון החליט להפר את החלטת שרי הליכוד בעניין משבר הסיוע למושבים, והצטרף בעמדתו לזו של שרי המערך שהחליטו בישיבתם השבועית, כי על המדינה להעניק מיד וללא איחור ערבות של 300 מיליון שקלים כדי לאפשר לחקלאים, במיוחד בישובי קו העימות, להיחלץ מהמשבר הכספי שבו הם שרויים זה תקופה ארוכה.

החלטה עקרונית בעניין זה התקבלה כבר על ידי ועדת הכספים, אך השר משה נסים מתנגד למתן ערבות מדינה. שרי הליכוד בישיבתם שלשום תמכו בעמדתו.

שמעון פרס אמר, כי המשבר בחקלאות הוא נושא לאומי וערכי ויש להגיע בהקדם לפתרונו. השר שרון הביע את תמיכתו בעמדת שרי המערך לאחר שנועד השבוע עם השר לקליטת עלייה יעקב צור, העומד בראש שרי המערך העוסקים למען החקלאים.

מטה המאבק החקלאי נותן לממשלה פסק־זמן

מטה המאבק החקלאי, הכולל את כל תנועות ההתיישבות, כולל התאחדות האיכרים, שהתכנס אתמול בערב בהשתתפות שר החקלאות וסגנו, נחמקין וכץ־עוז וראש המחלקה להתיישבות ניסים זוילי עם נציגי כל התנועות – החליט לאחר דיון, לתת פסק זמן לממשלה כדי ליישם את המלצות ועדת

(המשך בעמ' 2)

ועידת הפיסגה הערבית נפתחת ביום א'

מדינות המפרץ יבקשו להחזיר את מצרים לחיק הליגה הערבית

בישראל: סברה שהפיסגה תחזק את חוסיין לעומת הערכות שהיא תחלישו

מאת דן אבידן

מדינות המפרץ הפרסי עשויות להעלות בוועידת הפסגה הערבית המיוחדת ברבת־עמון הצעה שלפיה תוכל כל מדינה ערבית בנפרד לחדש את יחסיה הדיפלומאטיים עם מצרים, כך מסרו אתמול מקורות במפרץ הפרסי.

ועידת הפסגה הערבית המיוחדת אמורה להיפתח ביום ראשון אחר הצהריים ברבת־עמון. לפי אותם מקורות, עשויות מדינות המפרץ להעלות את ההצעה בטענה שנוכח האיומים הנובעים עליהן מצד איראן – רק מצרים יכולה להושיט לעזרתן בשעת הצורך ולכן הן מעוניינות לחדש את קשריהן עימה. משקיפים מציינים שאם ההצעה תועלה בפסגה היא תזכה בניבוי עיראקי, אך תיתקל בהתנגדות מצד סוריה ולוב.

בינתיים נמסר, כי הנשיא ג'זמייל יעלה בפיסגה תביעה להרכבת כוח הרתעה בין־ערבי, שיכלול גם חיילים מצריים ושמשימתו תהיה לסייע למימשל הלבנוני המרכזי לאכוף את מרותו על כל שטח המדינה. יוזמה זו נדונה בשיחות שקיים ג'זמייל עם הנשיא מובארק בקאהיר והיא נועדה, בין השאר, להוות תחליף להצעת הסדר אמריקאית.

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

חילוקי דעות נתגלעו בין שר החוץ שמעון פרס לגורמים מוסמכים אחרים בקשר לתוצאות הצפויות מוועידת הפיסגה הערבית המתכנסת מחרתיים ברבת־עמון.

שמעון פרס מעריך כי המלך חוסיין יצא דווקא מחוזק מהוועידה וימשיך לפעול למען מו"מ עם ישראל באמצעות פתיחה של ועידה בין־לאומית. לעומת זאת, הערכה אצל הגורמים המוסמכים כי מרחב התמרון של המלך יחלש בעקבות הוועידה והוא יתקשה עוד יותר לפעול למען מו"מ ישיר עם ישראל.

להערכת אותם גורמים, השתתפותה של סוריה בוועידה ומאמציו של המלך לגבש אחדות של העולם הערבי תאלץ אותו לוותר על חלק מעמדות קודמות שלו בקשר לתהליך השלום עם ישראל.

שר החוץ שמעון פרס סבור גם, כי לאחר ועידת הפסגה ברבת־עמון תימשך „תקופת ההמתנה" בתהליך השלום באזור עד לוועידת הפיסגה בין נשיא ארה"ב רונאלד רייגן ומזכיר המפלגה הקומוניסטית של ברה"מ מיכאל גורבצ'וב.

כשלונות נוספים ל„ערוץ החי"

הציבור לא הגיע להופעות כוכבי הטלוויזיה ונדרשו צופים מתנדבים

מאת רמי לוי ויצחק בן־הוד, סופרי „דבר"

אתמול היו אמורות להתקיים במיצעון „צהתאי" בת־יא ובבית־האולם במוצא הופעות „העורך יתוי" של שובתי רשות השידור אלא שמספר הנוכחים בהם לא היה לפי ציפיות המארגנים. המצב היה כה רע עד ש„משדר האמרגנות הגדול בארץ", מפי שקרא אהרון גולדפינגר ימסיק לפעולות שהוא מארגן, נאלץ לבטל את ההופעה בצוותא מחמת חוסר קהל. גם ההופעה שהתקבה בעפולה במצב שבכולה ובגע ואהרון הצילו „מתנדבים" את האולם משממון מוחלט.

המארגנים הולים את חוסר הקהל בחוסר פרסום. לדבריהם, אין להם תקציב פרסום שווי הם מנסים להכניס כסף לקופת השביתה.

המופיעים המתוכננים לסוף השבוע הבא בהתיישבות העובדת. בשבוע הבא יחזרו השובתים העיקריים ובבר בערב יום־א' יתקיים מופע באולם ויזו בירושלים שיהיה בעיקרו ערב ראיונות בו ישתתפו ח"כ רן כהן (ר"צ) עוזי בן עמי וכתב „דבר" דני רובינשטיין.

ירושלים, בהיותה הבסיס הקבוע של אנשי רשה"ש, זוכה במספר הופעות רב יחסית. ביום ג' יתקיים ערב ראיונות באולם לדאר בכר עם יורן לונדון, ח"כ אברהם שפירא, רפי סוויסה, עו"ד יורם שפטל, סניגורו של דאמיניוק, ויופיעו האמנים טוביה צפיר, מני פאר ואסנת וישינסקי.

ביום ד' יודו השובתים לחמאם ושם יראיין אהוד מגור את אנשי הטלוויזיה הגדיו.

המגעים בין הצדדים לשביתה אמורים להתחדש בסוף השבוע אבל המופעים המתוכננים יתקיימו גם אם השובתים יחזרו לעבודה. גולת הכותרת של המופעים בסוף שבוע הבא יהיו המופעים שיתקיימו בהייאט ירושלים ביום שבת ובצוותא ת"א בצהרי יום ו'.

קרן השביתה של השובתים תהיה זקוקה לעירוי דם, גם אם יחזרו בשבוע הבא לעבודה. השביתה עד כה ארכה כחודש, בו לא קיבלו השובתים משכורת מהרשות.

הקהל הצביע אתמול, גם בעפולה, כ„רגליו". רק כשני מנייני כרטיסים נמכרו, בכסף מלא, לקראת ערב הראיונות הבידור, שערך

(המשך בעמוד 3)

גל אושר

דאגה לגורל צעיר שנעלם מבני־דרור

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

התגברה הדאגה לגורלו של הצעיר גל אושר, בן 21, ממושב בני־דרור שבשרון גברה בימים האחרונים לאחר שנעלם בנסיבות מסתוריות ממעון הסטודנטים בגבעת המורה שבעפולה, שם התגורר במסגרת לימודיו במכללת „אוהל שרה" בעמק יזרעאל.

גל אושר סיים לפני כשלושה חודשים את שירותו הצבאי כמכונאי בחטיבת שריון. בראשית שירותו הצבאי ובהשפעת חבריו התקרב גל אל קבוצה קיצונית המאמינה במשיחיות ועובדה זו שינתה לחלוטין את התנהגותו ומראהו. בתוך תקופה קצרה רזה בלמעלה מעשרים ק"ג והרבה להתפלל בצורה משונה התנהגותו היתה מוזרה.

(המשך בעמ' 2)

מת אלימלך רימלט

(עט). – ד"ר אלימלך רימלט, שהיה ממנהיגי המפלגה הליברלית, שר הדואר וחבר כנסת, נפטר אתמול בערב בבית החולים „בילינסון" מהתקף לב.

בן 80 היה במותו והשבוע היה יום הולדתו, באחד הגיע לגבורות.

هكذا من الأصل

מסקנות דו"ח ועדות הקונגרס על פרשת „איראנגייט":

רייגן היה עשוי לדעת על הכספים לקונטראס; אין ביקורת על ישראל

מאת אבנר דנקנר, כתב „דבר" באה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – הנשיא רייגן עשוי היה לדעת על הפניית כספי הרווחים מהעסקה האיראנית ל„קונטראס", קובע הדו"ח שיגיש הרוב בוועדת החקירה של הקונגרס.

מקורות בקונגרס אמרו אתמול, כי הדו"ח לא יכלול ככל הנראה ביקורת על ממשלת ישראל, אף כי ימתח ביקורת על מעורבותם של ישראלים בפרשה. הדו"ח ישבח גם ככל הנראה את שיתוף הפעולה של ממשלת ישראל עם הוועדה.

המיעוט בוועדה טוען, כי מסקנות הרוב קשות מדי כלפי הנשיא ויפרסם מסקנות משלו. אתמול נערכו הצבעות על נוסח הדו"ח בוועדה על שני חלקיה – זה של הסנאט וזה של בית הנבחרים. הדו"ח חסוי עדיין, וחלקו הגלוי יימסר לפרסום באמצע החודש. מקורות בקונגרס אמרו, כי לא צפויים בדו"ח גילויים עובדתיים דרמאטיים.

אתמול החלו נשמעות בוואשינגטון האשמות ודברי ביקורת עצמית של חברים בוועדה על כך, שהיא לא הצליחה לרדת לחקר האמת בשל ניהול לא נכון של דיונים, שבשל קביעת לוח זמנים קשיח – ובשל כניעה לתביעותיהם של עורכי הדין של כמה עדים – בעיקר של פרקליטו של הקולונל נורת. כתוצאה מכך העדויות היו מוגבלות בהיקפן, והמסמכים לא סופקו בזמן.

חברים בוועדה אמרו עם זאת, כי הסיפור עדיין לא נגמר וכי עתה יש לצפות למהלכים של השופט החוקר הבלתי תלוי לורנס וולש, המתכוון להגיש תביעות פליליות נגד כמה מן המעורבים בפרשה.

בפגישת קיסר עם ראשי האוצר

התקדמות בדיונים על שיפור בשכר העובדים האקדמאיים

נסים בפגישה עם קיסר, אתמול (צילום איבי)

מאת חיים ביאור, כתב „דבר" לענייני עבודה

ראשי ההסתדרות קיימו אתמול פגישה נוספת עם שר האוצר משה נסים, שבה דנו על שיפור שכרם של העובדים האקדמאיים בדרגות הנמוכות ועל שכרם של השרים ויתר הבכירים במשק.

השר נסים וראשי משרדו לא דחו את דרישתם של מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד, לתגמל את כמה אלפי האקדמאים המשתכרים לפי שלוש הדרגות התחיליות וכפי שנודע, הושגה בסוגייה זו התקדמות. נראה שלצורך קבלת סיכום באשר לפיצוי האקדמאים שבדרגות הנמוכות, תידרש פגישה נוספת בין ראשי ההסתדרות לבין שר האוצר.

באשר לשכרם של שרים, ח"כים, שופטים, מנכ"לים של חברות ממשלתיות ובכירים אחרים, משתתפי הדיון סיכמו שתיעשה פנייה לוועדת הכספים ולוועדת הכנסת לפיה תקבע רמת שכר קבועה לבכירים, שאליה יתווספו תוספות שכר ותוספות יוקר כפי שישולמו לכלל העובדים במשק. התוספות הללו יבוצעו רק במועדי התשלום לכלל העובדים. בכך נוצר סיכוי לביטולה של התוספת בשיעור 21 אחוז לנבחרים – תוספת שגרמה לסערה ציבורית על רקע התוספת בת 5.5 האחוזים המשולמת בימים אלה לשכירים.

בפגישה הכלכלית אתמול השתתפו גם המזכ"לים של הסתדרות המהנדסים, האקדמאים במדעי החברה והרוח וכן ההנדסאים והטכנאים. מזכ"ל המהנדסים יצחק רז הצהיר שאם בפגישה הבאה עם שר האוצר לא תושג הסכמה על בעיית השכר של האקדמאים, יממשו האיגודים האקדמאיים את סכסוך העבודה עליו הכריזו ויקיימו שביתת אזהרה ליום אחד לאחר ה־15 בנובמבר.

בשנתון הסטטיסטי החדש שפורסם אתמול:

בישראל 4.38 מיליון נפש, מהם 3.6 יהודים • מאזן ההגירה שלילי • גיל הנישואין בעלייה

מאת סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

אוכלוסיית ישראל נאמדת כיום ב־4.38 מיליון נפש. מהם 3.6 מיליון יהודים שהם 82 אחוזים מן האוכלוסייה, 604 אלף מוסלמים – 13.8 אחוזים, 101 אלף נוצרים ו־74 אלף דרוזים.

אוכלוסיית ישראל גדלה אשתקד בשיעור נמוך של 1.5 אחוז, בהשוואה לשנים קודמות, זאת בשל צמצום העלייה והגידול בירידה. אשתקד ירדו מן הארץ 14,300 איש ועלו ארצה 9,500, מאזן ההגירה היה לכן שלילי והסתכם ב־4,800 איש.

כך מתגלה בשנתון הסטטיסטי החדש שפורסם אתמול. אם יימשכו המגמות הקיימות יירד שיעור היהודים בישראל ל־76 אחוזים בשנת 2010.

השנתון הסטטיסטי ה־38 מגלה, כי רמת הפריון בילודה אצל נשים יהודיות היא 2.85 ילדים לאשה בממוצע ובקרב המוסלמים – 4.6. כן חלה ירידה במספר הנשואים.

באמצע העשור הקודם התחתנו בארץ 28,600 זוגות יהודיים לשנה ובשנת 1986 ירד מספרם ל־23,700. גיל הנישואין עולה ושיעור הרווקות עולה בגילאי 20־35. מספר הגרושין מגיע ל־5,000 בשנה.

תוחלת החיים הממוצעת לגבר ישראלי היא 73.5 שנים ולאשה – 77.2. כיום מתים פחות ממחלות לב וכלי דם, אך שיעור התמותה מסרטן לא השתנה. שתי אלה הן המחלות הקטלניות ביותר והן גורמות ל־60 אחוז ממקרי הפטירה בישראל. עוד מתברר מהשנתון הסטטיסטי ההיכ, כי אוכלוסיית יו"ש גדלה אשתקד ב־5,000 איש.

1.6 מיליון נפשות שהם 37.5 אחוזים מכלל תושבי ישראל מתגוררים באחת הערים הגדולות. בת"א־יפו גרים 320 אלף איש, בירושלים – 470 אלף בחיפה – 223 אלף. שיעור בעלי ההשכלה הגבוהה עלה בעשור האחרון ב־53 אחוזים והוא מגיע ל־11 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית.

נטל המיסים עלה מ־30 אחוזים מהתוצר הלאומי הגולמי ב־1984 ל־41 אחוזים ב־1986. הוצאות הבטחון ירדו ל־17 אחוזים מהתוצר הלאומי הגולמי בעוד ההוצאה הלאומית לחינוך מגיעה ל־9 אחוזים ולבריאות – 8 אחוזים מהתל"ג. עוד נמסר, כי רמת החיים במשק תעלה השנה ב־4 עד 5 אחוזים, ומספר הנסיעות לחו"ל יעלה השנה ב־12 אחוזים. השכר הריאלי יעלה השנה ב־8 אחוז ברוטו וב־9 אחוזים נטו.

מן העבר השני ירדה האבטלה השנה לשיעור של 6 אחוזים לעומת 7.1 אחוזים אשתקד. הצמיחה במשק תגיע ל־4 אחוזים והתוצר העסקי יגדל ב־5 אחוזים. הגרעון האזרחי במאזן התשלומים יגדל השנה ב־400 מיליון דולר ויגיע ל־2.3 מיליארד דולר.

בינתיים התברר, כי יבוא הסחורות לישראל עלה בעשרת החודשים הראשונים של השנה ב־22 אחוז, תוספת של 1.7 מיליארד דולר לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

היבוא הסתכם ב־9.3 מיליארד דולר. נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מראים כי בתקופה זאת יובאו ארצה מכוניות נוספות בסך 244 מיליון דולאר עלייה של 50 אחוז לעומת התקופה אשתקד.

יבוא מוצרי הצריכה, מסרה, עלה ב־30 אחוז ויבוא מוצרים בני־קיימה ב־39 אחוז. הלשכה לסטטיסטיקה כי בארבעת החודשים האחרונים היה הממוצע החודשי של היבוא נמוך ב־6 אחוזים לעומת הממוצע במחצית הראשונה של השנה.

התארגנות בסוכנות: ראשי המגביות נגד ראשי המחלקות

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

ראשי המגביות אינם מרוצים מתפקודם של מרבית ראשי המחלקות בסוכנות היהודית ולא יאשרו את המשך כהונתם לאחר הקונגרס.

גורם בכיר בסוכנות היהודית מסר אתמול לסופר „דבר", כי בהתייעצויות פנימיות, שערכו ראשי המגביות בעת כינוס חבר הנאמנים בשבוע שעבר, נמתחה ביקורת חריפה על תפקודם של אחדים מראשי המחלקות בסוכנות היהודית. בהתייעצויות אלו התגבשה עמדה לפיה יפסלו ראשי המגביות גם את מועמדותם של ראש מחלקת העלייה, חיים אהרון וראש עליית הנוער, אורי גורדון, אם זו תוצג בפניהם. כמו כן פסלו ראשי המגביות את האפשרות שראש מחלקת ההתיישבות, מתתיהו דרובלס, יהיה מועמד לכהונת גזבר הסוכנות.

האוצר: אין תוכנית חדשה

מאת סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

משרד האוצר הכחיש אתמול ידיעות על תוכנית כלכלית חדשה שהוא מכין, כביכול, ועל המלצות „ועדת ששינסקי" בעניין הרפורמה במיסים.

את הידיעה באחד העיתונים על תוכנית כלכלית חדשה שמכין האוצר, הכוללת פיחות ועסקת חבילה, הגדיר דובר האוצר בהודעה רשמית שפירסם: „מצוצה מן האצבע".

ידיעה שפירסם שלשום עיתון ערב על המלצות שגיבשה ועדת ששינסקי בעניין הרפורמה במיסים זכתה ל„טיפול" דומה מצד משרד האוצר.

צפוי שיבוש באספקת הקמח

(עתים) – החל מיום ראשון הקרוב צפויים שיבושים באספקת קמח למאפיות, כך הודיע מנהל איגוד טחנות הקמח בהתאחדות התעשיינים, מאיר בייאל.

החל מיום שלישי השבוע צומצמה אספקת החיטה לטחנות הקמח, דבר שגרר הפסקת ייצור בטחנת הקמח „שלום" בפתח־תקווה.

גורבצ'וב מבטיח לערפאת המשך התמיכה

מוסקווה (ע"ע רויטר־עתיים).– מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב קיים אתמול בקרמלין „פגישה קצרה" עם מנהיג אש"ף יאסר ערפאת והבטיח לו, כי מוסקווה תמשיך לפעול למען הסדר שלום במזרח התיכון, אשר ייקח בחשבון את האינטרסים של הפלשתינים, מסרה סוכנות הידיעות טא"ס.

דאגה לגורל

(המשך מעמ' 1)

עם שחרורו מהצבא קיבל מילגה כדי לצאת ללימודי השלמה לבחינות הבגרות וכך התקבל למכללה בעמק. בתקופה האחרונה, מעידים הוריו, חלה התדרדרות נוספת במצב בנם לאחר שגילה אכזבה גוברת מהאמונה המשיחית ולכן החליט, כנראה, לברוח ולהסתתר מסביבתו. באמצע החודש שעבר נעלם הצעיר למשך ארבעים שעות שבהן הסתתר במערה ליד כפר הבפטיסטים בשרון. אחר־כך שב לבית הוריו ולמכללה. ביום רביעי, לפני שבוע, נעלם פעם נוספת ומאז לא נשמע ממנו דבר.

הוריו וחבריו במושב פתחו בחיפושים נרחבים, אך ללא הצלחה. שלשום קיבל אביו הודעה מנהג אוטובוס, כי הצעיר נראה באזור בנין „צים" ברחוב העצמאות בחיפה וכי פניו היו מועדות לכיוון העמק והכנרת. האב התייעץ עם מומחה המטפל בצעירים אובדים וזה העלה השערה כי גל מסתתר באזור שאהב בילדותו. כך הגיעו בני המשפחה והמחפשים אל אזור עין גב והאון במזרח הכנרת. אתמול העמיד מזכיר קיבוץ עין גב, עוזי קרה, את שירותי המשק לטובת החיפושים אחרי הצעיר הנעלם, אך עד כה לא נתגלה דבר.

בפעם האחרונה שנראה היה לבוש גל אושר במכנסי ג'ינס כחולים, חולצה בצבע בורדו ומעיל „סייסים" ירוק עם צווארון פרווה אפור. הוא נעל נעלים בצבע כחול ונשא עמו תיק „צימידן" בצבע חאקי. גובהו מטר ושבעים, רזה מאוד, פניו מאורכות ונראה כעליל שהוא חולה. צבע עיניו בהיר, שערו מסולסל בלונדי קצר.

למשפחת אושר עוד בן ובת צעירים. „אנחנו לא ישנים כבר שבוע ואני חושש שהוא ינסה לשים קץ לחייו", אמר אתמול אביו של גל וניכרו בו היטב סימני העייפות והדאגה.

פרס בשכונת התקווה (צילום: שאול רהמים)

פרס בשכונת התקווה:

חינוך גבוה חינם בעדיפות גבוהה – בממשלה הבאה

מאת נתן רועי, סופר „דבר" בתל־אביב

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, בישר אתמול לכ־100 מתושבי שכונת התקווה שבאו לשמוע אותו, כי עדיפות גבוהה של הממשלה הבאה שתקום, לאחר הבחירות, בראשותו, תהיה „חינוך גבוה חינם".

לרחוב עבאס 24, מועדון "במת השכונה", הגיעו אתמול כמה עשרות מאנשי השכונה. אנשי ועד השכונה, הנשלטת על ידי אנשי הליכוד, החרימו את ההופעה של שמעון פרס. תחת זאת הם שיגרו את נציגם, מזכיר הוועד, שתקף את שמעון פרס ואת "נטיותיו לשלום ולוועידה בינלאומית". פרס, הקולט במהירות מתנגדים ו"ליכודניקים", החזיר מלחמה שערה: "ומה אתה מציע ? מלחמה ? מה רע לך אם שורר שלום בינינו ובין מצרים? יהיה לך רע אם ישרור שלום בינינו ובין ירדן ? מה יהיה לך רע?". הנציג של "הליכוד" שתק.

ד"ר יקותיאל שרעבי, איש מפלגת העבודה בשכונת התקווה, לאחר התעייפות טרייה עם נציג מפלגת העבודה בשכונות; אלי בן מנחם, התיר לאנשים לדבר. בן מנחם נאם, כמובן. אחר כך בא תור ארוך של תושבי השכונה שהלאו את מ"מ ראש הממשלה בעניינים שנגעו משיכון בשכונה ותנאי מחיה ועד לבעיות חינוך. פרס, מנומנם לאחר הופעה בדרום, הבהיר כי הוא הגיע לדבר על בעיות העתיד ולא על בעיות ההווה שבהן אין הוא מתעסק. בעיות של העירייה, הוא אמר, אינן בתחום טיפולו. יש לפנות לכן לעירייה.

רק איש אחד, הפסיכולוג אחי יותם, אמר דברים קונקרטיים. "הולכים לסגור את מועדון נעמ"ת, אדוני ראש הממשלה, ואין למועדון הזה תחליף. מזכירת נעמ"ת החליטה שצריך לצמצם, לדרוש דמי שכירות מבעלי איטליזים במקום להחזיק את המועדון, ולא יהיה לכך תחליף". מ"מ ראש הממשלה התבונן ארוכות בפסיכולוג אחי יותם.

מ"מ ראש הממשלה אמר, כי הוא הגיע כדי להודיע שהדבר החשוב מכל הן אותן עדיפויות. העדיפות השלישית, היא שלום. העדיפות הבינלאומית היא הזרמת הסורית אל השלום הזה. העדיפות הרביעית היא החינוך. לאחר שיחה עם ראש שיראק, ראש ממשלת צרפת שביקר באחרונה בארץ, הוא הגיע למסקנה כי אם צרפת יכולה לממן חינוך גבוה חינם, גם ישראל יכולה לעשות כן.

פרס לא הבטיח לבנות אבל היה כן עם המעשים.

פיוס אישי בין המר לשפירא במפד"ל • כעס על המדליפים

מאת עליזה וולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

ביוזמתו של מזכ"ל המפד"ל, הרב יצחק לוי, הושג בימים האחרונים פיוס בין זבולון המר ליוסף שפירא, אף שהמר הודיע שהוא מוסיף להתייחס בחומרה לדבריו של שפירא בנושא עידוד הילודה [illegible] משפחות ברוכות.

בעיצומם של שני ימי עיון שקיימה המפד"ל בנושא הסוציאלי בבית־עציון באשר המר ושפירא. קודם לכניסתם לאולם דמן אותם מזכ"ל המפד"ל לשיחת פיוס, ראשונה אחרי התפרצותו של שפירא על המר בישיבת סיעת המפד"ל בתחילת השבוע. הרב לוי ביקש מהשרים לא לדוש יותר בנושא שעורר את המחלוקת.

אתמול בבוקר שוב כינס המזכ"ל את שני השרים להשכנת שלום־בית, שכן היה ידוע שבישיבת לשכת המפד"ל אתמול אחר־הצהריים עשוי הנושא להתלקח מחדש. בישיבת הלשכה [illegible] כעסו הרבה רק נגד ההדלפות [illegible] גם [illegible] הרב לוי [illegible] הבעיה [illegible] ההחלטות [illegible] הדברים מהקשרם. עם זאת, הדגיש השר המר, כי אף שצריך שיהיה פיוס מלא בעניין האישי, אין להתבטא במחלוקת בנושאים אידיאולוגיים והוא מוסיף להסתייג מעמדת שפירא בנושא עידוד הילודה.

מבצע התרמה להשתלת כבד לתושבת קריית ביאליק בת 61

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

בקריית ביאליק שליד חיפה הוחל אתמול במבצע התרמה מיוחד לכיסוי הוצאות הטיפול, הניתוח והאשפוזה של אשה בת 61, הסובלת ממחלת כבד קשה וזקוקה לניתוח השתלה דחוף בחו"ל.

האשה, אליס סמיא, אם לארבעה בנים ובת אחת, כולם נשואים, חלתה לפני 10 שנים במחלת כבד וסבלה משלשולים, כאבי בטן וקשיים תולשות. היא טופלה במרפאה של קופת חולים ובבית החולים ומצבה היה יציב פחות או יותר.

בשנה האחרונה חלה הדרדרות חמורה במצבה ולפני כחודש היא אושפזה במחלקה פנימית בביה"ח רמב"ם בחיפה למשך 10 ימים. בתום הטיפול חזרה אליס לביתה אך מצבה ממשיך להיות קשה והיא זקוקה לתרופה. ילדיה מסייעים לה בעבודות הבית. ע"פ חוות דעת של רופאים ברמב"ם זקוקה אליס לניתוח השתלת כבד דחוף ובהעדר תורמים בארץ הומלץ לנתחה בחו"ל. נודע כי רופאיה עושים עתה מאמצים לאשפזה באחד המרכזים לניתוח כבד באירופה, ככל הנראה היא תאושפז בקינגס קולג' באנגליה. המשפחה, אשר ידה אינה משגת לגייס בכוחות עצמה סכום של 100,000–150,000 דולר, הדרוש לניתוח לאישפוז ולטיסה, פנתה אל עיריית קריית ביאליק ואל הקרן להצלת חיי אדם ואל גופים ומוסדות בחיפה, בבקשה לסייע להם בגיוס הסכום הדרוש.

אתמול נפתח בסניף בל"ל בקריית ביאליק חשבון התרמה ע"ש אליס סמיא. מספר החשבון הוא: 87433059999/39.

מו"מ לשחרור שבויי צה"ל

(המשך מעמ' 1)

בתקפותיהם כהצלחה גדולה, אך התוצאות מוכיחות כי ברוב המקרים הן נכשלות. לחד גילה, כי הכיבוש הזמני של מוצב צד"ל בהתקפת ה„חיזבאללה" שלשום התאפשר לאחר שכמה משומרי המוצב, מקרב אנשיו, התרשלו במילוי תפקידם.

מפקד צד"ל אמר עוד, כי המחבלים השיעים הצטיידו לאחרונה באמצעי לחימה חדשים וביניהם אמצעי לחימה לילית. בעקבות זאת מתכננים ראשי ה„חיזבאללה" בדרום מתקפה גדולה על צד"ל ועל אזור הבטחון. עוד הוסיף לחד כי היה רוצה לראות את צד"ל מגן לאזור הבטחון, אך לנוכח העובדה שחייליו לוחמים נגד כוחות המסתייעים במדינות עצמאיות כמו סוריה ואיראן, קשה עליהם ההתמודדות ויש לצד"ל צורך להסתייע בצה"ל.

לחד שב ותקף את אנשי יוניפי"ל ובעיקר את מפקדיהם הבכירים ואמר כי בעוד הוא מנסה ליזום פגישה עם מפקד יוניפי"ל, גנרל האגלונד, מרבים הגנרל ואנשיו להתארח למסיבות וחגיגות אצל מפקדי השיעים בדרום ובהם ראוף ראוד. לחד חזר ואמר כי יוניפי"ל מעלים עין מהירות ופעילות חבלנית של השיעים, הנעשית לעיתים סמוך למוצבי האו"ם. הוא איים, כי יחזור למוצבים שסיכנו חייליו לידו יעמד אם המחבלים יוסיפו להסתובב סביבם.

אתמול הוברר כי במהלך מתקפת המחבלים השיעים על מוצב צד"ל שלשום, נפצעו שני חיילי או"ם אירים כתוצאה מאי הבנה שאירעה בין אנשי האו"ם לבין עצמם. חיילים שהסתתרו במוצב תוך כדי ההתקפה שנערכה לא הרחק ממנו, סברו כי החיילים המסתובבים בסמוך הם מחבלים ופתחו לעברם באש, אלא שאז התברר כי מדובר בחיילי או"ם אחרים מאותו המוצב.

הדולר לשפל

(המשך מעמ' 1)

גדולים ברבע אחוז נוסף ל־8.75%. בגרמניה ובשוויץ הורידו הבנקים המרכזיים את הריבית בחצי אחוז.

בורסות העולם אופיינו אתמול בנתק בין שערי הסגירה של השווקים במזרח לבין המסחר בבורסות במערב. כך נרשמו אתמול עליות בבורסה של ניו יורק למרות ירידות בטוקיו. מדד דאו־ג'ונס עלה ב־40.12 נקודות והגיע ל־1990 נקודות.

בטוקיו, כאמור, נרשמו אתמול ירידות ומדד ניקיי המייצג 225 מניות תעשייתיות ירד ב־1.9% ואיבד 431 נקודות ל־22,630 נקודות. הירידות בטוקיו נחשבות חריפות ביחס לתנודות המחירים שם שהן מתונות מבבורסות במערב. היחס בין המניות שירדו לאלו שעלו היה 1:8. בין המניות שהובילו בירידה היו המניות בסקטורי התרופות, התקשורת, תחבורה, נפט, נדל"ן וטכסטיל. ההסבר לירידה הגדולה בטוקיו הוא ירידות ביום רביעי בניו יורק ולונדון וכן העובדה שהמניות בטוקיו נסחרות במכפילים עצומים של 50, 80 ואפילו 100. ירידות היו אתמול גם בבורסות האחרות במזרח אסיה, בהונג קונג ובפיליפינים.

הירידות בטוקיו לא השפיעו על הבורסות במערב. בלונדון נרשמה עלייה של 31 נקודות – 1.9% במדד „פייננשל טיימס" של 100 המניות המובילות. גם בניו יורק לא הושפע המסחר מהמגמה בטוקיו.

בתל אביב היתה אתמול התייצבות בבורסה. בשוק השחור נסחר הדולר ב־1.71–1.77 ובמטבעות האירופיים נרשמה עלייה קלה. בשערי הריבית לא חל שינוי והתחזית היא שהם ימשיכו להיות גבוהים.

ארבעה בנקים גדולים בארה"ב – הצ'ייס מנהאטן, הסיטי בנק, פירסט נשיונאל בנק אוף שיקאגו והכמיקל בנק הורידו, אתמול את שערי הריבית שלהם ברבע אחוז ל־8.75 אחוזים, ובכך הלכו בעקבות הבנקים הגדולים בגרמניה המערבית ובבריטניה שעשו זאת שלשום. הידיעות על הורדת שערי הריבית שבאה כדי לנסות למנוע מיתון במשק האמריקאי פעלו על בורסת וול־סטריט בכיוון עליה ויום המסחר בה נסגר כשמדד דאו ג'ונס עלה ב־40.12 נקודות והגיע ל־1985.14 נקודות.

לעומת זאת, המשיך הדולר בנפילה שלו וירד לעומת הין היפאני, המארק הגרמני והשטרלינג בשיעורים של 2.5 אחוזים. מומחי מטבע כינו אתמול את הדולאר „ילד נכה הנגרר על הקביים שלו" והזהירו, כי הוא עלול לרדת בשיעורים ניכרים בהרבה בעתיד הקרוב.

בוושינגטון הביעו חברי קונגרס דמוקראטיים חוסר סבלנות אל מול הדיונים המתמשכים בין הנהגת הקונגרס לבין צוות הבית הלבן בנושאי הכלכלה. יו"ר בית הנבחרים ג'ים רייט האשים את הנשיא רייגן ב„הפרעה להשגת התקדמות".

„העבודה"

(המשך מעמ' 1)

מאחורי מועמדות לרינסקי. „מרכז המפלגה החליט שעקיבא הוא המועמד, והלשכה אינה יכולה לשנות החלטת מרכז", אמר פרס בהדגישו „מה עוד שאין שינוי בנושא ואין עוסקים בהצגת מועמדים אחרים".

פרס ציין גם שאין קשר בין ההסכם שחתמה תנועת העבודה הציונית עם הקונפדרציה – להבטחת הרוב לבחירת לרינסקי – ובין פסילתו על־ידי נציגי חבר הנאמנים של הסוכנות.

ראשי מפלגת העבודה חוששים כי בסופו של דבר לא יוכל מועמדם לראשות הסוכנות, עקיבא לרינסקי להבחר לתפקיד.

כמה שרים הביעו אמש באוזני בלתי רשמי את התקווה, כי לרינסקי הנמצא עתה בחו"ל יבין, כי אין לו סיכוי לזכות במינוי, יסיר את מועמדותו, ובכך יפטור את המפלגה מהכרעה קשה. על מועמדותו החליט מרכז מפלגת העבודה ורשמית הוא גם הגוף היחיד המוסמך לבטלה.

עם זאת, קבעה אמש גם ישיבת „טרינר", כי ראשי המפלגה, ובראשם שמעון פרס, ממשיכים לתמוך בעקיבא לרינסקי לתפקיד יו"ר הסוכנות.

עיריית רמת-גן
מודיעה בצער על פטירתו של
ד"ר אלימלך רימלט ז"ל
אזרח כבוד של רמת־גן, בעבר שר בממשלת ישראל
וסגן ראש עיריית רמת־גן
ההלוויה תצא מביתו בשדרות העם צרפתי 19 בשכון הותיקים ברמת־גן, היום יום שישי י"ד חשון תשמ"ח 6.11.87 בשעה 12.30 לבית העלמין בקריית־שאול
דוד מלמדוביץ' מ"מ ראש העיר

התיישבות

(המשך מעמ' 1)

הכספים של הכנסת בדבר הסיוע הכספי למושבים ולקיבוצים המצויים במצוקה כלכלית. וכמו כן בדבר מתן ערבות מדינה לחובות ישובי קו העימות ברמת הגולן, בבקעת הירדן ובגליל.

עם זאת, ילווה בטח המאבק החקלאי את ההתפתחויות שיחולו בתחום זה, במיוחד נוכח העובדה שרי העירך התחילו לתבוע בתקיפות, מסר האוצר לתת ערבות מדינה לחובות ישובי קו־העימות ולעובדה שהשר אריאל שרון הצטרף לעמדה זו.

הרוסים עשויים לרמות

(המשך מעמ' 1)

הנשיא גפרד מוויינברגר במלים חמות וכינה אותו „שר ההגנה הטוב ביותר בהיסטוריה של ארה"ב", שהודות לו עלה המוראל של אנשי הכוחות המזויינים ותוקנו ליקויים רבים בפנטאגון. ויינברגר ענה לו גם הוא במלים חמות וקבע, כי היה זה רייגן, אשר במדיניות החימוש המתוגברת שלו, הקנה מחדש לארה"ב יחס של יראת כבוד בעולם.

רייגן הציג בטכס את פראנק קארלוצ'י, היועץ לבטחון לאומי בבית הלבן, כמועמדו לשר הגנה ומשקיפים בוואשינגטון העריכו כי הוא יאושר על־ידי הסנאט בלא בעיות מיוחדות. במקומו של קארלוצ'י יכהן סגנו, הגנראל השחור קולין פאואל.

בתשובה לשאלות עיתונאים אמר אתמול ויינברגר, כי הוא מצטער על מדיניות ארה"ב בלבנון, שכשלה הכנסת חיילי המארינס לביירות וספגו אבדות רבות. „זה היה כוח קטן מדי להפרדה בין שני צדדים לוחמים", קבע השר הפורש.

(עתים).– שר הבטחון יצחק רבין שיגר איגרת פרידה לשר ההגנה של ארה"ב קספר ויינברגר ואיגרת למחליפו פראנק קארלוצ'י. המכתבים הועברו באמצעות עוזר שר ההגנה ריצ'רד ארמיטאז'.

באיגרתו לשר הפורש ויינברגר כותב שר הבטחון בין השאר: „בשלוש שנות כהונתי היו לנו יחסים ידידותיים ומצאתי אצלך תמיד אוזן קשבת לבעיות הבטחון של ישראל. גם אם היו לנו מעת לעת חילוקי דעות, מעולם לא היה ספק בנכונותך לסייע ולעזור לבטחונה של מדינת ישראל ולהגברת כוחה".

שר הבטחון בירך גם את מזכיר ההגנה פראנק קארלוצ'י ואיחל לו הצלחה בתפקידו החדש. השר ציין, כי בהזדמנות שהחליפו השקפות ביניהם, „מצאתי שהינך מודע למורכבות בעיות הבטחון של מדינת ישראל ואני משוכנע שתמשיך לטפח את מערכת היחסים הטובה בין שתי המדינות".

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס. 45/87 שהתקיימה ביום 5/11/87 זכו הכרטיסים הבאים:

ב„וילה + וולוו" זכה המספר 339631

בסך 10,000 ש"ח זכו המספרים:

153249; 349091; 435934;
470283; 498301; 505883;
766988; 835130.

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים:

028553; 040397; 066543;
078348; 087851; 101106;
149633; 150323; 161324;
171737; 182737; 199394;
203267; 207662; 250690;
283764; 290671; 306704;
309881; 310951; 311515;
325791; 342953; 355435;
392868; 411300; 461063;
461763; 462844; 469091;
475668; 487487; 487760;
514851; 527802; 559663;
560163; 561983; 562071;
570862; 583878; 584643;
614401; 625341; 634926;
643315; 649608; 664890;
678249; 678354; 681626;
685789; 694930; 727228;
748761; 763504; 781368;
797113; 799538; 808119;
824463; 825361; 831343;
862532.

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 3064; 4865; 7347; 9177.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 761; 774.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 017; 111; 559; 988.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 1; 2; 9 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

ספרית מעריב
בפעם הראשונה בתרגום מלא
הופיע
ספרו הנהדר של מארק טוויין
הרפתקאותיו של תום סויר
בתרגומו של אהרן אמיר
הספר שלא איבד מקסמו גם לאחר שחלפו למעלה מ־110 שנים, מאז ראה אור לראשונה.
בקשו עוד היום בחנויות ובספריות מעריב:
תל־אביב, דרך פ"ת 72 א', טל: 03־332211
חיפה, בן־יהודה 29, טל: 04־523689
באר־שבע, קק"ל 90, טל: 057־74850

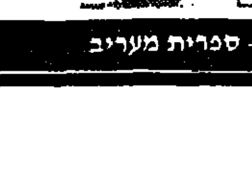

ספרים מבית טוב – ספרית מעריב

דבר
DAVAR دافار
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון ברזילי
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס ב„דפוס דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת"ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, ת"ד 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־3־2 ת"ד 33104

לרגל יום התקינה העולמי שחל אתמול, ערך מכון התקנים הישראלי „בית פתוח" במעבדות המכון. כמעט כל המוצרים מכל הסוגים הנמצאים בארץ, עברו בדיקות קפדניות ביותר במעבדות המכון. מוצרי טכסטיל נבדקים שם בחוזקם ובעמידותם בפני אש, מפתחות פותחים וסוגרים מנעולים כ־15 אלף פעם, דלתות מגן לבית מוכות ע"י קורנסים כבדים, על כסא תלמיד מופעל לחץ של ישיבה במשך כ־250 אלף פעם, הכל כמובן באוטומציה ובמיחשוב מתוחכמים. (צילום: שאול רחמים)

חובה למצוא אפיקי בילוי לחילוניים בירושלים בלילות שבת – קובעת ועדת הרמן

מאת משה נטנבאום, סופר „דבר" בירושלים

ועדה הרמן, שבדקה את צרכי התרבות והבילוי של הנוער והדור הצעיר בירושלים, קובעת חד־משמעית כי אי־אפשר עוד להתעלם מצרכיו של הציבור החילוני בעיר.

בדין וחשבון שהוגש לראש עיריית ירושלים, שמינה את הוועדה, נאמר כי פרנסי העיר אמנם חייבים להביא בחשבון את האינטרסים של הציבור הדתי, אולם מוטלת עליהם החובה למצוא מגוון של אפיקי תרבות ובילוי בלילות־שבת עבור התושבים החילוניים, בעיקר לבני הנוער.

חברי הוועדה, בראשות אייב הרמן – נגיד האוניברסיטה העברית, קושרים הבנה בין הציבור החרדי לבין הציבור הדתי בירושלים ומציינים כי „ברור לנו שהציבור החרדי בעיר לא יקבל שום פתרון, ולכן אנו קוראים למשטרה להקפיד על שמירת החוק והסדר במקומות הציבוריים".

הדו"ח שנמסר לראש העירייה התקבל בהסכמה כללית של שש חברי הוועדה. הוא מתאפיין בכך שאין בו כל המלצה ספציפית כגון שלילה מוחלטת של הקרנות סרטים בלילות־שבת או לחילופין מקומות שבהם ניתן לקיים פעילות תרבותית. העיקרון שהינחה את חברי הוועדה – להגיש דו"ח שיקבל תמיכה ציבורית רחבה בכל האפשר. זו הסיבה שהומלצה להיענות לצרכי הציבור החילוני בירושלים מסויגת בהתחשבות מלאה עם רגשות הציבור הדתי תוך הקפדה שכל פעולה לא תגרור עימות בין תושבי העיר. מעיריית ירושלים נמסר כי ראש העיר יקים בקרוב צוות שיבדוק כיצד ליישם את המלצות הוועדה.

טדי קולק גם יעביר את ההמלצות לידיעת חברי הוועדה שהקים ראש הממשלה – בראשות שר הדתות – שעוסק בימים אלה באותה סוגיה.

15 ערבים השתתפו בתקיפת 2 חיילי צה"ל

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

15 צעירים בני מיעוטים [illegible] בהתאתם במקרים [illegible] של שני חיילי צה"ל, אתר [illegible] (20) קחושה [illegible] (24) [illegible] הושבו בתוצאת [illegible] בהדר הכרמל בחיפה לבסיסם בשבתות בת גליל, כך הגביר אתמול בבית משפט השלום בחיפה בעת הבאתם להארכת מעצר של שני בני מקומים החשודים בהכאת החיילים.

נציג המשטרה, רס"ר בכיר ניסן צ'גלר, טען בבית המשפט כי השניים, תאמה סאלח (24) מטרבה ובצר

בן 17 מהכפר בעינה, תקפו את שני החילים מתוך [illegible] בעת שאחרים [illegible] במספר הלקים בגופם הם נפלו מתלססים ברכם.

בצינ המשטרה טען כי השניים היו עוברים [illegible] המונית שקבה את החילים. [illegible] בתוך כ־20 תרבים באיזור, הכסך הרגליים והוא עדיין מאושפז בבית החולים רמב"ם בחיפה.

גיא בן אלי שנחתך ברגלו שוחרר מבית החולים לאחר שקיבל טיפול רפואי. השופט רפאל חרסונסקי ראה את מקרה דקירת החיילים בחומרה והורה לעצור את השניים לחמישה ימים.

הרופאים נענו לבקשתו של קיסר לא להחריף עיצומיהם

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

בעקבות הפגישה עם מזכ"ל ההסתדרות חיים ישראל קיסר הוחלט אתמול מזכירות הסיבה הפאי בתי חולים של קופת חולים הכללית לעבד את החרפת העיצומים, שתוכננו לשבוע הבא. עם זאת הרופאים ימשיכו בכל העיצומים שהופעלו עד עתה.

מזכ"ל ההסתדרות מחפש מוצא לסכסוך עם הרופאים ופתרון לבעיית התורים לניתוחים בבתי חולים של קופת חולים. אתמול הוא זימן אליו את נציגי הרופאים, ד"ר אליאס ויליקובסקי וד"ר יורם בלשר וביקש מהם לא להחריף את העיצומים. הפגישה היתה קצרה ולא נמסרו כל פרטים נוספים על תוכנה.

אחרי שלושה ימי השבתה יפתחו היום מרפאות החוץ בבתי חולים של קופת חולים. ביום א' המרפאות שוב תסגרנה עד להחלטה חדשה של מזכירות הסיבה. שרותי דיאליזה ואונקולוגיה ינתנו כרגיל. המזכירות הודיעה גם על לוח העבודה במסגרת שבת של הרופאים בשבוע הבא. ביום א' בבתי החולים „בילינסון", „גהה" ו„בית רבקה"; ביום ב' „שלוותה", „לוינשטיין" ו„קפלן"; ביום ג' „הרצפלד", „השרון" ו„תלביה"; ביום ד' „סורוקה", „הכרמל"; ביום ה' „העמק" ו„מאיר".

מ"מ יו"ר הסיבת רופאי בתי חולים של קופת חולים ד"ר אליאס ויליקובסקי הבהיר אתמול בשיחה עם סופרת „דבר", כי יש נסיון להגיע לשיתוף פעולה עם ארגון רופאים עובדי המדינה במאבק על פתרון בעיית התורים לניתוחים. „אין לנו שום צורך בשיתוף עם רופאי בתי חולים הממשלתיים בעניין הפתרון לבעיית התורים לניתוחים. לנו יש סיכום עם הנהלת קופת חולים בנושא זה ובעולם מקובל, כי מינהל תקין מקיים את התחייבויותיו", אמר ד"ר ויליקובסקי.

במשרד הבריאות עובדים על פתרון בעיית התורים לניתוחים במסגרת כל מחלקה, בהתאם לצרכים, על בסיס עבודה נוספת. לשם כך פקידי המשרד מכינים רשימות הממתינים לניתוחים בכל המחלקות ולפי סוג הניתוחים ואז יעשו הערכת התקציב הדרוש, שיוגש למשרד האוצר.

מהנדסי „סולל בונה" דורשים לחקור את הסתבכות הקונצרן

מאת חיים ביאור, סופר „דבר" לענייני עבודה

ארגון המהנדסים, הטכנאים האקדמאים ומנהלי העבודה של „סולל בונה" במחוז הדרום, קרא למינהלת חברת העובדים ולוועדה המרכזת של ההסתדרות להקים ועדה שתחקור את „השתלשלות העניינים שהביאה להסתבכותו הפיננסית של הקונצרן".

באסיפת חירום שקיימו בבאר־שבע לפני ימים אחדים, תבעו המשתתפים לחקור גם את פרשת רכישתה של חברת „דנקנר" על־ידי „סולל בונה", מימון הפעולה ומכירתה לאחר מכן.

החלטות אחרות, שהתקבלו מתייחסות לתנאי העבודה: תביעה לתוספת שכר, קידום בדירוג לשנת 87' וכן דרישה ליישם את סעיף הצמצומים בכוח־אדם לא רק באתרי הבנייה וביחידות הביצועיות, אלא גם על מנהלים, עובדים בכירים, יועצים וכן ראשי חברות בנות. המקורות מעמסה פיננסית על תפקודה התקין של החברה".

ההסתדרות תדון על תפקוד קופת חולים

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

הוועדה המרכזת של ההסתדרות תדון ביום ראשון בתפקודה של קופת חולים הכללית. את הדיון יזם יו"ר האגף לתכנון הוזה אדם בהסתדרות, גדעון שגיא, בהסתמכו של ממצאים מחברי הוועדה המרכזת.

שגיא ביקש להעלות על סדר היום את מצבה של קופת חולים, „לנוכח המשבר המחריף והולך האופף את קופת חולים בשנים האחרונות". עוד הוא כותב כי „לנגד עינינו מתפתחים תהליכים מסוכנים הגובלים מהליקויים בתפקוד של קופ"ח. המסקנות של ועדות המומחים אינן מיושמות כראוי. בצד הליקויים בשירות מעמיק אי־האמון של הציבור במערכת".

„הסיעה ההסתדרותית" – קבוצה שבראשה עומד פיני שומר, סגן יו"ר האגף לתרבות וחינוך בהסתדרות, הגישה למזכ"ל ההסתדרות נייר עמדה שבו היא קובעת כי לצירוף של יושב ראש קופת חולים יש למנות מנכ"ל חדש. „בעל כישורים מינהליים מוכחים, ניסיון ציבורי ותנועתי, אך לא בהכרח רופא".

הדים מסערת שלשום בבית־המשפט בירושלים:

טולסטוי: מדוע מאלצים אותי לשמש פה לתביעה במשפט זה?

בשלבים האחרונים של מלחמת העולם השנייה נמנעו הגרמנים מלהציב את כוחות ה„אוסטגרופן" (שגוייסו מקרב האוקראינים, הקוזקים, התורקמנים ומיעוטים אחרים במזרח אירופה) על אדמת גרמניה, מחשש שכוחות אלה, הנושאים נשק, עלולים להצטרף להתקוממות אפשרית של מיליוני עובדי כפייה ממזרח אירופה שהועסקו בתעשייה ובחקלאות בגרמניה, אמר אתמול עד ההגנה הרוזן ניקולאי טולסטוי בחקירתו הנגדית במשפט דמיאניוק בירושלים.

„כוחות אלה", אישר העד בתשובה לשאלת התובע, פרקליט המדינה יונה בלטמן, „הוצבו מחוץ לאדמת הרייך ולבסוף הועברו ברובם הגדול למערב, שם התכוננו הגרמנים לפלישת בנות הברית".

מפרוטוקול מדברי היטלר, בשיחות עם גנרל שמונדט וגנרל קייטל, בפיקוד הגרמני העליון, שצוטט ע"י התובע עלה גם, כי היטלר התייחס בחשד לכל הכוחות הללו שגוייסו מהעמים השונים במזרח ואמר, כי לא זקוקים להם בעורף, בשטחים הכבושים, אלא רק בקווי החזית.

העד נשאל מתי גוייסו הכוחות האלה לצבא הגרמני והוא אישר, כי היה זה אחרי מפולת הגרמנים בסטלינגרד בסוף 1942. הוא גם אישר, כי היו עריקות לכיוון הרוסי מתוך היחידות האלה והיה גם מקרה של יחידה שלימה שערקה חזרה למזרח עם קציניה.

העד גם אישר, כי באוקטובר 1943 החליט הפיקוד הגרמני העליון להעביר את ה„אוסטגרופן" לקו הראשון של ההגנה הגרמנית במערב אירופה, במסגרת ההכנה לפלישת בנות הברית. הוא גם אמר כי הכוחות האלה נלחמו בבנות הברית בעת הפלישה.

העד שנתבקש מדי פעם ע"י התובע לקרוא קטעים בספרי הסטוריה, התרעם על כך ושאל את בית המשפט מדוע הוא חייב לשמש פה של התביעה ויכול להיווצר הרושם שהדברים שהוא קורא הם הדברים שלו במשפט זה ואמר, כי אין הוא מכיר נוהג כזה בבתי משפט אחרים.

נשיא בית המשפט, השופט דב לוין, רגז על העד ואמר כי הוא נשאל שאלות ע"י התובע בחקירה נגדית ועליו להשיב עליהן. „הסניגור תמיד יכול להודיע על התנגדותו לכל שאלה ובית המשפט ישקול, אם לאפשר או לא לאפשר שאלה" – אמר השופט.

כאן החל העד לטעון, כי דבריו לא הובנו כהלכה וכי אין הוא מתנגד שישאלו אותו שאלות ויעבירו באמצעותו מסמכים לבית המשפט. הוא רק מתרעם על שהתובע מאלץ אותו לצטט קטעים ארוכים מחומר התביעה.

לאחר שהשופט דב לוין קרא שוב פעם את העד לסדר, התערב השופט צבי טל ואמר לעד: „אדוני איננו משמש מכשיר בידי התביעה, כפי שהוא אולי סבור. בית המשפט יודע, כי הוא רק מצטט לפרוטוקול דברים ממסמכים שהוגשו לפניו. אין לו מה להיפגע מכך ולא יווצר הרושם שהדברים שהוא אומר הם שלו. זה שאדוני קורא בפנינו חומר אינו עושה את החומר הזה חלק מעדותו", הבהיר השופט טל לעד. לאחר מכן שאל התובע בלטמן את העד, כיצד יתכן שבמצב בו לא הציבו את כוחות העזר בגרמניה, היה קיים אחנה של כמה מאות איש בגרמניה, לקראת אפשרות של הקמת ריבונות אוקראינית? התובע ביקש בשאלה זו לערער את גירסת ההגנה בדבר מעשיו של דימיאניוק לאחר שנפל בשבי הגרמני.

הסנגור שפטל שאל את העד, לאחר מכן, בקשר לשאלות אישיות שנשאל על ידי פרקליט המדינה בלטמן. הוא אמר: נשאלת שאלות אישיות שניסו להעמידך באור שלילי. אחת השאלות היתה „האם אתה ושכמותך היו מאוכזבים מתוצאות המלחמה, היינו שאולי הצטערתם על שגרמניה הנאצית נחלה תבוסה?".

העד טולסטוי: בזמן המלחמה הייתי בן 10. עברתי את ההפצצות של המטוסים הגרמנים בתקופת „הבליץ" באנגליה. ליד בית הספר בו למדתי בסארי, נפלו פצצות וגם נפלו לידינו טילים גרמנים וי־1 ווי־2. דודי שהוא בנו של קפטן בצבא הרוסי האימפריאלי, הפיל את מטוסים של הלופטוואפה ב„ספיטפייר" שלו. אין כל שחר לדימוי כזה, בקשר אלי.

העד נשאל בקשר למעורבותו כנשיא האגודה למען רוסיה החופשית של מהגרים רוסים באנגליה. הוא אמר, כי נתן שמו לארגון זה, משום שהוא מסכים עם העקרון של רוסיה החופשית ואחד התנאים שלו, בעת שנתן הסכמתו לשימוש בשמו, היה שמדובר ברוסיה חופשית, דמוקרטית המושתתת על עקרונות התרבות והציוויליזציה ולא רוסיה רודנית, כפי שהיתה לפני המהפכה הסובייטית.

לאחר מכן, ציטט העד בתשובה לשאלת הסנגור, את דבריו שפורסמו בחוברת שלו בקנדה, בקשר לבירור, אם יש להעמיד שם לדין פושעי מלחמה. עמדת העד בספר היתה שהיו פושעים לא רק בקרב הנאצים, אלא גם בקרב המשטר הסובייטי. העד ציטט מדבריו של יוליוס מרגולין, יהודי ציוני, אחרי 6 שנות מאסר במחנה כפייה ברה"מ. מרגולין כתב אז, כי „המחנות הסובייטית תבעו יותר קרבנות מכל אלה שניספו במחנות של היטלר המחנות הסובייטית האלה ממשיכים לפעול גם כיום. דור שלם של מנהיגים ציוניים ניספו במחנות האלה".

העד אמר כי היו אז בקנדה אנשים שטענו שיש להעמיד לדין פושעים, רק מקרב הגרמנים ולכך, הוא התנגד. הוא הוסיף, כי הוועדה קיבלה במסקנותיה את מרבית המלצותיו.

המדינה נגד דמיאניוק — אוריאל בן־עמי

הרוזן יכול להתאושש

הרוזן כבר יכול להתאושש מן ההלם, הוא סיים אתמול את עדותו. טולסטוי הנצר למשפחת הסופר הגאון לא תכנן כך את הופעתו בישראל. הוא ציפה לכבוד־מלכים מצד התובע בלטמן ואפילו לכבוד של רוזנים לא זכה. התובע בלטמן לא ויתר לו בשאלותיו בחקירה הנגדית אך גם לא התנפל עליו בסוף דיבורו.

ובכל־זאת נשם אתמול הרוזן טולסטוי לרווחה, כשסיים את עדותו. על שאלותיו של בלטמן הוא השיב, כי כוחות „האוסטגרופן" (הזרים שגוייסו לצד גרמניה) הועברו ברובם הגדול למערב. אבל בלטמן הוכיח לו שנותרו בכל זאת כמה מאות מהזרים האלה על אדמת גרמניה.

הרוזן טולסטוי נפגע שוב מבקשתו של התובע לצטט לו קטעים מספרי ההיסטוריה. הוא חש שהדבר מתחת לכבודו והשופט לוין הזכיר לו שכבר אין לו ברירה, בהיותו עד הנתון לחקירה הנגדית. השופט צבי טל ניסה להרגיע את כבודו המחול והבטיחו שהציטוטים שהוא קורא לא ייחשבו לו, חס וחלילה, כהצטרפות לתביעה, כפי שהוא חשש.

במהלך העדות מוציא ממנו בלטמן, כי יחידות מן הצבא הגרמני לא תמיד נשמעו להוראות הפיקוד העליון ובכל זאת העסיקו את כוחות „האוסטגרופן" – בניגוד לפקודות. אח"כ הסכימו העד והתובע ביניהם, כי מספרם של חיילי „האוסטגרופן" הוערך בכ־800 אלף בלבד ולא במיליונים. בחקירה החוזרת איפשר הסניגור שפטל לרוזן להפגין את בקיאותו, אך זו שוב לא היתה רלוונטית.

הנאשם דמיאניוק, ככל נראה לפי שעה, לא ייוושע מן העדויות האלה. אבל לפחות זו הזדמנות עבורו להרחיב את השכלתו, מעבר לארבע הכיתות שסיים בגיל 17. בינתיים הוא מקבל קורס אינטנסיבי בהיסטוריה של עדויות מומחים ומומחים פחות ותובע ששואל יותר מדי שאלות הבהרה ומביך גם את העדים.

הרוזן הנבוך יחשוב בוודאי פעמיים לפני שיעלה שוב על דוכן העדים. הוא לא קצר תהילה מן המשפט הזה.

הנשיא חיים הרצוג יחד עם רעייתו ומלכת דנמארק בביקורם אתמול בעיירת הדגים הדנית גיללאי (צילום: אי.פי)

בקול חנוק הודה הרצוג לדייגים הקשישים על חלקם בהצלת יהודים

מאת עלי כהן, סופר „דבר" בשוודיה וכתבי סוכנויות הידיעות

נשיא המדינה חיים הרצוג חלק אתמול כבוד לתושבי כפר־דייגים דני שהציל מאות יהודים מציפורני הנאצים במלחמת העולם השנייה. „באתי הנה כדי להודות לכם על מה שעשיתם ב־1943", אמר הרצוג כשדמעות חונקות את גרונו בבניין עיריית גילליה, ביום האחרון לביקורו הממלכתי, הראשון מצד נשיא ישראלי בדנמרק.

„זה היה אחד המקומות המועטים על כדור הארץ שבו המשיכו לקיים את ערכי האנושות. לא רק יהודים נצלו – האנושות עצמה נצלה", אמר הרצוג.

דנים רבים בגיליליה ובכפרים סמוכים סיכנו את חייהם באוקטובר 1943, בהסתירם יהודים בבתיהם ובהעבירם אותם בסירות דרך המיצר לשוודיה הנייטראלית. הרוב הגדול של 6,000 היהודים של דנמרק נצלו בצורה זו, ובכך היו למעשה הקהילה היהודית היחידה באירופה הכבושה, שנצלה כמעט כולה מידי הנאצים. תושבי העיירה, שרובם נפנפו בדיגלונים ישראליים, נצבו לאורך הרחובות הצרים והריעו גלהבות, כאשר חלפה שיירת המכוניות של הנשיא והמלכה.

מבניין העירייה נסעה הפמלייה לכנסייה שבה הוסתרו יהודים בתקופת המלחמה. הם התקבלו על ידי הכומר המקומי שברך אותם באנגלית והשמיע את הפסוקים הראשונים מן התנ"ך בעברית. הקהל ניצב לדקה דומייה לזכר הנספים. מן הכנסייה נסעו לנמל העיירה ממנו הפליגו ספינות הדיג לפני 44 שנה עם היהודים לחוף מבטחים השוודי. המלכה והנשיא ירדו בחברת השגריר ואחרים לאחת הספינות, קיבלו הסברים מפי אחד הדייגים שהשתתף בפעולות ההצלה בשנת 1943. הנשיא הסתכל פנימה לעבר בטן הספינה, שם הוסתרו היהודים בעת ההפלגה.

עם צאתו של הנשיא מהספינה הוא אמר בהתרגשות עצומה „זה אחד הימים המרגשים ביותר בחיי". הקהל הרב שנפנף בדגלים ומחא כפיים זכה באופן בלתי צפוי ללחיצות הידיים המלכותיות של מלכת דנמארק שנגשה אליהם יחד עם הנשיא. שניהם נפנפו לקהל לפני שנכנסו לשיירת המכוניות שעזבה את המקום. אמצעי בטחון חמורים ננקטו בעת הביקור והוא עבר ללא תקלות.

מיתקן אלקטרוני למניעת החלקת מכוניות פותח בחברת „ב.מ.וו"

המיתקן לא ייובא לארץ – בשל מיסוי כבד

מאת אריה אגיד, שליח „דבר" בגרמניה

גארמיש (מיוחד ל„דבר").– מיתקן אלקטרוני המונע החלקה של המכונית בכל תנאי הנהיגה פותח על ידי יצרן מכוניות היוקרה הגרמני ב.מ.וו. קיים חשש, שבגלל תנאי המיסוי בארץ לא יצוידו המכוניות המיובאות לישראל במיתקן בטיחותי חשוב זה.

המיתקן החדש בא למנוע תאונה במצב בו נכנסת המכונית לעיקול במהירות מופרזת. כאשר למכונית הנעה אחורית, נוטים הגלגלים הקדמיים להחליק בתנאים אלה לכיוון הנסיעה לפני העיקול, במקום להוביל את המכונית לכיוון החדש. במצב זה עלולה המכונית לרדת מהכביש והדבר עלול להסתיים בתאונה חמורה ביותר.

כאשר במכונית הנעה קדמית, נוטים במצב זה להחליק הגלגלים האחוריים נגד כיוון העיקול, מן הכוח הצנטריפוגלי, ולהסיט את המכונית לסחרור 360 מעלות סביב עצמה. גם דבר זה עלול להסתיים בתאונה חמורה ביותר, שבה עלולים להיפגע בין היתר נוסעי מכוניות הבאות בגמול הרכב המסתחרר.

המערכת החדשה מבוססת על חיישנים מבוקרי מחשב. היא גורמת למנועים להפעיל די כוח על הגלגלים הנוטים להחליק כדי שייצמדו למכונית ולא יינתקו ממנה. בו בזמן סאונת ומתאמת המערכת את פעולת בולמי הזעזועים, כך שהמכונית תבצע את העיקול בלי שתתהפך.

לבסוף, דואגת המערכת לאזן את פעולת ההיגוי כך שהמכונית מתייצבת בכיוון הנסיעה החדש ללא טילטולים וללא פיתולים. כתוצאה מכך מצליחה המכונית להתגבר על שגיאות נהג. הנובעת מהערכה מוטעית של זווית העיקול ביחס למהירות הנסיעה. שגיאה נפוצה זו היא אחת הסיבות העיקריות לאובדן שליטה ולסטייה מנתיב – מגורמי התאונות הגדולים ביותר בארץ.

שליח „דבר" ביצע אתמול ניסויי נהיגה לא מבוקרים במערכת החדשה במהירויות שונות שבין 140 ו־200 קמ"ש על סרפנטינות הרריות קשות באיזור גארמיש מדרום למינכן. מבחן הדרך בוצע במכונית מדגם 750 איי המצויידת במנוע הזרקה בעל 12 בוכנות המפתח 300 כוחות סוס, זו המכונית הראשונה בעולם שבה הותקן מיתקן הבטיחות החדש. במהלך הנהיגה, התאפשר היגוי מדוייק ביותר צמוד לשפת הכביש ללא כל סטייה וללא כל חריקת צמיגים איתנתית, המוכרת כל כך לנהגי מכוניות מהירות במצבים מסוג זה. במהלך הנסיעה ברצעו בבוחון מלא גם עקיפות שהיו נחשבות לנועזות במכוניות אחרות שבהן אין מיתקן הבטיחות החדש. לוח הבקרה של המכונית מצוייד בנורית ירוקה, המאותתת כאשר המערכת פועלת.

מיתקני בטיחות חדשניים אחרים, כגון מערכת למניעת החלקה בשעת בלימת חרום ומערכת להגנה על הנהג בשעת התנגשות חזיתית של „אאודי" כמעט שאינם מיובאים לארץ בשל תנאי המיסוי הכבדים, שאינם מבחינים בין מיתקני מותרות ובין מערכות בטיחות.

מטען חבלה התגלה ופורק בירושלים

מאת סופר „דבר" בירושלים

מטען חבלה בגודל בינוני התגלה ופורק במדרחוב של ירושלים. המטען הונח בקופסת ביסקוויטים בכניסה לקפה עטרה ברחוב בן־יהודה.

מנהל בית הקפה, משה ציגל, הגיע למקום אתמול ב־6.30 לפנות בוקר וראה את הקופסה ליד דלת הכניסה. הוא הזעיק את המשטרה ותוך כמה דקות נסגר האזור כולו. חבלני המשטרה פירקו את המטען בעזרת הרובוט בלא שנגרם כל נזק. במשטרת ירושלים מציינים, כי לו המטען היה מתפוצץ כמה שעות לאחר מכן – היה נגרם אסון כבד שכן זהו אחד המקומות הסואנים בירושלים.

מחנה שריר־פת־נסים יחרים ועידה שיכנס מודעי

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

יו"ר המועצה הליברלית, יצחק קעמבי, הודיע אתמול כי יכנס את ועידת המפלגה הליברלית בסוף החודש. השרים פת, שריר ונסים ומהנהיגים מתכוונים לסכל את כינוס מושב הוועידה.

באמצעות משרד יחסי ציבור מתכוון מחנה יצחק מודעי, שקעמבי נמנה עמו, לכפות כינוס ועידה שציירה נבחרו ב־1980 כדי לדון בשני נושאים: נסיון להשכין שלום־בית במפלגה ודיון באיחוד מיידי עם „חרות".

ידידי השר מודעי תובעים לכנס ועידה נבחרת חדשה עוד לפני הבחירות לכנסת ולכן לא ישתפו פעולה בכל מה שקשור לכינוס ועידה שעל פי תקנון המפלגה אין לה יותר תוקף.

משרד המשפטים פועל להסגרת גצ'יואטישיוס

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

משרד המשפטים בודק את האפשרויות הנוגעות להסגיר לישראל את הפושע הליטאי אנטאנאס גצ'יואטישיוס המתגורר בבריטניה.

חבר הכנסת דוב שילנסקי אמר אתמול ל„דבר", כי פנה בנושא זה לשר המשפטים אברהם שריר וזה הודיע לו, כי בודקים את עניין הסגרתו לישראל ויישום החוקים לעניין הסגרה של פושעים נאציים לישראל.

מספר גופים בישראל פועלים להסגרת הפושע לישראל ולהעמדתו לדין כאן.

בעקבות הזולה של 67 אחוזים

תעריף קופ"ח לסטודנטים שנה א' – 5.5 ש"ח לחודש

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

החל מהחודש יהיה תעריף החברות בקופת חולים הכללית לסטודנטים, הלומדים בשנה הראשונה המישה וחצי ש"ח לחודש בלבד, על כך מסר אתמול ל„דבר" דובר קופת חולים דוד תגר.

התעריף, שהיה בתוקפו עד החודש הסתכם ב־16.5 ש"ח, לפיכך ההוזלה היא כ־67 אחוז. הסטודנט, שיצטרף עתה לקופת חולים הכללית, ישלם את דמי החברות מראש לכל השנה ויקבל בול שנתי חד־פעמי בערך של 66 ש"ח.

הדובר ציין, כי ההסדר המיוחד הזה הוא בתוקף רק לגבי הסטודנטים של שנה א'.

הציבור

(המשך מעמ' 1)

אמש מטה ההפקות של „העורך הזה" בהיכל התרבות שבגבעת העמק

תחילה חשבה הנהלת ההיכל לבטל המופע, אבל אנשי הטלוויזיה עמדו בתוקף על דעתם שיש לקיימו וכדי שהמראיינים והמרואיינים לא יחושו שלא בנוח, מול מאות הכסאות הריקים, נערך „לקראת ערב, מבצע של גיוס „מתנדבים". ואכן, ההפצרות והזמנות החינם שכבעו כמה עשרות צופים נוספים להסריח עצמם ולבוא להיכל „אנחנו דווקא קנינו כרטיסים" אמרה לי משפחת באבר, „קבלנו הנחה, אבל שילמנו. באנו, כי פשוט לא היה לנו משהו יותר טוב לעשות. לא, הטלוויזיה לא חסרה לנו, מצדנו, הם יכולים להמשיך ולשבות, כמה שירצו" הוסיפה המתנבת (בפנסיה) אביגיל באבר.

„ אני ידעתי שיש עלינו בקורת, מפוליטיקאים ומקבוצות שונות בתוך האוכלוסיה" אמר לי, בתוך עצוב מאד ריקוד נחמאס איש חטיבת החדשות של הטלוויזיה, „אך ההפתעה הלא נעימה שהתגלתה לי, עכשיו, עם השביתה, היא שיש „קונצנזוס" לאומי נגד הטלוויזיה. במישור האישי אני מוכרח לומר שאני נעלב. האם יתכן שמה שעשינו, רק הגביר את השנאה של הרבים נגדי ונגד עמיתי? ואני דווקא חשבתי שאני ממלא טוב את תפקידי". זוהי הרגשת עלבון צורבת מאד אך הלקה מהיחסים אלה שבין הקהל והטלוויזיה, כפי שהתגלה מחייב אותנו לשבת עם עצמנו, להסתכל במראה ונסות להבין. אני נוחתי קריירה אקדמאית אחרת, כדי להיות עתונאי וכזה אשאר גם להבא אבל אני ועמיתי חייבים לטכס עצה מה לעשות כדי שמקום העבודה שלנו יהיה מקור גם של גאווה ולא רק מקום בו אנחנו דורכים לכולם על היבלות."

„גם העתונות הכתובה אינה מגלה לנו אהדה" מפטיר, בפנים עצובות־מחייכות, יעקב אחימאיר, עורך „מבט לחדשות": אני מבט נדהם: על כל „פיפס" קטן שקורה, העתונות מגיבה, כותבת, וכאן כשהורדיו הטלוויזיה, שהם חלק כל כך גדול מן העתונות בארץ, מושבתים כל כך הרבה זמן, על זה עוברים כמעט בשתיקה?"

„יכול להיות שאגודת העתונאים שלנו היא לא גוף המוכן להתבטא בצורה נוקבת וישירה. אני פשוט לא יודע. ואולי היחס אלינו בא בגלל שהטלוויזיה כל כך למודת שביתות. היא בוודאי לא טלית שכולה תכלת. והיא פשוט נמאסה, כנראה, על הציבור."

„האם לא תשאר לשמוע את הראיונות ?" שואל אחימאיר, כשהיה בדרכי החוצה: „בראי לך, אולי רפול יגיד משהו מעניין בקשר לטרנספר?"

לא נשארתי כי אצה לי הדרך: אך גם בגלל שלא נעים לראות אולם כמעט ריק ו„כוכבי טלויזיה" כל כך עצובים.

אהובתנו

אידה שורץ

איננה

ההלוויה תצא היום יום שישי י"ד חשון תשמ"ח 6.11.87, בשעה 12.00 מבית ההלוויות בסנהדריה ירושלים להר המנוחות בגבעת שאול.

בעלה: יוסף שורץ
בתה: זהבה ויהושע פוקס
בנה: אודי ודורית שחר (שורץ)
הנכדים: רן, גיל, טל, רביב, נעמה ויאיר.

הלווייתו של חברנו

בנימין (גולדשמיט) בן־יוסף

תתקיים ביום ראשון ט"ז חשון תשמ"ח 8.11.87 בשעה 14.00 בקיבוץ עין־גב.

בית עין־גב והמשפחה

هكذا من الأصل

הטוראי האמריקאי שנמלט לברה"מ – חזר למערב גרמניה

רוברטס וחברתו בשדה התעופה במוסקווה לפני הטיסה לפרנקפורט. (צילום: א.פ.)

פרנקפורט (א.פ). – טוראי אמריקאי שחזר למערב לאחר שערק לברה"מ לפני שבעה חודשים, נעצר על־ידי המשטרה הצבאית האמריקאית ויעמוד לדין באשמת עריקה – כך מסר אתמול דובר צבאי אמריקאי במערב גרמניה.

וייד רוברטס בן ה־22 נעצר אתמול בבוקר באחד מרחובות פרנקפורט שעות ספורות לאחר שהגיע בטיסה ישירה ממוסקווה. דובר היחידה של רוברטס אמר, כי אם יורשע באשמת עריקה, יורד רוברטס מדרגתו יאבד את משכורתו ויישלח לשנתיים של עבודת פרך.

רוברטס נעצר ברובע סאשנהאוזן בחברתה של פטרה נוימן, חברתו ההרה של רוברטס ממערב גרמניה. רוברטס וחברתו בילו מאז עריקתם בעיר אשחאבאד שבאסיה הסובייטית ועריקתם נוצלה לצרכי תעמולה בברה"מ.

לפני שנעצר הספיק רוברטס להעניק ראיון לרשת טלוויזיה אמריקאית. הוא אמר כי החליט לחזור לאחר שפקידים אמריקאים במוסקווה הבטיחו לו, שאם יסגיר את עצמו יעמוד לדין באשמת העדרות לא מוצדקת, סעיף קל יותר מהסעיף בו הוא מואשם עכשיו. נציג יחידתו של רוברטס הכחיש כי ניתנה לו הבטחה כזו.

רוברטס תושב קליפורניה עזב את תפקידו בבסיס אמריקאי ליד העיר גיסן שבמערב גרמניה בטענה כי הקצינים הממונים עליו הציקו לו.

התקדמות במגעים לפיוס בין סוריה ובין אש"ף

ויאנה (ע"מ). – המגעים לאיחוי הקרע בין סוריה ואש"ף התקדמו במידה רבה – מוסר העיתון הסעודי "אלשרק אלאוסט".

מקור פלשתיני רם־דרג גילה לעיתון פרטים על הביקור שערך בדמשק חבר ההנהגה המתפלגת של "פתח", אבו דאוד.

הביקור שנמשך עשרה ימים, לבש אופי של "ביקור משפחתי", אך הוא נפגש עם בכירים סורים ומנהיגים של פלגים פלשתינים שמקום מושבם בדמשק. במהלך הביקור נדונו מספר בעיות חברתיות והומאניות של משפחות פלשתיניות הנמנות על "פתח".

במישור המדיני נדונו המצב הנוכחי ועתיד תביעת הפלשתינית והסכסוכים הקיימים על הפרק בין סוריה ואש"ף.

חוגים סורים אמרו על האפשרות לפגישה רשמית בין בכירים סורים ומנהיגים מאש"ף, בסוריה או מחוצה לה, כי הפסגה הערבית ברבת־עמון היא הפקס לכל דבר, והמאמצים צריכים להיות מופנים לכיוון זה.

יפאני התאבד כשנודע לו כי האשה שדרס – מתה

מאת שפרה הוזה, סופרת "דבר" ביפאן

טוקיו (מיוחד ל"דבר"). – גופתו של שינאו מקינו בן ה־67 נמצאה תלויה במקדש נוקף שליד ביתו. מקינו תלה עצמו למוות לאחר שדרס בשוגג ישישה בת 71. האשה, שסבלה מפגיעות שטחיות בלבד נפטרה מאוחר יותר כתוצאה משטף דם בו לקתה.

מקינו ששהה כל אותו הזמן בבית החולים לשם מעקב אחר מצבה, חזר לביתו לאחר מותה ומסר לאשתו, כי הוא עומד לשלם מחיר כבד למעשה הנורא שביצע. לדבריה, יצא מקינו את ביתו בשעות הערב בטענה שהוא יוצא לבקר את משפחת ההרוגה, ולמחרת נמצאה גופתו תלויה באזור המקדש.

לא רוצה חזרה לרומניה הודיע האוהד מבוקרשט

לארנקה (רויטר ק"ח"ם) – אוהד כדורגל רומני ביקש מקלט מדיני בקפריסין כדי לעבור לאחר מכן למדינה מערב־אירופית כלשהי, מסרו אתמול מקורות במשטרת לארנקה.

הם אמרו כי סימון סאלומאן, צבע רכב בן 56, הגיע ללארנקה לרגל המשחק שהתנהל ביום ד' בערב בין קבוצת "סטיאווה בוקרשט" נגד קבוצה קפריסאית והיה אמור לחזור לארצו בטיסה מיוחדת של אוהדי כדורגל, בחצות הלילה. המטוס המריא לאחר עיכוב של שלוש שעות.

500 ק"ג קוקאין, 12 מטוסים ו־28 סירות מירוץ – רכוש רשת המבריחים המתוחכמת

מיאמי (רויטר־ע"תים). – שלטונות ארה"ב הודיעו אמש, כי חשפו את הרשת המתוחכמת ביותר להובלת קוקאין לארה"ב, ובעקבות כך הוגשו כתבי אישום נגד 30 איש, המואשמים שהם עובדים עבור קארטל הסמים הקולומביאני "מדלין".

מלשכת התובע הכללי של ארה"ב נמסר, כי סוכנים פדראליים החרימו יותר מחצי טונה קוקאין ונכסים כולל 12 מטוסים, 28 סירות מהירות ובניינים ונכסי דלא ניידי. נאמר, כי כתבי האישום פירושם "סירוס של ארגון תובלה שלם" של הקארטל.

לדברי מקורות השלטונות, כי שרשל זה אחראי ליבוא של 75 עד 80 אחוז מכל הקוקאין המובא לארה"ב, ויבוא זה מכניס לקארטל רווחים בסכום [illegible]

"זוהי מערכת ההברחה המתוחכמת ביותר שנתגלתה במדינה זו", הוסיף הדובר. הארגון השתמש בציוד אלקטרוני מתוחכם, כולל תחנת שידור משלו, כדי לקיים קשר עם מטוסים וסירות מהירות שהובילו סמים מסוכנים.

מתגבר המאבק במורדים במאנילה; תלונות על הפרה של זכויות האזרח

שוטרים ממשטרת מאנילה מחפשים כתובות קעקע על פניהם של העצורים באוניברסיטה במאנילה. לדבריהם, כתובות אלה מזהות אותן כחברי המחתרת הקומוניסטית. (צילום: א.פ.)

מאנילה (א.פ.). שוטרים ממשטרת מאנילה, המרושים ברובים אוטומטיים, פרצו אתמול לקמפוס באוניברסיטת מאנילה ועצרו 24 אנשים, החשודים בפעילות במחתרת הקומוניסטית בפיליפינים. הדבר בא במסגרת הפריצה הקיימת בין המורדים לשלטונות.

מפכ"ל המשטרה אלפרדו ליים אמר, כי 23 גברים ואשה אחת נעצרו במהלך הפשיטה על בניין באוניברסיטה, שם מצאו מקלט 100 פליטים מהפרובינציה לייט. הפליטים טוענים, כי הם נמלטו מבתיהם בעקבות התעללות מצד צבאות פרטיים, הלוחמים במורדים הקומוניסטים באיזור.

הסטודנטים במכון הפוליטכני במאנילה עזבו את כיתותיהם ומחו בחריפות נגד המעצרים ההמוניים. ליים האשים את נספי פרודנסיה, נשיא האוניברסיטה הממשלתית, ב"מתן מסתור לנרדפים פליליים".

ארגוני זכויות האזרח במאנילה גינו את המעצרים. "לאנשים אין הגנה מפני החוק", נאמר בהודעה של ברית זכויות האדם במדינה. "הם נעצרים באופן שרירותי על פי חשדות בלבד ועל פי מסמכים, שלא יוכלו לעמוד בבית משפט". ליים הודה, כי לשוטרים לא היו צווי מעצר, אך לדבריו לא היה בכך צורך, שכן המשטרה: במחוז לייט מחפשת אחריהם בעוון רצח. עוד נמסר, כי המעצרים בוצעו בעזרת "מצביעים", הפני גרילה לשעבר, הלבושים במסיכות־סקי ומצביעים בפני המשטרה על חבריהם לשעבר.

המעצרים באוניברסיטה באו במסגרת גל של מעצרים, שעורכת המשטרה לאחר התגברות פעילות המורדים. בחודש האחרון נהרגו באיזור מאנילה 16 בני אדם, רובם שוטרים, וביניהם ארבעה אמריקאים.

מזכ"ל המפלגה הקומוניסטית בסין נוצח בבחירות בקונגרס

הונג קונג (א.פ.) מפתי קומוניסטי בכיר מפקין גבר על המזכיר הכללי הנוכחי של המפלגה הקומוניסטית הסינית ג'או זיאנג בבחירות שנערכו בקונגרס המפלגה שהסתיימו ביומיים אלה בבירת סין – כך מסר עיתון פרו־ סיני בהונג קונג.

לי סימינג, מזכיר המפלגה הקומוניסטית במחוז פקין, קיבל 1,944 קולות מצירי הקונגרס בבחירות לוועד המרכזי החדש של המפלגה. העיתון "טא קונג פאו" מוסר כי ג'או קיבל 1,943 קולות מתוך 1,950 הפתקים שהוטלו לקלפי על־ידי צירי הקונגרס. כידוע, התמנה ג'או למזכיר הכלכלי החדש של המפלגה עם תום דיוני הקונגרס.

הקונגרס בחר את 175 חברי הוועד המרכזי מתוך רשימה של 185 שמות. המנהיג הוותיק דנג סיאו פינג קיבל 30 קולות למרות שמשמו לא הופיע ברשימה, ביוזמה שהציג את רצונו לפרוש מהנהגת המפלגה.

הו יאובנג, מזכ"ל המפלגה הקודם שהודח מתפקידו עקב הפגנות הסטודנטים בינואר השנה, קיבל 1,800 קולות ונשאר חבר בוועדה המרכזית. הוא נשאר גם חבר בפוליטביורו רב העוצמה המונה 17 חברים.

חו גואופנג, מי שהיה מנהיג המפלגה לאחר מותו של מאו צה טונג ב־1976 אולם הודח מתפקידיו לאחר עלייתו לשלטון של דנג הרפורמיסט, קיבל 1,700 קולות ושמר על מקומו בוועדה המרכזית.

נעצר חשוד ברצח שוטרים במע' גרמניה

בון (ע"ר וע"צג. – המשטרה הגרמנית עצרה חשוד ברצח שני שוטרים בשעה שהפרלמנט המערב־גרמני התכונן לדון בקריאות נמרצות להחרפת החוקים נגד מפגינים מיליטנטיים.

דובר של לשכת התובע המשפטי אמר, כי אנדריאס אייכלר, 33, נעצר כחשוד בהריגת שני השוטרים. הוא גם אמר כי החוקרים עצרו ידיד של אייכלר.

הדובר אמר, כי אייכלר נעצר שעות ספורות לאחר ההפגנה ובריותו נמצא אקדח.

מערכת המס בדנמארק מתייעלת: הצהרת־מס – על גבי גלויית־דואר

מאת עלי בהן, סופר "דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל"דבר"). – יעילות שלטונות מס ההכנסה הדניים עוברת וחולפת. בשנים האחרונות הגיעה גביית המס מהכנסה ל־90 אחוז, ועוד חזר נטויה. כך למשל אין כלל אפשרות לפתוח חשבון בנק בדנמארק בלי המספר האישי של בעל החשבון, פרטים המועברים מיידית למס ההכנסה. כל הכנסה מגיעה למחשב של מס ההכנסה, והקישור שם יעיל ביותר.

במהלך חודש ינואר בשנה הבאה מקבל כל אזרח לביתו את הטפסים למילוי הצהרת המס השנתית, יחד עם טבלת כל הפרטים על הכנסותיו מכל המקורות האפשריים. פרטים אלה ידועים, כמובן, מראש למס ההכנסה, ולעתים מספיקה חתימת הנישום כדי לסיים את הצהרת המס. תוך חודשיים, לכל היותר, מאושרת ההצהרה על ידי השלטונות, ובכך מסתיים המגע בין האזרח לרשות.

את החזר המס, אם מגיע, יכול האזרח לקבל בתוך זמן קצר ביותר. פישוט ההליכים נתקבל בברכה. לא כן גובה המס. המגיע היום ל־50 אחוז, ושר המסים החדש כבר הודיע על העלאתו ל־58 אחוז.

עתה הודיעו שלטונות המס, כי בשלושה מחוזות ובהם 150,000 נישומים יוכלו להגיש בשנה הבאה את הצהרת מס על גלויה של דואר. בגלויה יהיו בין 6 ל־12 שאלות, שהנישום יצטרך לענות עליהן ולשלוח את הגלויה בקופה הדואר הקרובה.

אם הניסוי יעלה יפה בתום שנת המס הנוכחית, בעוד שנה למעלה מחודשיים, הוא עשוי להיות מנת חלקם של כל הנישומים בדנמארק לקראת שנת המס 1989.

אני מכור לזיעת נשים – סיפר הפורץ שגנב 593 נעלי ספורט

מאת שפרה הוזה, כתבת "דבר" ביפאן

טוקיו (מיוחד ל"דבר"). – בעקבות תלונות חוזרות ונשנות של בתי־הספר לבנות שבאזור סנדאי שביפאן על גנבות נעלי התעמלות וחולצות ספורט של התלמידות, הצליחה המשטרה ללכוד את הפורץ.

הפורץ התגלה כפועל בניין בן 19, שלא יכול היה לעמוד בפני ריח הזיעה של בנות התשחורת היפאניות. לשם מילוי מאווי הריחניים, נהג לפרוץ לבתי הספר ולגנוב נעלי התעמלות וחולצות ספורט כיחוצות על מנת שיוכל להריח את הריחות האסורים בסתר.

בחיפוש שערכה המשטרה באיזור בתי הספר, התגלה מבנה נטוש ובו אוצר של 593 זוגות נעלי התעמלות משומשות ו־103 חולצות ספורט. המשטרה מאמינה, כי כל מעשי הגניבה, שהחזון עריכה, בוצעו על־ידי אותו אדם, שטביעות אצבעותיו זוהו על גבי הרכוש השדוד.

החשוד, שהודה בגנבת 11 זוגות נעליים בלבד, טען להגנתו כי הוא מכור לריח זיעת הבנות ולא יכול היה לשלוט בעצמו, ולכן נהג לגנוב לשם סיפוק תאוות הריח שלו. עוד הסתבר, כי הפועל נהג לקחת ימי חופשה ממקום עבודתו לשם ביצוע הגנבות.

ספרד: לא נחדש את החוזה עם ארה"ב על הבסיסים באדמתנו

מאדריד (א.פ.). פקיד במשרד החוץ הספרדי מסר אתמול, כי כאשר יתחדשו השיחות עם ארה"ב על צמצום הנוכחות הצבאית האמריקאית על אדמת ספרד יתיתן מאדריד הודעה של ששה חודשים על כוונתה לבטל את הסכם ההגנה ההדדי.

חואן לנה, תת־מזכיר לענייני צפון־אמריקה, אמר כי ספרד אינה מצפה להתקדמות של ממש בשיחות בנות היומיים שייפתחו היום. ספרד דורשת להוציא את הכנף ה־401 של מטוסי הקרב מדגם אף־16 מהבסיס האוירי טורחון שליד מאדריד.

ההסכם הנוכחי יפוג במאי בשנה הבאה, אולם הוא קובע כי אם אחד מהצדדים רוצה לבטל אותו, עליו לתת הודעה מראש של ששה חודשים. התאריך האחרון למתן הודעה כזו הוא ה־14 בנובמבר.

הודעת הביטול הספרדית תיתן לאמריקאים שהות של ששה חודשים להוציא את 10,000 אנשיהם משלושה בסיסי אויר, מבסיס ימי ומתשע תחנות־תקשורת, שהיא מחזיקה על אדמת ספרד מאז נחתם ההסכם ב־1953.

לנה הוסיף ואמר כי הספרדים "לא יציגו נושאים חדשים על השולחן", אלא יגבילו את עצמם לחזרה על תביעתם לפינוי מטוסי ה"אף.61" ולפינוי חמשת מטוסי תדלוק מדגם "קיי.סי.־135" המוצבים בבסיס חיל האויר בסאראגוסה שבצפון המדינה.

נמסר כי תשובת ארה"ב לתביעה הספרדית תהיה ככל הנראה נכונות להוציא את כל המטוסים מבסיס טורחון, מלבד 24 מטוסי אף 16 שיישארו במקום.

שערי מטבע חוץ ביום 05.11.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קנייה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קנייה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קנייה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קנייה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קנייה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קנייה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.004	1.52	1.59	1.52	1.59	1.53	1.59	1.5543	1.5737	1.5583	1.5697	1.5588	1.5734	1.5639
1 מארק גרמני	+0.008	0.90	0.94	0.90	0.94	0.90	0.95	0.9197	0.9315	0.9168	0.9375	0.9191	0.9307	0.9260
1 ליש"ט	+0.021	2.68	2.80	2.69	2.82	2.68	2.82	2.7472	2.7815	2.7371	2.7713	2.7342	2.7706	2.7501
1 פרנק צרפתי	+0.003	0.26	0.28	0.26	0.28	0.26	0.28	0.2691	0.2725	0.2689	0.2732	0.2698	0.2724	0.2710
100 ין יפאני	+0.007	1.12	1.17	1.12	1.17	1.12	1.18	1.1471	1.1614	1.1408	1.1550	1.1458	1.1602	1.1523
1 גילדן הולנדי	+0.006	0.80	0.84	0.80	0.86	0.80	0.84	0.8172	0.8274	0.8145	0.8246	0.8147	0.8250	0.8209
1 פרנק שוויצרי	+0.011	1.09	1.14	1.09	1.15	1.09	1.15	1.1182	1.1323	1.1141	1.1380	1.1179	1.1310	1.1224
1 כתר שוודי	+0.001	0.25	0.26	0.25	0.26	0.25	0.26	0.2551	0.2583	0.2542	0.2574	0.2545	0.2577	0.2563
1 כתר נורבגי	+0.001	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2431	0.2461	0.2421	0.2451	0.2421	0.2451	0.2440
1 כתר דני	+0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.24	0.2380	0.2409	0.2372	0.2401	0.2372	0.2402	0.2390
1 מארק פיני	+0.003	0.36	0.38	0.36	0.38	0.36	0.39	0.3730	0.3777	0.3726	0.3772	0.3728	0.3773	0.3756
1 דולר קנדי	-0.006	1.14	1.20	1.15	1.20	1.15	1.21	1.1695	1.1841	1.1685	1.1851	1.1713	1.1860	1.1784
1 דולר אוסטרלי	-0.003	0.99	1.09	1.01	1.09	1.02	1.09	1.0515	1.0646	1.1511	1.1642	1.0519	1.0651	1.0597
1 ראנד דרא"פ	+0.004	[illegible]	[illegible]	[illegible]	0.80	[illegible]	0.80	0.7888	0.7987	0.7853	0.7951	0.7877	0.7976	0.7918
10 פרנקים בלגיים	+0.003	0.43	0.45	0.42	0.45	0.42	0.45	0.4366	0.4421	0.4379	0.4434	0.4381	0.4436	0.4412
10 שילינגים אוסטריים	+0.011	1.27	1.32	1.28	1.34	1.28	1.34	1.2937	1.3098	1.3016	1.3179	1.3032	1.3196	1.3121
1000 לירטות איטלקיות	+0.007	1.21	1.30	1.21	1.29	1.22	1.30	1.2425	1.2580	1.2381	1.2535	1.2420	1.2576	1.2469
1 "אקי" (ECU)	+0.013	—	—	—	—	—	—	1.8924	1.9160	1.8872	1.9618	—	—	1.9037
1 דינר ירדני	-0.011	4.29	4.56	4.39	4.67	4.32	4.61	—	—	—	—	—	—	4.6543
10 לירות לבנוניות	—	—	—	0.08	0.09	0.02	0.03	—	—	—	—	—	—	0.0278
1 לירה מצרית	-0.001	0.66	0.70	0.65	0.69	0.61	0.67	—	—	—	—	—	—	0.7502

מושב לימן

מציע בזאת למכירה את זכויותיו בחניון אכזיב

אין המושב מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הנמוכה ביותר.
המושב שומר גם את הזכות לבטל את המכרז.
את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה עד תאריך 30.11.87 שעה 12.00.
במזכירות לימן לא יתקבלו מעטפות אחרי התאריך הנ"ל.
חומר יחולק עבור המכרז על החניון על כמות, רכוש והגבלות שונים.
ביום 10.11.87 בין השעות 8.00–12.00.
ביום 12.11.87 בין השעות 8.00–11.00.

הטכניון — מכון טכנולוגי לישראל

היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ מודיעה על פתיחת

לימודי תעודה

אשר יתקיימו בשנת הלימודים תשמ"ח 1987/88 בתל־אביב, בירושלים, בבאר־שבע, באשדוד ובפתח־תקוה

★ מינהל עסקים לאקדמאים (בתל־אביב ובירושלים)
★ מינהל עסקים כללי (בתל־אביב)
★ ניהול ויחסי עבודה (בתל־אביב)
★ ניהול כללי (בתל־אביב, בירושלים, בבאר־שבע, באשדוד ובפתח־תקוה)
★ ניהול עיסקי בניה (בתל־אביב, בלימודי יום)
★ ניהול ותכנון מסים (בתל־אביב)
★ ניהול השקעות (בתל־אביב)
★ מינהל כספים (בתל־אביב)
★ ביקורת פנימית (בתל־אביב)
★ ניהול הייצור (בתל־אביב ובאשדוד)
★ מינהל עבודה (בתל־אביב, באשדוד ובפתח־תקוה)
★ ניהול הנדסי (בתל־אביב)
★ ניהול משאבי אנוש (בתל־אביב, בירושלים ובבאר־שבע)
★ ניהול שיווק בינלאומי (בתל־אביב)
★ ניהול הספקה ורכש (בתל־אביב, בירושלים ובבאר־שבע)
★ ניהול משרד (בתל־אביב)
★ ניהול אחזקה (בתל־אביב)
★ מינהל בתי מלון (בתל־אביב, בלימודי ערב ובלימודי יום)
★ הכשרת סגל בכיר בענף היהלומים (בתל־אביב)
★ ניתוח מערכות מידע (בתל־אביב ובירושלים)
★ תכנות למחשבים (בתל־אביב)
★ שמאות מקרקעין וניהול נכסים (בתל־אביב)
★ שמאות רכב (בתל־אביב ובירושלים)
★ הכשרת בודקים למעליות (בתל־אביב)
★ הנדסת תנועה ותחבורה (בתל־אביב ובירושלים)
★ הכשרת מנהלי פרויקטים בבניה (בתל־אביב)
★ בוחני רכב (בתל־אביב, בירושלים ובבאר־שבע)
★ קציני בטיחות בתעבורה (בתל־אביב ובירושלים)

פרטים והרשמה:
בתל־אביב: הטכניון, רחוב ליסין 14, ת"א, טל. 03־262134.
בירושלים: מכללת מטה יהודה, עין כרם, טל. 02־416515.
בפתח־תקוה: ההרשמה בעיריית פתח־תקוה, מינהל התרבות, רח' העליה השניה 8, טל. 03־913121.
בבאר־שבע ובאשדוד: ההרשמה במרכז תל־אביב.

אלמקס משחת השיניים במניעת עששת — יעילה פי 3

תערוכות בבתי־מרקחת ליום שישי 6.11.87
תל־אביב
שדה דב – האזור 3 תבנית ל' – 5412518
מעיין חיים – שד' ירושלים 98 יפו – צהלון – 814939
ירושלים
אסותא – המלך ג'ורג' 12 – 224872
חיפה
הגיבה – הגיבה 22 – 231905
פתח־תקוה
כפר גנים – לוחמי הגיטו 6 – 9227416
בת־ים – חולון
מזור – הגיבה ד"ר 20 בת־ים – 583360
אסותא – טרומפלדור 4 חולון – 5058197
בני־ברק – רמת־גן
רמת יצחק – שדרות ירושלים 96 רמת־גן – 777506
תורנות בתי מרקחת ליום שבת
תל־אביב
שדה דב – האזור 3 תבנית ל' – 5412518
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האזור 3, תבנית ל' – 5412518 – מוצ"ש
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רחביה – הב"צ 28 – 523191
מרפאת הנביאים – הנביאים 3 – 224173־8
– מוצ"ש
חיפה
מרדר – נורדוי 13 – 664039
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בת־ים – חולון
מזור – הגיבה ד"ר 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
בני־ברק – רמת־גן
אסותא – ז'בוטינסקי 41 רמת־גן – 7511874

אלמקס — מיוצרת ע"י טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ בשיתוף GABA שוויץ

מוסד הרב קוק
ת.ד. 642, ירושלים, טל. 526231

סיני — ירחון לתורה ולמדעי היהדות
בעריכת ד"ר יצחק רפאל ובהשתתפות חכמי ישראל
עם הופעת כרך המאה של "סיני" מתחדשת ההחתמה לסידרה החדשה
מנוי לשנה: –25. ש"ח
מנויים חדשים זכאים לקבל את שני הכרכים הגדולים "יובל סיני" (כולל מפתח מפורט ל־100 הכרכים)
תמורת –30. ש"ח (במקום 50 ש"ח)

קבלת מודעות 24 שעות ב"דבר"
מודעות משפחתיות ותוכנות
וכל יתר סוגי המודעות ל"הבית הכללי" "דבר"
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' דרזון דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול בקוחן)
טל. 246363, 239952

במלאת שנה לפטירתה של

תמר רבן ז"ל

נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום שני י"ז חשון תשמ"ח 9.11.87 בשעה 2.00 אחה"צ בבית הקברות בחולון.
נפגשים ליד השער הישן

אברהם ויואל רבן
נאוה עוזי וב"ב

התחרות לפרס ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל

העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל מכריזות על תחרות להענקת פרס לספר עברי מאויר אשר אמנותי. סכום הפרס השנה – 8,000 ש"ח.

סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס בליווי **חמישה עותקים מספריהם**, עד התאריך כ"ג כסלו תשמ"ח (15.12.87), למזכירות העמותה והקרן, נבי רינה לזו, בית "מעריב", תל־אביב.

טקס חלוקת הפרס ייערך בסוף חודש דצמבר ש.ז.

בתחרות ישתתפו רק ספרים מאויירים שנדפסו והוצאו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר. כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משניים מחיבוריו המאויירים.

זמני הדלקת נרות
פרשת השבוע
ע"ד בחשון תשמ"ח – פרשת וירא
זמני הדלקת נרות
כניסה
ירושלים – 4.11
תל־אביב – 4.29
חיפה – 4.18
יציאה
ירושלים – 5.22
תל־אביב – 5.20
חיפה – 5.22

אבלים וזואבים על פטירתו הפתאומית של חברנו היקר

פנחס מישורי ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

הנהלת עמותת "תלם"
מרכז הסתדרות הגימלאים
פנסיונרים ממועדוני התנועה ברחבי הארץ

לפרופ' אבינעם אדם ומשפחתו

משתתפים באבלכם הכבד
בהלקת כתכם

אפרת ז"ל

חבריך לעבודה
האוניברסיטה הפתוחה

להברתנו טניה בץ

אתך באבלך על מות

אביך ז"ל

בית הסנה

חקירתו של סגן מפקד „כוח 17" בשב"כ ובצה"ל

מאת נתן רועי

פייצל מחמוד אבו־שרח, בן ה־39, סגן מפקד „כוח 17" בביירות, עזב ב־9 בספטמבר 1985 את מטה הפיקוד שלו במחנות הפליטים שתילה וברג' אל ברג'נה ועשה דרכו אל הנמל. הוא עלה על הספינה „אופורטיוניטי" כשבידיו 38,000 דולר בהמחאות נוסעים, תכשיטים וכסף לבנוני. הספינה הפליגה כיוון קפריסין. אבו־שרח, שהיה בדרכו לפגישה עם רעייתו, לא שיער כי ייתפס בלב ים על ידי חיל הים הישראלי ויישפט בבית משפט ישראלי על מעשים שביצע בביירות.

אבו־שרח הצטרף בשנת 1969 למיליציה של ארגון הפתח בירדן. ב־1970 פעל נגד ירדן שביצעה אז את „ספטמבר השחור" באנשי הפתח. ב־1973 הוצב במשרדי הארגון בסוריה ועסק בתפקידי שמירה. בסוף אותה שנה התגייס לכוח 17 ושירת תחת פיקודם של של עלי סלמה („אבו־חסן") וסגנו מחמוד אחמד אל נאטור („אבו אל טייב"). הוא שימש אז כאחד ממלוויו של ערפאת במשך שישה חודשים. במאי 1973 מונה לאחראי על התשלומים והמנהלה של כוח 17 במשרדי הכוח בביירות. ב־1975 מונה כאחראי מטעם הפתח על כל נושאי התשלומים של כוח 17 בלבנון.

ב־1977 נשלח על ידי הארגון לקורס קומנדו בברה"מ. בתחילת 1978, לאחר שסיים את הקורס, חזר לשרת במשרדו של ערפאת בביירות ומונה כאחראי על מימון לימודי הסטודנטים הפלשתינים בעולם. הוא שימש בתפקיד זה עד סוף 1982. בסוף שנה זו, עם גירוש המחבלים מלבנון, עבר לסוריה ומונה כאחראי מנהלתי על כוח 17 באיזור בראזי, ג'בל טרבל ובעל בק. במאי 1983, לאחר הפילוג בפתח, חזר לטריפולי שבלבנון ומונה למפקד כוח 17 שם. במסגרת תפקידו היה אחראי בין היתר על הגנת מחנות הפליטים באיזור ועל נמל טריפולי. כשגורשו המחבלים מטריפולי יצא בראש 172 אנשי כוח 17 לתימן ושהה שם עד סוף שנת 1984. בנובמבר אותה שנה התמנה למבקר הוועדה שנשלחה מטעם הפתח לרבת־עמון לשם הקמת תשתית מחודשת של הארגון בלבנון. באוגוסט 1985 מונה למפקד הכללי של איזור ביירות מטעם כוח 17. תפקיד זה כלל פיקוד על מחנות הפליטים שתילה וברג' אל ברג'נה.

כמו כל המפקדים הבכירים בארגונו של ערפאת, הוא היה בעל זכות להשאיר את משפחתו הרחק משדה הקרב ולצאת לבקרה מדי פעם. המשפחה התאכסנה בבית קטן בקפריסין וב־9 בספטמבר, כאמור, יצא אליה אבו־שרח וב־10 בספטמבר נתפס.

על פי חוקי מדינת ישראל (חוק העונשין־תשל"ז 1977) „סמכות השיפוט של בתי המשפט בישראל לעניין עבירות תשתרע על תחום המדינה ומימי תחומה ולפי חוק גם מעבר לתחום ואמנה עבירה שנעשתה מקצתה בתחום השיפוט, ניתן להביא את עושה לדין ולהענישו כאילו עשאה כולה בתוך התחום". על פי סעיף זה יכול בית המשפט להביא את אבו־שרח למשפט בישראל [illegible]

[illegible] נחקר על ידי קצין צה"ל. המטבל סיפר [illegible] יותר, כי במהלך אותה חקירה הוכה על ידי ארבעה לובשי מדים, נפגע אגודל ידו הימנית ועשו בה תפרים עד בהחלמת באגיה. משם הובל למתקני החקירה של שב"כ. הוא נעצר עד 22 בספטמבר שלא כדין וממועד זה היה עצור בכוח צו מנהלי שהוציא שר הביטחון. הצו היה תקף 15 חודש.

שלושה חודשים לאחר מעצרו בישראל, ב־22 בדצמבר 1985, פגש אותו, לראשונה, עו"ד אמנון זכרוני ועימו עו"ד דן אסן. מאז אותה פגישה נפגשו השניים כמה פעמים עם אבו־שרח. הם התרשמו אז כי הוא מבוהל ומפוחד ואיננו נותן בהם אמון. רק זמן רב לאחר מכן, לאחר שהועבר לבית המעצר ניצן בכלא רמלה, החל לגלות אימון וגולל בפניהם מסכת אירועים שהעלתה אצלם חשדות לעבירות פליליות מצד חוקריו באגיה ובישראל. הוא לא העלה טענות מחשידות כאלה בזמן שהוחזק בכלא 6 שהולה ב־20 בפברואר 1986.

זכרוני שלח ב־6 בינואר 1987 מכתב לשר הביטחון יצחק רבין בו גולל את מסכת העינויים שעבר אבו־שרח, לטענתו, במתקני שב"כ.

זכרוני ואסן טענו בתלונתם לשר הביטחון כי אבו־שרח איננו זוכר את התאריכים המדוייקים של ההתעללויות מאחר שאיבד בכלא את חוש הזמן. כן איננו יכול לנקוב בשמות חוקריו כיוון שלא מצאו לנכון להזדהות בפניו. הם ציינו כי הוא אושפז בבית החולים כמה פעמים בגלל כאבים חזקים באשכיו ואי־יכולתו לפלוט זרע בגלל העינויים שעבר.

אל המכתב צרפו עורכי הדין תלונה על גניבה לכאורה של כספו ותכשיטיו בעת שנעצר על הספינה „אופורטיוניטי". המדובר, לדבריהם, בהמחאות הנוסעים בסך כולל של 28,000 דולר, בכספי מזומן בסך 10,000 דולר ו־7,000 לירות לבנוניות, בפנקס שיקים ופנקס של תוכנית חיסכון וכן בתכשיטי הזהב של רעייתו.

תא"ל אמנון סטרשנוב, הפרקליט הצבאי הראשי, שלח ב־21 בספטמבר 1987 תשובה על תלונתם של זכרוני ואסן. הוא ציין במכתבו כי בעקבות התלונה נפתחה חקירה במשטרה הצבאית בכל שהדבר נוגע לאחריות גורמי צה"ל. מאחר שמצא כי חקירתו של אבו־שרח על ידי גורמי צה"ל (ולא אנשי שב"כ – נתן רועי) התנהלה בגבול הסבירות, החליט לסגור את התיק בנושא החקירה בצה"ל.

אשר לתלונה על היעלמם של כספים וחפצי ערך, הרי שהוברר כי 38,000 דולר (במזומנים ובהמחאות נוסעים) נגנבו ככל הנראה על ידי קברניט „אופורטיוניטי". חלק מחפצי הערך האחרים נתגלו במהלך החקירה והוחזרו לפקודתו של המתלונן. „חלק אחר של החפצים וכן הכסף הלבנוני לא נתגלו ולא ידוע מי האחראי לגניבתם", אומר תא"ל סטרשנוב. הוא מציין עוד כי הורה להוציא נהלים ברורים ומתאימים לצורך הקפדה יתר על שמירתם של פקדונות עצורים.

ב־1 בנובמבר, כהיפתח משפטו של אבו־שרח בבית הדין הצבאי בלוד, הודיעה התובעת הצבאית, סרן עינת רון כי המדינה מוכנה להודות כי אכן העינויים המפורטים במכתב לשר הביטחון נעשו, אך אין הם רלוואנטיים לפסקותו של משפט [illegible] ההודאות מאחר שאלה נגבו [illegible] שהוחזק על ידי שב"כ ועל כן ניתנו מרצון טוב ובאמצעים חוקיים.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

שוויון

הפנטגון ממנה בפעם הראשונה כהן בודהיסטי לשרת כקצין דת בכוחות המזויינים של ארה"ב. עד כה כיהנו בתפקידים אלה רק כמרים מרתות נוצריות ורבנים. לפי נתוני הפנטגון משרתים בכוחות ארה"ב 2500 בודהיסטים, רובם ממוצא יפני. אחד מהאסטרונאוטים שניספו בהתפוצצות של מעבורות החלל בשנה שעברה היה קצין בודהיסטי של חיל האוויר – אליסון אוניזוקה. בארה"ב כולה יש 150 אלף בודהיסטים ולהם 63 בתי תפילה.

האם פרצה מלחמה?

ברשות השידור נערמים שקי דואר של מאזינים מרומניה ומברה"מ. הם מביעים את דאגתם והרדתם נוכח המתרחש בישראל – סיפר ח"כ יצחק ארצי. במפגש חברי ל"ע „האם פרצה מלחמה אצלכם?" כתב מאזין מודאג לח"כ יצחק ארצי. הסיבה לחרדה – דממת השידורים לחו"ל. יהודי ארצות המזרח התרגלו לשידורים ברוסית, אידיש, רומנית, הם עבוהם כעין דרישת שלום יומיומית על המתרחש בישראל. קשר כמעט אישי זה נפסק. ויש לעשות את הכל לחדש לשוות שידורים אלה – אמר הח"כ.

גילה רפורמים

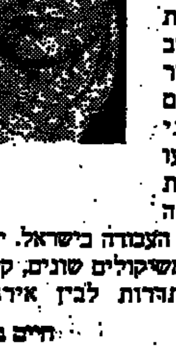

סגן יו"ר האגף לחינוך ותרבות בהסתדרות פיני שומר (בתמונה), עומד ליזום פיתוח של קשרים בין ההסתדרות לבין היהדות הרפורמית בארה"ב, שהיא הגורם המשמעותי ביותר בקרב האוכלוסיה היהודית במדינה זו. שומר שב בימים אלה מביקור בארה"ב, שם נפגש עם אחדים ממנהיגי הרפורמים. הם הביעו בפניו דיעות הקרובות למדי לתפיסותיה ההסתדרותיות של תנועת העבודה בישראל. יצוין, שעד כה לא טופחו, משיקולים שונים, קשרים מסודרים בין ההסתדרות לבין אירגונים רפורמיים בארה"ב.

חיים ביאור

בגין מברך

מזל טוב איחל אתמול מנחם בגין לראש הממשלה יצחק שמיר לאחר ששמע וקרא באמצעי התקשורת על מסיבת ההפתעה שנערכה לשמיר שלשום, ליום הולדתו ה־72. עמותת אומני המזרח שאירגנה את הערב בבית הצייר איתמר סיאני ביפו, התלהבה על קישה האומנות המזרחית. ראש הממשלה שהיה נרגש מאוד אמר כי הם חייבים להאמין בכוחם וביכולתם כיוצרים. רק כך תצלח דרכם.

שר העבודה והרווחה משה קצב אירח אתמול את 50 חסידי אומות העולם המתגוררים בישראל, במסגרת חגיגות ה־40 למדינה. קצב אמר כי הוא שמח שנפלה בחלקו הזכות לשלם להם חוב של כבוד, ואכן על־פי הצעתו החליטה הממשלה בפברואר 1986 להעניק להם זכויות עפ"י חוק. בארוחה שנערכה לכבודם במלון „לרום", אמר ד"ר ארד מ„יד ושם", כי 7000 אנשים ברחבי העולם מוכרים רשמית כחסידי אומות עולם. רבע מתוכם פולנים. חסידי אומות העולם, ששנים רבות עברו עד שפעלם הוכר רשמית ע"י מדינת ישראל, התקבלו בכנסת ע"י שלמה הלל וביקרו ב„היכל הספר" במוזיאון ישראל. ביקורם בירושלים נחתם בסיור בעיר, כשהיחס המיוחד והכבוד שהוענק להם – ניכרו על פניהם.

רמי לוין

צילום: רוני נעמן

עתונות ועליה

במעמד ראש הממשלה ייערך בתחילת החודש הבא רב־שיח בנושא „עתונות ועליה" בו ישתתפו הפרופסורים שמעון זקס, יוסף בן שלמה ואביעזר רביצקי, יו"ר מחלקת העליה בסוכנות חיים אהרון, והעתונאים אמנון נדב, אורי אבנרי, לוי יצחק הירושלמי ויגאל לב. רב השיח שיתקיים במלון „מגדל־דניאל" שבהרצליה יעסוק בשאלות כמו: „קליטת העליה חזון או מציאות" ו„האם התקשורת מעודדת עליה".

עודד בר מאיר

אורחים

קבוצה של 24 סנטורים ורעיותיהם מקליפורניה עושה עתה בארץ כאורחת של תורמים יהודיים מקליפורניה. בראש הקבוצה עומדים סנטור ם. ביין ורעייתו שאירגנו כבר בעבר סיורים דומים של סנטורים אמריקאים בישראל. השבוע שהתה הקבוצה במלון „דן כרמל" בחיפה ויצאה לסיורים בגליל המערבי, בעמק, ובגולן. אגב, בתם של סנטור ביין ורעייתו מתגוררת בקיבוץ יגור. היא הגיעה לארץ כמתנדבת לפני שמונה שנים, נישאה לחבר המשק ונשארה כאן. מחיפה ייצאו הסנטורים ורעיותיהם לירושלים והם ייפגשו בה עם שרים, חברי כנסת ואישי ציבור.

אריאלה ראובני

זכויות יוצרים

חברת וידאו פרטית בארה"ב מעוניינת בזכויות להפקת קלטות וידאו מ־3 הסרטים שהפיק קיבוץ לוחמי הגיטאות: „המכה ה־81", „פני המרד", ו„הים האחרון". הסרטים שנעשו על־ידי המשורר חיים גורי, ואיש הקולנוע ז'קו ארליך. „פני המרד" הוקרן באחרונה בגירסתו האנגלית ב„פילם פורום" סינמטק יוקרתי בניו־יורק. לפני שנתיים הוקרנו בו „הים האחרון" ו„פני המרד" שזכה לתשבחות ב„ניו־יורק טיימס" על גילוייו הנוגעים להתנגדות היהודית בשואה.

נתן רועי

חתן פרס

ישראל פולק (בתמונה), תעשיין, נדבן, צייר, מסופע פרסים. כאלה שחילק בצורת מילגות, וכאלה שקיבל: פרס התעשייה, פרס הרצל, ד"ר כבוד מאוניברסיטת ת"א, עמית כבוד של מכללת שנקר ואזרחות כבוד של קריית־גת, אם לא שכחנו משהו. עכשיו יתוסף עליהם גם אות ההומניטריות הביוחד של בני ברית העולמי. האות יוענק לו בסעודת ערב חגיגית. את הפרס הזה קיבלו בעבר, בין השאר, נשיא ארה"ב הרי טרומן, שר החוץ האמריקאי הנרי קיסינג'ר, יוליאנה מלכת הולנד ומלקולם פרייזר ראש ממשלת אוסטרליה.

„דו־קרב" לבימה

ספרו הראשון של דוד גרוסמן „דו קרב", אשר יצא לאור לפני שש שנים יעובד למחזה על ידי דפנה אילת, יבויים בידי אילן אלדד ויעלה על קרשי הבימה. מי שעודדה את גרוסמן לכתוב היתה נירה הראל, אז עורכת מדור ספרי ילדים ב„מסדה", והיא חנכה עם ספר זה את ספריית בני הנעורים „קיפוד".

מחלים

הקיסר היפני הירוהיטו יצא השבוע, לראשונה בכוחות עצמו, לטיול בגן ארמונו שבטוקיו. הקיסר בן ה־86 מחלים מניתוח שעבר בספטמבר.

חן המקום

צבי אילן

לגוש עציון המחודש

מרוב הטיולים שלנו מתמקד בתוך שנות הארבעים למדינה הממלכה נמשא גם אתרים ומסלולים באתרי ההתיישבות וקרבות, בציוני דרך להקמת המדינה. בחרנו להתחיל בגוש עציון שיש בו ביטוי להעפלה, לקשר, לגבורה, לחורבה ולשיבה המחודשת. כל זאת על בסיס של סיפור אתרים למטיילים. בשנה של יובלות – 60 שנה לראשית ההתיישבות בגוש, ע"י „מגדל עדר", שחודשה בידי קבוצת „אל הר", ולאחר מכן, ב־1943, היאחזות מחודשת בידי קבוצת כפר עציון, ועד 1947 – בידי משואות יצחק, עין צורים ורבדים. אחר כך באה המלחמה הקשה, שתרמה תרומה מכריעה לעמידתה של ירושלים, השיירות, הל"ה, הכיבוש, השבי והחזרה לפני 20 שנה.

לגוש עציון אפשר לבוא מצפון, מירושלים, מדרום, דרך באר שבע וחברון, וממערב, דרך השפלה, כלומר בית גוברין או בית שמש, עמק

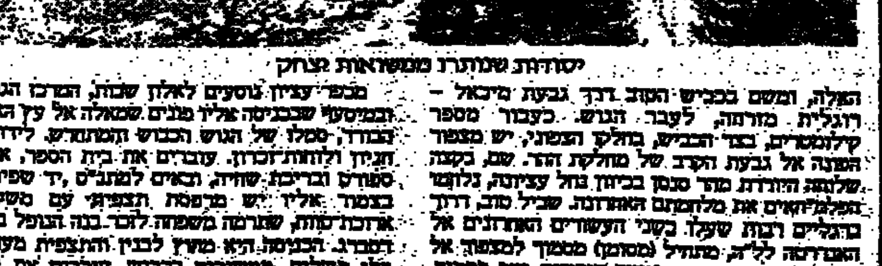

יסודות שנותרו ממשואות יצחק

האלה, ומשם בכביש הקצר דרך גבעת מיכאל – רוגלית, מזרחה, לעבר הגוש. כעבור מספר קילומטרים, בצד הכביש, בחלק הצפוני, יש מצפור הפונה אל גבעת הקרב של מולקת ההר. שם, בקצה שלוחה היורדת מהר סמך בכיוון נחל עציונה, נלחמו הפלמ"חאים את מלחמתם האחרונה. שביל טוב, דרך בהגלים רבות שעלו בשני העשורים האחרונים אל הגבעתה ל"ה, מתחיל (מסומן) ממסוף למצפור אל הגבעה. הקרן הקיימת נטעה חורשות יער בסמוך. דומה שניטעו יותר מדי עצים. אולי נעשה הדבר כדי להבליט את איכות המדינה בשטח הגיש זה, אך ראוי להמעיט בהמשך בנטיעה באיזור זה, לבל יחשבו היהודים הבאים שלא היה עבר ערבים באיזור מיוער.

כעבור מרחק מה בכביש מגיעים לצומת ג'בעה. מכאן ממשיך הכביש לגוש. צריך להעיר כי ליד הצומת, שהיה מרוחק עד כה מהכפר, הולכים ונבנים בתי מגורים. בשנים הקרובות הוא יהפוך לצומת עירונית, בתוך הכפר, עם השלכות בטחוניות שעלולות להיות לדבר. יש לקוות שהאחראים מקפידים שהבנייה לא תיעשה על קרקע מדינה. הכביש ממשיך מזרחה, יורד מעט ובעיקול, שממנו פונה כביש לעבר בתיה, מקומה המיועד של „הר ביתר", והיישוב הניתן מבוא ביתר, מתעפלת דרך להיאחזות נח"ל גבעות, מקומו המיועד של יישוב קבע נוסף בגוש.

ממשיכים לגוש ומדרום לכביש רואים את החורשה ובית שעלה במקומה של משואות יצחק. מיד כשמגיעים לקצה הגוש עולים ימינה, לעבר כפר עציון, שלפני הכניסה אליו יש מערכת שילוט. באמצעותו נפנה בכביש ימינה לעבר בי"ס שדה כפר עציון. מרחק קצר בכביש זה מסתעפת דרך טובה למקום משואות יצחק (עוברת ליד חלולים הראשים, היטב בקירבת מקום). במקום יש ציון קליל ושלט. הדרך משבצת דחורדת לעין [illegible]. בדרך רואים שתי מערות קבורה. ליד המעיין יש קבר שייח, נקודת ציון ומיפגש לסיירי הפלמ"ח. המערות מלמדות על יישוב עתיק, ממנו שרדה כנסייה ביזאנטית. אנשי „אל הר" חשבו שזו בית־כנסת, וכך כתבו בפרסומיהם, שנועדו למשוך יהודים להתיישב בהר לפני יותר מיובל שנים.

ממשיכים בכביש לעבר בי"ס שדה. אנו נהנינו מהסבר מפי אחד מותיקיו, דוד עמית. אם נמצאים כאן בבוקר ראוי לעצור ולצפות מערבה, לעבר כל השפלה ומישור החוף. באים עם הכביש לביה"ס ולאכסניה. יש כאן קיוסק וכן מפתח לבית העדות למורשת גוש עציון של כפר עציון. ההסברים בו, אגב, גם באנגלית. באיזור זה, של כפר עציון הישנה, מקום בו היה אחר כך מחנה של הלגיון הירדני, פתוח בשנים האחרונות „גן המתיישבים והלוחמים". ממערב יש מבנה של אוסף כלי מלאכות וחיי הארם, שעדיין לא נפתח, אך יש כמה מוצגים, מהם ארכיאולוגיים, במרפסתו, וכן בית בד שלם ממערב.

מכפר עציון נוסעים לאלון שבות, המרכז הגוש, ובמיסעף שבכניסה אליו פונים שמאלה אל עץ האלון הבודד, סמלו של הגוש הכבוש והמתגעגע. לידו יש תבנית ולוחות זיכרון. עוברים את בית הספר, אולם ספורט ובריכת שחיה, ובאים למתנ"ס „יד שפירא". בצמוד אליו יש מרפסת תצפית עם משקפת ארוכת־טווח, שתרמה משפחה לזכר בנה הנופל בדרך המערב. הכניסה היא משער לבנין התצפית מעלה, בלי תשלום. ממשיכים בכביש, עוברים את בנין המועצה האזורית, ומגיעים אל הגבעה הצהובה, חורבה מתולדות הגוש ומלחמתו. יש שם מגדל מים גבוה, מראשו יש תצפית נהדרת. במקום שרוד תעלות קשר מתש"ח. בקרבת מקום – בית הבובה. במורד הגבעה יש בריכת מים.

הכביש בתוך אלון שבות ממשיך לעבר חורבת זכריה, אחד ממקומות הקרב בתש"ח ולקיבוץ ראש צורים, שבאדמותיו היה מקום קיבוץ רבדים. הכביש הראשי של הגוש ממשיך מזרחה, לעבר צומת כפר עציון שבכביש ירושלים – חברון. משם לצומת יש תחנת דלק, מזנון ושירותים. לידה משטרת „מיקי מאוס" ירדנית לשעבר (השם לפי צורתה של הבנין בתצלום אוויר). במעט שמצפון לצומת מבנה קטן, מרפסת „אל ההר", שבתוכה טיפול גם לערביי האיזור.

מקירבת מקום יוצא מזרחה כביש לקיבוץ מגדל עוז ובתוכו שרידי כנסיה ישנה שנחשפה בחורבת בריכות שבמקום [illegible]. מרחק מה צפונה בכביש הראשי באים למיסעף היישוב העירוני אפרתה, הבולט היטב בנוף. עם הכביש שלו אפשר להמשיך מזרחה, לעבר תקוע והרודיון ומדבר יהודה. באמצעות בכביש הרודיון אפשר להגיע לירושלים, דרך בית סחור ובית לחם. כאן בספר המדבר מסתיים „הרצה יהודה", בכביש שבאמצעותו [illegible] לסיורים בתחומי יהודה ושומרון.

הלוח הכללי

למפעל קיבוצי באזור חדרה
דרושים:
1. מדפיס למכונה פלקסוגרפית
2. עובדים בענף הפלסטיק.
(עבודה במשמרות)
להתקשר לקביעת ראיונות
06-379641, 06-378585, 06-372612

לחברת טקסטיל
דרושים
סוכני מכירות
בעלי רכב בגוש דן.
טל. 03-5790077
03-5790078

למפעל תעשייתי באזור תל־אביב
דרוש/ה
שרטט/ת טכני מנוסה
נסיון הכרחי גם באיאמטוריה.
יפנו רק בעלי נסיון מוכח.
נא לטלפן: 03-482216.

לעתון יומי דרוש/ה
פקיד/ה למח' מודעות
במשרה מלאה. השכלה תיכונית, כתב יד ברור והדפסה עברית – חובה, הופעה נאה
לפנות טל' 281860 מיום ראשון
בשעות 10.00–13.00 בלבד

אי.אמ.אס. IMS
דרושים
1. גייס כח אדם – בתפקיד נדרש. ידע באיתור וגיוס כח אדם נסיון בראיון עובדים ובהשמת כח אדם למפעלים
2. מנהל חשבונות עצמאי – בעל נסיון בחישוב שכר, נכויי חובה וכיו"ב
3. מזכירה – דרוש ידע בהדפסה בעברית ובאנגלית, נסיון בעבודת מזכירות
מקום העבודה באיזור המרכז.
לשם קביעת ראיונות, נא לפנות לחברת – אי אם אס – חברה בינלאומית לשרותי כח אדם, רח' ז'בוטינסקי 65, ראשון לציון
טל: 9649422, 9650044–03 ולבקש את ישראל

לחברת שיווק בענף חומרי ניקוי וקוסמטיקה
דרוש
סוכן מכירות
נא לפנות להדס, בטלפון 03-237429
בין השעות 9.00–13.00

עירית ירושלים
המחלקה לטיפוח פמודים תרבות
לאגף המסורת בעיריית ירושלים
דרושים
בוגרי קורס מאמנים/ות בהתעמלות מכשירים
ומאמנות התעמלות אמנותית.
בדבר פרטים נא לפנות לאגף המסורת, רח' יפו 19, קומה ג', טל: 02-228171 שלוחה 226, לאבי רזין.

למפעל גדול באזור נתניה דרוש
מכונאי אחזקה
בוגר בי"ס מקצועי לעבודה במסגרות, נסיון בעבודה, ידע בפניאומטיקה ובאוטומציה הכרחי
לפנות בכתב לת.ד. 231 חדרה

ארומור תעשיות כימיות
קיבוץ גבעת עוז
במפעל המתפתח במהירות
דרוש/ה
לבורנט/ית B.B.C. בכימיה
או
הנדסאי/ת בכימיה
עם ניסיון בסינטזות אורגניות
לעבודת מחקר במעבדה/מתקן חלוץ
נא להתקשר בכתב ל:
ארומור קיבוץ גבעת עוז 19225

יוק הזדמנות שוויון בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, ארא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

Color Me Beautiful
החברה המובילה בעולם ליעוץ בצבע ותדמית
למרכז היעוץ החדש שלנו
דרושות
מקדמי מכירות
★ כושר מכירה מוכח
★ הופעה נאה
★ רכב – רצוי.
משרה מלאה; תנאים הטובים ביותר.
לקביעת פגישה, נא להתקשר החל מיום א' לטל. 03-255188
רח' ז'בוטינסקי 1, רמת־גן
(בורסת היהלומים, בנין „מכבי")

FIAT
לסוכנות מכוניות ים התיכון בע"מ
דרושים/ות
★ איש/ת מכירות
נמרץ ומקצועי,
לאולם התצוגה בתל־אביב
★ מקדם מכירות
לחברות וצי רכב, בעל ידע ונסיון בענף הרכב. ידיעת השפה האנגלית – יתרון.
נא לפנות בכתב־יד עם פירוט נסיון וקורות חיים לת.ד. 1696 תל־אביב מיקוד 61016 עבור פיאט.
– סודיות מלאה מובטחת –

למוסד ציבורי ברמת אביב
דרוש גרפיקאי/שרטט לעבודות ביצוע
בהפצת ספרים.
שעות עבודה גמישות – תשלום לפי שעה.
נא לפנות בין השעות 8.00–12.00
לטלפון 03-410461.

קשת
האגודה למען הקשיש בתל־אביב־יפו
ת.ד. 16475 תל־אביב־יפו 61163,
טל. 227814, 03-438302
דרוש מנהל
למרכז גריאטרי
צהלון – יפו
(מחלקות אישפוז, סיעודיים, תשושים ומרכזי יום)
תאור התפקיד:
אחריות לניהול המוסד בתחום הסיפולי, מינהלי, חברותי, תקציבי וכספי.
דרישות התפקיד:
1. נסיון של 3 שנים לפחות בניהול מוסד סיעודי או מעון או נסיון בניהול מערכות בריאות ורווחה.
2. תואר אקדמאי במדעי החברה, או בעבודה סוציאלית, או בניהול או במדעי ההתנהגות או בתחום הבריאות.
3. ידיעה מושלמת בעברית. רצוי ידע בשפות זרות.
4. ידיעה בניהול משא ומתן בכתב ובע"פ.
– תנאי העסקה לפי חוזה מיוחד.
– תנאי השכר בהתאם לכישורי המועמד.
על המועמדים להגיש קורות חיים עד 13.11.87 בצרוף המלצות ומסמכים המעידים על השכלתם, לאגודת קש"ת – ת.ד. 16475, תל־אביב 61163.

אורט ישראל
המערכת ללימודי מבוגרים
דרושים
★ מורים מנוסים
במקצועות: הנה"ח 3, 2, 1, עבוד תמלילים, גרפיקה ואנגלית. העבודה בשעות מערב. בהרצליה.
★ מורים מנוסים
במקצועות: אנגלית, תנ"ך, ידע עם ומדינה – הכנה לבגרות, פסיכולוגיה. העבודה בשעות הערב ברמת־גן.
לפרטים נא לפנות לטל: 03-657065 03-660086
★ עוזר/ת אדמיניסטרטיבי/ת לירושלים
★ רקע ונסיון בוגמיני ★ יוזמה ומרץ ★ השכלה אקדמאית / בגרות ★ רצוי בעל/ת רכב. העבודה מענית ובעלת אתגר רב!!
לפרטים נא לפנות לטל: 02-223033 02-221979 רח' דוידת ראשונים 8 י־ם.
★ מזכירה למחלקה הפדגוגית
★ בעלת נסיון בניהול ארגון.
★ רצוי אקדמאית.
לפרטים נא לפנות בהרצליה טל: 301033/6

هكذا من الأصل

מגמה מעורבת באווירה של התייצבות

★ נמשכת מגמת רכישות מאסיביות במניות מצד כלל ופועלים ★ פרשנים וסוחרים מקווים שהשפעות ארועי חו"ל יפחתו לאיטן ★ מומחים נוטים להעריך שרמת המחירים במניות רבות אטרקטיבית ★ החששות לפיחות במשק נמשכים למרות הכחשות שר האוצר ★ סיכום השבוע – עליות במניות הכבדות, מעורב וירידות בחופשיות, עליות באפיקים הדולריים, עליה בדולר השחור, זרימת כספים נאה לקרנות הנאמנות ★ גורמים בבנקאיים ומוסדיים מעריכים שאפשר להגדיל את פרופורציית המניות בתיקי ההשקעות ★ קרן הנאמנות החדשנית אתגר של הפועלים יצאה לדרך אתמול ★ הערכות לשבוע הבא – מקווים להתייצבות ואולי אף התאוששות קלה ★

מאת שמואל רוזנבלום*

לאחר יום של מימושים וירידות שערים חדות ברצעה אתמול הבורסה נרשמה התייצבות ורגיעה במרבית המניות. קרנות בנק הפועלים וקונצרן כלל המשיכו להפגין עוצמה מעודדת בקליטת ההצעים וסימלו את התקוות להתייצבות השוק ואולי אף להמשך התאוששות קלה בטווח הקרוב. את התעלומה הבורסאית המרכזית ממשיכות למלא קרנות כלל־ליפיא. בכל הנראה כנסים בפיא להשביח את תיק ההשקעות של הקרנות המבוססות בפרופורציה מוזחת בני"ע בעייתיים כדובק, רשנים, ים המלח, כור ונוספות. פעילות כלל במסחר השוטף נראית בלתי מובנת. קרנות פיא מוכרות מניות כבינלאומי, ים המלח ונוספות וקונות מגור סבע וקופסאות פח לדוגמה. פרשנים מתקשים לנתח את „ההשבחה" של תיק הקרנות תוך פעילות מגורה כב"ל. בסופו של עניין מדוע סבע עדיפה על הבינלאומי? או קופסאות פח על ים המלח? נראה לפיכך שעיקר השינוי אינו דווקא בהשבחה אלא יותר בפיזור השקעות נרחב. כזכור ביצעו קרנות בנק הפועלים השבחת ני"ע לפני מספר חודשים ברמות שערים גבוהות הרבה יותר. בכל מקרה שפעו פעילי הבורסה טענות כלפי כלל. נראה שלפחות מבחינת העיתוי רצוין „ההשבחה" מעיק על הבורסה. בבורסה מקווים כי השפעות ארועי חו"ל תלך ותקטן בזמן הקרוב. נראה שככל שהזמן עובר השפעת הארועים בחו"ל מצטמצמת בהדרגה. אתמול „יצאה לדרך" קרן הנאמנות החדשה של בנק הפועלים „אתגר". לקרן נרשמה ביומה הראשון צבירה כספית נאה ופיזור גדול של משקיעים במיוחד לאור העיתוי הבורסאי ההססני ועצבני. קרן אתגר תסחור רק ב־70 ני"ע הגדולים בבורסה, מה שמבטיח יציבות טובה יותר. בשוקי הדולר השחור שררה אתמול מגמת יציבות, הדולר השחור נסחר בסביבות 1.74־1.75 והמטבעות האירופיים נרשמה עליה קלה בהשוואה לאתמול. לשבוע הבא מצפים להתייצבות המשך התאוששות בתחילת השבוע לפחות בבורסה. פעילות ערה תמשיך באפיקים הדולריים עד שלא תתבהר תמונת הפיחות. גורמים בבנקאיים מקווים שתשכך רגיעה בחו"ל ולפיכך המלצת הבנקים תהיה להגדיל אחזקות במניות מובילות.

המסחר במשתנים – יציבות בנטיה לירידות קלות

שני סיבובי המסחר אתמול בזירת המשתנים סימלו מגמה מעורבת. [illegible] בסיבוב הראשון הסתכם שיעור הירידה הממוצע על 1.11% כאשר בחלק מהמניות בדיסקונט השקעות נרשמו ירידות עד כ־3%. הקונה הבולט בסיבוב המסחר הראשון היה שוב והרגיל באחרונה קונצרן כלל באמצעות מגמה. סיבוב המסחר השני סימן את כניסת בנק הפועלים למעגל הקונים ומהפך מסויים במגמה, ממוצע הירידות צומצם עד 0.25%– בלבד. נראה שכניסת בנק הפועלים לשוק בסיבוב השני בעיקר נבעה מרצון מאסקי של אנשי הבנק לרכוש ני"ע במחירים נוחים מעט יותר. לאומי פיא המשיך ברכישת ני"ע מספיקים כמבע ואי מעורבות בני"ע אחרים. אתמול בלטו שוב המניות המוזחות עם כלל כאורים, כלל תעשיות, כלל ישראל ונדל"ן. במניות אלו בלטה תמיכה בסיסית עמוקה יותר מני"ע אחרים ודבר זה נראה כמבעי ביותר. במניות דיסקונט השקעות שירדו 3% בסיבוב הראשון עלו 2.25% בסיבוב השני. תופעה פחות או יותר דומה נראתה במניות רבות נוספות. מחזורים סבירים נקשרו במניות כלל תעשיות ללא שינוי בשער 204 אלף ע.נ, נייר חדרה מחזור גדול בסך 260 ע.נ, כלל סחר 1+ בחמור סביר, כלל ישראל 1.25%+ 40200 ע.נ, אורים 0.75%– 53900 ע.נ. במסחר בשעות הצהרים נרשמה מגמת הצעים למרבית מניות המשתנים. קליטת ההצעים הייתה בכל מניות המשתנים ללא שינוי בשער ובמחזורי עיסקאות נאים אף במעט מלאים. מחזורי הבורסה שאבו עידוד רב מקליטת ההצעים הבאה שהסתמנה. [illegible]

פיכויי השבוע בבורסה – מניות כור והמלה

שתי מניות בלטו השבוע במיוחד על רקע תנודות השערים והעצבנות בשוק ההון והבורסה. חברת כור פרסמה לפני זמן קצר מאזן שהצביע על הפסדים כבדים בשיעור של כ־60 מליון דולר לערך. הנהלת החברה דיווחה על צעדי התייעלות והבראה תוך קיצוץ שכרם של העובדים ופיטורי עובדים. בבורסה שלנו מסתבר שלהפסדי ההון גדולים אין השפעה מהותית, אומרת קשה להסביר מדוע עלו מניות כור 40% בארבעה ימים. מנית כור עלתה 10% כל יום כמו שעון שוויצרי מדוייק והמאזן הגרוע לא גרע כהוא זה מתנופת העליות. מניות כור מוחזקות בפרופורציה גדולה למדי בקרנות לאומי־פיא. חברת המקרקעין מרלו נשלטת כידוע ע"י איש העסקים הירושלמי מרדכי יונה. יונה רכש שליטה כמעט מלאה על פרוייקט התחנה המרכזית מידי שותפיו בראשות הקבלן מתי ליפשיץ. פרוייקט התחנה המרכזית הינו אחד מהפרוייקטים לבניה הגדולים בישראל. בבורסה נפוצו שמועות על הכנסת פרוייקט זה לחברת הבניה הקטנה מרלו. שמועות אלה, בליווי סחירות נמוכה עד בינונית הביאו לעליית שערים תלולות במניות מרלו של יותר ממאה אחוז בפרק זמן קצרצר. כידוע מסתבר שתולשה הדולר והבהלה הכלל־עולמית בבורסות חו"ל לא השפיעו כהוא זה על כור ומרלו, אולי בעצם רק על הספקולנטים המתעסקים במניות אלה. פעילות ערה למדי תוך תנודות שערים חריפות בלטה במהלך השבוע במניות אורדע־פרינט, אלרון סק, אבריך, כלל מחשבים, אורדס ונוספות.

בעלי עניין – פעילות ורכישות גוברת

בשורה ארוכה של חברות נרשמו דיווחים של בעלי עניין שרכשו ני"ע המוחזים עסם בירידות שערים חדות. פעילות זו של בעלי העניין מעידה לעיתים על מחירים מעניינים להשקעה בחברות אלה. עיון בחלק מהרכישות מגלה כי בחברות מסויימות גדול שווי ההון העצמי באורח בולט משווי השוק של החברות. חלק אחר של החברות מצוי ברווחיות נאותה ביותר שמצביעה על פוטנציאל עתידי נאה לצמיחה. בנוסף לבעלי עניין פרטים החלו להרשם גם דיווחי גופים מוסדיים על רכישת ני"ע מסוגים אף מקורים. לדוגמאות לפעילות זו: מצאנו בקונצרן כלל במניותיו ובחברות הבנות, בחברה לישראל וגופים נוספים. להלן רשימת ני"ע חלקית שבה בוצעה פעילות בעלי עניין אקרסטייז, ניקוב, רנקור, ליפשיץ, רוגובין, טבפו, כרמל התבות, פקר, פנצשטיין, רבגאו וחברות נוספות. כדאי להוסיף ולהבהיר שחלק מבעלי העניין רוכשים מניות בדרך שלו מוטלת עליה חובת דיווח כבורסה.

הודעות הבורסה

ציון – לחברה נרשם רווח ונקי שנתי בסך 156 אלפי ש"ח בהשוואה לרווח של 284 אלפי ש"ח בתקופה המקבילה.

בנק לאומי לפיתוח התעשיה – בתשעת החודשים הראשונים של השנה נרשם לבנק רווח בסך 1.93 מליון ש"ח.

פעילות בעלי עניין – אתמול ושלשום הגיעו לבורסה [illegible]

[illegible]

רמה סיכון – החברה הגישה לבורסה טיוטת תשקיף להנפקה של אופציות בדרך של זכויות.

אסאס – החברה דיווחה כי זכתה במכרז של משרד הביטחון למכירות חלוה לצה"ל.

אקרסטיין – החברה פירסמה הצעת רכש למניות מוזאיקה ולמפן שכירי הציבור בכמות מוגבלת שתאפשר רכישת שליטה.

* הכותב מנהל תיק השקעות

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5612.30	5537.72	הדגן	585.22	582.62	לכטקע	124.98	123.63	עדת	2625.67	2605.29
אבטחה	497.52	487.84	הכרמל	513.27	509.78	לביד	411.29	403.74	עמרני	493.39	490.05
אגת	257.12	255.57	הלבנון	245.27	243.46	לקס	1888.20	1874.84	עפרון	135.14	134.34
אגם	101.10	100.81	הנגב	1556.32	1526.47	לשם	366.96	365.47	פאר	1695.43	1684.17
אגף	1721.1	1709.23	הגלבוע	269.18	264.01	מבטח	1321.04	1312.60	פז	564.11	560.27
אדם	2490.02	2475.95	הגליל	606.72	596.51	מגמה	3883.42	3859.60	צביה	497.12	493.78
אופיר	2020.42	2010.86	דרור	358.75	352.28	מגדל	255.35	253.71	צוק	126.18	126.18
אור	435.64	432.21	דקל	418.03	415.61	מגן	3739.41	3716.78	צור	1103.24	1895.06
אורין	142.56	141.42	הדס	405.43	401.98	מור	1877.32	1865.48	צמרת	551.53	545.86
אורלי	287.45	285.38	הילה	411.95	409.45	מורן	908.91	900.45	צברה	1880.18	1868.04
אורן	813.02	807.78	ורד	554.63	545.65	מטה	26138.45	25746.56	קלע	2325.23	2320.53
אייל	4106.50	4026.96	זהבית	2755.81	2708.58	מיטב	1005.43	999.20	קשת	—	—
אירים	5568.10	5447.51	זהר	106.61	105.87	מעוף	4746.59	4716.39	רבנה	19460.72	19305.10
איתן	768.65	763.16	זיו	131.47	130.59	מעיין	768.49	755.93	רימון	131.61	131.36
אלון	627.29	622.48	זמיר	515.05	511.73	מקסה	372.31	370.80	רקפת	874.90	859.01
אלבנ	682.46	677.84	חדות	162.19	161.09	מרגלית	1408.96	1399.63	רשף	415.91	412.76
אליסס	102.12	99.75	חלימן	141.51	141.18	מרווה	122.44	121.96	שבים	445.86	442.99
ארז	355.69	353.47	חלמיש	216.01	215.08	נורית	1314.88	1306.47	שגם	343.13	340.87
אש	168.47	164.92	חן	147.81	147.51	נגה	145.58	144.58	שחף	—	—
אשל	184.17	182.94	טופז	1478.18	1465.67	נביל	318.79	317.33	שדה	469.02	465.69
אתגר	—	—	טל	6476.25	6425.38	נועה	515.05	508.59	שביר	408.11	397.45
ארגוז	256.06	254.44	יובל	452.89	449.99	ניל	156.99	155.93	שגוב	807.52	796.08
בדולח	2391.21	2375.87	יהלום	2421.72	2406.65	נכסים	693.12	681.28	שסק	879.27	858.36
ברוש	549.69	546.10	יעלה	391.25	387.71	נטע	140.27	139.28	שקד	185.84	184.60
ברק	525.87	522.42	יערה	448.88	445.98	סלע	362.14	360.60	תאנה	262.25	260.69
ברקת	311.14	309.70	כוכב	349.75	347.50	סנונית	523.50	519.96	תדהר	566.41	505.28
גביש	1568.07	1558.25	כחל	134.66	133.75	ספיר	403.91	401.57	תירוש	541.69	515.59
גבע	113.51	112.72	כלנית	668.87	657.63	סתיו	178.90	178.89	תמנה	103.50	102.87
גורן	447.09	444.46	כספית	260.39	259.19	עדי	586.26	583.91	תמר	239.83	238.46
גיא	101.87	101.17	כרמל	152.49	158.76	עדית	818.36	807.27	תפוח	197.39	196.08
גיל	3495.32	3429.52	כתר	1229.97	1216.29	עידן	493.87	486.86	תרשיש	1490.96	1481.03
גלית	639.59	632.25	להב	5010.53	4916.28	עמרי	1262.48	1252.81	תשרי	535.97	528.80

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

בהסדר הצמדה ל־88

בהסדר הצמדה ל־89

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מסחר

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

חקלאות

תעשייה

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

כימיה, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעות תעשיה

חברות להשקעה

השקעה ואחזקה

נסחרות במטח

— לא נסחר —

רשימה מקבילה

בנקים ל משכנתא'

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשב ושרותי מחשב

נדלן בינוי ופתוח

חקלאות

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

מוצרי בניה

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

מוצרי נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעה בתעשיה

חברות השקעה

חיפושי נפט

משתנים

שם נייר	מספר עסקות	שער	שער	שינוי באחוזים	מחזור בש"ח
הבינלאומי	20	8232	8232	-.25	13196
הפנה	8	251	251	-.40	74649
כלל-סחר	8	447	447	.90	50464
שטראוס ב'	14	9666	9666	-.25	3010
דלק ב'	11	2496	2496	-.52	14556
אמריקה-1	3	38530	38530	-.25	109
אורים	35	1035	1035	-.77	58199
נכסים ובנ'	5	2874	2874	-1.00	2051
השקעות דיס'	11	70051	70031	-1.25	350
כלל-בד"ע	9	738	738	.00	26168
עלית	7	15522	15322	-.75	791
פולגת ב'	12	847	847	-.70	18563
קופסאות פח	12	4430	4430	.50	6501
אלרון	2	225713	225713	-1.50	24
סבע	24	10726	10726	-.50	4976
ים המלח	11	2561	2587	.00	6630
פטרוכימיים	23	891	891	.00	46713
נייר חדרה	37	362747	362747	-.50	252
מרכזית	3	13415	13415	1.00	287
כלל תעשיות	25	241	241	.00	238937
אי.די.בי פ	19	8103	8103	-.25	3285
אלרן ש"פ	13	1032	1032	.08	12802
תבליסר"ו	26	4432	4432	.00	10134
דיסק השקעות	27	2280	2280	-.74	18676
כלל ישר"ה	35	1295	1295	1.25	45777

Honeywell Bull
עם הארגון מחדש של מערך המכירות
דרושים:
■ מנהל מכירות - תחום מלונאות
כישורים נדרשים:
יכולת לארגן מערך שיווק ומכירות לבתי מלון.
הכרות מעמיקה עם התחום המלונאי.
נסיון ניהולי.
ידע במחשב - יתרון.
■ איש יישום - תחום מלונאות
כישורים נדרשים:
הכרות מעמיקה בתפעול מלון.
יכולת הדרכה. טיפול בלקוחות.
ידע בתפעול מחשב במלון - הכרחי.
■ מנהל מכירות - תחום Ultimate Pick
להכנסת מערכת מידע מהפכנית לארץ.
כישורים נדרשים:
יכולת ארגון מערך שיווק ומכירות.
יכולת להביצוע מו״מ ומתן מול בתי תוכנה וארגונים.
נסיון בשיווק מתוללי יישומים ו/או מסדי נתונים.
נסיון רב במערכות מידע - הכרחי.
נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות־חיים לגירה
מידן מחשבים בע״מ,
רח׳ אפעל 3, קרית אריה, ת.ד. 3005, פתח תקוה 49130.
- סודיות מובטחת -
מידן מחשבים בע״מ

ישראמקס IsrAmex
נציגויות לציוד למדע ולמחקר
דרושים
לרגל הרחבת הפעילות
במסגרת המחלקה לאלקטרוניקה ואלקטרו־אופטיקה
1. מהנדס/פיסיקאי לנושא מכירות וישומים של ציוד אלקטרו־אופטי מתקדם
2. מהנדס אלקטרוניקה לנושא מכירות וגיבוי מחלקת השרות
על המועמדים להיות בעלי תואר אקדמאי באחד המקצועות הנ״ל, רקע בין־תחומי במקצועות ההנדסה והפיסיקה, כושר התבטאות בכתב ובע״פ, שליטה מלאה בשפה עברית ואנגלית, רשיון נהיגה.
הפניות חייבות להיות בכתב־יד בצרוף קורות חיים אל חברת ישראמקס בע״מ, ת.ד. 6014 תל־אביב 61060
סודיות מובטחת

למשרד עורך בת״א
דרושה
כתבנית עברית
רצוי ידע בהדפסה אנגלית
למעבד תמלילים
לכיד
למשרה מלאה
שעות עבודה
16.00–8.00
יום ששי 12.00–8.00
טל. 03־249105

לעתון יומי דרוש
טכנאי חשמל
מוסמך עם נסיון בתעשיה. להתקשרות על בסיס מתן שרות יום ולילה.
לקביעת ראיון עם מנהל כח־אדם להתקשר טלפונית למס׳ טל׳ 286141

דרוש עורך
עם נסיון מוכח
לעריכת ירחון
בתפוצה של 40,000 עותקים
טל: 240274

RANK XEROX
לסוכנות בישראל
לתפקיד מקצועי בכיר
דרוש
איש SYSTEM
נסיון בתקשורת
רקע בעיבוד תמלילים
נא לפנות בכתב יד
בצירוף קורות חיים
לישכה
מידן מחשבים בע״מ
ת.ד. 3005
פתח־תקוה 49130
(סודיות מובטחת)
מידן מחשבים בע״מ

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור להפלות... [illegible]

למשרד אדריכלים
שרטוט/ת הנדסאי/ת
נסיון הכרחי
לקביעת ראיון טל. [illegible]
12.00 עד 8.00

כלל
מערכות בע״מ
דרושה
פקידת יבוא מנוסה
ידיעה טובה באנגלית, ידע בהדפסה עברית/אנגלית, רצוי ידע ביצוא ונסיון בעיבוד תמלילים ממוחשב.
נא לפנות בכתב לכלל מערכות בע״מ רח׳ כוהיך 1 גבעתיים 53583 לידי גברת גליה סוכול.

רוקר אינטרנשיונל בע״מ
מבעל עתיר ידע בירושלים
העוסק בפיתוח מערכות לניווט באמצעות לוויינים
דרושים
1. מהנדס אלקטרוניקה
★ ידע במיקרו מחשבים
★ רצוי ידע ב R.F.
2. הנדסאי אלקטרוניקה
★ בעל נסיון בבנית אב־טיפוס
נא לפנות בכתב
בצרוף קורות חיים
לת.ד. 3294 י־ם 91032
או בטלפון: 02־822222

Kiokio מערכות בע״מ
תוצרים וטרינריים
דרוש מדריך שדה
לתחום הרפת לאזור השרון והמרכז.
כישורים:
השכלה בתחום בעלי־חיים ונסיון מעשי.
רשיון נהיגה וטלפון חובה.
אנא פנה בכתב יד
לת.ד. 21141 ת״א 61211 ציין מדריך שדה.

למשרד פרסום
דרושים
אנשי מכירות
מנוסים
לפרוייקטים בלעדיים וקבועים
תנאים מעולים למתאימים
טל׳ 03־231275/6/7

אישי
הבלה בינלאומית בע״מ
דרוש
מנהל מח׳ יצוא
בעל נסיון בניהול מחלקה דומה
ובושר ניהול מו״מ עם לקוחות.
נא לפנות טל. 03־371262, לבני אבידם.

מקדם מכירות
בענף הפרסום - נסיון חובה
תנאים: שכר בסיסי + עמלות + הוצאות נסיעה + הוצאות ארוחה.
לפנות לוויקטור 03־244177

תחזית לאומית – מחזור 9 | עם יצחק המאירי

חי ונושם כדורגל כל השבוע מדיר רגליו מהמגרשים בשבת

מאת ברוך דגן

יצחק (איז'ו) המאירי, ממלא־מקום יו"ר ההתאחדות לספורט, חי ונושם כדורגל 24 שעות ביממה. „מיום א' ליום א'", כהגדרתו. כאחד ממנהלי הטוטו יש להמאירי עניין רב לא רק בתוצאות של המחזור שהסתיים, אלא גם בנעשה בקבוצות בכל ימות השבוע.

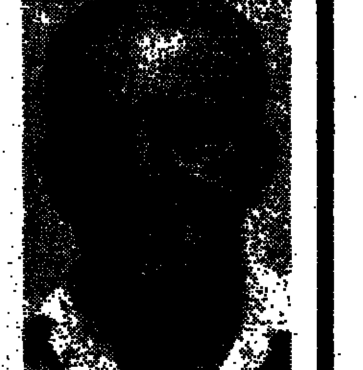

„הלכי הרוח של השחקנים ובריאותם משפיעים על מנחשי הטוטו כמו מזג־האוויר", הוא מסגיר „סוד" מקצועי.

המאירי נוהג למלא טופס טוטו בכל שבוע ומעט לזכות בפרסים. רק פעם אחת קלע „בול" את כל תוצאות המחזור, אולם נאלץ להתחלק בפרס הגדול עם יותר מ־800 מנחשים אחרים.

הכדורגל שלו נותר, עם זאת, „אקדמי" במידה רבה. הוא מגיע רק לעיתים נדירות למשחקי הליגה, וגם אז מעדיף את מכבי ת"א על־פני כל קבוצה אחרת. „אין לי טענות לרמת הכדורגל שלנו. אתה כבר השלמתי. אינני מוכן להשלים עם היעדר סדר במגרשים ועם חוסר ההגינות בעשיה במשחקים. איש לא חושב על הקהל. גם אם ברשותך כרטיס מסומן, אתה צריך להתקוטט ביציע כדי לזכות בו".

העבר הכדורגלני שלו כולל פעילות כשחקן נוער במכבי ת"א ותפקידים שונים במחלקת הכדורגל באגודה ובהתאחדות לכדורגל. ב־14 השנים האחרונות הוא מכהן בהתאחדות לספורט וצמוד לכדורגל מהצד הפיננסי שלו. „משחק כדורגל טוב אחד בחו"ל ממלא לי את המצברים לחודשים ארוכים", הוא מדגיש.

הפועל ת"א – מכבי חיפה. למרות הנצחונות הרצופים של ת"א, תוכל חיפה להשיג נקודה. המיקום של חיפה בתחתית הוא מצב זמני, שאינו מבטא את יכולתה האמיתית. חיפה תתן „פייט" חזק למארחת. התחזית: תיקו.

הפועל כפ"ס – מכבי ת"א. אני רוצה, כמובן, בנצחונה של מכבי, אך חייב להעניק הערכה שווה למארחת. היתרון הביתי של כפ"ס ינטרל במידה רבה את העדיפות הבסיסית של המכבים. התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – בית"ר ת"א. לנתניה חומר שחקנים מצויין ותנופה גדולה ואילו אצל בית"ר נרשמה ירידה במחזורים האחרונים. אם נצרף לזה את הביתיות של נתניה, נמצא את המנצחת. התחזית: נצחון לנתניה.

בני־יהודה – מכבי פ"ת. בני־יהודה טובה יותר, אולם תאבד הרבה ממגיותיה במגרש „רינסר". אני מאמין, כי צעירי פ"ת יצליחו לאזן את הכוחות ולשוב לביתם עם רכוש כלשהו. התחזית: תיקו.

הפועל פ"ת – הפועל חולון. חולון קבוצה מסובכת בכל מגרש ויש לה גם שאפתנות של עולה חדשה. אין כמו הפתעה טובה בטוטו, ואני סבור, כי היא תהיה במגרש הזה. התחזית: נצחון לחולון.

הפועל באר־שבע – הפועל לוד. לוד תציב את הרכבה החזק ביותר ותשפר את יכולתה. באר־שבע תתקשה לבצע. הקרב נראה, אולי, גמור מראש, אולם לוד לא תרים ידיים. התחזית: תיקו.

שמשון – בית"ר ירושלים. לשמשון כלים להפתיע את האלופה. בית"ר אינה משחקת בהילוך גבוה והשמשונים עשויים למצוא את נקודות התורפה שלה ולהלום בה. התחזית: נצחון לשמשון.

הליגה הלאומית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	מכבי נתניה	8	6	1	1	8–18	19
.2	הפועל תל־אביב	8	5	3	0	3–9	18
.3	הפועל כפר־סבא	8	4	2	2	5–9	14
.4	מכבי תל־אביב	8	3	4	1	10–16	13
.5	בית"ר תל־אביב	8	3	3	2	7–10	12
.6	הפועל פתח־תקוה	8	3	3	2	8–9	12
.7	בית"ר ירושלים	8	3	2	3	13–14	11
.8	בני־יהודה	8	2	4	2	5–7	10
.9	הפועל באר־שבע	8	2	3	3	6–5	9
.10	שמשון תל־אביב	8	1	5	2	7–6	8
.11	הפועל חולון	8	1	4	3	7–5	7
.12	מכבי פתח־תקוה	8	1	3	4	12–6	6
.13	מכבי חיפה	8	0	4	4	7–5	4
.14	הפועל לוד	8	0	3	5	22–4	3

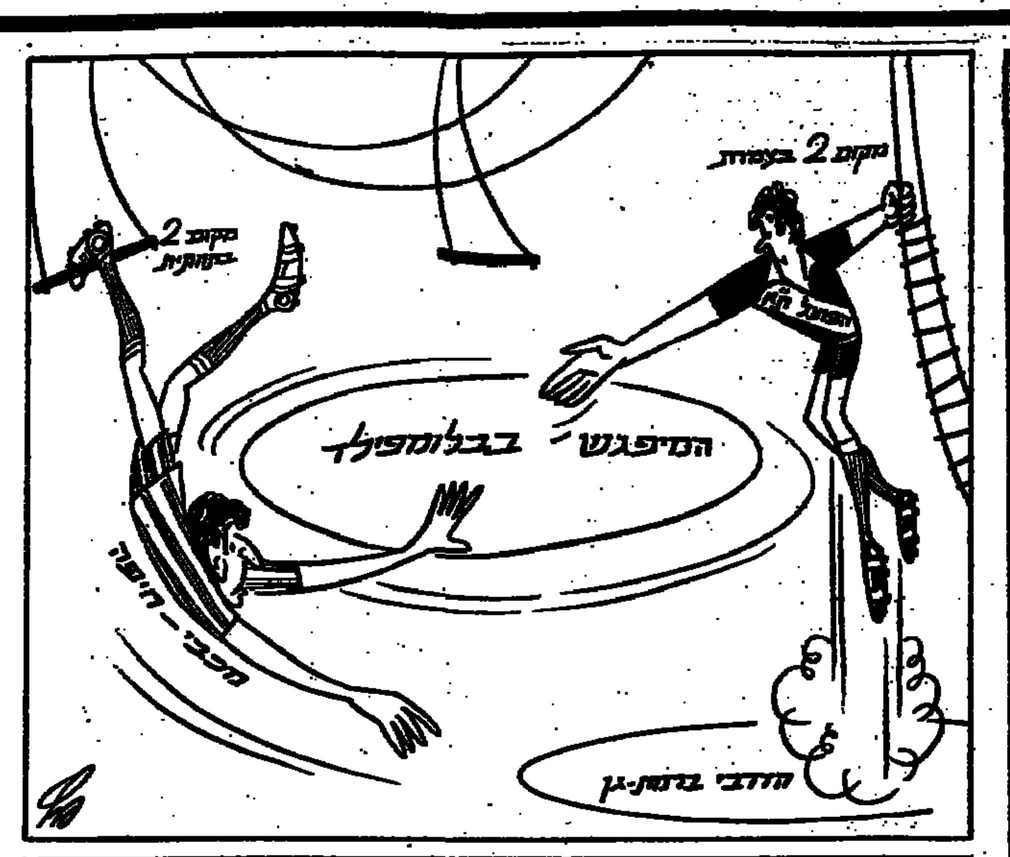

תחילת עונת ההטבעות באן.בי.איי

וושינגטון בולטס מציגה בהרכבה „שרוך" ו„גמד"

מאת שמואל טל

שלוש הנציגות האחרונות של הבית המרכזי, שהוא לפחות על הנייר השקול, המאוזן והמסובך ביותר, הן שיקאגו בולטס – שממשיך לסמוך על מייקל ג'ורדן הכל יכול, שיעזר בהוקים המצטיינים, סקוטי פיפאן והוראס גראנט, ב„סנטר" הקשיש, ארטיס גילמור ומייק בראון, שהיה אמור להופיע במדי מכבי ת"א, קליוולנד עם רשימה של צעירים מוכשרים, שהתחשלו אשתקד, ואינדיאנה, שצרפה לשורותיה את רג'י מילר וסקוט סקיילס.

דרג שני ושלישי

באזור האטלנטי, בו משובצת בוסטון, נכללות קבוצות מהדרג השני והשלישי. ניו־ג'רסי נטס עם וושינגטון, אלברט קינג ורג'יס הופסון; וושינגטון בולטס עם ה„שרוך" מאנוטבול (2.30 מ') וה„גמד", טיירון באגס (1.58 מ'), עם צמד הפלנים, מוזס וג'ף ועם הרכש החדש רולנדו בלקמן וברנרד קינג, שנעדר שנה בגלל פציעה וחזר אם אם לכושרו המעולה.

פילדלפיה 76 ללא ה„דר" ג'יי, אבל עם „מלך הריבאונדים" של השנה שעברה, צ'רלס ברקלי, [illegible] והנרי גבאר (שניהם מתנשאים לגובה של 2.14 מ') ואבודו מוני הנידרדוק ביקס, שמאמנם הטרי ריק פיטינו ויתר על ברנרד קינג וישתמש בשורותיהם של פט יואינג וביל קרטרייט.

האזור הפאסיפי יעמוד, כמובן, בצילם של הלייקרס. מי שעשוי להפתיע שם הם הסופרסוניקס מסיאטל עם דייל אליס, תום צ'יימברס ומק דניאל, השווים כל אחד יותר מ־20 נקודות למשחק, הפורטלנד בלייזרס עם קיקי ונדרווי וקלייד דרקסלר.

משלימות את התמונה, גולדן סטייט עם ג'ו בארי קרול, פליפי פלויידס, כריס מולין וסליס פראנק [illegible] קליפרס, [illegible] רג'י ויליאמס, [illegible] מרקוס ג'ונסון וניקסון [illegible]. הפניקס סאנס הם סיפור בפני עצמו. נגע הסמים, שפגע בקבוצה, אילץ רבים משחקניה לחפש מקום אחר. וולטר דייוויס, אלוין אדאמס, לארי נאנס וארי ג'ונסון, ביחד עם הבחירה החדשה ארמונד גילאם ימשכו בעול.

לארי ביירד

הבית של המערב התיכון יכול לשגר מקרבו נציגה לשלבים הגבוהים של הפליי־אוף – ה„רוקטס" מיוסטון. זאת כמובן אם שני המגדלים, רלף סמפסון ואקים אלג'ואן יהיו נקי הבריאות לאורך כל השנה.

גם הדאלאס מבריקס מסוכנים. מרק אגווייאר, האדייר ושרמפ הגרמני הם שחקנים־מעולים. כמוהם גם ה„רוקי" החדש, סטיב אולפורד, שהשתלב בהצלחה בהרכב.

יוטה ג'ז תמשיך להתבסס על קרל מלון ומיודענו, דארל („בייבי גורילה") דאוקינס. דנוור נאגטס, סקרמנטו (אותה יאמן ביל ראסל האגדי) וסאן אנטוניו, המצפה לשחרורו מהצבא של דייוויד רובינזון משלימות את הרכב הבית, שכנראה לא יספקו עליו הרבה.

23 קבוצות – שלכל אחת מהן צפויים לפחות 82 משחקים, לפעמים שלוש פעמים בשבוע – [illegible] את הסיפור מחדש במסגרת הפליי־אוף בתחילת אפריל.

אבל עד אז [illegible] אחרת של כדורסל מעולם אחר.

אוהדי צסק"א התפרעו בוילנה

אוהדים של קבוצת כדורגל ממוסקבה קראו סיסמאות אנטי־ליטאיות והתנגשו עם אוהדים של הקבוצה המקומית, ז'אלגיריס וילנה, בהתפרצות חדשה של חוליגניות – מסר ביום חמישי עתון סובייטי.

"קומסומולסקיה פראבדה", עתון הנוער הקומוניסטי, מסר כי אוהדים של קבוצת הצבא האדום צסק"א הגיעו ב־17 באוקטובר לוילנה, בירת ליטא, והתחילו לעשות צרות עוד לפני שהגיעו לאיצטדיון.

אוהדי צסק"א ציירו כוכבים אדומים על לחייהם והתפזרו בעיר, כשהם מציקים לעוברי אורח, צועקים ומקללים. כאשר הגיעו לאיצטדיון היכו 300 מהם אנשים שהתכנסו ליד השערים למכירת כרטיסים ונהרו לתוך היציעים.

"הם התנהגו כבריונים. הם העליבו את השוטרים וקראו סיסמאות שוביניסטיות", מסר העתון מפי קצין משטרה בכיר בוילנה. "האוהדים הליטאים לא נשארו אדישים – הם הגיבו בסיסמאות דומות".

אוהדי צסק"א פרצו למגרש בהפסקה, ופעם נוספת כאשר קבוצת ז'אלגיריס הבקיעה את שערה השלישי. הקבוצה המקומית ניצחה 0:3 את קבוצת הצבא האדום. שישה אוהדים של צסק"א נעצרו.

התקרית אירעה באותו יום בו התפרעו אוהדים של הקבוצה הגרוזינית גוריה לאנצ'חוטי, במהלך משחק על מגרשה נגד קבוצת מטאליסט חארקוב. בספטמבר ידו אוהדים של דינמו קייב אבנים ברכבת מלאה אוהדים ירוקים ממוסקבה, בתחנת הרכבת של קייב.

ארגנטינאי עשוי לחזק הפועל י־ם

הפועל ירושלים, המוליכה את טבלת הליגה הארצית, תתחזק בעונה הקרובה בכדורגלן יהודי מארגנטינה בשם אברמוביץ'. את המידע על כך הביא עימו מזכיר ההסתדרות בירושלים ניסן הרפז שחזר השבוע מארגנטינה שם עמד בראש משלחת המחלקה למקומות עבודה.

על פי המידע מופיע אברמוביץ' בקבוצת בוקה ג'וניורס המפורסמת מזה כמה שנים. יש להניח כי זהו הכדורגלן שניהל לפני תחילת העונה הנוכחית מגע ומתן עם מכבי נתניה.

על פי הרפז מתכוון הכדורגלן לעלות בקרוב לארץ וכאן יצטרף לקבוצה הירושלמית. מחזיק תיק הפועל בירושלים חיים ממן הבטיח לסייע לקליטתו של הכדורגלן עם בואו לארץ.

הרפז נפגש במהלך סיורו עם המאמן הלאומי של ארגנטינה ועם נשיא ההתאחדות לספורט של מדינה זו.

איווניר שוחרר מרודה ההולנדית

מאת שמואל קליגר

מוטי איווניר שוחרר מקבוצת רודה ההולנדית והוא רשאי עתה לשחק במכבי ת"א – כך נובע ממכתב השחרור שהגיע אתמול לישראל. ובכל זאת כוכב הקישור של מכבי ת"א לא יוכל לשחק גם בשבת זו לאחר שהחמיץ גם את הדרבי הגדול בשבת.

כתבנו אשר גולדשלגר מוסר, כי בינתיים מסתבכת בעייה משפטית שקשורה בעונש ההרחקה הצבור על איווניר מהתקופה ששיחק במכבי ת"א. המנהל המקצועי גיורא שפיגל מסר, כי הוא מקווה שבקשת החנינה תישמע היום בהתאחדות לכדורגל. לעומת זאת לדברי מנכ"ל ההתאחדות יעקב אראל לא הוגשה בכלל בקשת חנינה.

עדיין לא ברור, עם זאת, אם המשחק של מכבי מול הפועל ת"א ייחשב במניין המשחקים לעניין ריצוי העונש.

לעומת זאת עניינו של משה סיני ברור עתה לחלוטין. לאחר שהגיע מכתב השחרור מההתאחדות הבלגית רשאי סיני להופיע בשבת במשחק הטסקרן מול מכבי חיפה. סיני יוליך בהפועל ת"א את רפי שמואל הפצוע. בכל מקרה גם אלמלא הפציעה היה סיני מועמד להחליף את רפי שמואל בחוליית הקישור.

ירון אריב סגר אתמול עניין במכבי פ"ת האפילו התאמן בשורות הקבוצה. המחיר: 40,000 דולר. וזה רק עבור השחקן בגין השאלה לעונה אחת. מכבי נטל על עצמו את ההתחייבות לטפל בעניין הסכומים הנדרשים על ידי קבוצתו הקודמת, בני־יהודה בגין השאלה. מניחים, כי תמצא פשרה לאור העובדה, כי בני־יהודה דורשת סך 25,000 דולר.

אם תתבצע ההעברה עד יום שני יוכל אריב לשחק בשבת הבאה בדרבי של העיר פ"ת.

כמחווה של רצון טוב תעניק היום הפועל פ"ת לשחקנה לשעבר דוד לגזיאל 3000 ש"ח למימון ניתוח שיעבור בגרמניה. לגזיאל נפגע לפני 4 שנים ומצבו הכלכלי קשה. מסירת ההמחאה תעשה היום בטקס מיוחד בפ"ת. כמו כן, תמסור הקבוצה לשחקן מחצית מן ההכנסות שיהיו לה במשחק גב"ע הטוטו בעוד 6 שבועות, שפציעתו הקשה קטעה באיבה את הקריירה שלו.

בבני יהודה החלימו כל הפצועים. הבעייה: ממשרד הפנים מודיעים, כי נשלח מכתב לארה"ב לברר את יהדותו של האמריקאי נתן זקס. אם יגיע האישור המיוחל מרבני אמריקה יוכל זקס להופיע בליגה הישראלית.

אריה ברייקעב נפגע מן הפרסומים המוקדמים כאילו הוא מעוניין בחלוץ גילי לנדאו משוחרר מהפועל ת"א. בתגובה אמר אתמול: „לנדאו אינו מתאים לנו ואין אנו מעוניינים בו".

נדחה הדיון בעניין ברכה

מאת משה כהן

בית הדין המשמעתי של איגוד הכדורסל דחה אמש את הדיון בעניינו של דני ברכה לשבוע הבא והחליט לזמן גם את שופטי המשחק, שימסרו עדות.

שופטי המשחק בין אליצור נתניה ומכבי ר"ג טענו, כי ברכה גידף אותם בתום המשחק. בעקבות זאת הוזמן אמש ברכה לדין המשמעתי. הוא הכחיש נמרצות את טענות שופטי המשחק ובית הדין החליט לקבל עדות גם מגוגל ובורנשטיין, שיופיעו בפניו בשבוע הבא. בינתיים, יוכל ברכה ליטול חלק במשחק הליגה הקרוב של קבוצתו.

מנהל קבוצת הפועל חולון, מוטי דנבברג הורשע בבידוף משבץ השופטים של איגוד הכדורסל, שבתאי שטריקס. דנבברג התנצל בפני שטריקס ובית־הדין החליט להסתפק בנזיפה.

אתלטיקה

מחר מירוץ ה"מוביל הארצי"

מירוץ ה„מוביל הארצי" השני יערך מחר בבוקר באזור קיבוץ חוקוק. המסלול נמשך על פני שטח מרהיב ביופיו ושבדרכו עובר את מסלול המוביל הארצי. את המירוץ יזמו חברי קיבוץ חוקוק ובשנה שעברה הוא זכה להצלחה רבה.

במירוץ יטלו חלק טובי רצי השדה של ישראל וייערכו גם מירוצים לנערים, נשים וקשישים. המטרה העיקרית של המירוץ היא להכיר את מקורות המוביל הארצי.

★ נבחרת הכדורסל של יוגוסלביה ניצחה במאריבור, את שבדיה 89:117 (39:64) באיזור ב' של מוקדמות אליפות אירופה 1989.

תחזית ארצית – מחזור 9 | עם יונה גמפל

כור היתוך למצטיינים בדרכם לליגה הלאומית

מאת שמואל טל

„הליגה הארצית היא החממה של הלאומית. השחקנים עוברים במסגרתה כור היתוך וחישול והמצטיינים מוצאים את דרכם לצמרת", כך סבור יונה גמפל, מנהל רשות החניה בעיריית ת"א מי שהיה בעשר השנים האחרונות יו"ר פלוגת הסדרן וחבר מזכירות הפועל ת"א.

גמפל שכמשך השנה מטפל בבעיות החניה של העיר הגדולה הוא חובב כדורגל מושבע. במשך שנים ניתן היה לראותו באיצטדיון בלומפילד עוקב אחרי קבוצתו האהודה, הפועל ת"א.

בתחילת השנה פרש מפעילות במסגרת מזכירות הפועל ומתפקידו כראש פלוגת הסדרן מטעמים פוליטיים, אבל הוא ממשיך לעקוב אחרי הנעשה במגרשים ע"י האזנה לראדיו או מקריאת בעיתונים.

את הליגה הארצית הוא מכיר דרך חבריו, שרבים מהם מתפקדים כמנהלי ומאמני קבוצות. זה הפך אותו למומחה לנעשה בה ועל כן הוא לא מתקשה לחזות את הצפוי במחזור ה־9.

הפועל י־ם – בית"ר נתניה. ירושלים היא ללא ספק קבוצה מאורגנת ומבוססת יותר. לרשותה צוות שחקנים עדיף ובמגרשה הביתי אין לי ספק שהיא תזכה בנצחון. התחזית: נצחון לירושלים.

רמת־עמידר – מכבי יבנה. משחק שקול. ליבנה שירדה השנה מהלאומית יש צוות שחקנים מנוסה יותר, אבל עמידר, מעודדת מנצחונה על הכח ר"ג תהנה מיתרון ביתיות. התחזית: תיקו.

הפועל חיפה – הכח ר"ג. חיפה החליפה מאמן ונאמן לאימרה „משנה מאמן משנה מזל" אני צופה נצחון של נציגי עיר הכרמל. התחזית: נצחון לחיפה.

הפועל בת־ים – הפועל טבריה. טבריה ב„טריפ". היא מנצחת את כולם בלי הכרה. למרות שבת־ים היא ביתית, טבריה תחזור הביתה עם כל הנקודות. התחזית: נצחון לטבריה.

הפועל יהוד – הפועל הדרה. למרות שיהוד היא קבוצה ביתית מובהקת אני חושב שדווקא הדרה תזכה בנצחון. יש לה כמה כוכבים שמסוגלים להכריע גורל משחק. התחזית: נצחון להדרה.

הפועל ר"ג – הפועל עכו. ר"ג תהנה מיתרון הביתיות. מאידך, עכו עוד לא ניצחה העונה ואני לא מאמין שתצליח לעשות זאת דווקא במכתש. התחזית: נצחון לר"ג.

מכבי שעריים – מכבי יפו. אני מהמר על יפו. עם כוכבה החדש איציק זוהר והמוראל הגבוה של שחקניה לאחר הנצחון בשבת שעברה אני מאמין שהיא תזכה בנצחון נוסף. התחזית: נצחון ליפו.

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
.1	הפועל ירושלים	8	6	1	1	9–16	19
.2	הפועל טבריה	8	6	0	2	12–17	18
.3	מכבי יבנה	8	4	2	2	7–9	14
.4	הכח רמת־גן	8	4	1	3	7–10	13
.5	הפועל הדרה	8	3	3	2	11–14	12
.6	הפועל רמת־גן	8	4	0	4	10–10	12
.7	הפועל חיפה	8	3	3	2	10–7	12
.8	הפועל יהוד	8	2	5	1	11–13	11
.9	מכבי יפו	8	2	4	2	5–5	10
.10	מכבי רמת עמידר	8	2	3	3	11–9	9
.11	הפועל בת־ים	8	2	2	4	8–5	8
.12	בית"ר נתניה	8	2	1	5	11–8	7
.13	מכבי שעריים	8	1	2	5	11–8	5
.14	הפועל עכו	8	0	3	5	13–6	3

מיפגש דיפלומטים על המגרש הירוק. נבחרת הפרלמנט של אוסטריה נגד נבחרת של הפרלמנט האיטלקי. האיטלקים ניצחו בשיעור 0:1

וילאנדר הודח במפתיע ע"י אלמוני בטורניר שטוקהולם

טניס

המדורג מספר 2 בטורניר שטוקהולם, השוודי מאטס וילאנדר, נוצח בידי האמריקאי ג'ים גראבב המדורג 88 בעולם 7:5, 6:4.

מילוסלאב מצ'יש מצ'כוסלובקיה, הצטרף לבן־ארצו איוואן לנדל בעלייה למאסטרס בעוד חודש במדיסון סקוור גארדן, לאחר נצחון על הצרפתי פורז'ה בפאריס. מצ'יש יפגוש ברבע הגמר את קווין קארן מארה"ב.

אלוף ויימבלדון, האוסטרלי פאט קאש, ישחק מול הנרי לקונט ועמוס מנסדורף מול טים מאיוט מארה"ב.

קאבאנאס הושעה ל־6 משחקים

חלוץ נבחרת פאראגוואי בכדורגל, קאבאנאס מקבוצת אמריקה קאלי, קולומביה, הושעה על ידי איגוד הכדורגל הדרום־אמריקאי לששה משחקים, עקב התפרעותו והרחקתו במשחק גמר גביע דרום אמריקה נגד פניארול מונטבידאו.

שני כדורגלנים נוספים שהורחקו, הררה מקאלי ואגירה מפניארול, הושעו לשני משחקים כל אחד.

אוקספורד – לסטר 2:3

אוקספורד ניצחה במשחק חוזר בסיבוב השלישי בגביע הליגה האנגלי את לסטר 2:3 ותארח בשלב הרביעי את וימבלדון.

אולדהאם, שגברה על לידס 2:4, תתארח אצל אברטון. רדינג שניצחה את פיטרבורו 0:1, תארח את המוליכה בליגה השניה, ברדפורד סיטי.

המשחקים האחרים שיהיו ב־16 בנובמבר: מנצ'סטר־סיטי – ווטפורד, איפסוויץ' – לוטון, ארסנל – סטוק, ברי – מנצ'סטר־יונייטד, אסטון־וילה – שפילד־וונסדיי.

וולורה האלבנית עשתה היסטוריה

קבוצת וולורה שניצחה את ויסמוט ממזרח־גרמניה בגביע אופ"א, עשתה היסטוריה, בהיותה הקבוצה האלבנית הראשונה שעלתה אי־פעם לסיבוב השלישי במפעל האירופי.

מיצ'ל העלה את ריאל

צמד שערים של מיצ'ל בדקות 54 ו־70, העלה את ריאל מאדריד לרבע גמר גביע אירופה לאלופות, שניצחה גם בפורטו את אלופת אירופה 1:2. גם במשחק הראשון בואלנסיה ניצחו הספרדים 1:2.

גביע אירופה

פורטו הוליכה 0:1 משערו של סוזה ויותר מ־85 אלף הצופים בפורטו האמינו שקבוצתם תצליח לדחוק את ריאל בזכות שער החוץ שהבקיעה, אך את חלומם גנז הספרדי הבין לאומי מיצ'ל.

לעומת זאת עלתה אלופת פורטוגל לשלב הבא באותו גביע, כשניצחה את אהרוס הדנית 0:1, לאחר 0:0 בראשון. שער הנצחון הובקע בדקה ה־38 על ידי גומז.

הפתעת משחקי גביעי אירופה היתה כאשר יובנטוס עפה מגביע אופ"א בשל שערי חוץ שהבקיעה יריבתה פאנאתינאייקוס אתונה. במשחק בטורינו בו ניצחו האיטלקים 2:3. במשחק הראשון באתונה ניצחו היוונים 0:1.

בסיכום אפשר לציין, שבלגיה הצליחה להעלות את קבוצותיה לכל אחד משלושת המפעלים. אנדרלכט באלופות, מכלן (תודות לשני שעריו של אלי אוחנה) במחזיקות וברי'ז באופ"א.

בעקבות בלגיה הלכה גם הולנד שתיוצג בכל הגביעים. פיליפס איינדהובן באלופות, אייאקס אמסטרדם במחזיקות ופיינורד באופ"א.

אנגליה – צ'כיה 101:103

נבחרת הכדורסל של אנגליה חוללה הפתעה, כאשר ניצחה בלסטר את צ'כוסלובקיה 101:103, לאחר שפיגרה 47:42 במחצית. המשחק היה במוקדמות אליפות אירופה.

לאנגליה הירבו לקלוע: איריס 20, גרדנו 18 וזהאן 17. לצ'כיה: קרופילאק 30, בראבנץ' 26 והאוליק 21.

עיראקים זכו בגביע ערב

קבוצת הכדורגל העיראקית אל ראשיד, זכתה בפעם השלישית ברציפות בגביע ערב, לאחר שניצחה במשחק הגמר בריאד, את אל איתיחאד מסודאן 1:2 (0:0) לאחר הארכה. 0:0 היתה התוצאה בתום 90 דקות המשחק.

„יערני" נוטינגהאם ינסו להפתיע את המוליכה מליברפול

מאת ג. שרון

התיקו המפתיע שנכפה על ליברפול במשחק ההשלמה באמצע השבוע נגד וימבלדון (1:1) לא נישל אותה ממקומה בפיסגת הליגה האנגלית. מחר היא תשוב לשמור על מקום זה שעה שתארח את נוטינגהאם פורסט המתחרה עמה על מקום בצמרת.

אחרי שחיסלה חשבונות עם ק.פ.ר ואברטון ינסו חניכיו של דאלגליש לעשות זאת גם לצעירים של בריאן קלאף שפתחו את העונה בצורה מהירה. בשבת החולפת חזרו נציגי נוטינגהאם עם נקודה ממנצ'סטר. מחר הם ינסו לעשות זאת גם לליברפול.

אבל סביר להניח שב„אנפילד" לא תצלח המלאכה בידיהם והם יצטרכו לחכות להזדמנות אחרת כדי לזכות בנקודות.

ק.פ.ר המדורגת במקום השלישי תארח את ווטפורד. לדוד פיזנטי הישראלי סיכויים לעלות בהרכב הפותח בתפקיד המגן השמאלי. עם או בלי „פיזה" מועמדים הריינג'רס לנצחון.

טוטנהאם ששרים התאוששה מעזיבתו הבלתי צפויה של מנהלה דיוויד פליט תנסה לזכות בנצחון על חשבונה של העולה החדשה פורטסמות.

יתר המשחקים: דרבי – מנצ'סטר יונייטד; צ'לסי – נוריץ'; לוטון – ניוקאסל; אוקספורד – קובנטרי; וימבלדון – סאותהמפטון.

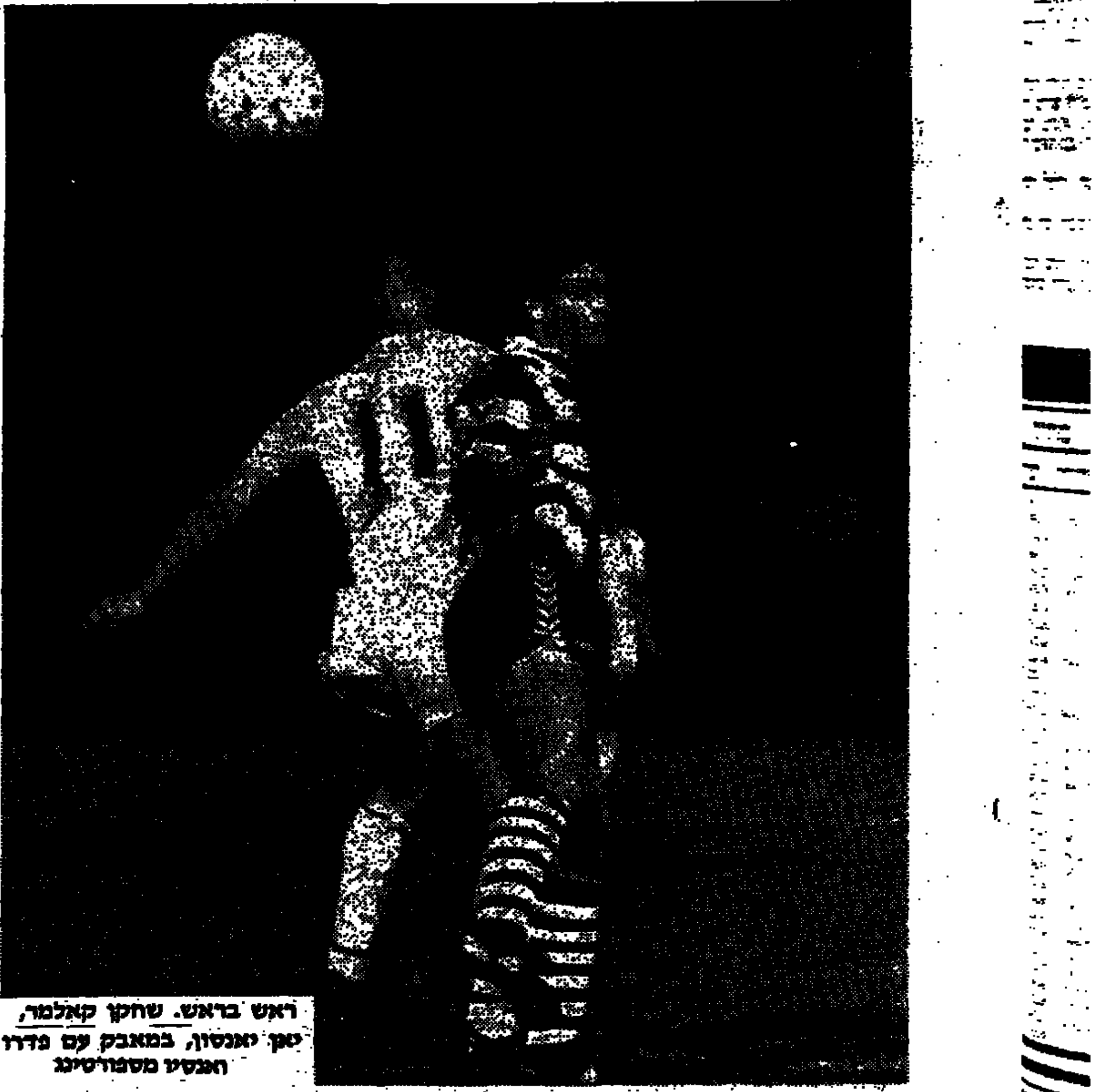

ראש בראש. שחקן קאלמר, יאן יאנסון, במאבק עם פדרו האנסיס מספורטינג

שחקני זאגרב השתעשו מול ילדי ראשון לציון – 22:37

מאת שמואל קליגר

שחקני הקבוצה היוגוסלאבית החזקה, מדבוצ'אק זאגרב לא התקשו אמש להביס במסגרת משחקי גביע אירופה למחזיקות גביע בכדוריד את הפועל ראשון לציון בתוצאה 22:37 (10:19).

כדוריד

אין ספק, כי שחקני ראשון לציון נראו אמש שיכורים ולא מיין, שכן היוגוסלאבים המהירים הצליחו במשחק מהיר ואקרובטי להעמיד אותם פעורי פה.

שחקני ראשל"צ יכולים להתנחם בעובדה, שאמש הם היו בבית ספר לכדוריד. בקרב האורחים עורר התפעלות השוער המעולה, מירקו באשיץ, שבלם ללא מאמץ את שחקני ראשל"צ. מי שנהנה מהמשחק הוא־צורדי היה המאמן הלאומי, מליינקו מיהיץ', שלפני המשחק שוחח רבות עם בני עמו.

משחק הגומלין בין שתי הקבוצות יערך מחר. שפטו דימולפסה ובנוקה לעיני 1000 צופים בראשל"צ.

שערים לזאגרב: סמילנוביץ' (10), פרקובצ'ה (9), סרבצ'ביץ (8), מרקבוביץ (3), קאליץ ויאראק (2 כ"א), מירוסלאב ושאשו (1 כ"א).

שערים לראשל"צ: הדר (6), דיין (4), קוסניר (4), רון (3), קמפל (2), לוי (2), נחמני (1).

הפועל ת"א 107 בית"ר ת"א 81

מאת יובל קרני

שחקני הפועל ת"א לא נאלצו אמש לגלות את מלוא יכולתם כדי להביס בעוד את קבוצתה החלשה של בית"ר ת"א בתוצאה 81:107 (41:51). הנצחון העלה אותם לראש טבלת הליגה.

חניכיו של משה ויינקרנץ הוכיחו שוב, כי הם נמצאים בכושר טוב. משחקם היה מהיר ויעיל ורק במהלך דקות רבות של המשחק נראתה בדיקות רבות של המשחק חסרת אונים.

רק בעשר הדקות הראשונות הצליחו שחקני ה„מנורה" להוות יריב שקול ל„אדומים", אבל ההמשך היה שייך ליונתן דלזל וחבריו, שהעניקו לחברם, לאבאן מרסר תשורה נאה לרגל הולדת בנו.

שפטו עמית ובורנשטיין לעיני 650 צופים בעד.

נקודות להפועל: דלזל (28), מאונס (21), פרישמן (13), אירמוס (11), לאסיף (10), מרסר (10), הלמיקמן (8), אלייך (4), אפסלם (2).

נקודות לבית"ר: סימפסון (23), גינזבורג (19), מורו (13), מוסקוביץ' (8), יעקבי (6), הווארד (5), קולאס (4), סאלינס (3).

כדורסל

● קבוצת הפועל חולון העפילה אמש למשחקי רבע גמר גביע המחזיקות בכדורסל. החולונים ללא בן ראובן גברו על מכבי דרום ת"א בתוצאה 70:86 (36:47).

● מחר תערך במינכן הגרלת גביעי אירופה השונים בכדורסל. נציגי מכבי ת"א, אליצור נתניה והפועל ת"א ישהו במשרדי פיב"א במהלך ההגרלה.

● אורן מוטואסל והתומר צפדמן [?] יתמודדו היום במשחק הגמר של אליפות חולון הפתוחה בטניס. מוטואסל גבר אתמול על מזאור 6:2, 6:3, 6:4. צפדמן גבר על קימור 6:1, 6:2.

هكذا من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ב דבר ראשון בבוקר

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

מעתד מלאי
הנדסאי/טכנאי
תעשיה וניהול
נסיון 3־4 שנים, רצוי נסיון במערכת ממוחשבת MRP2
תנאים סוציאליים + הסעות
5 ימי עבודה.
טל: 371419, 03־371465/70.

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ
DELTA
דרושות
דיילות מכירה
לעבודה במשמרות
★ בהיפרכל פתח־תקוה (כולל מוצ"ש)
★ בכיתן הדר־יוסף (כולל מוצ"ש)
★ בשק"ם גבעתיים
★ ברשתות שיווק במרכז תל־אביב
נא לפנות לדורה 9231552 (03)

לפנימיה של מוסד חינוכי גדול בירושלים
דרושים
מדריכים חברתיים
העבודה בשעות אחר־הצהריים והערב. המגורים בפנימיה הם חובה ומתאימים לרווקים.
פרטים נוספים בטלפונים: 02־550271, 02־550270, 02־550223.

ליקב ראשל"צ דרושים:
עובדי יצור
עבודה מיידית
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ עדיפות לשומרי שבת ולעובדים בעלי רקע טכני.
טלפון 03־942021 מיום א'

---

digitronics
לחברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור צורכי זכרונות לתעשיית האלקטרוניקה
דרוש/ה למחלקת בד"ים
הנדסאי/ת אלקטרוניקה
ידע במערכות אנלוגיות בשכבות מיקרו 8085
5 ימי עבודה בשבוע
נא לשלוח בכתב קורות חיים המחלקה עבור מחלקת בד"ים ת.ד. 380 הרצליה ב. 46103
שווק ע"י digelec ברחבי העולם

YAMAHA בתי ספר למוסיקה ימאהה
רשת כלי זמר בית YAMAHA
דרושה
מזכירה
לבית הספר למוסיקה בת"א
שעות העבודה: 20.30־14.00.
5 ימים בשבוע.
כישורים: ★ מעל גיל 35 ★ נסיון מוכח במזכירות ★ יחסי אנוש נאותים
למתאימה תנאים טובים ועבודה מעניינת
המעוניינות יפנו בטל: 652665, 03־652069

לחברת שירותים בתל־אביב
דרושים
פקיד לקוחות ושירות
קבלת הזמנות ★ סידור עבודה למחלקים וטכנאים ★ גביה גם מלקוחות אשראי חוץ ★ מעקב אחרי ביצוע ★ דיווח ★ עבודה עם מסוף ★ גיל 28־40
פקידת משרד
עוזרת לפקיד לקוחות ושירות ★ קבלת קהל ★ חוזים ★ קופה ★ עבודה עם קהל ★ עבודה עם מסוף.
טכנאי גז
בעל רשיון ★ נסיון של 4 שנים לפחות ★ רשיון נהיגה ג'.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר או לשלוח תולדות חיים ל־
גמן בע"מ — היחידה למשאבי אנוש
גאולה 47 תל־אביב 63304 טלפון: 03־650467, 03־655454.

לחברה מסחרית באזור־יהודה
דרושה
פקידה
עם ידע בהנהלת חשבונות
משרה מלאה — 6 ימים
טלפון 03־625281

למשרד עורכי־דין
דרוש
עורך־דין צעיר
בעל נסיון בשכת בתחום אזרחי־אזרחי
לפגישה להתקשר:
03־234074

לחברה מסחרית בת"א
דרושות
1. מזכירה בכירה
כישורים נדרשים:
★ נסיון קודם בניהול משרד.
★ ידיעה טובה מאוד של השפה האנגלית.
★ שליטה מלאה בהדפסה בעברית ואנגלית.
2. מזכירה/מרכזנית
כישורים נדרשים:
★ שליטה מלאה בהדפסה בעברית ואנגלית.
★ נסיון קודם בעבודה משרדית.
שתי המשרות הינן בהיקף מלא, 6 ימי עבודה בשבוע.
מועמדות מתאימות תפנינה בכתב יד לת.ד. 23136 ת"א, מיקוד 61230 עבור "מס' 540".

איתמר זיידמן בע"מ
חב' לעצוב יצור ושיווק שטיחים
רח' זבוטינסקי 103 ר"ג
אנו מתחילים בפעילות ומחפשים עובדים לתפקידים הבאים:
מנהל / טכנאי ייצור
בעל יכולת טכנית ונסיון בטקסטיל. רצוי בעל נסיון ביצור שטיחים בעבודת יד ושטיחי PASS.
מנהל חנות
אחראי לחנות המפעל. רצוי מעצב פנים, עם נסיון במכירות.
מוכרות
לחנות המפעל.
מקדמי מכירות
בעלי נסיון, בעלי רכב.
תיתכן גם עבודה חלקית.
עובדים למכונות פס
עובדים ליצור שטיחים בעבודת יד.
נא לפנות טלפונית: 052־574572

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרוש
בוחן ראשי
למשרה מלאה
בשלבי סיום של למודי ראיית חשבון.
נסיון בעבודה: לפחות שנתיים במשרד רו"ח, (עדיפות לבעלי נסיון במשרדי רו"ח גדולים).
לקביעת ראיון להתקשר 03־664561.

עיריית רמלה | משרד העבודה
המחלקה ההנדסית אשכול | והרווחה
מרכז היום לקשיש ברמלה | מתנ"ס רמלה
דרוש/ה
מנהל/ת למרכז היום לקשיש ברמלה
תאור המשרה: ניהול מרכז יום לקשיש, ארגון פעולות תרבות חברה לקשישים. ניהול צוות עובדים סיוע לטיפול בקשישים סיעודיים.
הכישורים הדרושים: ★ תואר אקדמאי בעבודה סוציאלית או במדעי ההתנהגות ★ השכלה והכשרה בתחומי הטיפול בקשיש ★ יכולת ניהול מו"מ עם מוסדות וארגונים ★ ידע ונסיון בניהול של 3 שנים לפחות ★ יחסי אנוש וציבור מעולים.
היקף המשרה: מלאה.
מילוי התפקיד כרוך בשעות עבודה בלתי מקובלות. השכר יקבע בהתאם לכישורי המועמד. על המעונינים להגיש מועמדותם בכתב בצרוף תעודות והמלצות למתנ"ס רמלה ת"ד 285 רמלה. לא יאוחר מיום ר' 20.11.87.

מכון עודד שי (מחקר ויעוץ)
דרושה
מזכירה כללית
★ הדפסה ברמה גבוהה (וורדמיל)
★ ניהול משרד
★ תאום עבודת מראיינים
מיידי, משרה מלאה, חמישה ימים בשבוע. המשרה בצפון ת"א.
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 7179 תל־אביב (מזכירה כללית).

לחברה ציבורית
דרוש/ה
עובד/ת בחצי משרה לתפקיד
רכז/ת שכונה
באזור ת"א.
לראיון לפנות לסניף ת"א
טל. 03־624345־9

לחברה העוסקת בתחום ההשקעות ונײרות ערך
דרוש
מנהל תיקי השקעות
בעל ידע ונסיון מקצועי ושיווקי מוכחים
נא לפנות בצירוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 31296 ת"א "עבור השקעות"

דרוש/ה
מקדם מכירות
לרשתות מזון בגוש־דן לסידור מדפים וסטנדים
★ רכב חובה
★ אפשרות למישרה חלקית
★ אפשרי גם גימלאי
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 514 פ"ת.

למפעל מזון בראשל"צ
דרושים:
מחלקים
לאזור גוש דן
★ נסיון – יתרון
★ הכרת האזור
★ רשיון נהיגה עד 15 טון.
טלפון: 03־942021 מיום א'

אי.אר.טי. מפתחת, מייצרת ומשווקת סורקים אולטראסוניים משובצי מחשב לבדיקות ללא הרס בתעשייה המתקדמת.
דרוש
תכנת/ת מנוסה
לפיתוח ותמיכה בתוכנה מדעית בזמן אמת.
נדרש:
★ נסיון עם PDP/RSX בפורטרן ואסמבלר, שימוש ב־SYSTEM CALLS וכרטיסי I/O
★ נסיון עם IBM PC ב"זמן אמת" ובשפת "C".
★ יכולת לעבודה עצמאית.
נא לפנות לטל' 428595 (03).
– סודיות מובטחת –

אלעד מערכות בע"מ
לעבודה בירושלים
דרושים
• מנתח מערכות בכיר
• DBA (רצוי ב־DB1)
טלפון: 03־611140/9

למלון רמת־אביב
דרוש
צ'קר
(מבקר מזון ומשקאות)
לטלפון 03־413181

דרושים
אדריכלים מרצים
להוראת עיצוב פנים בשעות הערב
03־228545

למשרד אדריכלים גדול
דרושים
אדריכלים ומתכנני ערים מנוסים
ת.ד. 29165 תל־אביב
מיקוד 61291

לפרפומריה בהתאמה אישית
דרושה
יועצת יופי קוסמטיקאית
עם נסיון במכירות
לפנות מלפרנית לאבי
052־552890

לחברת קוסמטיקה
דרושים
עובדים צעירים
בלתי מקצועיים
למחלקת אריזה.
טל: 03־336864
לפנות לאבי.

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'־ה' 08:00־14:00
טל: 284128, 03־298877
דרושים
★ **מעבדות תמלילים עברית/אנגלית**
בעלות נסיון בלבד. שליטה טובה בשפה האנגלית. עדיפות למשרות מלאות.
למתאימות – אפשרות להתמחות בתוכנות נוספות.
★ **קלדניות מסוף**
מנוסות, להרמת חומר של הנהלת־חשבונות, ל־6 שעות עבודה לפחות.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

מפעל קוסמטיקה בדרום הארץ
א. מנהל עבודה בעל נסיון בתחום הקוסמטיקה.
ב. כימאי/ת בעל/ת נסיון.
ג. מנהל שיווק ארצי.
ד. מזכירת מפעל רצוי שליטה בשפה צרפתית ואנגלית.
– סודיות מובטחת –
לפנות לת.ד. 623 נתיבות.

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרוש
מנהל יחידת בקרת איכות
סוג העבודה:
★ בדיקה וסקירה של דו"חות כספיים.
★ ניתוח דו"חות כספיים.
★ הכנה, עדכון ובדיקה של תוכניות בקורת.
★ הכנת תוכניות לסקר מבדק פנימי.
הכישורים הדרושים:
★ רואה חשבון מוסמך, בעל נסיון רב בבקורת חשבונות ובעבודה דומה.
★ בעל ידע בתקני בקורת מקובלים בארץ ובחו"ל.
★ בעל נסיון בהכנת דו"חות כספיים לתאגידים ציבוריים בארץ ובחו"ל.
לתאום פגישה נא להתקשר 03־664561

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרושה
מזכירה
לעבודה בשעות אחה"צ. הדפסה עברית מעולה. ידע בהדפסה אנגלית. ידע ועבודה על מעבד תמלילים – יתרון
נא לפנות לציפי 03־293251

לכפר הנוער של ויצ"ו בנהלל
ויצו
דרוש
מדריך־מרכז מוסך מכונות חקלאיות
לעבודה עם נוער
תנאים נוחים לאדם המתאים.
נא לפנות לביה"ס החקלאי בנהלל
טל. 06־566004/5/6

דרוש:
מהנדס/טכנאי
למכירת רכיבי אלקטרוניקה
ידיעת עברית ואנגלית חובה,
רצוי בעל נסיון קודם,
5 ימי עבודה בשבוע.
להתקשר לטל. 03־371614

לחברה פיננסית
דרוש
מנהל מדור גביה
כישורים נדרשים:
1. מנהל חשבונות
2. נסיון מקצועי של 5 שנים לפחות
3. עדיפות לבעל נסיון בתחום הגביה מחברות ו/או מפרטיים
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1392 תל־אביב 61013 (לידי החשב).

היק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, ארא אם אופיו או מהותו של התפקיד בנוגע קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

עידית טבריה
דרוש
מנהל מחלקת התברואה
הכישורים הדרושים:
א. השכלה אקדמאית ב"איכות הסביבה" או תעשיה וניהול.
ב. נסיון רב באירגון וניהול צוות עובדים גדול.
דירוג: בהתאם לכישורים.
פרטים ניתן לקבל בעירית טבריה מחלקת המנגנון טלפון 06־791911
מועמדות ניתן להגיש למנגנון העיריה

לחברה בענף ההובלה באזור התעשיה החדש בראשל"צ
דרושים:
1. עוזר/ת לחשב
2. מנהל/ת חשבונות
נסיון רב בהתאמות
5 ימי עבודה / 40 שעות עבודה שבועיות
נא לפנות לטלפון 03־280044

לחברת מזון
דרושים:
1. סגן מנהל רשת חנויות החברה
דרישות התפקיד:
★ השכלה אקדמאית רצוי בכלכלה.
★ נסיון וידע בשיווק.
★ יחסי אנוש טובים, עדיפות לבעלי נסיון בתפקיד ניהולי.
★ מגורים באיזור ת"א.
2. מזכירה בכירה
דרישות ותיאור התפקיד:
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית.
★ העבודה בשעות 14.45־19.00 וביום ו' בשעות הבוקר.
★ נסיון קודם במזכירות.
★ מגורים באיזור ת"א.
נא לפנות בכתב יד, תוך ציון התפקיד המבוקש על גבי המעטפה ומס' טלפון להתקשרות, לת.ד. 895 ת"א.
– רק פניות מתאימות תענינה. –

לחברה ותיקה
דרוש
כלכלן צעיר ונמרץ
דרישות התפקיד:
★ ידע בסיסי בהנה"ח ★ יכולת ניהול מו"מ וידע מסחרי ★ יכולת עבודה בתנאי לחץ ★ הכרת המשק הישראלי ★ רשיון נהיגה
תנאים טובים למועמד המתאים
לפנות בכתב־יד לת.ד 2641
נוה מונסון 60986

למפעל למעגלים מודפסים דרוש:
איש מכירות
ניסיון קודם חובה רכב חובה.
לפנות בטל: 03־5592991

ליפנות דרושים
1. מוקדנית ליום, לאחר שרות צבאי
2. פקידי מודיעין מהולון ובת־ים למשמרות
3. שומרים ללילה, מפ"ת וגוש דן טל: 03־731717

דרוש
מדפים G.T.O מעולה
תנאים יוצאים מן הכלל למתאים.
טל: 827840, 833640

למוסד ממלכתי בתל־אביב
דרושים
נהגים
הכשורים הנדרשים:
★ גילאי 24 – 35.
★ רשיון נהיגה על אוטובוס ומשאית מעל 15 טון.
★ נסיון קודם הכרחי.
מועמדים העומדים בכל הדרישות לעיל לאחר שרות צבאי מלא בצה"ל, יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. ומס' טלפון לת.ד. 39888 ת"א (מיקוד 61398).
– מונים מתאימים ייענו –

שטיחי ארבל בע"מ
דרוש
מנהל חנות
לתפקיד בכיר
★ אחראי לחנות המפעל
★ רצוי מעצב פנים
★ עם נסיון במכירות וכושר ניהול
נא לפנות בכתב לשטח נמל תל־אביב, מיקוד 63506 או טלפונית 03־456343 ליהושע בלבד.
סודיות מובטחת

דרוש
בחור
שלא יוצא מהמסגרת
אחראי ומסור
לעבודה מעניינת המשלבת אומנות עם מיסגור תמונות.
נא להתקשר אל סוניה
טלפון 03־5101682

לחברה בנמל תעופה בן־גוריון
דרושים:
ראשי צוות
★ בוגרי 12 שנות לימוד לאחר שרות צבאי מלא.
★ שליטה טובה באנגלית.
★ גיל עד 26.
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).
טרקטוריסטים ומלגזנים
★ בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי ומשא.
★ שליטה מלאה בעברית.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ בריאות תקינה (פרופיל מעל 72).
העבודה במשמרות ואינה מתאימה לסטודנטים.
ועדת קבלה ותנאים ביום ב' 9.11.87 בין השעות 9.00־12.00 בבנין מגן, נמל התעופה בן גוריון, מחלקת כח אדם.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, רשיון נהיגה ואישורי לימודים.

לחברת תיכנון ציבורית
דרושים
1. מתכנן/נת תחבורה
בעל/ת נסיון של 5 שנים.
2. מתכנן/נת עירוני/ת אזורי/ת
בעל/ת נסיון של 5 שנים.
3. כלכלן/ית תחבורה
בעל/ת נסיון של 3 שנים.
לכל המשרות עדיפות לבעלי־ידע בשיטות כמותיות ושימוש במחשב אישי.
נא לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים מלאים לת.ד. 9180 תל־אביב 61090 עבור מנהל משאבי אנוש.
– סודיות מובטחת –

לחברה גדולה לעיבוד נתונים
דרושים/ות
אנשי הדרכה
להדגמה והדרכת תוכנות על מחשבי מיקרו I.B.M
רצוי ידע בביטוח
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 37657 תל־אביב
מיקוד 61375

IPL
אינטרפרם מעבדות בע"מ
חברתנו מקבוצת ARES-SERONO העולמית מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביוטכנולוגיה.
אחראי/ת לבקרת איכות בתהליך
כישורים נדרשים:
★ בעל/ת תואר אקדמי במדעי החיים.
★ עדיפות לבוגר/ת ביה"ס לרוקחות.
★ על המועמד/ת להיות דינמי/ת, אחראי/ת ובעל/ת יחסי אנוש טובים.
★ ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
מגורים באיזור רחובות
5 ימי עבודה באווירה צעירה ונעימה. סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ושם המשרה (ע"ג המעטפה) אל:
אינטרפרם-מעבדות בע"מ, מח' כח אדם, קרית ויצמן נס ציונה 76110 טל. 08-475786
גלר נסים

לחברה בת"א דרושה
פקידה/מזכירה
לאחר שרות צבאי, בגרות מלאה,
הדפסה טובה טל. 03־430375

למפעל תעשייתי אמריקאי בחולון
בוגר מקצועי במגמת מכניקה
לאחר צבא – לעבודת עדיפות
5 ימים בשבוע. טל. 362641/3, 03־354847

לחברה בת"א דרושה
מנהלת חשבונות עצמאית
נא לפנות בכתב יד בצירוף נסיון וקורות חיים לת.ד. 47154 ת"א.

מינהל כללי — כח אדם
דרושה
פקידת כח אדם בכירה
כישורים:
★ השכלה תיכונית מלאה (תעודת בגרות מושלמת) רצוי אקדמאית
★ בוגרת למודי תעודה בנושא כח אדם.
★ בקיאות ונסיון ביישום חוקי עבודה, נוהלי כח אדם והסכמי שכר.
המעוניינות תפנינה בכתב בצרוף קורות חיים למנה' כח אדם עד 16.11.87 רח' ויצמן 58 חולון מיקוד 58373.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | ראשון ב"דבר" בבוקר

שופר-סל

אנו מציעים לך להצטרף לחברה דינמית המתפתחת ללא הרף.
חברתנו מציעה לך מעוגנות תעסוקתית, קידום מקצועי ואישי, תנאי שכר תחרותיים בענף, הדרכה ותנאים סוציאליים משופרים.

דרושים לנו:

1. מנהלי סניפים
לאזור המרכז וירושלים
★ נסיון ניהולי מוכח
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות
★ יכולת הנעת צוות עובדים
★ יחסי אנוש משופרים
★ אוריינטציה שיווקית רצויה.

2. סגני מנהלי סניפים
לאזור המרכז
★ השכלה תיכונית לפחות
★ יכולת הנעת צוות עובדים.

3. מנהלי מחלקת כלי־בית וביגוד
לסניפינו באזורי ירושלים, באר־שבע, פתח־תקוה וחולון:
★ נסיון קודם בענף הביגוד ו/או כלי־בית.
★ יכולת הנעת צוות עובדים
★ אוריינטציה שיווקית.

4. קופאים/ות
לסניף רמת־אביב, רח' ברזיל 15
★ לתפקיד זה תינתן הכשרה במקום.

5. מנהלי מחלקת ירקות
לאזור המרכז וחולון
★ לתפקיד זה תינתן הכשרה בסניפי החברה
★ נסיון קודם - יתרון.

6. מנהלי מחלקת בשר
לאזור המרכז
★ לתפקיד זה תינתן הכשרה בסניפי החברה
★ נסיון קודם - יתרון.

7. מחסנאים
למחסן המרכזי בפתח־תקוה
★ לתפקיד זה תינתן הכשרה במקום
★ נסיון קודם במחסנאות ו/או בענף כלי־בית - יתרון.

8. מלגזן
★ רשיון נהיגה
★ רצוי נסיון קודם כמלגזן.

מועמדים למשרות 1, 2, 3 -
נא לפנות בכתב יד בלבד, בצרוף קורות חיים, למחלקת כח־אדם, שופר־סל בע"מ, ת.ד. 84, פתח־תקוה 49100, תוך ציון המשרה המבוקשת.

מועמדים/ות למשרה 4
מתבקשים/ות לפנות למנהל הסניף במקום.

מועמדים למשרות 5 ו־6
מתבקשים לפנות אישית למחלקת כח־אדם בשופר־סל רח' רוטשילד 79 פתח־תקוה, ביום א' 8.11.87 בין השעות 12.00־15.00.

מועמדים למשרות 7 ו־8
מתבקשים לפנות למר לימונד במחסן המרכזי רח' הסיבים 39, קרית מטלון, פתח־תקוה.

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ
אזור התעשיה הדרומי, עכו ת.ד. 2357
דרושים

● מכשירן
– בוגר בי"ס טכני/מקצועי במכשור ובקרה תעשייתית
– עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה

● שסתומאי
– מסגר מכני בעל נסיון בשיפוץ שסתומים לסוגיהם
– בוגר בי"ס מקצועי עם נסיון של 3 שנים
המעוניינים יפנו לשוש מאחזקה טלפון 6־04־912231
או בכתב בין השעות 08.30־14.30.

לחברת יונייטד טורס
דרושים:
TOUR OPERATOR
דובר/ת צרפתית
לעבודה בלווי קבוצות תפעול ועבודה משרדית
יועדפו בעלי נסיון קודם.
נא להתקשר: 03־291010; 03־7543410/1

לחברת יונייטד טורס
דרושים:
TOUR OPERATOR
דובר/ת צרפתית
לעבודה בלווי קבוצות תפעול ועבודה משרדית
יועדפו בעלי נסיון קודם.
נא להתקשר: 03־291010; 03־7543410/1

המחלקה הטכנית — חבר
לסניפנו בתל־אביב
■ חשמלאי תעשיה מוסמכים - נסיון מעל שנתיים. מיידי - שכר גבוה.
■ מסגר אחזקה - נסיון מעל שנה, מיידית בפ"ת.
■ עוזר חשמלאי לביצוע הרכבות לאזור ראשל"צ.
■ שליח בעל ווספה למפעל תעשייתי במרכז - מיידי.
■ כימאים/טכנאי כימיה - נסיון באנליטיקה לאזור נתניה וכ"ס.
■ משחיזן מנוסה לעבודה מיידית בחולון.
■ מכונאי אחזקה נסיון מעל שנתיים מיידי בשכר גבוהה לאזור רמלה, לוד, ת"א.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100
טל. 241780, 03-221214
נא להביא תעודות והמלצות
שעות קבלה 08.00-18.30

המחלקה המשרדית — חבר
לסניפנו בתל־אביב
■ כתבניות "לניר" מנוסות + ידע בהדפסת מאזנים לעבודות מיידיות - אפשרות לשעות גמישות.
■ כתבניות למעבד תמלילים תוכנה איינשטיין וורדמיל נסיון קודם של שנה לפחות.
■ קלדניות מסוף מנוסות + ידע בחשכשבת ומסופים אחרים.
■ ברמלה - מנהח"ש סוג 3 + סוג בטחוני (נסיון של שנתיים לפחות) לעבודה מיידית - תנאים טובים.
■ בנתניה - מזכירת יבוא מנוסה עברית/אנגלית לעבודה מיידית - תנאים טובים.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100
טל. 241780, 03-221214
ירושלים טל. 02-234255, חיפה טל. 04-661965
שעות קבלה 08.00-18.30

המחלקה הטכנית — חבר
לסניפנו בתל־אביב
■ מלחימות/מחווטות לעבודה על מעגלים מודפסים/מיקרוסקופ במפעל בטחוני - 5 ימי עבודה. הסעות + ארוחות.
■ מבקרות איכות לבדיקות סופיות במיקרוסקופ - למפעל בטחוני - הסעות + ארוחות.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100
טל. 241780, 03-221214
נא להביא תעודות והמלצות
שעות קבלה 08.00-18.30

ל־מחצ
לקבוצת "השמירה" בע"מ
החברה המובילה למיכון וציוד לנקיון ותחזוקה
דרוש
נציג מכירות לאזור גוש דן
★ נסיון מוכח במכירות ★ מעל גיל 25
★ בעל רשיון נהיגה ★ טלפון בבית.
נא לפנות בכתב־יד, בפירוט קורות חיים, לת.ד. 3101 תל־אביב 61030, עבור "נציג מכירות".

למיפרומאל תעשיות ירושלים בע"מ
MIFROMAL מיפרומאל
גבעת שאול ב'
דרוש
חשמלאי ראשי
בעל רקע ונסיון במערכת תעשייתית
להתקשר 522201

ביזנס־טק
ניסיון שנה בפרסום.
03-242328/9, 234549
שידה • מאיר • שובעמי • תקוליק • פרסום בע"מ

משאבי אנוש
ניוס והערכת מוהלים בע"מ
לחברה העוסקת בתחום האלקטרואופטיקה
דרוש
מנהל שווק
הכישורים:
• ניסיון מוכח בשווק, רצוי בשוק הבינלאומי.
• הכרת השוק הצבאי.
• מהנדס אלקטרוניקה / אלקטרואופטיקה / פיסיקאי.
• שליטה מלאה באנגלית, שפות נוספות יתרון.
מקום העבודה: צפון הארץ.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת־גן 52101.
— סודיות מובטחות —

caprice d'art
International marketing L.t.d.
לאגף השיווק של חברה יצרנית
דרוש
איש מכירות
באזורים: ירושלים, תל־אביב, חיפה
★ רצויה התמחות בתחום האופנה
★ בעל רכב, עדיף מסחרי
★ גיל מתחת ל־30 עדיפות ליוצאי צבא
למתאימים תנאים טובים ואפשרות קידום
נא לפנות טלפונית 02־231035
או בצירוף קורות חיים לת"ד 24051

מרכז רפואי שערי צדק
מכריז על משרה פנויה של
מנהל מחלקת נשים ויולדות
על המועמד להיות בעל 3 שנות וותק לפחות כרופא מומחה במקצוע זה ובעל רשיון ישראלי לעסוק ברפואה. יש אפשרות להשגת רשיון כזה עם כניסתו לעבודה במשרה.
על המועמדים להגיש למנהל בית החולים ת.ד. 3235 ירושלים 91031, תוך 90 יום מפרסום מכרז זה:
א. קורות חיים
ב. רשימת פרסומים מדעיים
ג. מכתבי המלצה
ד. העתק תעודת מומחה במקצוע
המועמדים יוזמנו לראיון בפני ועדת המכרזים עי' הנהלת בית החולים

אופטרוטק
חברתנו עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות אלקטרואופטיות ממוחשבות המבוססות על טכנולוגיות מתקדמות בתחומי ראייה ובינה מלאכותית ומיועדות ליצוא.

כימאי/ת בכיר/ה
לפיתוח פוטורזיסטים חדשים לתעשיית המעגלים המודפסים בשילוב עם מערכות להדמיה ישירה.
התפקיד כרוך בשיתוף פעולה עם מחלקות המחקר של יצרניות הפוטורזיסטים מהגדולות בעולם.
המשרה מיועדת לבעלי תואר שני או שלישי עם נסיון ספציפי של 5 שנים לפחות בפוטורזיסטים או פוטופולימרים.
בפנייתך נא ציין 830EC117
סודיות מובטחת
כל המשרות מיועדות לגברים ונשים. נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים והציון מס' טלפון אל: כוח אדם, אופטרוטק בע"מ, ת.ד. 69 נס ציונה 70450

אופטרוטק. בית לאנשים יוצרים

עולם חיים
המוכשרים להצליח
אם את/ה בוטח/ת בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח
והינך מעל גיל 25
בעל/ת השכלה תיכונית ומעלה
יש לך הזדמנות להצטרף לקורס ביטוח חיים —
ברמה מקצועית גבוהה
ולהגות מקריירה מלווה בהכנסה גבוהה
טלפן ל יואב 03־5101140.
דבר אחד בטוח. מגדל
חברה לביטוח בע"מ

יחידת האבטחה בגבול ישראל־מצרים
דרושים
בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני
שכר: עד 1,450 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.
הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי/מכ"ים) ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחוייבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית־יתרון).
הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.
ועדת קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן־יהודה 77, תל־אביב, קומה ג',
ביום ראשון (8.11.87) וביום שלישי (10.11.87) בשעות 9.00־13.00
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו־3 תמונות.

קצין במילואים
אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה וגילך 21־26
בוא והצטרף אלינו
אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא—
• תפקיד הכרוך בפעילות שטח.
• עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
• אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאים מלאים.
• שכר ותנאי שרות טובים.
פנה נא אלינו לת.ד. 15393 ת"א (מיקוד - 61153) עבור הרס. ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות חייך.
— סודיות מובטחת —

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת נער וחלוץ
תפוז 88
לעבודה עם נוער מתבגר מאמריקה הלטינית במסגרת תכנית "תפוז 88"
דרושים
מדריכים/ות
המדריך יהיה צמוד לקבוצתו בכל פעולותיה ובמשך כל שעות היממה,
הפעולות יכללו עבודה בקבוץ, טיולים ברחבי הארץ וסמינרים
עבודה רצופה במשך 9 - 7 שבועות בתקופה שבין ינואר ומרס 1988.

מדריכים/ות בידיעת הארץ
להדרכת טיולים לנוער מדרום אמריקה במסגרת תכנית "תפוז 88"
בחודשים ינואר ופברואר 1988
עדיפות לבעלי נסיון

הכשורים הדרושים:
• גיל, 30 - 20 שנה
• השכלה תיכונית מלאה
• שליטה בשפה הספרדית/או הפורטוגזית
• שהות של לפחות שלוש שנים בארץ
• נסיון בעבודה עם נוער
• השתתפות בסדנת מיון בת יום אחד ובסמינר הכנה בן חמישה ימים בתנאי פנימיה, אשר ייתקיימו בירושלים בתאריכים שייקבעו מאוחר יותר
• עדיפות תנתן לבוגרי צה"ל או שרות לאומי מקביל
להצעת מועמדות לשני התפקידים הנ"ל
נא להתקשר לטל' 02־208528/29/30/31

pilat פילת
אגף מיון והשמה
לחברה תעשייתית מובילה בתחומה בארץ
דרוש
מנהל אחזקה
התפקיד כולל אחריות על מערך תחזוקה גדול של מפעל מודרני עם מספר קוי ייצור, וצוות טכני המונה כ־50 עובדים.
המועמד המתאים יהיה מהנדס מכונות, עם התמצאות טובה בנושאי חשמל, קרור, מיחשוב ובקרה, בן 40־32, בעל נסיון של 5 שנים לפחות בתעשיה בתפקיד מהולי תפעולי, רצוי במפעל תהליכי בענף המזון.
איש סמכותי, בעל תוקף אישי ויחסי אנוש טובים.
נדרשת נכונות לעבודה מאומצת בשעות בלתי סגרתיות.
מקום העבודה — אזור המרכז.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, דרך פתח תקוה 114 ת"א — 67012. ולציין על המעטפה מס' משרה 5170.
סודיות תישמר בקפידה.

לקואופרטיב "דן"

דרושים
נהגי אוטובוסים
על המעוניינים לפנות למשרדי "דן" שד' שאול המלך 39 תל־אביב, בנין הדר־דפנה
לקומה 8, חדר 814 — מצויידים בתעודת זהות רשיון־נהיגה, פנקס מילואים ופנקס שבוי
ימי הקבלה א'־ה' 08.00־13.00

לחברה ארצית העוסקת באחזקה אלקטרומכנית
דרושים מיידית
1. ראש צוות אחזקה
במוסד ציבורי באזור תל־השומר.
הכישורים הדרושים:
★ הנדסאי/טכנאי חשמל עם רשיון למתח גבוה
★ ידע באחזקת מערכות מיזוג אויר
★ נסיון באחזקה של לפחות 5 שנים.
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ותרוס נסיון בעבודה לת.ד. 9775 חיפה.
2. מסגר
מקום העבודה: פתח תקוה
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בעבודה של לפחות 3 שנים.
המעוניינים יפנו טלפונית 03־9321401 קו פנימי 20 למנהל אמיתי. סודיות מובטחות.

דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
בעל/ת נסיון
נא לפנות לבית־הלים ליפמבשטרנר למחלות ברניות שד' החייל 4, יד־אליהו, ת"א
טל. 03־331414

עורך דין
מבקש הצעות עבודה
ת.ד. 2107 תל־אביב

صورة عن الأصل

ORS שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושים

★ מזכירה עברית
- מזכירה אישית למשרד עו"ד.
- הדפסה על מעבד תמלילים עברית, מעט אנגלית.
- שעות העבודה 08:30־14:30.
- העבודה בתל־אביב.

★ תמלילניות עברית/או אנגלית
- על מעבד תמלילים: וורד מיל, א.ב. לקס, וונג, וורד סטאר, איינשטיין, D.C.F.

★ מזכירה בכירה
- נסיון של 8 שנים לפחות.
- העבודה כוללת ריכוז נושאים כמו: בנוי, נכסים, בטחון, יחסי עבודה מעולים.
- הדפסה על מעבד תמלילים חובה.
- העבודה במשרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע.
- גיל 30־40.
- העבודה בתל־אביב.

★ פקידת טלר
- נסיון בבנק הכרחי
- עבודה במשרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע.
- העבודה בתל־אביב.

★ מזכירה עברית
- נהול משרד קטן.
- רצוי הדפסה בעברית.
- עבודה במשרה מלאה.
- העבודה באשדוד.

★ מזכירה למחלקת שווק
- הדפסות על מעבדת תמלילים וורד מיל.
- רצוי ידע בהנה"ח.
- העבודה במשרה מלאה.
- העבודה בפתח־תקוה.

★ מזכירה למחלקת רכש:
- הדפסות בעברית ובאנגלית - חובה.
- רצוי ידע על מעבד תמלילים א.ב.
- נסיון ביבוא ויצוא.
- עבודה במשרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע.
- לתקופה של 3־4 חודשים.
- העבודה בפתח־תקוה.

★ מזכירה ספרדית, אנגלית + עברית
- הדפסה ב־3 השפות.
- נסיון של 5 שנים לפחות.
- העבודה במשרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע.
- העבודה בלוד. (יש הסעות).

★ מזכירה גרמנית אנגלית
- עבודה עצמאית.
- הדפסות בשתי השפות הכרחי.
- שעות עבודה גמישות.
- העבודה בר"ג.

★ כתבנית אנגלית
רצוי טלקס.
- שפת אם אנגלית רצוי.
- העבודה במשרה מלאה.
- העבודה בפ"ת.

★ מזכירה עברית אנגלית
- לעבודה קבועה בחברתנו.
- הדפסות בשתי השפות הכרחי.
- יחסי אנוש מעולים.
- העבודה במשרה מלאה.
- העבודה בתל־אביב.

★ רכזת תנאי שרות — בשפה הפורטוגזית
- לעבודה קבועה בחברתנו.
- קשר עם עובדים טפול בפרט ברווחה.
- העבודה כרוכה בנסיעות.
- רכב - חובה.
- העבודה במשרה מלאה.
- העבודה בתל־אביב.

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס. אחדים 134 ת"א. 03־202460.

הטובים עובדים קבוע ORS

דרושים

לסניף חיפה
מזכירה/מתאמת שרות

משרה מלאה 5 ימים בשבוע
8:00–17:00
לפנות בכתב יד לתים מחשבים
בנין סטרקו, מרכז מסחרי –
סטלה מאריס
חיפה 35709

סודיות מובטחת

תים team תים מחשבים ומערכות בע"מ
Data General

U·MAN

עבור אחת מלקוחותינו,
חברה וותיקה בנושרין לשיווק ציוד טכני,
דרוש

איש מכירות

בעל נסיון במכירות, לתפקיד עצמאי ומעניין, הכולל קשר עם לקוחות קיימים ואיתור לקוחות חדשים בענף הרכב. כושר נהול מו"מ, יחסי אנוש מעולים, רקע טכני ורשיון נהיגה – הכרחיים. נסיון בענף הרכב – יתרון.
למתאים אתגר רב, שכר בסיסי + עמלות. אפשרויות קידום והזדמנות להשתלב בחברה מבוססת ובעלת מוניטין רב!
לפנות לאתי – טל. 03־297741. מישרה 167.
סודיות תשמר בקפידה.

מפקח רכישה לחברת ביטוח

לאליהו חברה לביטוח – סניף ירושלים למחלקת ביטוח חיים

דרוש
מפקח רכישה

לפיתוח מערכות שווק בירושלים

נא לפנות לגב' פוזן טל. 227262
– סודיות מובטחת –

אליהו חברה לביטוח

אשת
ייזון ואיוש מזכירות בכירות

מזכירה בכירה

אם את בעלת נסיון של 3 שנים ומעלה, במזכירות לסוגיה-

פני אלינו ואנו נפנה אותך בהתאם לכישורייך.

• משרות קבועות • שירות ללא תשלום • סודיות מובטחת

נא לפנות אל "אשת" לטל. 03־298433 או בכתב לפינסקר 12 תל־אביב 63421.

ניתוב מערכות בע"מ
ניהול תכנון וביצוע מערכות

החברה מבצעת פרוייקטים הנדסיים משולבים בתעשייה הכימית כולל סקרים, תכנון כללי, תכנון מפורט רב מקצועי, ארגון וניהול הביצוע.

לפרוייקט באזור הדרום דרושים

★ מהנדסי מכונות
לאחזקה ופיתרון בעיות מכניות בהרצה. הכרחי ניסיון בתעשיה

★ מהנדסי כימיה
לפיתרון בעיות בייצור. דרוש ניסיון בהנדסת תהליך

ת"ד 3171, באר־שבע, טלפון: 057־33401, 057־79404.

דרוש

מנהל ביצוע

להקמת מבני תעשיה בצפון הארץ

הכישורים הדרושים:
1. נסיון של 5 שנים לפחות בהקמת מבנים טרומיים.
2. שליטה בתחומים הטכניים: חישובי כמויות, לוחות זמנים, הכנת מכרזים, ניתוח עלויות וכד'.
3. יכולת ניהול עצמאי של אתר בניה.

★ פרוט קורות חיים ונסיון קודם.
לשלוח בכתב־יד בלבד לת.ד. 1127 רמה"ש. ליריב.

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת הנוער והחלוץ ת"ד 92 ים 91920

משרה מס' ח'/221/87
בכפר הנוער חופים (ליד עכו)
טלפון 04־912244 – דרוש/ה

מדריך/ה חינוכי/ת

לאחר שירות צבאי בוגר/ת תיכון להדרכת נוער עולה מאתיופיה. עדיפות לבוגר/ת תנועת נוער דתית מגורים במקום חובה.

לחברת ביטוח בתל־אביב

דרוש

איש רכישה בכיר בענף ביטוח אלמנטרי

הכישורים הדרושים:
- השכלה כללית וביטוחית מתאימות.
- נסיון מוכח בתפקידי רכישה שווק בחברת ביטוח.

לפרטים נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 14287 תל־אביב
– סודיות מובטחת –

להברת תמרוקים דרושות

יועצות יופי

רוצה לצייר?

אם יש לך ראש טוב, יד מהירה וידע מוכח ב...
– בוא לצייר את מודעותשלנו
התקשר למחלקת: פרסום אריאל, טלפון 233...
בין השעות 15:00 ל־17:00, ...

U·MAN

אחד מלקוחותינו,
קונצרן מזון ארצי ותיק
מחפש

מנהל מכירות ארצי

בעל נסיון רב בנהול מכירות, לתפקיד עצמאי ואחראי הכולל פיקוח על רשת סניפים, תפעול אנשי מכירות וצוות עובדים גדול כן איתור יעדים חדשים לשיווק.
יוזמה, חוש מסחרי מפותח ונסיון בשיווק מוצרי צריכה ובנהול צוות עובדים – הכרחיים.
מגורים – באזור המרכז. למתאים מובטחים אתגר רב, תנאים טובים מאד ורכב צמוד.
מישרה 875/1.

איש מכירות מעולה

לאיזור חיפה והצפון

בעל נסיון מוכח במכירות, מרץ ויוזמה, לתפקיד עצמאי ומעניין הכולל קשר עם רשתות שיווק גדולות וקמעונאים. הופעה נאה, כושר נהול מו"מ ורשיון נהיגה ב' – הכרחיים. נסיון בשיווק מזון ו/או מוצרי צריכה אחרים – יתרון.
למתאים תנאים טובים מאד, משכורת בסיסית + עמלות ורכב צמוד.
מישרה 875/2.

הזדמנות יוצאת־דופן להשתלב בקונצרן מצליח, בעל פלח שוק רחב!

לפנות לאתי – טל. 03־297741.
סודיות תשמר בקפידה.

למפעל אלקטרוניקה באיזור המרכז

דרוש/ה

כלכלן/ית

★ עם נסיון של 3 שנים לפחות בנושאי תמחיר, תקציב ובקרה.
★ ידע בעבודה עם מחשב אישי (לוטוס).

5 ימי עבודה בשבוע
שעות העבודה 7.00 - 16.30.
המועמדים יפנו בכתב־יד, בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 28141 תל־אביב, 61281,
עבור "כלכלן".

לחברת מחשבים
בעלת רשת תקשורת ענפה
דרושים

מפעילים

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4100 רמת-השרון.
– סודיות מובטחת –

קופת חולים מכבי

דרושים

בירושלים

1) אח/ות מוסמך/ת
לבריאות הציבור למרפאת טיפת חלב בירושלים.
רצוי נסיון קודם בשטח.
המשרה מלאה או חלקית.

בהצעות נא לפנות לפי טלפון: 02־224471 לד"ר ירום.

בתל־אביב והסביבה

2) אחים/יות
מוסמכים/ות במשרות מלאות או חלקיות למרפאות כלליות ומקצועיות.

3) פיזיותרפיסטים/יות
למרפאת התפתחות הילד בתל־אביב, במשרה מלאה או חלקית. נסיון קודם בתחום זה הכרחי.

בהצעות נא לפנות טלפונית: 03־292911 לגב' מדלן קידר או שרה קניגסברג.

לחברה מסחרית המובילה בתחומה
דרוש/ה

פקיד/ת מלאי

מנוסה ועצמאי
בעל רקע בתמחיר
ונסיון בעבודה עם מחשב

אנא פנה בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון אל: ת.ד. 247 תל־אביב, מח' כח אדם.
– סודיות מובטחת –

למפעל קוסמטיקה דרוש/ה

כימאי/ת

נסיון הכרחי
תנאים טובים למתאימים
לקביעת ראיון להתקשר 03־777047
סודיות מובטחת

ברמת־גן (רמת־גן)
דרושה
מטפלת סיעודית

איגל אינטל

חברת אינטל ביצעה את פריצה הדרך בתחום תכנון מעגלים משולבים VLSI וממשיכה בפיתוח הפעילות בארץ. אינטל ישראל מרחיבה את פעילותיה בפיתוח דור העתיד של המיקרו מחשבים, תכנת מערכות ותכנת תיב"ם מתקדמת.

דרושים לנו:

מהנדסי אלקטרוניקה לפתוח רכיבים אנלוגים

(משרה מס' 3813)
תאור המשרה:
- חבר בכיר בצוות פתוח של רכיבי VLSI אנלוגיים.
- השתתפות בתכנון ובדיקה של מעגלים משולבים אנלוגיים בטכנולוגית CMOS, תוך שמוש בשיטות מתקדמות של תכנון, בדיקה וכלי תיב"ם.

כישורים נדרשים:
- השכלה - PHD או MSC באלקטרוניקה.
- נסיון תאורטי/מעשי קודם של 3 שנים לפחות בתכנון מעגלים אנלוגים:

OPERATIONAL AMPLIFIERS, PLL, D/A AND A/D CONVERTERS AND FILTERS.

מהנדס מערכות/ מחשבים בכיר

(משרה מס' 3863)
חבר בכיר בצוות פתוח הארכיטקטורה של מערכות המחשבים של אינטל.
כישורים נדרשים:
- השכלה – PHD או MSC במימוש מערכות מרובות מעבדים (MULTIPROCESSORS) ומרובות תהליכים (MULTIPROCESSING).
- נסיון של 5 שנים ויותר בארכיטקטורה ו/או בתכנון מערכות מחשבים גדולות. (MAINFRAMES, SUPERMINIS)
- תכנות מערכות מרובות מחשבים כולל ידע במערכות הפעלה ומהדרים (COMPILERS).

אנא פנה(י) בכתב למחלקת גיוס עובדים בצירוף קורות חיים, מס' תעודת זהות, גליון ציונים ומספר טלפון, תוך ציון מס' המשרה.

אינטל ישראל (74) בע"מ
ת.ד. 1659 חיפה 31015
המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד.
-סודיות מובטחת-

פרסום שפי

דשנים וחמרים כימיים בע"מ
בקבוצת כימיקלים לישראל

למחלקה החקלאית דרושים

אגרונומים

תאור התפקיד:
- הדרכה והסברה מקצועית בנושא דישון.
- מתן שירות וייעוץ לחקלאים ולגורמים המקצועיים השונים.
- השתתפות בפיתוח מוצרים וביישומם בשדה.

כישורים נדרשים:
- אגרונומים — מוסמכי החוג לתורת הקרקע יועדפו.
- כשר הסברה ותקשורת בין אישית.
- יוזמה ותושיה.
- נסיון בהדרכה חקלאית ו/או בייצוג חברות.
- ידיעת השפה האנגלית על בוריה. שפות נוספות — יתרון.
- נכונות לעבודה בשעות לא־שגרתיות.
- רשיון נהיגה.
- מגורים באיזור העבודה שייקבע.

למתאימים מובטחת עבודה מגוונת ושבוע עבודה בן 5 ימים. אם הנך בעל הכישורים הנ"ל, נמרץ ובעל יוזמה ואינך חושש להתמודד עם אתגר מקצועי ואישי, הינך מוזמן לפנות בכתב עם פירוט קורות חיים, השכלה ונסיון עבודה קודם אל:
אגף כח־אדם ת.ד. 1428 חיפה 31013.

מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
למפעל בתחום המתכת הכבדה

דרושים:

רתכים

בוגרי בי"ס מקצועי ו/או קורסים מוכרים, בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני וניסיון של 3 שנים לפחות. עדיפות לרתכי שיריון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות ליחידת תעסוקה של התעשיה הצבאית רח' הארבעה 16, תל־אביב, ביום ראשון – 8.11.87 בשעה 8.00 בבוקר.
נא להביא פנקס מילואים, שבוי ותעודת זהות.
ניתן לפנות בכתב לת"ד 1044 רמה"ש מיקוד 47100. נא לציין מספר משרה ותעודת זהות.

התעשיה הצבאית

לצה"ל דרושים

לאזור המרכז:

מהנדסי מכונות

מוסמכים ממוסדות להשכלה גבוהה בלימודים, או בעלי נסיון של עד 5 שנים בתחום של תכנון מכני־מדויק.

כרסמים/חרטים

בעלי נסיון של 5 שנים בעבודה שבבית,
יתרון למתכנתי/מפעילי CNC.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לד.צ. 2470 – מנהל כוח אדם.

מועמדים לשרות קבע — בתחום חקירות פליליות

על המועמדים לענות לתנאים הבאים:
★ בוגרי 12 שנות לימוד
★ גילאים 21 עד 28
★ מסיימי שרות צבאי סדיר
★ סוג בריאות 65 ומעלה
עדיפות תנתן למועמדים בעלי נסיון קודם בחקירות ו/או אנשי משטרת ישראל לשעבר.
על המעוניינים לפנות תוך ציון קורות חיים לד.צ. 02607 צה"ל/או לטל: 03־616986

הכנסת

דרושים מועמדים למשמר הכנסת

בעלי הכישורים הבאים:
1. השכלה יסודית.
2. כושר גופני מעולה.
3. גובה מינימאלי של 175 ס"מ.
4. ותק בטחוני, שירות בצה"ל.
5. עבר ללא הרשעות פליליות.
6. מקום מגורים בירושלים, או התחייבות לעבור לגור בה תוך ששה חודשים.
7. עדיפות תינתן למשוחררי צה"ל מיחידות קרביות.

★ בקשות יש להפנות בכתב יד לפי הכתובת: משמר הכנסת, הכנסת ירושלים.

למפעל מזון באזור רחובות

דרוש

מנהל ייצור

★ נסיון של 3 שנים לפחות בענף המזון
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 16373 ת"א עבור: "מנהל ייצור – מזון".
סודיות מובטחת.

אנו מחפשים

אנשים חריפים, דינמיים, בעלי רצון להצליח ולהתקדם, כושר ביטוי ויכולת ניהול משא ומתן.
לעבודה באזורים:
באר־שבע, ראשל"צ–רחובות, אשדוד, אשקלון–קרית־גת, וכמו כן, תושבי המושבים המתגוררים באזורים אלה.
למתאימים:
אפשרות לקידום ולרווח כספי גבוה.
להתקשר לטלפון: 08־551212
לבקש את רחל.

אורט ישראל **המערכת ללימודי מבוגרים**
דרושים – ת"א

★ איש אחזקה ושרותים
שעות העבודה: 0.800–13.00
הכשורים: ידע באחזקת בנין.

★★ פקידה
לשעות אחה"צ לקבלת קהל.
שעות העבודה: 15.00–19.00.
הכישורים: 12 שנות לימוד, ידע בהדפסה.

★★ פקיד/פקידה
לשעות הערב.
שעות העבודה: 19.00–21.00.
★★ מתאים לסטודנט/ית
לפרטים נא לפנות לטל: 300917 למר גרשון פאי

לסוכנות תיירות ונופש בת"א
דרוש

מנהל חשבונות ראשי

במשרה מלאה
לפנות בכתב יד לת.ד. 14255 ת"א 61140 בצירוף פרטים, המלצות ותנאים מבוקשים.

למוסד ציבורי דרוש

טכנאי קירור ומיזוג אויר

בוגר בי"ס מקצועי
עם נסיון מעשי של 3 שנים לפחות.
יועדף בעל נסיון במערכות פיקוד ובקרה.
השכר בהתאם לכישורים
להתקשר לטל. 02־584483.

בית זקוק אשדוד

דרושים מכונאים

בעלי ידע ונסיון לפחות של שנתיים בנושא משאבות, מדחסים טורבינות או מנועי דיזל.
בעלי נסיון בתעשיה פטרוכימית, קציני מכונה ימיים ו/או בוגרי בתי־ספר מקצועיים, יועדפו.
חובת מגורים בעיר אשדוד.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף תעודות והמלצות ולפרט קורות חיים ונסיון לת.ד. 338 אשדוד מיקוד 77102 בית זקוק אשדוד, עבור המנהלן.
בדבר פרטים נוספים ניתן לפנות טלפונית 08־531229

להברה בי"ס - ... של חברה אלקטרונית ...
דרוש

טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה

למכירות והחזקה של ציוד ...
נסיון מוכח של ... שנים
... בעל רכב.
... לת.ד. 1658 ...
סודיות מובטחת

למלון רמת־אביב

דרוש

צ'קר

(מבקר מזון ומשקאות)
לטלפן 03־413181

דרוש/ה

עורך(ת) דין

למחלקה המשפטית בבנק בתל־אביב

הכישורים הדרושים: רקע והתמחות במשפט האזרחי־מסחרי ושליטה טובה בשפה האנגלית.

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1017 תל־אביב, 61009 ולציין פרטים אודות: עיסוקים קודמים, נושאי ההתמחות, נסיון ולצרף שמות ממליצים.

לחברת בניה ארצית דרושה

מפעילת מעבד תמלילים

★ ידע בהדפסה באנגלית
★ השכלה תיכונית

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 31616 ת"א מיקוד 61336 כמ' 11.
★ חצי משרה 08.00–13.00.

לתעשיה הצבאית
באזור המרכז
דרושים/ות
01/62 עובדי ייצור בלתי מקצועיים
לעבודה במשמרות:
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) לאחר שירות צבאי
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/62 עובדות ייצור
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) בריאות תקינה

התעשיה הצבאית

לחברה חדשה בתחום מוצרי בריאות וטבע
ד ר ו ש
איש/ת שווק מעולה
לארגון שווק ישיר בכל הארץ
תנאים מעולים למתאימים.
סודיות מובטחת.

לחברה לבנין
דרושה
מזכירה מנוסה
לעבודת משרד כולל הדפסה ומרכזיה
5 ימי עבודה 08.00-17.00
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 514 תל-אביב 61005 עבור "מזכירה"

לחברת בניה
דרוש
מנהל מכירות
מהנדס או אדריכל
10 שנות נסיון, גיל 30-40
נא לצרף קורות חיים בכתב״יד ת.ד. 145, רעננה, 43101

מפעלי נייר אמריקאיים ישראליים בע"מ.
ליחידת המחשב לפיתוח מערכות מידע חדשניות
דרושים:
1. ראש צוות מערכות ייצור
השכלה אקדמאית במדעי מחשב או תעשיה וניהול או הנדסה כימית.
נסיון מעשי: 7 שנים ומעלה במערכות מידע, 3 שנים ומעלה בניהול פרוייקטים בתעשיה. הכרות מעמיקה עם שיטות למחזת מתהשבים הבאים:
ריצפת ייצור, תעשיה התליכית, מערכות MRP ואחזקה
2. ראש צוות מערכות שווק
השכלה אקדמאית במדעי המחשב או בשיווק.
נסיון מעשי: 7 שנים ומעלה במערכות מידע, 3 שנים ומעלה בניהול פרוייקטים בתחום שווק.
3. מנתח מערכות
השכלה אקדמאית, נסיון מעשי של 5 שנים ומעלה בנתוח מערכות (שווק או ייצור)
4. תכניתן ראשי
השכלה אקדמאית, נסיון מעשי של 5 שנים ומעלה בתכנות, ידע טכני מעמיק בבסיסי נתונים, תקשורת נתונים, מתודולוגיות פיתוח.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון, ת.ד. 142 חדרה, 38125 סודיות מובטחת

אוניברסיטת תל-אביב
ליחידה ללימודי חוץ
דרושה פקידה
לעבודה בשעות אחה"צ (15-19)
כולל הדפסה
420388, 425482

ארדע
חברה לביטוח בע"מ
דרוש/ים
מנהלי חשבונות
סוג 2-3,
בעלי נסיון של שנתיים לפחות.

לחברה קבלנית לאינסטלציה
מכנה תמ"מ בע"מ
דרושים:
* ראשי קבוצות
* שרברבים מנוסים
טלפונים: 03-358774, 362068

לחברת אלקטרוניקה בתל-אביב
דרושים
מבקר/ת זווד מכני
לבדיקת מוצרים מכניים, לביקורת קבלה ובדיקות ביניים.
נדרש טכנאי מכונות בעל נסיון של 3 שנים בבקורת.
כן נדרש ידע בקריאת שרטוטים ובהפעלת ציוד מדידה.
ניתן להתקשר טלפונית, למר קרן או בהעדרו למר שרם, 03-330242
קניין רכיבים אלקטרוניים
לרכש ציוד ורכיבים אלקטרוניים בשוק המקומי.
נדרש קניין בעל נסיון של 3 שנים לפחות, בקיא בהליכי מו"מ לשם רכש.
פקידה למחלקת מכירות
למתן שרותי משרד המחלקת המכירות.
נדרש ידיעת השפה האנגלית על בוריה, וכן ידע בהפעלת מעבד תמלילים.
מועמדים יפנו בכתב תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 9045 תל-אביב, 61090, בפרוט המשרה המבוקשת.
סודיות מובטחת.

אדורם מעליות בע"מ
דרושים
* מרכיבי מעליות
* חשמלאים מוסמכים/עוזרים
להכשרה כמרכיבי מעליות
* פקידה/כתבנית - למשרדנו בבני ברק
* קמבצ"ית - לניהול מעוך שרות בבני ברק
טלפון 03-5742666

דרוש
סוכן אופנת נשים
להפעלת סוכנות אופנה סיטונאית באולם תצוגות
ברח' מהוליבר ת"א
03-5411733 (בערב)

בחור/ה צעיר/ה
אחרי צבא
אחראי ומסור למפעל אלקטרוטכניל באזור התעשייה חולון, עדיפות בנסיון פיקורי לצטרת קידום
שעות עבודה 7-15.30 802143

למטבח בית חרושת לאריגה בבני-ברק
דרושים:
1. אורגים עם נסיון
2. קושר
תנאי שכר טובים למתאימים
טלפון 03-705151-2-3

למוסד ממלכתי
דרושים
אקדמאים
לעבודה בלתי שגרתית
אנו מציעים לך:
* עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניידות רבה.
* לימוד השפה העברית.
* תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (להוצאות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עצ"י כישוריך.
אם גילך בין 24-31, סיימת שירות מלא בצה"ל וביאותך תקינה - פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61331) עבור ב"א. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז. ומספר טלפון להתקשרות).
פונים מתאימים יענו

למפעל של
התעשיה הצבאית
באזור תל-אביב
דרוש/ה
מהנדס/ת מטלורגיה
בעל נסיון של 5 שנים ביציקות מדויקות
(LOSE WAX PROCESS/INVESTMENT CASTING)
לתפקיד טכנולוג מטלורג ראשי
למחלקה ליציקות מדויקות
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית בימים א'-ה' בשעות העבודה לטלפון 03-479255 שלוחה 53, או בכתב, ליחידת התעסוקה ת.ד. 5044 רמת השרון, מיקוד 47100 (נא לציין מספר תעודת זהות).
התעשיה הצבאית

למפעל לייצור כימיקלים
דרוש מנהל עבודה
* עם נסיון * עד גיל 35
טל' 03-4223785
מיום ראשון, משעה 08:00-15:00

ארגון לנוסות ילנוף בישראל
מדרשת רופין
053-688103
דרוש גנן
עם ידע במכון

בית מרקחת
"הנשיא" רחובות
דרוש/ה
רוקח/ת
טל': 08-461342
08-460455

למפעל באזור ת"א דרוש
מנה"ח ראשי
בעל נסיון במערכת ממוחשבת והפעלת צוות עובדים
לפנות בכתב לת.ד. 36045 תל-אביב מיקוד 68360

למשרד פרסום
דרושים
* תקציבאי/ת
שנויים נסיון לפחות
* מנהל/ת הפקה - טרפיק
בעל/ת נסיון בהפקות דפוס
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-226611

לעסק מסחרי
דרוש לחנות
עובד
לאחר שרות צבאי
* רשיון סוג ב',
* רשיון לטוסטוס
נא לפנות לש.ט.ס. - יהודה, בוגרשוב 34, ת"א

למשרד עו"ד בת"א
דרוש
עורך-דין צעיר
המתמחה בתחום אזרחי-מסחרי
טל' 03-434734.5

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981

לחברה שיווק גדולה
דרושים
אנשי מפתח נמרצים
צעירים ועצמאיים לאחר שירות צבאי עד גיל 28 בעלי תושיה, ואה ונוסיון בעבודה
למתאימים תנאי העסקה בהתאם לכישורים
לקביעת ראיון אישי טלפון מיום א':
ת"א 03-814904, 812393
חיפה 04-525636, 660375
ב"ש 057-74051, 72039

לטמבו תעשיות בירה בע"מ
לסניף שיווק חולון
דרושים
מחלקי תוצרת
תנאים טובים למועמדים המתאימים.

קיבוץ רמות-מנשה
מחפש
אחות שכירה
במגמת קליטה
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות עד שעה 16.00
לטל' 04-895705
לאחר מכן 04-895071

עיריית תל-אביב-יפו
לידיעת הציבור

לחברה גדולה
דרוש
איש מכירות לציוד עבוד שבבי

להתקיד
דרושים, יזמים, חוברתיים
לחברה למכרות חרבות ומספות [לנוער ולמבוגרים] בע"מ
מנהלים
למתנ"סים
* אור עקיבא (מבדו שנ)
* קרית אתא
* הרובע היהודי
דרישות התפקיד:

למגדנית שקם
אזור התעשיה - חולון
דרושים
רדיים
בעלי ידע ונסיון באפית עוגות
קונדיטורים עצמאים
בעלי נסיון

למפעל תעשייתי מתפתח באזור המרכז
דרוש
מנהל מפעל ליצור ספוג
כפיפות למנהל אגף יוצר
המפעל עתיר ציוד ומעסיק כ-15 איש.
מהנדס תעשיה וניהול עם 5 שנות נסיון לפחות בניהול/ייצור תעשייתית.
ידע בכל מחשב, עסקים.

סנפרוסט בע"מ
מזון איכות מוקפא
למפעלנו באשדוד
דרוש/ה
אגרונום/ית
הכישורים:
* אגרונום, רצוי תואר שני
* נסיון בגידול ירקות
* נסיון בניהול צוות עובדים
* ידע בשימוש במחשב

פולירין בע"מ
אנשי/נשות מכירות

טמבו תעשיות בירה בע"מ
לסניף שיווק ירושלים
דרושים
מנהל סניף
מפקח מכירות

דרוש
רופא
בעל נסיון בעבודה קהילתית
לישובי הבקעה ומעלה-אפרים
התנאים המוצעים למשרה:
* משרה מלאה
* מגורים במקום (חינם)
* רכב צמוד

א.ו.ת.
מפקח ותעסוקת כח אדם בע"מ
מזכירה
מנוסה + עיבוד תמלילים
מעבדות תמלולים
כתבנית עברית אנגלית
רח' פרץ 6, ת"א
טל' 03-371465, 373459

מאגרי אנוש
שרותי כח אדם
* מזכירות בכירות
* הנדסאי/טכנאי ייצור
* מלחימות, חווטים, חווטות

לכפר הנוער אלוני יצחק
דרושים
* מורה למתמטיקה ופיזיקה
* מדריך חברתי
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון: 06-389090 - לקביעת מועד לראיון.

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן-יהודה 1
א'-ה' 08.00-14.00
טל' 03-290877, 284120
* מהנדס מכונות
לתכנון בתחומים, אופטיקה, מכניקה ומערכות הנעה מדויקות, עבור פרוייקט ממושך
* הנדסאי תעשיה וניהול
בעל נסיון בעיצור וניהול מלאי ממוחשב, הכרת מערכת M.R.P.
* קצין קשר קווי
* טכנאי כימיה/לבורנט
* טכנאי אלקטרוניקה
* שרטט/הנדסאי ארכיטקטורה
* חרטים קונבנציונאליים
* כרסם/חרט
* מבקרת איכות ויזואלית
* בוגרי/ות צבא
* מלימות/מרכיבות
* רתכים מנוסים ורתכי שריון
* תיעוד תוכנה
* מתכנת או הנדסאי ייצור
MANPOWER
ירושלים • תל-אביב • חיפה • באר-שבע • רחובות

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | ב"דבר" ראשון בבוקר

עץ לבוד בע"מ
ETZ-LAVUD LTD

למפעלנו בפתח־תקוה
דרוש

מהנדס כימאי

עדיף בתחום הפלסטיקה

באים בחשבון כמועמדים גם מסיימי שנת הלימודים הנוכחית אשר יקבלו הכשרה והדרכה במקום. אפשרות לקידום והתפתחות מקצועית. תנאים טובים במיוחד למתאימים.

נא להתקשר בטלפון: 03-914931 לאגף משאבי אנוש בעץ־לבוד או בכתב לת.ד. 38, פתח־תקוה 49100.

סודיות תשמר בקפידה

אאסקור

לאמקורם בע"מ
מפעל העוסק בפיתוח וייצור פרוייקטים צבאיים ותעופתיים
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

★ עבודה עם ספקים ולקוחות
★ חצי משרה, 5 ימים בשבוע.

מועמדים מתאימים יפנו לאמקורם בע"מ, רח' הפלד 10 חולון 03-805533.

לחברה באזור פתח־תקוה
דרוש

מחסנאי אחראי

דרישות התפקיד:
★ בעל נסיון של 5 שנים לפחות בניהול מחסן ממוחשב.
★ נסיון בחלקי חילוף לרכב ורכיבים אלקטרוניים.
★ בעל רקע טכני.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 587 פ"ת „עבור מחסנאי"

סודיות מובטחת

לחברה בהנדסה אזרחית דרושים

1. **מודד מוסמך**
2. **הנדסאים/טכנאים**
3. **שרטטים**
4. **מפקחים**

רצוי עם נסיון בכבישים ומדידות
להתקשר 03-247958

למפעל תעשייתי באיזור חיפה
דרוש

מנהל ייצור

– בעל תואר בהנדסת מכונות או תעשיה וניהול או כימיה.
– נכונות להשקיע בעבודה עם אתגר

לפנות בכתב ל: ידיעות אחרונות, רח' הרצליה 1 חיפה 33302 (עבור מס' 100)

למפעל בית חרושת לאריגה בבני־ברק
דרושים:

1. **אורגים עם נסיון**
2. **קושר**

תנאי שכר טובים למתאימים
טלפון 3-2-705151-03

לבית חולים אסותא
דרוש

חשמלאי מוסמך

לאחזקה בבית החולים
שנתיים עד שלוש שנות נסיון לפחות

נא להתקשר לטל. 03-240185
למנהל החחזקה לקביעת ראיונות

אל יד85

לחברה קבלנית ותיקה

מנהל עבודה מנוסה

לעבודות שלד וגמר לבנין רב־קומות באיזור תל־אביב

להתקשר בערב למהנדס האתר.
טל: 03-480291

לחברה ציבורית בחיפה
דרוש

עוזר לראש אגף כח־אדם

– בעל השכלה אקדמאית
– נסיון של 5 שנים בניהול כח־אדם

לפנות בכתב ל: ידיעות־אחרונות, רח' הרצליה 1 חיפה 33302 (עבור מס' 101)

לחברת פיתוח אלקטרוניקה דרושים:

הנדסאי עם נסיון במיקרופרוססורים
טכנאי לבדיקת Q.P.L לרכיבים חשמליים

טל: 03-985558/9

אוניברסיטת תל־אביב

דרושים/דרושות

1. סייעת לבית הספר לרפואת שיניים

בוגרת קורס סייעות לעבודה חלקית ו/או מלאה.
שעות גמישות: בוקר ו/או אחה"צ.
מועמדות למשרה זו תפנינה טלפונית בשעות הבוקר לביה"ס, טל: 03-420112; 03-420186.

2. מפעיל בית מכונות — אגף משק ובינוי

כישורים: בוגר ב"ס מקצועי, נסיון באחזקת מתקנים אלקטרומכניים, קירור מדחסי אויר, דודי קיטור, משאבות.

3. טכנאי חולית מיזוג אויר — אגף משק ובינוי

כישורים: בוגר ב"ס מקצועי. ידע ונסיון בעבודות מיזוג אויר, רשיון לעבודות חשמל, כושר גופני טוב.

4. פקיד/ת כ"א / אגף כח־אדם

השכלה תיכונית, ידע במערכות כח־אדם ממוכנות, רצויה השתלמות בנושאי כח־אדם ונסיון של מספר שנים בתפקיד דומה.

5. מזכירה עצמאית

(למשרה מלאה) – נסיון של מספר שנים; ידיעת עברית ואנגלית כולל תכתובת עברית, הדפסה על מעבד תמלילים רצויה.

● **מועמדים/ות מתבקשים לפנות בצירוף קורות חיים. פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים, למדור העסוקה, יחידת המנגנון, אוניברסיטת ת"א, רמת־אביב, מיקוד 69978. (טל. 420575).**

לחברה העוסקת ביבוא ושיווק של מוצרי מזון
דרוש

סוכן מכירות

הכישורים הדרושים:
★ מרץ ויוזמה
★ נסיון בתחום המכירות
★ השכלה תיכונית
★ ידיעת השפה האנגלית, רשיון נהיגה

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב־יד לת.ד. 5255 רמת־גן מיקוד 52152
תשובה מובטחת לכל פונה.
סודיות מובטחת!!

תלמה

דרוש/ה

מהנדס/ת חשמל

לניהול צוות חשמלאים ותיכנון מערכות חשמל

הכישורים הדרושים:
★ נסיון בעבודה דומה במפעל תעשייתי, במערכות פיקוד וכוח.
★ שליטה מלאה באנגלית ועברית.
★ עד גיל 40

המעוניינים יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים למחלקת כ"א עבור מהנדס חשמל, ת.ד. 707 חיפה מיקוד 31006.

לחברה ארצית גדולה
דרוש:

מחסנאי מנוסה

למחסן המפעל בבאר־שבע
עדיפות לבעלי השכלה ו/או ידע טכני.

על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור „מחסנאי"

– סודיות מובטחת –

לחברת מזון בתל־אביב
דרוש

מנהל אחזקה

הכישורים הדרושים:
● מהנדס מכונות נסיון מוכח בתעשיה בתחום אחזקת מכונות
● כושר ניהול צוות מקצועי בעל יכולת אירגונית ידע והבנה טכנית ויכולת להתגבר על תקלות טכניות
תנאים טובים למתאימים

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 33263 ת"א עבור מס' 18

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו בגיר או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

דרושה

גרפיקאית מעולה ומנוסה

תנאים מיוחדים
בסיס משכורת + אחוזים
אפשרות לעבודות פרטיות

03-722019

לחברה ותיקה לעיבוד נתונים
דרוש/ה

1. מנהל שיווק מכירות

לניהול אגף מכירת תוכנות. למיקרו מחשבים I.B.M
דרישות:
נסיון בתחום דומה.
נסיון בניהול צוות עובדים מיוחד.

2. נציג מכירות מנוסה

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 36076 תל־אביב מיקוד 61360
– סודיות מוחלטת מובטחת –

אפקון

אפקון בקרה ואוטומציה בע"מ
מקבוצת פוליכטונגר תעשיות

דרושים:

1. מתכנת / איש SYSTEM

עם נסיון מוכח במערכות DEC/PDP ,DEC/VAX
לביצוע פרויקטים בתחום הבקרה התעשייתית.

2. טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

★ עם נסיון מוכח בתחזוקת מחשבי IBM PC/PS.
★ רצוי בעל יכולת לכתיבת אפליקציות במחוללי יישומים, לבצוע שרות ואחזקה.

מתאימים יפנו בכתב יד לת.ד. 4857 ת"א מ. 61048

עליו

דרושים

★ **פקידת כח־אדם**
★ **מכונאי מכונות תפירה**
★ **סורגים/ות**
★ **גהצנים/ות**
★ **עובדים כלליים**

כל המשרות הם למשרה מלאה

סולוג-מפעלי סריגה בע"מ
רח' הפלך 3, ת"א. טל': 824121 ליד איצטדיון בלומפילד

ש.ח.פ. ישראלי בע"מ
דרושים

★ **מחסנאים**
טכנים
★ **מפעים**

מקום העבודה באזור המרכז
למתאימים ינתנו תנאים סוציאליים מלאים, הסעות ארוחות וקביעות

לפרטים נא לפנות בין השעות: 08.00-16.00 לטלפון: 08-230955

המשביר המרכזי
אגודה שיתופית לאספקה בע"מ

סניף באר־שבע
מחפש:

איש אחזקה

ידע במסגרות, חשמל, נגרות ושרברבות, בעל השכלה מקצועית, גיל עד 45 שנה.

על המעוניינים להגיש מועמדותם בכתב יד בלבד לת.ד. 479 באר־שבע 84103

מועמדים/ות בעלי/ות אינטליגנציה, השכלה, מוטיבציה גבוהה, יחסי אנוש טובים והופעה מרשימה, יפנו לתאום ראיון עם המנכ"ל
03-9616327/8

מיידי
למשרד מהנדסים

מזכירה

אפשרי
משרה חלקית

טל: 03-5448042

למלון ימית
דרושים

★ **טבח/ית חלבי - קר**
★ **טבח/ית מטבח - חם**

03-651111

למוסד פיננסי בהיקף ארצי
דרוש/ה

מהנדס/ת תעשיה וניהול

בנושאים הבאים:
א. יעול ושיפור תהליכי עבודה
ב. קביעת תקני כח־אדם
ג. עריכת נוהלי עבודה
ד. ניתוח מערכות ממוחשבות
ה. בדיקת כדאיות כלכלית
ו. תכנון מערכים

הכישורים:
★ תושב/ת גוש דן
★ גיל 25-30
★ נסיון במוסד פיננסי – יתרון

מועמדים/ות מתאימים/ות ייפנו בכתב יד תוך פרוט מלא של קורות חיים ומוסדות לימוד
לת.ד. 11333 ת"א 61112 למספר 120

– סודיות מובטחת –

NUVESHET
"ESHET" ENGINEERING LTD

למשרד החברה בבאר־שבע
דרושים

★ **מהנדסים אזרחים וקונסטרוקציות.**
★ **מהנדס מכונות.**
★ **מהנדס תעשיה וניהול.**
★ **מתכנני צנרת ומכונות.**

תנאים טובים למתאימים

סודיות מובטחות
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף פרטים אישיים ונסיון בעבודה לת.ד. 673 באר־שבע.

לחברתנו צוות גרפיקאים נהדר דרוש לנו

טרפיק/ית

★ עם ניסיון מוכח.
★ עם יחסי אנוש מעולים.

אזור העבודה גבעתיים
אם את/ה מוכשר/ת היכך מוזמן/ת אלינו עוד היום.

טלפון: 322027, 323450, 03-321845

לחברה ייחודית בענף המו"לות והפרסום
דרושים/ות

★ **סמנכ"ל**

נסיון בתפקיד דומה, המלצות, דינמיות.
לפנות בכתב יד למר אוריין, בן יהודה 37, תל־אביב 63807.

★ **נציגי/ות מכירות ושיווק**

השכלה תיכונית ומעלה, בעלי רכב, מגיל 25, כשרון מסחרי.
פנו: 655134, 03-650737/8
סודיות מובטחת

ויזה כרטיסי אשראי לישראל בע"מ – דרושים

נהגים שליחים

עם רשיון לווספה. נסיון של שנתיים לפחות, לאחר שרות צבאי. עד גיל 27

נא לפנות לטל' 03-261116
שלוחה 230, תמי מח' כ"א.

לחברה מסחרית גדולה
דרוש

מנהל־חשבונות

סוג 3

בעל נסיון מסחרי מוכח.
טל. 7550755, 7550233

למפעל באיזור כפר סבא דרושה

מזכירה לניהול משרד

לחצי משרה.

דרישות התפקיד: אנגלית ברמת שפת אם ● ידע בעבודה על מחשב ומעבד תמלילים – יתרון ● בעלת רכב.
על המעוניינות לפנות בכתב יד לת.ד. 86 כפר־סבא מיקוד 44100 עבור מזכירה.

לאלום אזור בע"מ

דרושים
עובדי:
● **ייצור**
● **הרכבה מעולים**

לעבודות אלומיניום לבנין

לקביעת ראיון טל. 03-803239
03-5567777

למלון מוקיר בתל־אביב
דרושים

1. **מקדמי מכירות**
2. **מנהל מעבדה**

לטלפן 03-339423/6 לאודרה

בעלת רשיון מומחה לנסיעות
ותק ונסיון רב בתיירות פנים וחוץ
מעוניינת

ב„ניהול, יצוג, שותפות או רכישה של עסק בענף".

בהצעות נא לפנות ת.ד. 45213 חיפה

למפעל לתכשיטים בדרום הארץ
דרושים

א. צורף מעולה
בעל נסיון לניהול צוות עובדים.
ב. מודליסט
בעל נסיון לשווקי ארה"ב ואירופה
ג. משבץ מעולה

– סודיות מובטחת –
המעוניינים לפנות לת.ד. 50093 מיקוד 61500 תל־אביב.

אר.אפ.אי. סוכנויות בטוח בע"מ
INSURANCE AGENCIES LTD
יועצים לבטוח חיים ופנסיה

לחברתנו העוסקת בתחום הבטוח הפנסיוני **דרושים בחיפה**

אנשים צעירים

בוגרי מדעי החברה ו/או מינהל ו/או קצינים משוחררים, המתאימים שיבחרו יוכשרו לעסוק בנושא בסדנאות ברמה מקצועית גבוהה ביותר. שרותי משרד מודרני ותנאי שכר טובים במיוחד הכוללים מסלול קידום במסגרת החברה.

לתיאום שיחה: לפנות אישית אל ש. לידור. טל. 04-254374

לחברה מסחרית גדולה בתל־אביב
דרושים/ות

מוכרים/ות

למח' טכסטיל

בעלי/ות נסיון של 5 שנים לפחות, אפשרות למשרה חלקית.

על המעוניינים/ות לפנות לקביעת ראיון למח' המנגנון טל. 03-389357

לסוכנות ביטוח והיתום גדולה בת"א
דרושים

1. מנהל חשבונות

עם ידע בביטוח משרה מלאה.

2. פקידה

לקבלת עסקים – חותמת משרה משרה מלאה.

בפרטים נא לפנות לטלפון: 03-298048 החל מיום א'.

למפעל תעשייתי בפתח־תקוה
דרוש

מנהל חשבונות ראשי

נסיון קודם בתעשיה
מתמצא ביבוא ויצוא

נא לפנות בכתב לת.ד. 271 בני ברק 51102 עבור מנהל

חברת אדיונקס בע"מ

חברה העוסקת בתחום מערכות הוראה ממוחשבות

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות בכיר/ה

התפקיד אחראי וכולל הכנת דוחות כספיים במערכת ממוחשבת.

דרישות התפקיד:
חמש שנות נסיון לפחות.
עצמאות בעבודה.
שליטה מסוימת באנגלית.
שליטה ב„חשבשבת".
רצויה השכלה בראיית חשבון.
– סודיות מובטחת –

המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים בכתב יד לפי הכתובת: אדיונקס בע"מ, בית מרכזים, ת.ד. 2085, הרצליה פיתוח. מיקוד 46733.

למפעל מתכת בחולון
דרושים

כרסמים מבלטנים

5 שנות נסיון.
5 ימי עבודה בשבוע.
ארוחות במפעל.

טלפון: 863178
לילה 03-203217

פעיל/ה בכיר מנוסה להשמת כח־אדם

רציני, בעל אופי תחרותי. נסיון מוכח בחברה להשמה למשרה מלאה לבקש את אהרון החל מיום א'
03-204711

ROBERT HALF

למפעל מקצועי באזור הרצליה
דרושה

תדמנית

עם ידע בתפירה
052-559926

דרושה

מזכירה

במשרה מלאה.
ידע באנגלית הדפסה.
עברית/אנגלית עם מחשב
באיזור פתח תקוה
03-9236048

א. זליג
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
Top jobs for top people
בכירים לקריירה חדשה

עבור לקוחתנו חברה גדולה בענף הדפוס והנייר באזור המרכז דרוש/ה

מנהל טכני

הכישורים הדרושים:
1. מהנדס מכונות מנוסה (נסיון בתעשיה וניהול – יתרון).
2. שליטה טובה באנגלית.
3. ידיעת השפה הגרמנית – יתרון.

– סודיות מובטחת –

מועמדים מתאימים יפנו בימי א'-ה' בין השעות 9.00-17.00 לטל. 03-657510 או 03-657538, או יעבירו למשרדנו ברח' גאולה 42 ת"א, ת.ד. 4230 ת"א 61041, קורות חיים כתובות בכתב יד על גיליון ללא שורות, בעט כדורי ולציין את היד הכותבת.

סי.אן.אי.סי. טלקום

דרוש/ה

נציג/ת מכירות לציוד תקשורת

הכישורים: נסיון מוכח במכירות לטכנולוגיות – הכרחי.
תנאי העסקה: תמורה כספית הולמת להצלחה. עבודה עצמאית. הזדמנויות קידום.

נא לפנות לתנה החל מיום א' 03-330881.

רוקר אינטרנשיונל בע"מ
מפעל עתיר ידע בירושלים
העוסק בפיתוח מערכות לניווט באמצעות לוויינים

דרושים

1. מהנדס אלקטרוניקה

★ ידע במיקרו מחשבים
★ רצוי ידע ב R.F.

2. הנדסאי אלקטרוניקה

★ בעל נסיון בבנית אבי־טיפוס

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים
לת.ד. 3294 ים 91032
או בטלפון: 02-522222

לחברה הבינלאומית לאור עיתונים
דרושים

נציגי/ות מכירות
נציג מכירות דרך טלפון
נציגי בלעדי לאיזורים צפון/דרום

12 שנות לימוד
נסיון במכירות חובה
תנאים טובים

בסיס + עמלות, 5 ימי עבודה בשבוע
מיום ראשון טל. 03-5225867

אגש
הנדסה בינלאומית בע"מ
דרוש

מנהל מח' יצוא

בעל נסיון בניהול מחלקה דומה וכושר ניהול מו"מ עם לקוחות.

נא לפנות טל. 03-371282, לבני אבירם.

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ

לסניפינו בת"א, נתניה ורחובות

מחלקה טכנית
- מכונאי אחזקה בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי, משמרות.
- מבקרות ויזואליות לבדיקה ותיקון של מעגלים מודפסים.
- מלחימים/ות מנוסים/ות.
- חוטים/ות רצוי נסיון בי-און-שאוש.
- חוטי לוחות חשמל, לעבודה בריג.
- חשמלאים מוסמכים לעבודה קבועה.
- חרטים/כרסמים בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי, בעלי נסיון בעבודה עצמאית, פרופיל צבאי גבוה, משמרות.
- רתכי שריון/חשמל CO_2 מנוסים, פרופיל
- נהג בעל רשיון סמיטריילר + אוטובוס, פרופיל צבאי גבוה.
- נהגים בעלי רשיון ג' (מעל 15 טון).
- נגרי רהיטים/בניין, נסיון 3 שנים לפחות.
- עובדי ייצור בוגרי 11-12 שנות לימוד, פרופיל צבאי גבוה, משמרות.

מחלקה משרדית
- מזכירות ע/א ודפסות בשתי השפות.
- כתבניות עברית / אנגלית.
- תמלילניות ע/א.
- קלדניות מנוסות.
- מנהח"ש. סוג 3 עם נסיון.

לסניפינו בת"א ורחובות
- תופרות/גזרני/ות לתעשיה, 5 ימים, באזור בת-ים, חולון, ראשל"צ.
- סטודנטים לשמירה במפעל, פרופיל צבאי גבוה, משמרות.

לסניפנו ברחובות
- מתכנאים/ות מנוסים, לתחום האלקטרוניקה במחסן ממוחשב.
- רב. נכונות לשעות נוספות.
- מכונאי אחזקה למיתקנים כימיים, נסיון.
- חשב/ת שכר מנוסה לעבודה מגוונת במשרה מלאה.

משרות קבועות, תנאים מצויינים, נסיעות וארוחות
תל-אביב, דיזנגוף 155 טל. 03-240291/2
נתניה, שמואל הנציב 17 טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185 טל. 465331, 08-465277

הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

למושב עין־יהב דרושה
מטפלת עם נסיון
לעבודה בפעוטון גילאי 1½-3 שנים.
פרטים בטלפון: 81260, 057-81043

לחברה גדולה
דרושים
א. **מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת**
- נסיון 5 שנים
- סוג 3 בהנה"ח
- נסיון עם מחשב

ב. **מנהל/ת חשבונות**
- נסיון שנתיים
- סוג 2 בהנה"ח

נא לפנות בכתב יד עד ל-20.11.87 לת.ד. 17227 ת"א 61171

R.Status
איוש והשמה לבכירים
קבוצת RS
תוכניתנים לארה"ב
לחברה זרה דרושים תוכניתנים:
(רצוי בעלי תואר אקדמאי בכל תחום שהוא)
כישורים: 3-5 שנות נסיון ב: NATURAL ו־ADABAS על מחשבי IBM/MAINFRAME בלבד. רצוי ידע ב: CICS, קובול, VCM.
תנאי העסקה: משכורת שנתית 35-50 אלף דולר.
העבודה מחייבת שעות נוספות רבות (הערכה שנתית 10-15 אלף דולר נוספים).
החברה ממנת בטוחים רפואיים (כולל שיניים) וביטוח חיים בסך 150 אלף דולר.
כרטיס טיסה לעובד ומשפחתו ימומנו ע"ח החברה. כן תממן החברה דיור בשבועיים הראשונים.
מקום העבודה: ניו־יורק והסביבה. חוזה 2-5 שנים.

נא לפנות לאסתר, O.R.STATUS, 03-202480, בצירוף תולדות חיים מודפסים באנגלית ב־2 העתקים
או. אר. סטטוס / ככר אתרים 130 / תל־אביב 63573
טל: 285281, 03-202480 / טלקס: 361378
פקסמיליה: 03-202588

המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

למרכז הרפואי יוספטל באילת
דרושה
מיילדת
בדבר פרטים נא לפנות טלפונית למנהלת כוח אדם 059-73151

לחברה הנדסית מתפתחת
דרושים
1) **מנהל/ת חשבונות מנוסה**
בעל/ת נסיון בהפעלת חשבשבת.
2) **שרטט מכונות**
בעל נסיון
מקום העבודה - פתח־תקוה
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט נסיון קודם וקורות חיים לדליה ירון, ת.ד. 2719, פתח־תקוה 49510

למושב בדרום דרושים:
1) **מרכז נוי**
2) **מסגר/רתך**
בעלי נסיון וידע מתבקשים לפנות בכתב לפי הכתובת: לכבוד "עובדים", משרד עוייר
יוסי אברהם, רחוב דניאל פריש 3 ת"א

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 רויטל ברכה
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

א.כ.א.
אספקת כח אדם זמני בע"מ
דרוש לנו עבור אחד מלקוחותינו למשרה קבועה
חשב
מנהל־חשבונות ג' • 5 שנות נסיון (עדיפות לנסיון במלונאות). נסיון בתמחיר ותקציבים. העבודה בצפון הארץ.
נא לפנות בצרוף קורות חיים מפורטים בכתב יד ל: א.כ.א. רח' וז'סין 14 תל־אביב 64284

לחברת פריסינה לישראל
דרושים
עובדים
לעבודות בטאון דרוך באתר מתאים גם
- לצעירים בשנת חופש מקיבוץ.
מקום העבודה: איזור המלאכה יבנה ואתרי עבודה ברחבי הארץ.
מועמדים אחרי שירות צבאי יפנו לטלפון: 03-234278

תקשורת מחושבים
(לשעבר ביטקום סמנויות 1975) בע"מ
מודעה זו מיועדת רק לאנשי שיווק שרוצים להשקיע בעבודה מעניינת ולהרוויח הרבה כסף...
- **אקדמאים** המחפשים כיוון חדש.
- **בוגרי ממר"מ** המעוניינים לתרגם את נסיונם.
- **בוגרי קורס ניתוח מערכות** הרוצים לנצל את המקסימום מיכולתם בשיווק מערכות מחשבים.

מועמדים מתאימים יצטרפו לקורס אשר יכשיר אותם למכירת ציוד מתקדם בתחום התקשורת המחשבים. במשך הקורס יקבלו המשתתפים שכר.
בתום ההכשרה יצטרפו המסיימים לצוות השיווק של החברה על בסיס שכר יסוד בתוספת אחוזים נאים ממכירות.
בעלי כישורים מתאימים המעוניינים להציג את מועמדותם יפנו בכתב יד בלבד אל: מחלקת כח אדם, רחוב הנחושת 8, תל־אביב 69710.

פתרון לטווח רחוק

לחברה פריסינה לישראל
דרוש/ה
לעבודה במשרה חלקית
הנהח"ש, מכירות
היקף המשרה: שני ימי עבודה בשבוע
תנאים מוקדמים: ידע בהנהח"ש ובהפעלת מחשב.
לפנות לטלפון: 03-234278

דרושות
מלצריות
מנוסות
בעלות הופעה נאה.
בבית־קפה מפואר בצפון ת"א.
אפשרות לעבודה חלקית.
הכנסה גבוהה מובטחת
03-214514
14.00-17.00

למוסד גדול דרוש/ה
לעבודה במחלקת משאבי אנוש
מוסמך/כת בפסיכולוגיה
או בשלבי סיום הלימודים
במגמות: תעשייתית/ארגונית/מחקרית
ידע טוב במערכות מחשב
(היכרות טובה של שפת S.A.S תהווה יתרון)
נא לפנות לת.ד. 2060 ת"א, מיקוד 61020 ולפרט בהרחבה קורות־חיים
סודיות מובטחת

פטרוס תעשיות בע"מ
חברה ישראלית לעבוד קוורץ וזכוכית
גן התעשיה תפן
דרוש
מנפח זכוכית
בעל נסיון של מספר שנים ביצור כלי מעבדה, לעבודה בנושאים חדשניים ובטכנולוגיה מתקדמת.
תנאים טובים למועמד המתאים
(אפשרות לסיוע בדיור)
לפנות טלפונית 977760, 04-977759

למתנ"ס קרית־עקרון
דרוש
מנהל אגף נוער
כישורים: בוגר מדעי החברה/הוראה הפעלה והדרכת צוות.
אירגון וניהול נסיון.
שכר: לפי כישורים. המועמד עשוי להתמנות (לאחר נסיון) לסגן מנהל המתנ"ס טלפון 08-411818, 08-414979 למלי/שושי

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ
★ **רתכי שריון/חשמל/CO_2** מנוסים.
פרופיל צבאי גבוה. משמרות.
★ **חרטים/כרסמים קונבנציונליים**
בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי, נסיון בעבודה ברמה עצמאית. פרופיל צבאי גבוה. משמרות.
★ **מלחימים/ות מנוסים/ות**
תנאים מצוינים למתאימים!
תל־אביב, דיזנגוף 155 טל. 03-240291/2
נתניה, שמואל הנציב 17 טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185 טל. 465331, 08-465277
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

לאולמי נטלי בע"מ - ראשל"צ
דרושים
טבחים וטבח ראשי
נא להתקשר לטל' 03-9665219/20/21

למשרד בתל־אביב של מפעל מתכת
דרוש
קנין
מועמדים עם 3 שנות נסיון
נא לפנות טלפון 03-611841

לבוק הדפסות רשת
אנשי מכירות מעולים
לעבודה מעניינת, 5 ימים.
תנאים מצויינים למתאימים.
03-498021, 03-495357

לחברה העוסקת בייצור ותקנות
דרוש
מנתח מערכות
ת.ד. 22581 ת"א 61225

יש לך בונוס בקודקוד
קוד קוד
שרותי כח אדם
מקבוצת קודקוד
למחלקה המשרדית דרושות
1. **מזכירה לניהול משרד**
למחלקה המשפטית בחברת אלקטרוניקה גדולה
- יכולת ניהול משרד
- עיבוד תמלילים אנגלית־עברית
עבודה באזור רמת גן
2. **פקידה ראשית לניהול משרד**
- יכולת מוכחת בניהול משרד
- ידע בהליכי יבוא ויצוא - יתרון
עבודה באזור תל־אביב
- משרות קבועות
- 5 ימי עבודה
- תנאים טובים - למועמד המתאים
רח' דיזנגוף 34, ת"א. 03-286111

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

נתנ
רחוב שוקן 27 קרית המלאכה תל־אביב
מתף־מיחשוב תעשייתי ופיננסי בע"מ
למחלקת ארגון ושיטות
דרושה
מזכירת מחלקה
הכישורים הדרושים:
- השכלה תיכונית מלאה.
- יכולת עבודה עצמאית
- כושר אירגון
- נכונות לעבוד בשעות נוספות.
- עמידה בעבודה ונחת עומס.
- נסיון קודם בניהול משרד.
- ידע בהדפסה על מעבד תמלילים רצוי.
לפרטים ולקביעת ראיון נא לפנות לגבי רונית שמלץ החל מיום א' טלפון 03-599284 בין השעות 09.00-12.30

לחברת טיולים גדולה בת"א
דרושה
מנהלת חשבונות
סוג 2, מנוסה.
הכרחי ידע בתוכנות חשבשבת + קלדנות למחשב P.C.
שעות עבודה: 8-16, 03-294332-5 לרחל

למרכז הנופש "מרגוע לעובד" באשקלון
דרוש
גנן מקצועי בעל ניסיון
על המועמד המתאים לפנות בכתב למרכז הנופש או למרכז קופת־חולים - ענף ההבראה רחוב ארלוזורוב 101 תל־אביב

אאמפא
דרושים
טכנאי שרות
★ בוגרי בתי ספר מקצועיים
★ עדיפות לחיילים משוחררים יוצאי יחידות טכניות
★ בעלי רשיון נהיגה מעל שנה.
מועמדים מתאימים יפנו למר גילמון, רח' המסגר 9, תל־אביב, טל. 372712 בין השעות 9.00-10.30

מנהל/ת חשבונות
★ סוג 2 בהנהח"ש
★ נסיון קודם - יתרון
מועמדים מתאימים יפנו לגבי טובה בן־דב דרך פ"ת 16, תל־אביב טל. 384444 בין השעות 10.00-13.00, החל מיום א'.

לתיכון בבת־ים
דרוש
מורה לאנגלית, ולמקצועות המינהל
03-590247

דרוש
איש תחזוקה בניינים
מנוסה עם רכב לעבודה משרדית ולבדיקות בשטח
טל. 03-623521

לחברה ארצית העוסקת בתחום שווקי ייחודי דרושים/ות
מקדמי מכירות
- בעלי כושר ביטוי
- מוטיבציה גבוהה
להשתלב עם צוות צעיר ודינמי באזור חיפה והקריות.
המתאימים יעברו הכשרה מיוחדת בנושא
למצליחים מובטחת משרה וקידום
04-725515 לרבקה

דרוש/ה
★ **מורה לאנגלית**
ממלא/ת מקום ל־3 חודשים לכיתות י'-י"ב 20 ש"ש בימים א', ג', ד', ה'.
★ **מורה למחשבים**
10 ש"ש, ימים ד', ה.
כולל הכנה לגמר/בגרות.
★ **מורה לכלכלה ומשק**
17 ש"ש ימים א', ג', ד', ה',
כולל הכנה לגמר/בגרות.
בבי"ס תיכון מקצועי בת"א
טלפון 03-621987 בשעות 08.00-13.00

לכפר נוער באיזור המרכז
דרוש
מרכז משק לבית הספר החקלאי
מהמועמד נדרש:
- נסיון חקלאי בענפים הבאים: מטעים, פלחה, לול ומשתלה.
- כושר הפעלה ופיקוח על מרכזי הענפים.
- עבודה עם תלמידים.
אפשרות למגורים במקום
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 23164 ת"א מיקוד 61231.

לחברת ביטוח
דרוש/ה
מנהל(ת) חשבונות סוג 3
עם נסיון בעבודה
נא לפנות בכתב יד עם קורות חיים ונביון לת.ד. 30796 תל־אביב 61307

למעבדת הדשן ובקרת איכות בחיפה
דרוש/ה
אגרונום/ית או ביולוג/ית
מאחד התחומים:
גידולי שדה - ירקות - בוטניקה - הגנת הצומח.
לפנות בכתב יד עם פרוט תולדות חיים ונסיון קודם ל"הדשן", חיפה, ת.ד. 1565 מיקוד 31015 לידי גד סלעי
סודיות מובטחת - רק הצעות מתאימות תיענה

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
דרוש/ה:
בלשכת מבקר הטכניון
עובד/ת ביקורת בכיר/ה
הכישורים הדרושים:
השכלה בתחומים: כלכלה/חשבונאות, ראיית חשבון, מינהל עסקים. נסיון בביקורת או בניהול מערכות מינהלות בגופים ציבוריים או עסקיים גדולים. ידע בנושאי תקציב, תמחיר, רכש, מלאי. ידע בחשבונאות ונסיון בניתוח דו"חות כספיים. יכולת ארגון וביצוע עצמאי של פעולות ביקורת וסיכום הממצאים בכתב. רקע במ.נ.א. והתמצאות במערכות מינהל ממוחשבות.
מספר המשרה: מח/19

עובד/ת ביקורת
הכישורים הדרושים:
השכלה באחד התחומים: ע.נ.א או הנדסת יצור או הנדסה אזרחית. ידע ונסיון בפעולות ביקורת או בפעולות מקצועית בארגונים גדולים. כושר הבעה בכתב ובע"פ.
הערה: המשרה היא בהיקף 50%.
מספר המשרה: מח/20.
מועמדים/ות מתאימים/ות העונים/ות לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים נסיון קודם, שמות ממליצים ומספר המשרה עד יום 15.11.87, אל: אגף כח אדם, קרית הטכניון, חיפה 32000

לבי"ס תיכון ברמת־גן דרושים:
מורה לעברית
מורה לשרטוט
מדריך/ה למחול
טלפונים: 03-722109, 03-728049

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ
★ **הנדסאי תעשיה וניהול** לעיתור מלאי במפעל אלקטרוניקה. נסיון 3 שנים לפחות. ידע במערכת MRP.
★ **מנהל ייצור** נסיון 3 שנים לפחות. יכולת ארגון עבודה ויזום רכש. רצוי נסיון בעבודה עם גופים צה"ליים.
★ **תכנת/ת** המתמחה בתוכנה סטטיסטית ונסיון בשפת לוטוס. רקע בתעשיה וניהול - יתרון.
★ **מנהלת לשכה** נסיון בניהול משרד. שליטה טובה באנגלית ובעברית. נכונות לשעות עבודה מרובות. אזור חדרה.
תנאים מצוינים למתאימים!
תל־אביב, דיזנגוף 155 טל. 03-240292/1
נתניה, שמואל הנציב 17 טל. 053-338901
רחובות, הרצל 185 טל. 466331, 08-465277
הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

דרושות דילות
למבצע פרסום ברשתות השיווק.
לאזורים:
- נס ציונה
- ת"א
- רמת גן
- חולון
- פ"ת
- הרצליה
- כ"ס
- חדרה
- נתניה
- רחובות
- ראשל"צ

העבודה בשעות אחה"צ טלפון. 03-286111

דרושים
סוכנים עצמאיים עם רכב מסחרי לשווק מזון, חומרי ניקוי וחמוצים
לאזורים: גבעתיים, רמת השרון, הרצליה וכפר־סבא
בלעדי לנותנים ערבות.
פרנסה בשפע
03-9324855
פתח־תקוה

לאולם תצוגה בתל־אביב
אשת מכירות נמרצת
רקע בעיצוב פנים יתרון
(משרה חלקית)
לטלפן 03-225670

המלונאי בע"מ
החברה לשרותי כח אדם נתיירות
דרושים:
- מנהל כללי למלון 4 כוכבים בירושלים
- מנהל/מנהלת קבלה הרצליה + ירושלים
- מנהל/מנהלת משק הרצליה + ים המלח + ירושלים
- אחראי/ת משמרת קבלה להרצליה
- מנהל/מנהלת מכירות תל אביב + ירושלים + טבריה
- מנהל חשבונות ראשי תל אביב + ים המלח
- חשב שכר (מלונאי) תל אביב + ירושלים
- מנהל מזון ומשקאות אילת + אשקלון + ים המלח
- מנהל/מנהלת מסעדה תל אביב + הרצליה + ירושלים + אילת
- מלצר ראשי ירושלים + ים המלח + אילת + תל אביב
- שף תל אביב + ירושלים + אילת + ים המלח
- טבחים למלונות ומסעדות בכל הארץ
- קונדיטור תל אביב + ירושלים + ים המלח
- מבקר מלון ירושלים + ים המלח
- מנהלת הזמנות תל אביב + ירושלים
- חשמלאים תל אביב + הרצליה + ירושלים
- טכנאי קרור להרצליה
- קניין (מלונאי) ירושלים + ים המלח

לתאום פגישה בירושלים ובתל אביב: 03-237457 בין השעות 9.00-13.00

בוא נדבר "מלונאית"

לחברת שיווק תדמיתית
דרושים
נציגי מכירות מכל הארץ,
רצוי עם רכב
(מאזור המרכז, חיפה, נתניה, אשדוד, אשקלון וירושלים)
לשיווק מוצר תדמיתי
עדיפות תנתן לאנשים בעלי רקע בשיווק פרסום וברכש מודעות.
מילון טלפון: 03-204719, 03-200673, בשעות העבודה

יש לך בונוס בקודקוד
קוד קוד
שרותי כח אדם
מקבוצת קודקוד
מלחימות/ מרכיבות/ מחווטות
לכן יש בונוס
- לעבודות קבועות • במשרות מלאות •
- 5 ימי עבודה בשבוע • שכר נכון
- תנאים סוציאלים מלאים • הסעות וארוחות
פנו אלינו עוד היום
08.00 - 14.00
ובימים א' - ה
08.00 - 20.00
רח' דיזנגוף 34, ת"א. 03-286111

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למשרד שמאים גדול
דרושים
שמאי רכב
מנוסה באיזור תל אביב
שמאי רכב
מנוסה באזור חיפה
הכישורים: 3 שנות עבודה מעשית.
סודיות מובטחת
ת.ד. 36872 תל אביב 61368

לחברה קבלנית ארצית
לעבודות קונסטרוקציה מסגרות וצנרת
דרוש
מהנדס/הנדסאי מעולה
הכישורים הנדרשים:
1. כושר מעולה של תכנון וביצוע של עבודות קונסטרוקציה ומסגרות.
2. נסיון בניהול עבודות צנרת תעשייתית.
3. נכונות לעבודה מאומצת והשתלבות בצוות צעיר ונמרץ.
המועמדים יפנו במכתב מפורט לת.ד. 7237 רמת־גן

לפרסם מודעה?
דחף
ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון

- ת"א דחף מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) טל' 622547
- ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל' 239952
- ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל' 656120
- ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל' 614433
- חיפה דחף — רח' הרצל 5 (הדר) טל' 645333/4
- ירושלים דחף — רח' יפו 43 (ככר ציון) טל' 226335
- דחפון — שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001
- ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

צפויה רגיעה בשבת בי"ם

העדה החרדית שוקלת קץ ההפגנות בגלל אי־השגת תוצאות

מאת נח זבולוני, כתב "דבר" בירושלים

לתושבי ירושלים צפויה רגיעה בשבת בשל ההפוגה שחלה בעריכת ההפגנות נגד הקרנת סרטים בערב שבת.

העדה החרדית, העומדת בראש ההפגנות, הפיצה חוזר פנימי בין אוהדיה וחבריה ובו אזהרה של הבד"צ (בית דין צדק) של העדה שלא להפגין בשכונות מסויימות של ירושלים. הבד"צ מכנה באזהרה שלו את המפגינים בשם ריקים ופוחזים ומבקש מהתושבים לגרש אותם מהסביבה.

באזהרה נאמר בין היתר: היות וכמה ריקים ופוחזים מתאספים בשכונות אחרי הצהרים ברחוב שבטי ישראל וגם אחרי צאת השבת כמה שעות ממשיכים הם בפחזותם ועשיית מהומות וכדומה וזה גורם לכל הסביבה בהלה וסכנה ח"ו גבוה, הם מחבלים במערכה להגנת השבת קדש ויש לגרש אותם מכל הסביבה.

לאחר אזהרה חמורה זו של הבד"צ, צפויה רגיעה והפוגה גם בשכונות הסמוכות וכפי שנודע לסופר "דבר" שוקלים בעדה להפסיק את ההפגנות שלא הביאו התוצאות הדרושות.

קיבוצניקים בנגב נטעו עשרות שתילי זיתים בלגיה במחאה נגד עקירת מטעים של בדווים

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

10 חברי הקיבוצים כרמים וכרם שלום, השייכים לקיבוץ הארצי, באו אתמול לכינוס המחאה שנערך בסוכת המגורים של משפחת אלנסאסרה ליד הישוב הבדווי לגיה כדי להביע את הזדהותם עם בני המשפחה, שמאות דונמים של מטעי עצי זית שנטעה נעקרו ביום חמישי שעבר בחסות כוח גדול של המשטרה ובהשתתפות אנשי הסיירת הירוקה, מינהל מקרקעי ישראל ונציגי משרד הפנים. בתום הכינוס שתלו הקיבוצניקים יחד עם צעירי הישוב עשרות שתילי זית במקום אלה שנעקרו כאות הזדהות עם הבדווים.

מבצע עקירת מטעי הזיתים בשבוע שעבר נועד לאכוף את צווי בית המשפט. מינהל מקרקעי ישראל ניהל משפטים נגד בדווים שבנו באיזור העיירה לגיה ליד באר שבע ללא רשיון ונגד אחרים מהעיירה שנטעו עצי זית על שטח של 650 דונם של אדמות מדינה. הנאשמים ערערו על החלטות בית המשפט, שהרשיע אותם, וערעוריהם נדחו בבית המשפט המחוזי בבאר שבע ובבית המשפט העליון. ביום חמישי שעבר בוצעו הצווים, נעקרו עצי הזיתים שפונו במשאיות מהאזור.

"זו התארגנות פרטית של מספר חברים ולא של הקיבוץ כולו", אמר אתמול ארנון רונן, מרכז ענף הצאן של קיבוץ כרמים, השכן לישוב לגיה. "באקט זה איננו פועלים נגד החוק חלילה, אלא מביעים מחאה סמלית. זו הזדהות האומרת שבמרחב הזה יש מקום גם ליהודים וגם לתושבים הוותיקים של הנגב. אנו מוחים בכך נגד האטימות ושרירות הלב של החוק ולא נגד החוק עצמו, שכן למעשה כל הבתים והגידולים בלגיה הם בלתי חוקיים. באופן כללי צריך להתייחס לבדווים כמו לכל אזרח במדינה, עם חובות וזכויות, אולם בפועל מה שאנו יוצרים זה מטען של חומר נפץ נגד המדינה".

יצויין כי מבצע השתילה נערך למרות התנגדות בני משפחת אלנסאסרה עצמם, שהסתייגו אתמול מהמעשה ואף לא השתתפו בו. "איננו מחפשים צרות נוספות עם השלטונות. גם כך יש לנו מספיק בעיות", אמר לסופר "דבר" עבדל רחמן אלנסאסרה.

מספר המתעללים בנער המפגר עלה לשמונה

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר"

מספרם של הנערים שהתעללו בנער מפגר הלומד אתם במוסד לבנים ולבנות בחיפה עלה אתמול לשמונה לאחר ששלושה נערים נוספים הובאו להארכת מעצרם בבית משפט השלום בעיר.

נציג המשטרה, רס"ר בכיר ניסן ביגלר, טען כי עדיין לא נעצרו כל הנערים החשודים בביצוע מעשי סדום בנער בן ה־16 השוהה במוסד. שלושת הנערים, כמו גם חמשת חבריהם שהובאו השבוע לבית המשפט, חשודים גם בעשיית מעשים מגונים בנער וכן בכיבוי סיגריות בוערות על גופו.

מעצר השלושה אתמול הפתיע כיוון שחוקרי הנוער במרחב חיפה דיברו בתחילת הפרשה על חמישה נערים בלבד שהשתתפו בהתעללות. המשטרה מנסה לאתר חניך הפנימיה אשר היה דומיננטי בביצוע מעשי ההתעללות. נגד הנער הוצא צו הבאה. אחד הנערים שנעצר אתמול חולה במחלת האפילפסיה אך למרות זאת הורה השופט רפאל חרסונסקי לעצור אותו ושני חבריו לשמונה ימים.

בפנימיה עובד עתה צוות גדול של פסיכולוגים ועובדים סוציאליים ומשוחח על המקרה עם הנערים במטרה להחזירם למסלול לימודים רגיל.

ציפורי חושש מהגדלת מספר העניים בגלל ועדת ששינסקי

מאת כתב "דבר" בירושלים

מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי מרדכי ציפורי יצא שלשום בחריפות נגד המסקנות המסתמנות בוועדת ששינסקי שיובילו לדעתו להגדלת מספר העניים בקרב משפחות עם ילדים. מספרן של משפחות אלו כיום הוא כ־81,000 (כ־400,000 נפש).

עקב חשש זה זימן ציפורי את מועצת הביטוח הלאומי המורכבת מנציגי ההסתדרות והתאחדות התעשיינים. בחוזר הרקע שנשלח להם נאמר כי אם אכן ועדת ששינסקי תצליח להעביר את המלצתה לבטל את תשלום קצבאות הילדים דרך המוסד לביטוח לאומי, הרי שהנהנים היחידים יהיו המעסיקים עצמם ובעלי השכר הגבוה תוך קיפוח האוכלוסיה החלשה שאינה מודעת לזכויותיה ואינה תובעת את המגיע לה.

לדוגמה הצביע ציפורי על העובדה ש־50,000־70,000 עובדים בעלי שכר נמוך אינם גובים את קצבת הילד הראשון, 45 ש"ח, ממעבידיהם משום שאינם מודעים לזכויותיהם. (קצבת ילד ראשון משולמת באמצעות המעביד לכל עובד ששכרו נמוך מ־90 אחוז מהשכר הממוצע במשק).

הותר יבוא 25 מיליון בקבוקים ליצוא מיצים

מאת דני גוב, סופרו הכלכלי של "דבר"

25 מיליון בקבוקי זכוכית יובאו כדי לאפשר ייצוא של מוצרי פרי הדר וכדי למנוע פגיעה בהזמנות בשל מחסור חמור בהם.

מנכ"ל משרד התעשיה והמסחר יורם בליזובסקי, שהחליט על מתן היתר לייבא את הבקבוקים, נענה בכך לפניית המועצה לשיווק מוצרי פרי הדר. זו פנתה לתמ"ס לאחר שנתקלה במחסור חמור בבקבוקים בגלל השבתת קו ייצור במפעל פניציה בירוחם, שבו התמוטט לפני מספר חודשים תנור וגרם היווצרות המחסור.

הבקבוקים יובאו מאירופה תמורה ששה מיליון דולר.

תרגיל עוצבתי שכלל ירי באש חיה הסתיים אתמול ברמת־הגולן. השתתפו כוחות שריון, ארטילריה וצנחנים. המפקדים ציינו לשבח את היכולת הגבוהה ואת הכשירות המבצעית שהופגנו בתרגיל וכן את רמת שיתוף הפעולה בין הכוחות. במהלך התרגיל בקרו בשטח שר הביטחון יצחק רבין (משקיף על התרגיל), הרמטכ"ל רב־אלוף דן שומרון וקצינים בכירים (צילום: דובר צה"ל)

6000 משפחות בשרון חזרו לקופ"ח הכללית

(עש"ת). – שיפורים בהרצליה, ברמת השרון, בכפר סבא וברעננה הביאו לגל של נרשמים מחדש לקופת חולים הכללית: 6000 משפחות שהם (כ־15 אלף נפש) חידשו חברותן בחמשת החודשים האחרונים.

החידושים שהוכנסו בארבע הערים הם: בחירה חופשית של רופא המשפחה, שיטת קביעת תור לרופא בטלפון, בתי מרקחת ממוחשבים, בדיקה בידי רופא מקצועי תוך שבעה ימים לכל היותר.

אזרחות כבוד של קריית ים לפרס; הוקרה ל־3 חלוצים

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס יקבל ביום שני אזרחות כבוד של קריית ים שליד חיפה. פרס יהיה אורח הקריה, ראשה וחברי מועצת העיריה, יסייר באתריה וייפגש לשיחה עם תלמידי כיתה יב' של בית הספר התיכון במקום.

בערב יהיה אורחה של התאחדות התעשיינים בחיפה והצפון וישתתף בטקס לציון 100 שנה לתעשיה העברית, שייערך במלון "דן כרמל". בטקס ישתתפו חלוצי התעשיה בחיפה ובצפון, ראש עיריית חיפה, מזכיר מועצת פועלי חיפה ויו"ר הוועד הפועל של התאחדות התעשיינים. יוענקו תעודות הוקרה לשלושה חלוצי התעשייה בחיפה ובצפון: אריך מולר מייסד "אתא", לסלו ברגר ממייסדי מפעל התמרוקים "אלפא" והרצל גרינשפון.

"מחיאות כפיים בשבת – חטא"

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

כל המוחא כפיים בשבת עובר עבירה על חוקי היהדות – מציין "שיחת השבוע", הגליון השבועי שמוציא מרכז צעירי חב"ד ומופץ ברחובות תל־אביב.

ב"פינת ההלכה" כותב הרב יוסף גינזבורג, רב הישוב עומר: "עקרונית אסרו חכמים למחוא כפיים ולרקוד בשבת וביום טוב אפילו אם עושים זאת בשמחת נישואין; "גזירה שמא יתקן כלי שיר", והתירו לעשות זאת רק בשמחת תורה לכבוד התורה או אם מוחאים כפיים ורוקדים שלא כרגיל (בשינוי). אולם כבר בתקופת התלמוד לא היו העם נזהרים בזה ואמרו על כך שלא למחות בידם כדי שלא לעשות עצמם ל"מזידין". ובהמשך כותב הרב: "ואין להחמיר בזה ובפרט כשמחיאות הכפיים אינן משמשות לכעין תיפוף קצבי".

להט מושך עובדי רווחה לת"א: העלה שכרם בכ־30%

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

ראש עיריית תל־אביב שלמה להט נקט צעד מהפכני בתחום התשלומים לעובדי לשכות רווחה בארץ: הוא העלה את שכרם של עובדים אלה בתל־אביב, שיעבדו גם אחר הצהרים, בכ־30 אחוז בממוצע. מאגף הרווחה נמסר, כי צעד זה יעודד עובדים סוציאליים רבים לעבוד באגף הרווחה העירוני כי רבים פרשו ממקומות אחרים בגלל שכר נמוך.

בהסכם, שהושג בין עובדי אגף הרווחה בראשותה של שרית גרינברג ללהט, נקבע:

★ תוספת 15 אחוז על "עבודה בשעות בלתי רגילות", כלומר עובדים סוציאליים במשרה מלאה שעבדו אחרי הצהרים שמונה שעות שבועיות ואלה שבמשרה חלקית שעבדו ארבע שעות אלו עד 7 בערב.

★ תוספת 20 אחוז יקבלו עובדים בשעות אלו, אם נשארו בעבודתם גם אחרי 7 בערב, עד 10 בלילה.

★ ישולמו 21 שעות נוספות גלובליות לעובדים עד רמה של ראשי צוותים. למנהלי לשכות ומעלה – 31 שעות נוספות.

פעמון המושבה שוב צלצל במזכרת בתיה

מאת דני צדוקי סופר "דבר" ברחובות

במזכרת בתיה, המושבה בת ה־105, צלצל אמש שוב, לאחר הפסקה ארוכה, פעמון המושבה. היה זה בעת חנוכת המוזיאון המקומי המספר את תולדותיה. לא כולם ידעו שהפעמון אינו הפעמון המקורי, שבזמנו שימש כאיתורית (ביפר) קולקטיבי. הפעמון ההוא נגנב לפני עשר שנים. אך בקיבוץ סער נמצא לו תחליף אצל חבר שתחביבו אסוף פעמונים, שתרם למסורת השחזור פעמון משנת 1905. שר החינוך יצחק נבון הוזמן להיות ראשון המצלצלים בפעמון שרותק למצובה גבוהה ברחוב הראשי של המושבה.

ראש המועצה רפי אלול אמר כי במזכרת בתיה החליטו לשמר ולטפח את מה שנותר מימי הראשונים, כולל את הרפתות ששימשו למגורי המייסדים.

במוזיאון מוצגים כלי עבודה חקלאיים ששימשו את האיכרים מייסדי המושבה, תעודות, צילומים ומוצגים מאז נפגש הרב שמואל מוהליבר לפני יותר מ־100 שנה עם הברון רוטשילד והציע לו להקים מושבה חקלאית בארץ ישראל. הברון הסכים בתנאי שיהיו אלה עובדי אדמה. כאלה נמצאו בכפר פאבלובה ברוסיה. האיכרים היהודיים הסכימו תוך חודשיים לעלות על חשבונם לארץ ישראל. הם נשלחו למקווה ישראל על מנת שניתן יהיה לעמוד על כישוריהם החקלאיים. הם עמדו במבחן ורכשו עבודות אדמתיה של עקרון.

במוזיאון שוחזרה דירת איכרים כפי שהיתה לפני 100 שנה. בקידמת המוזיאון מוצג טרקטור עתיק. על מיקומו היו אתמול ויכוחים במושבה. היו שטענו שבזמנו השובבים ניצבו בחצר האחורית ולא בחזית של בתי האיכרים.

פנסיונר יפוצה על נזקי בומים על־קוליים לביתו

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

משרד הביטחון ישלם בימים הקרובים פיצויים לפנסיונר תושב ירוחם בגלל נזקים שנגרמו בביתו מבומים על־קוליים של מטוסי חיל האוויר.

המקרה אירע לפני כחמישה חודשים. מטוסים של חיל האוויר, שהנמיכו טוס מעל ירוחם, יצרו בומים על־קוליים וכתוצאה מכך נופצה שמשה במרפסת ביתו של משה ירחמיאל. ירחמיאל, גמלאי המתקיים מקצבת הביטוח הלאומי בלבד, נאלץ לשאת בהוצאה הכספית הכרוכה בתיקון השמשה. בעקבות התקרית, פנה קצין הביטחון של המועצה המקומית, רני מתנפורט, אל מפקדת חיל האוויר בבקשה להורות לטייסים לחדול מלטוס בגובה נמוך מעל ירוחם, דבר הגורם, לדבריו, בהלה בקרב התושבים וגורם נזקים כבדים לרכוש.

במקביל שלח ירחמיאל מכתב למשרד הביטחון בו ביקש לפצות אותו על הנזק. בימים אלה קיבל הודעה כי המשרד ישלם לו 200 ש"ח.

מתנפורט אמר אתמול לסופר "דבר" כי התופעה של בומים על־קוליים הנגרמים על ידי מטוסים מנמיכי טוס של חיל האוויר היא ענין כמעט יום־יומי מאז פינה צה"ל את סיני. "אני מבין שבעקבות צמצום שטחי האימונים נתון היום חיל האוויר במצוקת מרחב, אולם לא יתכן שהמטוסים ימשיכו לטוס בגובה נמוך דווקא מעל אזורים מיושבים. למרות פניות חוזרות ונשנות שלי ושל קודמי בתפקיד הנושא טרם מצא את פתרונו", אמר מתנפורט. לדבריו, בימים אלה הגיעה אליו תלונה נוספת מצד תושבים בירוחם הטוענים כי כתוצאה מבומים בתחילת השבוע זועזעו יסודות בית מגורים ונגרמו סדקים בקירות.

קצין בכיר בחיל האוויר אמר בתגובה כי כדי לצמצם את מטרדי הרעש, אסר חיל האוויר על טייסיו לטוס מעל מקום ישוב מתחת לגובה מסויים ובשטח של קילומטר וחצי משני עברי הישוב. לדבריו, הטייסים נאלצים להתמודד כיום עם מצב נתון של מרחב אווירי צר. חיל האוויר משתדל להקפיד, עם זאת, הקפדה מלאה על ההוראות האוסרות טיסה מעל ישובים. "מי שמפר אותן נענש", הטעים הקצין.

1000 בתים לפיתוח תיירות כפרית יבנו במושבים

מאת דויד משיוב, סופר "דבר" לענייני חקלאות

1000 בתים לתיירות כפרית בהשקעה של 30 מיליון דולר יבנו בחמש השנים הקרובות במטרה לפתח ענף חדש במושבים – ענף האירוח.

שר החקלאות אריק נחמקין, אשר מסר על כך, אמר כי כבר פעל במועצת מינהל מקרקעי ישראל כדי להעביר את ההחלטות המתאימות במינהל מקרקעי ישראל הדרושות לאפשר הקמת מבני נופש במסגרת הנחלה של המתיישב נוסף לענפים החקלאיים שלו.

ההשקעה בפרוייקט בשלבו הראשון היא 30 מיליון דולר. החקלאים שיצטרפו לתוכנית יידרשו להשקיע 10 מיליון דולר בקירוב. הסכומים הנוספים יתקבלו ממענקים למפעלים מאושרים וכן מהלוואות נוחות וקוי אשראי.

בשלב הראשון ייבנו מבני האירוח בשלושה מעגלי התיישבות: סביב הכינרת והגליל העליון; סביב ירושלים ובאיזור הנגב.

ענף האירוח הכפרי מבוסס על הניסיון הרב שהצטבר באירופה בנושא זה ועל מחקר שהראה כי תיירים רבים הבאים לישראל מבקשים לשהות באיזורים כפריים, המאפשרים להם גיחה אל העיר וחזרה ללינה ובילוי ערב באיזור כפרי. תוכנית התיירות מבוססת גם על מכירות של מחזורי טיול של שבוע עד שלושה שבועות, אשר ישכנו את התיירים בכל אחד משלושת אזורי התיירות הכפרית שייבנו בשלב הראשון.

המושבים שילמו 940,000 שקל להסדר עם לקוחות מת"מ

דויד משיוב, סופר "דבר"

תנועת המושבים העבירה למפרק חברות מת"מ סכום נוסף של 640,000 שקל ובסך הכל העבירה 940,000 שקל המהווים את הבסיס להסדר עם לקוחות מת"מ אשר שילמו בעד מוצרים שרכשו מרשת החנויות שלה אולם לא קיבלו אותם משום שהרשת נקלעה לקשיים כספיים.

ההסדר גובש והוכן על ידי המועצה לצרכנות והמפרק החברות עו"ד שביט לבין תנועת המושבים והספקים וקיבל את אישורו של בית המשפט. בהתאם להסדר העבירה תנועת המושבים כ־50 אחוז מגובה החוב ללקוחות דבר שיאפשר את ביצועו. בנק המזרחי ובנקים אחרים נתנו יד בוויתור על 50 אחוז מערך השיקים שבידיהם.

רכב ללקוח תוך 14 יום

מאת דויד משיוב, סופר "דבר"

יבואני הרכב יחוייבו למסור רכב חדש ללקוחותיהם תוך 14 יום ממועד שחרור הרכב מהמכס. שום התייקרות לא תחול על קונה מרגע שחרור הרכב מהמכס.

ההחלטה בנושא זה התקבלה על ידי מנהל אגף הרכב במשרד התחבורה כדי למנוע התרעמויות של רוכשי רכב חדש ששילמו את מלוא התמורה בעד רכבם כדי לקבלו מהיבואנים במועד. גורם נוסף להחלטה הוא תלונות רבות על עיכובים ושהיות בקבלת הרכב.

זוכה פקח בנייה בחיפה

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר"

בית־המשפט המחוזי בחיפה זיכה שלשום פקח־בנייה העובד במשרד מהנדס עיריית חיפה משלושה אישומים של קבלת שוחד ולקיחת שוחד.

הפקח, באום תוקן בן 33, הואשם בכך שקיבל מאדם שרצה לבנות קומה נוספת בביתו, אגרטל, שתי מאפרות וסט־עטים, תמורת פעולות הקשורות למשרדו. התביעה טענה גם שהפקח הביע את אכזבתו מכך שלא קיבל במתנה כסף מזומן.

במקרה אחר נטען, כי דרש שוחד של 20,000 לירות (בערכים של לפני שמונה שנים) מאדם כדי שלא יהיו לו צרות מהעיריה בזמן הבנייה. במקרה שלישי הואשם שקיבל ארוחות ללא כסף מבעל מסעדה, וגם דרש ממנו 50,000 לירות תמורת סידור עניינים במשרד מהנדס עיריית חיפה.

השופטת מיכל גרי וילנר זיכתה את הנאשם לחלוטין מהאישום הראשון ומשני האישומים האחרים מחמת הספק. היא ציינה בין השאר באישום הראשון כי הנאשם ביקר אומנם בבית המתלונן ואף קיבל את המתנות, אך היתה זו מתנה שניתנה על רקע הנהוג במגזר הערבי.

נתפסו מאות מעלימי מס

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

בביקורות שערכה במגזרי משק שונים מחלקת ניהול הספרים במס הכנסה, בספטמבר האחרון, נבדקו בין 391 נהגי מוניות ונתפסו 91 שהעלימו מס.

מתוך 9,750 ביקורות בספטמבר נתפסו בהעלמה 827 נישומים. ב־28 ביקורות במוסכים נבדקו 1,155 איש שמתוכם נתפסו בהעלמת הכנסות 52.

המשנה לנציב מס הכנסה, אברהם צרפתי, מציין בדו"ח שהעביר לממונה על הכנסות המדינה כי שיעורי המעלימים נע בין שמונה אחוזים ל־14.

הרוגי הצומת בעלי לה קופול

(ע). – פול זרור (47) ואשתו מדי (45), תושבי סביון ובעלי המסעדה הצרפתית "לה קופול" ברחוב פינסקר בת"א, נהרגו שלשום סמוך לחצות כשרכב "אאודי" סטה ממסלולו ופגע במכונית ה"רנו" שלהם בכביש לוד סמוך לצומת מסובים.

נהג ה"אאודי" ונוסע שהיה אתו נפצעו קל. הנהג קיבל טיפול ונעצר לחקירה.

פאול ומדי הניחו שני בנים: האחד נשוי והשני בן 17 וחצי. אחיו של זררו הוא [illegible].

★ בישיבתו אמש אישר הוועד המנהל של אוניברסיטת תל אביב את הצעת התקציב לשנת הלימודים תשמ"ח בסך 171.3 מיליון ש"ח.

★ צבי ברייהור מנהל הבית להשקעות "ברייהור", נעצר ושוחרר בערבות עצמית ובערבות צד ג' של 10,000 ש"ח. הוא החשוד בעבירות מע"מ.

ותיקי התנועה המאוחדת ובוגריה
היכונו לאירוע הסיום
של חגיגות ה־40 להיווסדה של התנועה
בסוף חודש דצמבר 1987
בערד
ערב זמר
עליה ברגל למצדה
המעוניינים לקבל הזמנות יפנו מיד לת.ד. 22059, תל־אביב

קרנות הנאמנות הסולידיות של מיטב
כרמל, כתר עכשיו במבצע!
שער הוספה מופחת. לרכישה בכל סניפי הבנקים עד 9.30 לאותו יום.
מהטובות בקרנות: תשואה מדדית ודולרית חיובית גבוהה.
כרמל – קרן מטיח
מקום ראשון
הטובה ביותר בין כל הקרנות המתמחות במט"ח, בבנקים בהסדר, או המחלקות הכנסה חודשית, הן מאז ראשית השנה והן מאז שהוקמה הקרן
תשואה
השיגה מראשית השנה ועד 30.9.87 תשואה של 29.6% לצמוד עלית מדד של 11.2% ופיחות השקל ביחס לדולר 8.3%
מאז הקמה (4.11.85) השיגה 74.5% לעומת מדד 33.5% ופיחות השקל ביחס לדולר 8.0%
כתר – קרן אג"ח
מקום שני
הקרן נמצאת במקום השני מבין 32 הקרנות מסוגה מאז ראשית השנה ומקום רביעי מאז הקמתה
תשואה
השיגה מראשית השנה ועד 30.9.87 תשואה של 27.1% לעומת עלית מדד של 11.2% ופיחות השקל ביחס לדולר 8.3%
מאז הקמה (18.7.84) השיגה 1121.7% לעומת מדד 759.1% ופיחות השקל ביחס לדולר 512.6%
מיטב

ברכות מזל טוב,
לזוג הצעיר לנישואיכם
נאוה וארז יפת
מאחלים ההורים
מרסל ואלפרד לוי · ידידה ושלום יפת

התנועה הקיבוצית המאוחדת
למזכירים, לחברי המרכז ולחברינו במרכז המפלגה
מרכז התק"ם
שהיה אמור להתקיים ביום ג' 10/11/87 באוהל בגן הורדים.
נדחה
ליום ה' 19.11.87 בשעה 9.00 בבוקר באפעל.
המזכירות

לחברינו
מרסל ואלפרד לוי
ברכות מזל טוב להולדת
הנכדה
אחות לרעות
בית "דבר"

לחברתנו
צפי שרי ומשפחתה
אתך באבלך במות אביך
פנחס מישורי ז"ל
מאשה לובלסקי
ובית נעמת

ביום שלישי 10.11.87 י"ח בחשון תשמ"ח
בשעה 13.30 נביא לקבורה
את חברתנו היקרה
דוניה עוז
מתאספים ליד בית "אורי ורמי"
המשפחה
בית אשדות יעקב המאוחד

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	0 - 4	מעונן
אמסטרדם	5 - 7	בהיר
בואנוס איירס	16 - 22	גשום
הלסינקי	1 - 5	מעונן
הונג קונג	21 - 25	מעונן
וינה	3 - 9	מעונן
רומה	10 - 13	בהיר
טוקיו	14 - 20	גשום
טורונטו	8 - 22	מעונן
יוהנסבורג	16 - 28	בהיר
לונדון	10 - 13	מעונן
ליסבון	14 - 19	מעונן
מדריד	10 - 17	גשום
מונטריאול	4 - 12	גשום
ניו יורק	11 - 17	מעונן
סאן פאולו	14 - 28	מעונן
פאריס	5 - 12	בהיר
פרנקפורט	7 - 10	בהיר
ציריך	7 - 11	מעונן
ריו דה ז'נרו	16 - 30	בהיר
שטוקהולם	2 - 8	בהיר
שיקאגו	14 - 30	מעונן

swissair

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מענקי עגיט
מיסודה של קרן יעקב וקלרה עגיט, טורונטו, קנדה
1. קרן עגיט מעניקה מדי שנה בשנה פרסים לשניים מבין כתבי־היד בנושא השואה והמרי היהודי במלחמת העולם השנייה, שיוגשו לקרן לשיפוט.
2. אפשר להגיש כתבי־יד ערוכים לפירסום בעברית, באנגלית, או ביידיש, בתחומי הספרות, התיעוד, ההיסטוריה, או המחקר.
3. כל פרס הוא בסך 3000 דולר קנדיים.
4. הפרס יוענק מדי שנה בשנה ביום השואה או בסמוך לו.
5. הנהלת קרן עגיט תמנה חבר שופטים שיבחר את כתבי־היד הראויים לפרס.
6. כתבי־יד אפשר להגיש עד 31 בינואר 1988, לפי הכתובת: "מענקי עגיט", ארלוזורוב 93 תל־אביב 62098.
7. הפרס נועד לממן את ההוצאה לאור של כתבי־היד, ויימסר לתעודתו לאחר שיוצג הסכם עם הוצאה לאור על פירסום הספר.

ברית־המועצות 70 1917-1987
מהפכת אוקטובר
התחדשות – פרסטרויקה
עבר, הווה – גלסנוסט
על שלום העולם
חשיבה חדשה
מדברי
מיכאיל גורבצ'וב
ספר חדש
הופיע בימים אלה בהוצאת אפקים,
ת.ד. 4136 תל־אביב
תשובות ממקור ראשון

נהג!
עשה את המינימום למען אלה העושים את המקסימום.
תן טרמפ לחייל!

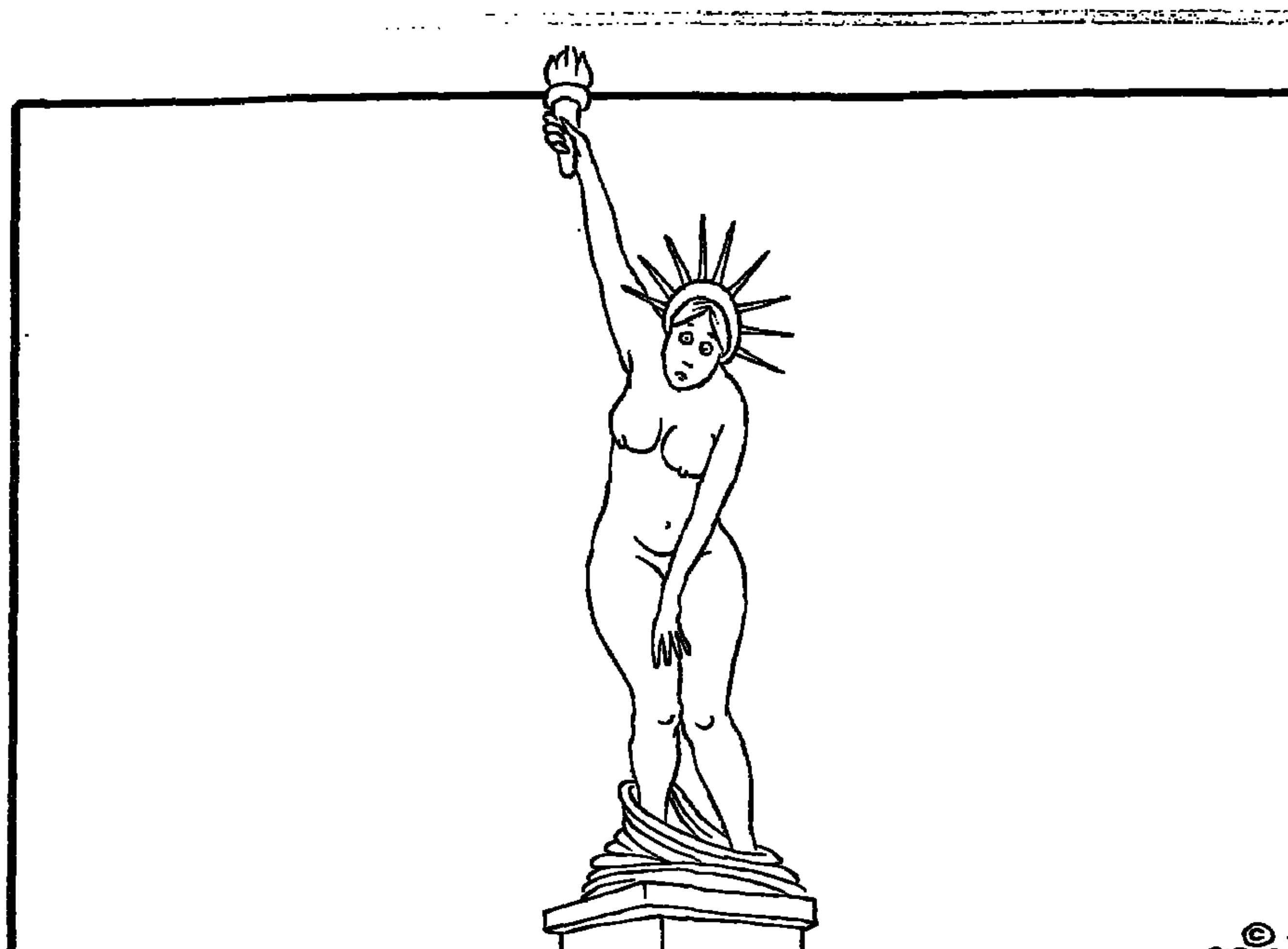

שבוע אמריקאי/ אמנון דנקר, וושינגטון

הולך פחדן

מול הנכונות הרוסית לעשות עסקים עם האמריקאים, היה זה באמת בלתי נסבל להציב את הפזמון הפרנואידי הישן של ויינברגר. מול התמוטטות הכלכלה האמריקאית קשה היה לסבול את בכיותיו לעוד תקציבים

למותר לציין כי בישראל ובשגרירותה בוושינגטון לא נשלפה אפילו ממחטה אחת כדי לקנח דמעות של צער על לכתו של שר ההגנה האמריקאי. לא משום שוויינברגר היה עוכר ישראל, אלא משום שהטבע הישראלי הפרנואידי מבקש לו הסברים פשוטים של רדיפה, מחפש אויב בכל מקום שיש מחלוקת ושונא מאחורי כל אי־הסכמה. בגין נתן לו על הראש, הזכיר לו את אבותיו היהודים. מצדדי ה„לביא" תקפו אותו אישית ומה שלא עזר לרב זקהיים היהודי הדתי בוודאי שלא עזר לוויינברגר, בן למשפחת מומרים. תמיכתו בסנקציות נגד ישראל אחרי הפצצת הכור העיראקי, הקרירות שהפגין כלפי ההרפתקה הלבנונית שלנו ורתיעתו משימוש בכוח כתגמול על מעשי טרור נגד אמריקאים במזרח התיכון – כל אלה הפכו אותו לעוכר ישראל מובהק, אם הוא רוצה או לא.

התלות הישראלית בוושינגטון היא כל כך גדולה עד שהיא מעניקה ליחסים בין שתי המדינות גוונים אישיים חזקים ועמוקים. מיד עם מינויו של ויינברגר החלה הזעקה מהדהדת מכיוון ירושלים – האיש הוא סוכן ערבי בשל עבודתו בחברת „בכטל" שבנתה רבות במדינות ערב. גם עמיתו ג'ורג' שולץ היה קורבן לחשדות האלה, אבל יצא ששולץ אומץ אל הלב כחסיד אומות העולם למרות מוצאו הבכטלי.

תאומי בכטל החליפו תפקידים של יונה ונץ מעומתים זה מול זה על־פי העניין. כך היה שולץ יונה בנושא היחס לסובייטים והאפשרות להגיע עימם להסכמים לצמצום החימוש הגרעיני, בעוד ויינברגר מגלה חשד עמוק כלפיהם וטוען כי הם מועדים לרמות, להעלים ולהפר כל הסכם. לעומת זאת היה שולץ נץ בכל הנוגע למאבק בטירור, צידד במכות מנע ומכות תגובה צבאיות, ואילו שר ההגנה גילה זהירות מפליגה וסירב בעקשנות לשלוף את מכונת המלחמה האדירה מצמר־הגפן.

ויינברגר היה, בסופו של חשבון, איש לא מוצלח, פראנואידי, פחדן וחשדן. הוא היה שייך לאותו סוג של אישים אשר, השבח לאל, נעלמו כולם כבר מצמרת הממשל, שבאו לוושינגטון לעזור לרונאלד רייגן להכות את אימפריית הרשע הסובייטית. היו שם ג'ין קירקפטריק וויינברגר ועוזרו היהודי ריצ'ארד פרל, וכולם ביחד עם הנשיא נרתמו בהתלהבות למסע חימוש אדיר בניצוחו של ויינברגר שתוך חמש שנים עלה למשלם המיסים האמריקאי שני טריליון דולאר, כולל הוצאות עצומות ומפוקפקות על מפציץ הבי 1 וטיל האמ.אקס.

והגדלה בלתי סבירה של הצי. ויינברגר היה הממונה על תהליך ההתעצמות הצבאי הגדול ביותר בהיסטוריה, בעיתות שלום, אך קשה לומר שהדבר גרם לו לגלות בטחון עצמי בצבאו: תמיד כשהוכרעה הכף בבית הלבן לתקוף היה זה ויינברגר שתלה את עצמו בהיסטוריה על כף המאזניים כדי לנסות להטות אותה בחזרה ולחשוב עוד פעם. הוא לא רצה לתקוף את לוב, הוא לא רצה ליירט את חוטפי ה„אכילה לאורו", הוא הטיל וטו על כל מיני יוזמות צבאיות חצי חשאיות במזרח התיכון ובאמריקה המרכזית. לשבחו ייאמר כי התנגד גם למשלוח הנחתים לביירות, שעלה כל כך ביוקר.

הצבא של ויינברגר לא היה מכונת המלחמה המשוכללת שניתן היה לצפות שיהיה על סמך סכומי העתק שבוזבזו עליו. מביירות יצאו הנחתים עם הזנב בין הרגלים וארונות המתים על הכתפיים, והפלישה לגרנדה היתה אחד האירועים הצבאיים המצחיקים ביותר בעת החדשה: ארבע יחידות שונות הסתערו על האי חסר ההגנה והקטן, התבלבלו, הסתבכו, השתמשו במפות שנתלשו מאטלסים, כמעט ירו זו בזו, מכשירי הקשר של יחידה אחת לא יכלו ליצור מגע עם אלה של האחרת ועם זה של המפקדה הראשית, ובסופו של דבר נאלץ מפקד אחד הכוחות להתקשר למפקדה מטלפון ציבורי בגרנדה כשהוא משתמש בכרטיס האשראי האישי שלו. כהשקעה של שני טריליון דולר מותר היה לצפות ליותר. המריבות הבין־זרועיות נמשכו ועימן הכפילויות העולות מיליארדים ומי שכונה בזמנו „קאפ הסכינאי" על שום נהגו לקצץ באכזריות תקציבים בהיותו הממונה על הכספים של רונאלד רייגן, מושל קליפורניה, הפך ל„קאפ המבזבז" בפנטאגון ובקונגרס, שם היו הסנאטורים וצירי בית הנבחרים עויינים את האיש קטן הקומה והקפיצי שהיה בא אליהם ומאיים באסונות כמחוניים אם לא יפתחו את הקופה, יגדילו את הגרעון התקציבי ויורידו עוד כסף לפנטגון.

ויינברגר עוזב בשעה שבקונגרס מהרהרים כיצד לקצץ בגרעון, ורבים שם חושבים אגב הזלת דיו על תקציב הבטחון המנופח. קיצוץ בתקציב ייעשה כשוויינברגר יהיה כבר אזרח פרטי ויוכל לישון בשקט ובלי הפחד המלווה אותו תמיד פן הרוסים הרשעים יבואו בלילה לאכול אותו ואת אמריקה. ייתכן שהנשיא רייגן שנעשה מאוהב יותר ויותר ברעיון של עסקות עם הרוסים חש כי ויינברגר הפרנואיד החשדן מכביד עליו. ייתכן באמת שיש משהו בהכחשתה של הגברת ויינברגר שטענה ביום שלישי כי לא בשל מחלת הסרטן שלה מבקש בעלה לפרוש. מול הגלאסנוסט והנכונות הרוסית לעשות עסקים עם האמריקאים, היה זה באמת בלתי נסבל להציב את הפזמון הפרנואידי הישן של ויינברגר. מול התמוטטות הכלכלה האמריקאית קשה היה להוסיף לסבול את בכיותיו לעוד תקציבים. ויינברגר הופיע אמנם בפומבי כתומך בהסכם פירוק החימוש הגרעיני בעל הטווח הבינוני, אולם בוושינגטון לא היה זה סוד כי הוא עושה זאת בלב ולב מתוך נאמנותו לנשיא, ושמבעד לנענועי ההסכמה שלו ניתן היה לשמוע את גניחות האימה.

אם בישראל היה מי שעשה לו חגיגה קטנה מפרישת ויינברגר, קרוב לוודאי שבמוסקווה היו כמה חגיגות גדולות. מכיוון שהרוסים מביטים כבר מעבר לפסגת וושינגטון של 7 בדצמבר אל פסגת מוסקווה של מאי־יוני בשנה הבאה, הם רואים בה חתימה על הסכם נוסף – לצמצום ב־50 אחוזים של הטילים ארוכי הטווח, ובהסכם זה הם רואים בעיני רוחם סעיף המטיל הגבלות על תכנית מלחמת הכוכבים. ויינברגר היה תומך חסר פשרות בתוכנית הזאת, לאו דווקא מפני שהאמין ביכולתה להתממש ולהבטיח מעטה הגנה לארה"ב, אלא מכיוון שהיא הרגיזה את הרוסים, ומתנגד נמרץ לנסיונות להגביל אותה. קרוב לוודאי שאם היה נשאר בתפקידו היו הוויכוחים בינו לבין ג'ורג' שולץ בשאלה כמה מותר ורצוי להאמין ולוותר לרוסים לובשים אופי וטונים של שערוריה. שולץ יכול להתברך עכשיו בשר הגנה שיהיה יריב פחות רציני מוויינברגר. פראנק קארלוצ'י הספיק אמנם להסתכסך עם שולץ מאז נכנס לתפקידו כיועץ לבטחון לאומי בבית הלבן בחודש ינואר השנה, אולם הוא אינו מקורב לנשיא כפי שהיה ויינברגר, ובארבעה עשר החודשים שנותרו לממשל רייגן לא יספיק לגבש את העוצמה שרכש ויינברגר בשש וחצי שנות כהונתו. קארלוצ'י הוא גם תומך נלהב פחות במלחמת הכוכבים ומוכן יותר מוויינברגר ללכת לקראת הסובייטים לעיסקה לצמצום החימוש הגרעיני, אף כי הוא נלהב פחות משולץ. הוא התחיל את הקריירה שלו די רע, כשהיה האיש מספר שניים בשגרירות ארה"ב בקונגו הבלגית ובחש בקלחת כדי להשליט על קונגו (מאוחר יותר – זאיר) את שלטון הדמים הרצחני של מובוטו, אולם בהמשך גילה כי למד משהו וכי אינו שייך לקבוצה הניאנדרטלית של הפראנואידים הרואים מאחורי כל שינוי בעולם קשר קומוניסטי. בהיותו שגריר ארה"ב בפורטוגל התנגש באסכולה הימנית קיצונית כשתמך בסיוע אמריקאי לממשלה הסוציאליסטית בליסבון ופטר בזלזול את הטענות מבית המדרש של ג'סי הלמס כי יש בכך משום סיוע למגמות קומוניסטיות, רחמנא ליצלן. קארלוצ'י הקפיד לקיים את ההופעה הפומבית הראשונה שלו כיועץ לבטחון לאומי בפני ועידה של השדולה הפרו־ישראלית בוושינגטון, מה שמלמד כי אפילו אינו תומך שואג של ישראל שמוכן לענות אמן על כל מעשה שלה, הוא יודע מה משקלה הפוליטי בוושינגטון. כמה ישראלים נאנחו השבוע בוושינגטון, מבטאים את הגישה המקופלת במאמר האנגלי כי טוב השד המוכר מזה שאין יודעים עוד מה טיבו, אולם בכל זאת, כניסתו לפנטאגון עשויה לבשר על תקופה במקצת טובה יותר ביחסי המשרד הזה עם ישראל, ומה שלמרות הכל חשוב יותר – על תקופה טובה יותר בארה"ב ובעולם.

בסופו של דבר מותר לומר ברוך שפטרנו מול החזון המלמד כי מכל אסכולת יום הדין שואפת הקרבות שהביא עימו רייגן לוושינגטון בינואר 81 נשאר בעצם רק אחד, רייגן עצמו, אבל הוא הרי השתנה, ויינברגר הולך, קירקפטריק הלכה, הייג הלך, ריצ'ארד פרל הלך, פוינדקסטר ונורת' הלכו. ונשארו אנשים סבירים, רציונאליים ונורמאליים, שאפשר לסמוך עליהם.

16 שנות עדויות שקר / חיים י. צדוק

„השיטה"

גם שופטים ופרקליטים חייבים לפתוח „דף חדש" – של כבדהו וחשדהו במקום האמון העיוור

הממצא המרכזי של דו"ח ועדת לנדוי הוא בקביעת העובדה המדהימה כי במשך 16 שנה היתה נהוגה בשב"כ „נורמה" של מתן עדויות שקר בבתי־המשפט. „נורמה" זו עברה „מדור לדור". לא מקרים בודדים, לא חריגים, לא סטיות, לא – כדברי ראש הממשלה – „טעות" או „משגה", אלא שיטה שלפיה פעלו כל חוקרי השב"כ על דעת ראשי השירות. ממצא מזעזע זה עולה בחומרתו על כל ההשערות של החושדים הוודאי ההשערות.

עיוותי הדין. מאחורי כל עדות שקר עומדת חקירה באמצעים פסולים. לפי ה„שיטה", מותר לעבור את גבול המותר בחקירה, מכיוון שאם העניין יעלה בבית־המשפט, מותר – אף חובה – להכחיש ולשקר. בתי־המשפט נותנים אמון מלא בעדות החוקר ומעדיפים אותה על עדות הנאשם. ה„שיטה" הובילה, איפוא, להרשעתם של נאשמים אשר, אלמלא עדות השקר, לא היו מורשעים. מעגל קסמים של עיוותי דין.

זכות הערעור כקטליזטור. הוועדה מתארת כ„מפתיע" את „כושר ההישרדות שהפגינה השיטה במשך 16 השנים". נראה כי פרשת נפסו היא שגרמה לחשיפת ה„שיטה". פרשה זו נחשפה הודות לתיקון לחוק השיפוט הצבאי אשר איפשר ערעור לבית־המשפט העליון על פסקי־דין של בית־הדין הצבאי לערעורים. הערעור היה הקטליזטור. אלמלא זכות ערעור זו, הרשעת נפסו, שהיתה בנויה על עדות שקר, היתה נשארת בעינה, והוא היה ממשיך בריצוי העונש של 18 שנות מאסר עד עצם היום הזה.

אלא שרוב עדויות השקר ניתנו בבתי־המשפט הצבאיים, השופטים מחבלים, ולא בבתי־הדין הצבאיים, השופטים חיילים. מערכת זו של בתי־המשפט הצבאיים, עדיין נעולה בפני כל אפשרות של ערעור לבית־המשפט העליון. הלקח המתחייב מפרשת נפסו ומחשיפת ה„שיטה" הוא שיש לפתוח פתח לזכות ערעור – זכות מצומצמת ומבוקרת – שדרכו יוכל משב רוח רענן של ביקורת בית־המשפט העליון לחדור, במקרים מתאימים, למערכת מסוגרת זו.

פרשת „אוטובוס 300". הדו"ח מזכיר את פרשת „אוטובוס 300" אגב־אורחא, אך אינו עוסק בה בפרוטרוט. אותה פרשה היתה, כלשון הדו"ח, „קשר פלילי לשיבוש הליכים של ועדות אשר חקרו בפרשה", שיבוש חקירה, „ביודעין ובמתכוון", על־ידי הכנסת „סוס טרויאני" לתוך הוועדה החוקרת.

לדעת ועדת לנדוי, שונה פרשת „אוטובוס 300" מפרשת נפסו, „וחמורה הרבה יותר". הוועדה מציינת כי אין להעלות על הדעת מעשה כזה אלא על רקע ה„שיטה" ש„הצליחה" להוליך שולל את בתי־המשפט בכל־כך הרבה מקרים.

כאשר פרשת „אוטובוס 300" הועלתה לראשונה, עשו קברניטי המדינה כל מאמץ אפשרי למנוע כל חקירה או בדיקה. בית־המשפט העליון כפה חקירת הפרשה וכך היא נחשפה. אילו ניתן אז לקברניטים מבוקשם, קרוב לוודאי שהיה מכהן כראש השב"כ עד עצם היום הזה האיש שנתן פקודה להרוג את שני המחבלים לאחר שנסתיימה חקירתם, אירגן מערכת של עדויות שקר כדי לחפות על ההריגה, וכפי שנתברר עתה מדו"ח ועדת לנדוי, נתן הוראה מפורשת בכתב לא רק לשקר בבית־המשפט, אלא גם מה יהיה השקר שייאמר.

חוק ובטחון. כשפרצה פרשת „אוטובוס 300", הושמעה – גם מפי קברניטי המדינה – הדעה שבהתנגשות בין שלטון החוק ובין צרכי הבטחון, צריכה יד הבטחון להיות על העליונה, שפעולת השב"כ מתקיימת ב„איזור דמדומים" שמחוץ לתחום החוק, שעל השב"כ להיות חופשי מכבלי החוק, שהשב"כ צריך להיות כפוף למעין מערכת משפטים משלו, במקביל למערכת חוקי המדינה ובמנותק ממנה. ועדת לנדוי פוסלת רעיונות אלה לחלוטין ויש לקוות שהיא סותמת עליהם את הגולל.

הוועדה מתארת תיאור אפוקליפסי, לאן עלולה דרך זו להוביל: השליטה בשב"כ נופלת בידי אדם או קבוצת אנשים חסרי מעצורים. מכאן רק צעד אחד לשלטון עריצות של מדינת משטרה.

הוועדה מזהירה: „אם לא נשמור בקפדנות על שלטון החוק, רבה הסכנה שמלאכתם של מתנכלים מבחוץ תיעשה בפעולות של הרס עצמי מבפנים, כאשר איש את רעהו חיים בלעו". ועוד: „לא ניתן לנתק רשות מרשויות המדינה מכלל המבנה החברתי ורקבון במקום אחד עלול להתפשט ולהשחית את המבנה כולו".

אין סתירה או ניגוד בין חוק ובטחון. החוק חייב להבטיח מסגרת ראויה לפעילותו של השב"כ, אך אין השב"כ יכול לפעול מחוץ למסגרת החוק. אומרת הוועדה: „בדרך זו" – פריצת המסגרת של איסורי החוק – „עלולה דמותה של המדינה כמדינת חוק, השומרת על זכויות האזרח, להשחית ללא תקנה והיא תדמה לאותם משטרים הנותנים בידי שירותי הבטחון שלהם כוח ללא מצרים".

שופטים ופרקליטים. השיטה הצליחה, כי חוקרי השירות שהעידו בבתי־משפט זכו לאמון מלא של השופטים. הוועדה מתארת כ„חסרת שחר" את הטענה שגם השופטים „היו חלק מהמשחק". הוועדה גם שוכנעה כי הפרקליטות, הן האזרחית והן הצבאית, לא היתה שותפה ל„שיטה". אין סיבה לחלוק על מסקנות אלה. אך האין שופטים ופרקליטים החשים שרומו והולכו שולל? האין בתוכם כאלה שמצפונם מייסרם על שנתנו אמון עיוור בעדויות השקר של חוקרי השב"כ והרשיעו אנשים שלא כדין? נראה כי בכוחם של השופטים והפרקליטים, אולי יותר מאשר בידי כל גורם אחר, להבטיח שה„שיטה", בצורה זו או אחרת, לא תקום לתחיה. במקום האמון העיוור, דרושה מידה של ערנות וספקנות. גם על השופטים והפרקליטים לפתוח דף חדש של כבדהו וחשדהו.

אחריות מיניסטריאלית. בדו"ח נאמר שהוועדה משוכנעת כי נושא שיטות החקירה ועדויות השקר מעולם לא הובא לידיעתו של מישהו מחמשת ראשי הממשלה שכיהנו במרוצת 16 השנים. שלושה מבין החמישה הופיעו בפני הוועדה והכחישו כל ידיעה. יש לקבל דברים אלה כממצא עובדתי של ועדה שיפוטית, והוא פוטר את ראשי הממשלה מאחריות אישית. אך ועדות חקירה קודמות – ועדת אגרנט אשר השופט לנדוי היה אחד מחבריה, וועדת כהן על הטבח בסברה ושתילה – הסבירו את ההבדל המהותי בין אחריותו האישית של שר ובין אחריותו המיניסטריאלית למעשים ולמחדלים

האחריות המיניסטריאלית אינה נזכרת בדו"ח לנדוי – אולי מפני שהדבר מובן מאליו – אך היא קיימת גם קיימת

של הנתונים למרותו, שהיא עניין למערכת הפרלמנטרית־הפוליטית. הפעם, האחריות המיניסטריאלית אינה נזכרת בדו"ח – אולי מפני שהדבר מובן מאליו – אך היא קיימת־גם־קיימת. העובדה שכאשר נדלקה נורה אדומה – או לפחות נורה צהובה – עם העלאת החשדות ב„פרשת אוטובוס 300", עשו שלושת ראשי הממשלה כל אשר היה לאל ידם כדי למנוע חקירה, יש בה כדי להמחיש את אחריותם המיניסטריאלית.

„חינוכי" לעדי שקר. המעיין בדו"ח לא הספיק להתאושש מחשיפתה של ה„שיטה" „בכל מערומיה" ומהוקעתה הנמרצת על־ידי הוועדה – והנה מצפה לו הלם כשהוא מגיע להמלצת הוועדה שהחוקרים שהעידו עדות שקר לא יועמדו לדין פלילי. אתה שואל את עצמך: הייתכן שפשע חמור כל־כך, שבוצע בשיטתיות במשך תקופה ארוכה כל־כך, יישאר ללא משפט וללא עונש?

הוועדה מעידה על עצמה שהיא הגיעה להמלצה זו „אחרי התלבטות לא מעטה". אין הוועדה יודעת, ואין היא יכולה לדעת, בכמה משפטים העידו חוקרי השב"כ עדות שקר, אך „לפי הערכה יכול מספרם להיות ניכר". באורח פרדוקסלי, דווקא מפני שסביר להניח כי כל חוקרי השב"כ – „לדורותיהם" – שהעידו במשך 16 השנים במשפטי־זוטא על הודאות נאשמים, חטאו בעדות שקר, דווקא גודש זה של הפשיעה שהקיפה את כל יחידת החוקרים, דווקא אלה הביאו את הוועדה להמלצה שלא לנקוט בהליכים פליליים, אלא למתוח קו על העבר ולפתוח דף חדש. הוועדה מדברת על כך בגילוי לב. רוב החוקרים האלה משרתים עדיין בשירות. העמדתם לדין פלילי עלולה לגרום זעזוע עמוק בשב"כ ונזק חמור ליכולת השירות לתפקד ביעילות לסיכול מעשי פח"ע, כי לא על נקלה ולא בן־לילה יימצא להם תחליף. יהיה זה „ביתור של איבר מן הגוף השירות שתוצאותיו מי ישורך" – והוא עלול לשתק את עבודת החקירות של השירות. אם כך ראו חברי הוועדה את התוצאות הצפויות של העמדת החוקרים לדין, אין תימה שנרתעו מליטול על עצמם אחריות לתוצאות אלה.

הוועדה העמדה בפני דילמה קשה בין הגישה העקרונית – „ייקוב הדין את ההר" – ובין הגישה התועלתית: הבטחת המשך פעילותו היעילה של השירות. כאשר מדובר בפיקוח נפש – בסיכול פעולות המסכנות חיי אדם – לא ראתה הוועדה ברירה לעצמה אלא להעדיף את הגישה התועלתית. קשה לבוא עליה בטרוניה על כך.

בצדק החליטה הוועדה שאין מקום להפלות בעניין זה לרעה את החוקרים שפרשו מן השירות לעומת הממשיכים.

הדין הקיים. הוועדה הגיעה לכלל מסקנה שהדין הקיים עתה בישראל, כפי שנתפרש במרוצת השנים על־ידי בית־המשפט העליון, גמיש דיו כדי לאפשר לשב"כ לחקור מעשי פח"ע, תוך שימוש בלחץ סביר – פסיכולוגי ואף פיסי – בתנאים מסויימים. לעניין זה קבעה הוועדה בחלק החסוי של הדו"ח – שוב, במסגרת הדין הקיים – הנחיות מפורטות לשב"כ בדבר המותר והאסור בחקירה.

הוועדה ודאי מודעת לכך – וראוי להדגיש זאת – שהפרשנות המשפטית בדבר המותר והאסור לפי הדין הקיים, הכלולה בדו"ח והמונחת ביסודן של ההנחיות החסויות, אינה אלא חוות־דעת של המשפטנים הדגולים חברי הוועדה, עם כל המשקל הראוי לה בשל כך. הפרשנות הזאת אינה בגדר הלכה פסוקה וההנחיות האלה אינן חקיקה. הן עוד עתידות לעמוד למבחן בבתי־המשפט, ובעיקר בבית־המשפט העליון, בעניינים קונקרטיים שיעמדו לדין.

ומה הלאה? הוועדה קובעת כי ביוני 1987, בעקבות חשיפת ה„שיטה" בפרשת נפסו, הוציא ראש השירות הנחיה מפורשת האוסרת מתן עדות שקר. הוועדה בטוחה כי הנוהג הפסול נפסק וכולנו רוצים להיות שותפים לבטחון זה. אך נסיון העבר אינו מעודד.

בדצמבר 1971, בראשית עידן עדויות השקר, הופץ ביחידת החוקרים תדריך בו נאמר כי „במתן עדות יש לספר את האמת... אין כל סיבה שתתיר לעד לשקר, גם אם נדמה לו שעל־ידי השקר יסייע לבטחון המדינה". הנחיה זו נשארה בבחינת אות מתה. הכל התעלמו ממנה ופעלו בניגוד לה.

בשנת 1980 תבע ראש הממשלה מנחם בגין מראש השב"כ שלא להפעיל עינויים גופניים על החשודים בפח"ע. ראש השב"כ התעלם וה„שיטה" נמשכה.

השאלה המטרידה היא כיצד להבטיח כי ה„שיטה", או „נורמה" כדוגמתה, לא תחזור ולא תרים שוב את ראשה המכוער. הוועדה ממליצה על שורה של אמצעי פיקוח ובקרה: פיקוח של מבקר השירות; סנקציות משמעותיות ואף פליליות על חריגים; ביקורת של מבקר המדינה; ביקורת תקופתית של המזכיר הצבאי כמסייע לראש הממשלה; ועדת שרים מיוחדת שתדון בחריגים; פיקוח ועדות פרלמנטריות; מינוי משפטן בעל שיעור קומה כיועץ משפטי של השירות. אך האם די בכל אלה נוכח הנסיון המר של 16 שנים? כיצד להבטיח כי, נוכח החנינה לראשי השב"כ ב„פרשת אוטובוס 300" ונוכח ה„מעין־חנינה" שתינתן עתה לחוקרים שהפעילו דרכי חקירה פסולות ושיקרו בבית־המשפט, לא יסיקו חוקרים את המסקנה שגם בעתיד ינהגו בהם כך, על אף הממצאים וההמלצות של ועדת לנדוי?

עם זאת, כולנו למדנו לקח. הציבור לא יקפוץ עוד ל„דום" כהשמע מלת הקסם „בטחון". בנוסף על אמצעי הפיקוח והבקרה שהוועדה מציעה, תידרש עירנות הציבור והעיתונות החופשית שחלקה רב בחשיפת הפרשיות.

ה„שיטה" והשטחים. למדינת ישראל מלחמת חורמה במחבלים, על־פי חובתה להגן על בטחון המדינה ושלום אזרחיה. השב"כ הוא המכשיר המרכזי במלחמה זו. הישגי השב"כ במלחמה זו רבים ומרשימים, ורבים חייבים חייהם לפעולותיו. הערכה זו מקובלת על כל חלקי הציבור, בין אלה הסבורים שניתן להכריע את הטרור במלחמה, ובין אלה אשר לדעתם רק פתרון מדיני ישים לו קץ. אך מי שירצה להתחקות על השאלה מדוע הונהגה ה„שיטה" דווקא בשנת 1971, לא יוכל שלא לייחסה, לפחות באופן חלקי, למהפך שהוועדה מתארת „המהפך בהיקפה ופעילותה של יחידת החוקרים" שבא עקב שליטתה של ישראל בשטחים בעקבות מלחמת ששת הימים.

מהפך זה שימש קרקע פוריה לצמיחת ה„שיטה" כאחד העיוותים המשחיתים שנולדו על רקע השליטה בשטחים.

הדרך הבלתי נמנעת / מוריה אבנימלך

בינואר יהיה פיחות

לדברים שאומרים נסים וברונו יש השפעה רבה אך פחותה מהשפעת האירועים האמיתיים

לא כל תושבי וושינגטון די.סי. היו רתוקים בערב „יום שני השחור" למראות אולמות המסחר בוול סטריט. חלק מהם צפו במשחק הרד סקין, קבוצת הפוטבול האהובה של וושינגטון נגד הקאובויס של טקסאס, משחק ראשון לאחר שביתת שחקנים ארוכה. חוסר הדאגה, שהביעו פניו של נשיא ארה"ב רונלד רייגן בשעה שהתייחס למפולת המניות, רמזה, אולי, באיזו תכנית טלוויזיה צפה באותו ערב.

במשך שלושה ימים המשיך רייגן לדבוק בדעתו כי הכלכלה האמריקאית איתנה, וכי שום משבר לא מאיים עליה. גם כש„אילצו" אותו יועציו להופיע בפני האומה ולהתייחס לגרעון בתקציב ולדרכי צימצומו, עדיין מיאן להיפרד מראייתו האופטימית את כלכלת ארה"ב. האופטימיות הזו לא דבקה משום מה בתושבי ארה"ב. המשקיעים בבורסה הוסיפו להתייחס לנתונים הכלכליים הקשים: גרעון כפול אדיר בתקציב ובמאזן התשלומים, חוב לאומי לכל העולם, שיעורי ריבית גבוהים הפוגעים ברווחיות חברות ומימשל שאינו מוכן לעשות את הנדרש לשיפור הכלכלה. המשקיעים פירשו את תגובת הנשיא כניתוק מן המתרחש ומיהרו למכור מניות. דברי ההרגעה של רייגן תרמו למפולת במקום לעצרה.

התמונה של נשיא מחייך ומרגיע בצד משקיעים היסטריים כדאי שתהיה חקוקה בזכרונם של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל. לדברים שאומרים משה נסים ופרופ' מיכאל ברונו יש השפעה רבה, אך פחותה מהשפעת האירועים האמיתיים. הציבור מתייחס לנתונים כלכליים, והנתונים מורים על שחיקה קשה ברווחיות היצוא לארה"ב. יצוא זה כולל גרעין קשה של יצוא מערכות אלקטרוניות מתוחכמות, פרי השקעות עתק של הממשלה והקונצרנים התעשייתיים במחקר ופיתוח ובהכשרת כוח אדם. העצות שמשגרים ממשרד האוצר ומבנק ישראל להסב יצוא לארה"ב לשווקים האירופיים אינן יפות ליצוא זה. תעשיית האלקטרוניקה גם אינה יכולה ללכת בעקבות תעשיינים זריזים שהסבו יצוא לשוק המקומי או הפכו ליבואנים. תעשיית האלקטרוניקה נאלצת לספוג ירידה ברווחיות, אפילו לייצא בהפסד, כדי לעמוד בהתחייבויות רב־שנתיות או לשמור על לקוח ועל שוק שעמלו שנים בהשגתם. הפגיעה ביצוא לא נרשמת על כן במלואה בסטטיסטיקה של מאזן התשלומים אך רשומה בשורה התחתונה ברווחים הכספיים. המספר הרשום שם ישפיע לא רק על כיסם של בעלי המניות וכסאם של המנהלים אלא על ההשקעות, התעסוקה והצמיחה במשק בשנים הבאות.

שורש הבעיה הינו בפער בין שיעורי האינפלציה אצלנו ואלה במדינות שעמן אנו סוחרים. שיעור האינפלציה בישראל גדול פי 4–5 לפחות משיעורה בארה"ב ובאירופה. התוצאה הינה שהיצוא מישראל נפגע ואילו היבוא אליה הופך אטרקטיבי – מכה כפולה למאזן התשלומים. המשבר בבורסות העולם ותחזית ההתפתחות הכלכלית הנגזרות ממנו מחריף את מצב מאזן התשלומים. להאטה בצריכה ובפעילות הכלכלית בארה"ב תהיה השפעה שלילית על היצוא לשם. התחייבות הממשל האמריקאי להקטין את הגרעון והגידול במודעות להשלכות השליליות של הפער במאזן התשלומים על יציבות הכלכלה האמריקאית יקשו עוד על היצוא הישראלי. ירידת שער הדולר, כשהשקל צמוד לסל מטבעות – פירושה תיסוף השקל לעומת הדולר, ומכה נוספת ליצוא הישראלי לגוש הדולר.

ברמה הכלל־משקית שיפרה ירידת הדולר את מצבנו: לישראל חוב חיצוני אדיר בדולרים ונתח גדול מתקציב המדינה מיועד לתשלומי הריבית והקרן על החוב. בעקבות מפולת השערים בבורסה הורידו בנקים מרכזיים ובנקים מסחריים מובילים בעולם את הריבית, ושתי ההתפתחויות האלה – ירידת הדולר וירידת הריבית מקילים עלינו. גם בהתחשב בירידה הצפויה בהכנסות המגבית, הבונדס והסיוע האמריקאי נראה כי המאזן הכולל בחשבון ההון של ישראל הוא חיובי. שונה המצב במאזן המסחרי ובחשבון השוטף. אינפלציה שנתית של 17 אחוז, המייצגת אינפלציה גבוהה בהרבה בעלויות הייצור המקומית, היא בעיה בסדר גודל שהתעשיין הבודד אינו יכול להתמודד אתה בדרך של ייעול וחסכון בלבד. תיסוף השקל כלפי הדולר מחמיר את הבעיה.

הדרך הבלתי נמנעת הינה ביצוע פיחות. הפיחות „יתקן" את הגידול בעלויות הייצור ו„יקסיק" את „האינפלציה הדוהרת" בישראל. למרות ההכחשות הנמרצות של שר האוצר ושל נגיד בנק ישראל פיחות הוא בלתי נמנע, והוא יתבצע, לפי הערכות אנשי משק וכלכלה, בראשית ינואר 1988. גודלו של הפיחות יהיה 5–10 אחוזים.

פרופ' ברונו מתנגד לפיחות בגלל ההשלכות שעלולות להיות לו על המחירים. שער החליפין הוא „עוגן" מרכזי וליציבותו יש גם משמעות פסיכולוגית מלבד השפעות כלכליות ישירות על עלויות ייצור שמקורן ביבוא. על אף הנסיון מפיחות ינואר 1987 שלא התגלגל לעליות מחירים מנסה ברונו לעצור את הפיחות. יש לכך סיבה נוספת: הממשלה חייבת לציבור כמה מיליארדי דולרים ופיחות יגדיל התחייבויותיה.

פיחות הדולר כלפי המטבעות האירופיים שיפר את מצב היצואנים לאירופה ואת רווחיות „סל היצוא" ומאפשר לדחות את ביצוע הפיחות לינואר, במיוחד אם בחודשיים שנותרו יאמץ האוצר אמצעים כביטוח שער, הפחתת ריבית לאשראי למימון יצוא והחזר ביטוח לאומי, שיפצו את היצואנים.

שני שיקולים מרכזיים יקבעו את עיתוי הפיחות: האחד – עוצמת הלחץ של היצואנים. השני – שיקול פוליטי הנוגע למועד הבחירות.

לפיחות השקל כלפי הדולר תהיה השפעה כפולה על התוצאות העסקיות של חברות המייצאות לארה"ב. תמורות היצוא יגדלו ואולם ערך ההתחייבויות הדולריות יגדל אף הוא. אם יבוצע פיחות בשבועות שנותרו עד ה־31 בדצמבר ייהנו החברות מגידול התמורות ליצוא במשך שבועות ספורים בלבד, אולם הגידול בערך התחייבויותיהן הדולריות יחול על המאזן השנתי כולו, גם אם הפיחות ייעשה ביום האחרון של השנה. קונצרן „כור" המנהל את דוחותיו הכספיים בשקלים ייאלץ לרשום לעצמו הפסדי מימון כתוצאה מפיחות שייעשה בימים האחרונים של השנה הכספית, שיעלו, יש להניח, על גידול התמורות מיצוא לארה"ב בתקופה קצרה זו.

התעשיינים, המהווים את הלובי העיקרי לפיחות, מעוניינים לכן בפיחות ב־1 בינואר, שיאפשר להם ליהנות מ־12 החודשים מלאים של תמורות מוגדלות מיצוא. שיקולים אלו מנחים את מרבית החברות הגדולות במשק שעשו מאמצים בשנתיים האחרונות להעביר התחייבויותיהם לדולרים, ובמיוחד את החברות המייצאות לארה"ב שהשיגו קווי אשראי מבנקים אמריקאיים ולוו בשוק היורודולר.

השיקול המרכזי שיקבע את עיתוי הפיחות יהיה השיקול הפוליטי. לשר האוצר יש רתיעה מסויימת מביצוע פיחות מיד לאחר פדיון המניות הבנקאיות שעשוי להרגיז את ציבור פודי המניות ולהתפרש כהונאה. דחיית הפיחות עד לאחר הבחירות בנובמבר 1988 עשוי להיות בלתי אפשרי, כאשר ככל שיתקרב המועד ישתכנע הציבור כי פיחות יתבצע מיד אחריהן ויתנהג בהתאם. קרבת מועד הבחירות לא תאפשר לשר האוצר לנקוט אמצעים לא־פופולריים שעשויים להידרש כתוצאה מכך.

הימים הראשונים של ינואר 1988 יהיו, לפיכך, העיתוי המתאים ביותר לביצוע פיחות הן מבחינת היצואנים והן מבחינת השיקולים הפוליטיים.

בתוך עמם הם יושבים / טובה צימוקי

היה דו"ח?

במסדרונות השלטון התקבל דו"ח לנדוי בסיפוק. אפשר להעניק לו בדיוק את אותו הטיפול כמו לדו"ח בפרשת פולארד או מניות הבנקים או כמו הטיפול במערבות ההתיישבות והבריאות

דו"ח של בית לורדים המופנה ליושבי בית מרוזן, מכנה ח"כ יוסי שריד את דו"ח ועדת לנדוי. שכן פרשיות אחרות כמו פולארד, משלוחי הנשק לאיראן, אי ישום מסקנות ועדת החקירה לעניין מניות הבנקים, קריסת מערכות ההתייסבות, הבריאות והחינוך ושביתתה של חודש בכלי השידור הממלכתיים מותירות את השלטון שלנו אדיש. להיפך בין ועדת חקירה לוועדת חקירה אחרת עולה השקפת עולם אחת של השלטון: לרעת כמה שפחות ולא לתת על כך את הדין. מי שרוצה אצלנו לדעת מוגדר כ"שמאלן" או "עוכר ישראל". לכן לא היה מתמיה השבוע שלאחר דו"ח עם מסקנות כה קשות עלצו כולם – הם "קיבלו את הדו"ח בסיפוק", "הביעו שביעות רצון וקורת רוח" ועוד מיני ביטויים.

לזכותם של אנשי הדרג המיבצעי וראשי השב"כ אפשר לומר, כי למרות שנמצאו אשמים בנורמת שקר בת שש עשרה שנה הם לא פעלו באיזה ואקום. בתוך עמם הם יושבים. בתוך עם כובש, המשלים בלי ניד עפעף עם מעשי ארגון הטירור היהודי, עם טרטור אוכלוסיה ערבית בשטחים, עם כרסום נוראי בשלטון החוק, עם נשיא שמעניק חנינות בסיטונות, עם שלטון הכרושה למימסד דתי שחלקו מעוניין להשליט כאן נורמות של ימי הביניים לעשות כרוחו ושמשלים עם קפאון מדיני מסוכן. בתוך כל זאת ועם פראנויית השמרה, המעמידה את הבטחון כערך עליון בפני עצמו, אין תימה, שראשי השב"כ פעלו על פי תחושה של אני ואפסי עוד. בסך הכל השלטון נתן להם קארט בלאנש. תעשו הכל, אבל הכל, כדי לקיים את הבטחון. וכשהמטרה של בטחון היא קדושה על פני כל מטרה אחרת הרי שערכים בסיסיים כמו אמת ניתנים לחלוקה ולפירוש על פי נורמה זו. ואין כמו קדושה לטהר טמאים.

האם ידעו חברי ועדת המשנה לשירותים החשאיים להגביר את הפיקוח על השירות. האם אפשר להבטיח כי הדו"ח המוען לממשלה ולכנסת יהיה יותר מאשר קול במדבר הפוליטי

במקרה כזה אין הבדל בין עבריינות אידאולוגית של המחתרת היהודית לבין עבריינות אידאולוגית של השב"כ. שניהם משרתים את הבטחון לפי הבנתם וצרכיהם. ולפי קדושת הכהון גם לא יתן אף אחד מאנשי השב"כ את הדין על מעשים אלו.

מסקנות ועדת לנדוי קשות לעיכול. המסקנות הנוראיות והמזעזעות אינן כסתדרות עם התוצאה. ראשית, קשה להאמין שכל כך הרבה אנשים בשב"כ היו שקרנים. והיה השבוע מי שהעלה את הסברה כי קו ההגנה של השב"כ בוועדה היה לומר כי כולם שיקרו כדי למלט יחידים מדין פלילי. כי אם כולם שיקרו תוציא הוועדה את כולם בלי הסקת מסקנות אישיות. אחרת מה תעשה? תבליץ לסגור את השב"כ ולהכניס את כולם לבית הסוהר?

ואם אכן שיקרו כנורמה, כטענתם, הרי יוצא ששש עשרה שנה שם השב"כ את מערכת התביעה והשפיטה ללעג ולקלס. "אנחנו כבר לא יודעים מי נכנס לכלא כי הגיע לו ומי לא" התבטא השבוע משפטן בכיר בשירות המדינה.

מאכזבות לא פחות גם שתי השורות בדו"ח בהן יוצא הדרג המדיני זך כשלג. כמו תמיד הם יוצאים חלק כי לא ידעו, אלא ששוב, באופן וולונטרי, עליהם לאמץ המלצות בדבר פיקוח על השירותים החשאיים. חלקן דרכי פיקוח שהוצעו בוועדות בדיקה קודמות וברי כי לא בוצעו. ומי יתקע לידנו כף שהמסקנות תאומצנה הפעם?

אופרטיבית אפשר לתמצת את הדו"ח במשפט אחד: עד כה טעינו מרה ומעכשיו פותחים דף חדש. כל זה היה הולך לו היינו בטוחים שהשלטון מבין מה מוטל עליו עתה. אבל אפילו דו"ח פרשת פולארד מלפני חודשיים מראה, כי עולם כמנהגו נוהג. אפילו בסיכום הדו"ח הזה לא היה זמן לטפל. שכן לחברי ועדת המשנה לשירותים החשאיים אין זמן לסכם אותו, בין נסיעותיהם התכופות לחו"ל. וראינו גם לפני כן את הכיוון המפלגתי שקדם לניסוח מסקנות הדו"ח. אלה הם אותם חברים שאמורים עתה לטפל ולפקח על יישום המלצות דו"ח לנדוי. זו אותה ועדת משנה הידועה בשל ישיבותיה הפמיליאריות, עם ראשי השירותים. האם ידעו חבריה למתוח קו ולשמור על דיסטנס הולם כדי להגביר את הפיקוח על השירות? וגם ראש הממשלה שמיר – זה שלא יודע אף פעם ולא

בימים בהם הממשלה היא היועצת המשפטית של היועץ המשפטי לממשלה אין לצפות שמסקנות דו"ח לנדוי יושמו בהקפדה

שומע – ספק אם ישנה ממינהגיו ויייעל את המנגנונים. וגם שמעון פרס שעמד כמחסום בפני חקירת קו 300 העדיף תחת זאת תגיות, לא הוכיח עצמו כמגדלור בכל הקשור לשמירה על שלטון החוק. האם ניתן להבטיח כי הדו"ח המוען לממשלה ולכנסת יהיה יותר מאשר קול קורא במדבר הפוליטי?

בימים כתיקונם היינו סומכים על מערכת היועץ המשפטי שתהיה כלב השמירה ולא תניח להמלצות ולנורמות עד שתחדורנה לעצמות שירות הבטחון. אולם לדאבון רבים ולשמחת אחרים, בימי כהונתו של יוסף חריש הפכה הממשלה להיות היועצת המשפטית של היועץ המשפטי לממשלה. אין לצפות מחריש, שאינו אוהב להרגיז את הממשלה, שינקוט אילו שהן יוזמות עצמאיות כדי לדאוג לאכיפת המלצות הדו"ח ולאחר מכן לבקרה שעל פיהן אכן עובד השב"כ. מי שהקשיב לראיון שהעניק חריש לתכנית "בוקר טוב ישראל" בה השתפך במלצות, כי "לולא באה לעולם פרשת נפסו צריך היה לברוא אותה", לא יכול היה שלא לתמוה. אותו חריש שיצא מגדרו בזמן חשיפת הפרשה כדי למלט את השב"כ מחקירה וכדי לקבור את הפרשה. לכל אורך הדרך הובל חריש על ידי רצונות השב"כ כשרק קומץ פרקליטים יושב לו על הראש. היום הוא משתבח בהקמת ועדת לנדוי כאשר מי שלמעשה דחף להקמתה היה דווקא ראש השב"כ. חולשת היועץ המשפטי לממשלה בולטת גם בכך שחברי ועדת לנדוי העדיפו באופן תמוה לאמץ את הצעת השב"כ לפיקוח עצמי ולא את הצעת היועץ המשפטי לממשלה. מי ישמור על השומרים?

אחת המסקנות העיקריות העולות מדו"ח ועדת חקירה היא הגברת פיקוח של מבקר המדינה על השב"כ. רק צירוף המיקרים שאחד מחברי הוועדה, יעקב מלץ, הוא מבקר המדינה מעורר תקווה שהשב"כ יתן למערכת זו את מלוא האינפורמציה ולא ישתמש שוב בטענה של מידור.

כן, ויש העתונות, זו שחשפה את פרשת נפסו ופרשת קו 300 ולא הירפתה למרות הביקורת, ולאור כל החולשות של המערכות הללו היא תצטרך להמשיך ולחשוף מה שלא כסדר.

צר"ל. המשפחה הלוחמת והעובדת / שמעון וייס

שלוש משכורות שוות מרצדס 79'

כפי שמצאו הלבנונים בישראל מקור תעסוקה חשוב וחיוני, כך גילו המעסיקים הישראלים בלבנונים פועלים חרוצים, מסורים ונעדרי דרישות כספיות מופרזות

בקיץ 1977 נפתח הפתח הראשון בגדר הגבול בין ישראל ללבנון, ליד מטולה, לימים הגדר הטובה. אלוף פיקוד הצפון דאז, אלוף רפאל איתן, זימן את ראשי שרות התעסוקה בצפון, מנהלי מפעלים באזור ומרכזי משקים בקיבוצים לאורך הגבול, וביקש מהם להערך לקבלת פועלים לבנונים מהכפרים הסמוכים לגבול ישראל. "אם תעסיקו אותם", אמר רפול לאורחיו, "זה יחסוך לצה"ל שתי חטיבות והרבה כסף". באי הפגישה הבינו זה בזה ולא הבינו מה בדיוק הם צריכים לעשות, מה תפקידם בכל העניין, איך נענים לפניה כזו של האלוף.

"בפירוש לא ידענו איך לאכול את הדברים של רפול", נזכר היום משה בן דב, מנהל מחוז הגליל בשרות התעסוקה. איש מהנוכחים לא סבר שללבנונים, המרוטים ממלחמת האזרחים המשתוללת בארצם, יש מה להציע למפעלי התעשיה והחקלאות הישראליים.

גם אם לא ירדו הכל לסוף כוונותיו של האלוף איתן, ניאותו אנשי המפעלים והקיבוצים לבדוק את האפשרות להעסיק לבנונים בתחומם. "ראיתי בזה", אומר בן דב, שעובד שלושים שנה בשרות התעסוקה, "שגעון התגרבותי". הם, באמת, נראו מסכנים מאד, במצוקה קשה, בלי קשר לביירות ולשאר חלקי לבנון. החלטתי לקחת על עצמי את הנושא. כשקיבלנו אותם לעבודה נוכחנו לדעת שאין להם המיומנות לסוג כזה של עבודה, הם גם לא ידעו עברית, אבל היה בהם מה שכל מעביד מחפש – מסירות ורצון לעבוד".

מאז אותה פגישה בלשכת האלוף עברו גם פועלים לבנונים רבים במעברי הגבול בדרכם לעבודה בישראל. היום, עשר שנים אחרי, מועסקים ברחבי הגליל למעלה מאלף פועלים לבנונים – ליתר דיוק אלף ומאה – מספר שיא של פועלים לבנונים החוצים את הגדר דרומה.

כל הסימנים מלמדים שהגוף הלבנוני יוסיף לעלות בתרשימי שרות התעסוקה. עדות לכך אפשר היה לקבל בביקור האחרון שעשו ראשי שרות התעסוקה בדרום לבנון בשבוע שעבר. בפיו של הגנרל לחד, מפקד צד"ל ואנשיו, היתה בקשה – לקלוט עוד אלף פועלים לבנונים במפעלים בצפון הארץ. לאנשי שרות התעסוקה לא נראה המספר מוגזם והם הבטיחו לבדוק הנושא.

כפי שמצאו הלבנונים בישראל מקור תעסוקה חשוב וחיוני, כך גילו המעסיקים הישראלים בלבנונים פועלים חרוצים, מסורים, העיקר נעדרי דרישות כספיות מופרזות, אף כי גם בתחום זה למדו הלבנונים משכניהם הישראלים. משנה לשנה גדל מספר הלבנונים הבאים לעבוד בישראל. נפתחו מפעלים חדשים, גבר הביקוש לידיים עובדות בעבודה חקלאית, תעשייתית ובשירותים, מקומות עבודה שהישראלי מדיר רגליו וידיו מהם, וכך נפתחו שערים נוספים לאורכה של גדר הגבול הצפונית. מרבית הלבנונים מועסקים במפעלים וביישובים בגליל העליון, קרוב ל־750 פועלים. אחרים מועסקים בגליל המערבי, כ־350 פועלים הבאים בעיקר דרך מעברי חניתה וזרעית. ודרומה מנצרת עלית לא תמצא פועלים לבנונים. אולי אחד או שנים שהורשו לעבוד בחיפה. יש גם כמה לבנוניות העובדות כעוזרות לגזירות בכנסיות ומנזרים בישובי מיעוטים.

כשליש מכלל הפועלים הלבנונים עובדים בחקלאות, ולחקלאי מטולה יש יתרון על עמיתיהם החקלאים בצפון. ההיכרות רבת השנים והשכנות הקרובה מאפשרות לאנשי מטולה רבים להעסיק פועלים לבנונים, בעיקר בעונות הקטיף הבוערות. אף שהדבר נעשה תחת פיקוח, יודעים לבנונים רבים כי בעונת הקטיף כדאי להשכים ולבוא לגדר גם אם אין רשיון עבודה ביד. קרוב לוודאי שבימים כאלה יבקשו המטולאים פועלים ויקבלו זמניים לעבודות. בחודש האחרון עבדו 291 פועלים לבנונים אצל חקלאי מטולה. שאר הפועלים הלבנונים מועסקים במפעלי תעשיה ובשירותים. מקצתם עובדים גם בבניין אף שהענף הולך ונכחד בגליל.

"האלוקה", מרגיש משה בן דב, "נשמרת כבר עשר שנים למרות שהמספרים גדלים". תהליך הקבלה, מסתבר, פשוט ומשומן היטב. מנהל המחוז בשרות התעסוקה מקבל את פניות החקלאים ומנהלי המפעלים. אחרי שבדק כי אין באפשרות הפונים לקלוט דורשי עבודה או מובטלים ישראלים, הוא מעביר את הנתונים ליחידת הקישור של צה"ל בדרום לבנון. היחידה מסגרת את הפועלים על־פי שיקוליה ושיקוליו של הגנרל לחד.

לא מכבר יצאה תקנה חדשה, לפיה זכאים לקבל עבודה בישראל רק פועלות ופועלים שבן משפחתם משרת בצד"ל. חייל בצד"ל – משפחתו רשאית לקבל רשיון עבודה בישראל. בתחילה נתקבל הנהל הזה ברגשות מעורבים בקרב הכפריים הלבנונים, אך עד מהרה הסכימו שזהו נוהל שבא לעזרתם. בצפוי, במקביל לעליה בעקומת הפועלים היוצאים לישראל, עלתה גם עקומת המתגייסים לצד"ל.

עשר שנות הרומן התעסוקתי בין ישראל ללבנון מיסדו לא רק את התהליך, אלא גם את השכר. כיום מקבל כל פועל לבנוני שכר מינימום המקובל במשק הישראלי, בתוספת שכר על השעות הנוספות, השבתות והחגים, והעיקר – הוא פטור ממסים למיניהם. רק באחרונה החלו המעסיקים להוריד כתשעה אחוזים מס משכר העובד למקרה של פגיעה פיזית בעבודה או בעיות בריאות. בשרות התעסוקה ובצה"ל עומדים לרוץ בימים אלה בבקשתו של גנרל לחד לגבות חמישה אחוזים מס מכל פועל לבנוני העובד בישראל לצרכי צבא הדרום. יתכן שיקראו למס – מס של"ד (שלום דרום לבנון). גם אם תענה בקשתו של לחד, יכולים כל הצדדים להיות מרוצים. המעביד הישראלי משלם ללבנוני בכל מקרה פחות מלפועל ישראלי, והפועל הלבנוני מרוויח סכום שהוא בגדר חלום במושגים לבנוניים. עם שבתות ושעות נוספות יכול/ה להרוויח פועל/ת לבנוני/ת העובדים במלון טבריייני מכובד כאלף ש"ח בחודש. הממוצע נע בדרך כלל סביב חמש מאות עד שמונה מאות ש"ח, ובאינפלציה הלבנונית המשתוללת שבה הלירה הלבנונית צונחת גם בהשוואה לשקל הישראלי – שקל שווה כעת כמעט מאתיים לירות לבנוניות – מדובר במשכורות שאינן מביישות את בעליהן.

המעסיקים בישראל נדרשים לחזור על תהליך בדיקת דורשי עבודה ישראלים. אלה מתגלים עד מהרה כבלתי מתאימים או כבלתי מעוניינים. רק אז מקבלים שוב את הלבנונים לעבודה

באחרונה פורסמה תמונה מזעזעת באחד מעתוני לבנון. נראה בה ילד לבנוני מפוחם תלוי על קו מתח גבוה והסבר לתמונה נאמר כי הילד ניסה לחתוך את כבלי החשמל כדי לנסות ולמכרם בשוק ולהביא כמה גרושים הביתה. נראה שלא ידע שקו המתח פועל ולכן נפגע. יש בתמונה הזו לא רק כדי לזעזע, אלא גם כדי להצביע על המציאות הכלכלית הנואשה שבה שרויה לבנון.

מי שחשב בשנים עברו שמדובר בנס כלכלי בלתי מצוי, שהכסף הלבנוני שומר על ערכו ושהכלכלה הלבנונית יציבה פחות או יותר למרות המלחמה הארוכה, רואה כיום כיצד מתמוטטת לבנון גם בתחום הזה. הרעב מציק לא רק בכפרים ובעיירות מרוחקות, אלא גם בביירות, ובעתונים מתוארים מקרי זוועה של אכילת בשר אדם וסיפורי הורים שנאלצו למכור את ילדיהם למשפחות חשוכות ילדים במחיר של כאלפיים דולר ואף פחות כדי לממן את מזונם ומחייתם. במציאות שכזו אין כלל השפעה לשלטון המרכזי, וכל אושיותיו ומוסדותיו מתפוררים. רק עסקי הברחות החשיש פורחים ובאלה עוסקים העשירים־מטילא או תושבי בקעת הלבנון הנתונים לשליטת הסורים והמחבלים השיעים הקיצוניים.

בהשוואה לכל אלה נחשבת רצועת הבטחון בדרום לבנון לאי של יציבות ושגשוג. יש בה שקט בטחוני יחסי ויש עבודה אצל השכנים בדרום ובקטרקטים של יוניפי"ל באזור. כ־400 פועלים לבנונים עובדים בשירות מפקדת האו"ם ועוד עשרות רבות מתרפקים מדי בוקר על שערי המפקדה ומבקשים עבודה. כאן השכר הוא בדולרים ירוקים ומי שנתמזל מזלו ומצא עבודה בנקורה, מצבו הכלכלי משופר בהשוואה לשכניו. גם הקשרים המסחריים עם ישראל הביאו ל"פרוספריטי" בדרום לבנון בהשוואה לנעשה בצפון. ויש גם הסיוע הרפואי שמקבל הדרום, מערכת חינוך מתפקרת והקלאות משגשגת, ומראהו של דרום לבנון הוא של אזור שבו מתנהלים חיים תקינים פחות או יותר, גם אם לפעמים נופלות קטיושות ונשמעים הדי התפוצצויות. על רקע זה אפשר להבין את נהייתם של אלפי לבנונים מהצפון ומאזור ביירות לעבר הדרום. לא כולם זוכים להיכנס לאזור. רוב הפונים חוזרים לצפון כלעומת שבאו, אך אלה שיש להם קרובי משפחה באזור או שחיו בעבר בדרום לבנון ומבקשים לחזור אליו, זוכים לפתיחת השערים ובלבד שלא ישמשו גורמים עויינים.

אחוזי האבטלה והמנטליות של הפועל והמובטל הישראלים לא מדאיגים את הפועלים הלבנונים. משה בן דב, מנהל לשכת התעסוקה בטבריה ובגליל, מודאג. "אבל, אחרי הכל", הוא אומר, "סנטימנטים זה לא הכל. יש מקום עבודה פנוי וצריך למלא אותו בעובד טוב"

"חשוב להם לעבוד ולכן התוצאות טובות. שני הצדדים מרוצים", מסביר מנהל בית מלון גדול בטבריה, המעסיק פועלים כבר כמה שנים ובעיקר פועלות מלבנון. "תמיד היה לנו מחסור בפועלים ובעיקר בתפקידי הדרגות ושירותים. פירסמנו מודעות בעיתונים, אבל לא היתה היענות, ואז עלה הרעיון לבקש לבנונים. בדקנו אצל מעסיקים אחרים והם אמרו שהם מרוצים מהם. פנינו ללשכת התעסוקה וקיבלנו פועלים לבנונים. אנחנו מרוצים מהם והם מאיתנו. הם עובדים במשמרות ובסופי שבוע וחגים, לא שומעים מהם טענות והם מבצעים כל עבודה. סידרנו להם מגורים בעיר, סידור טוב יותר מאשר להסיע אותם כל יום לגדר הטובה".

מנהל המלון, שאינו מעוניין לזהות עצמו, ועמיתיו מעידים כי בלשכת התעסוקה עושים להם את המוות, כלשונם. אחת לחודשיים־שלושה הם נדרשים לבוא עם הרשימות ולערכן אותן ולחזור על תהליך בדיקת דורשי עבודה ישראלים שעד מהרה מתגלים כבלתי מתאימים (שבתות, חגים, עבודות שירותים, קביעות) ואז מקבלים, שוב, את הלבנונים. "המעבידים הישראלים", אומר משה בן דב, מנהל לשכת התעסוקה בטבריה ובגליל, "יודעים שלא יקבלו לבנוני אחד לתעסוקה לפני שניסו לקבל פועלים ישראלים, אבל אני מבין את טענותיו של בעל בית המלון. הישראלים שדורשים עבודה הם ברובם אנשים שאינם מבינים שכדי לארח תיירים צריך לשמור על הופעה נאה, ואחרי הכל, סנטימנטים זה לא הכל. יש מקום עבודה פנוי, וצריך למלא אותו בעובד טוב. נכון שאומרים שעניי עירך קודמים, אבל אומרים גם שאין נביא בעירו, ואני שואל כמה בעלי בתי מלון ומנהלים הם טבריינים". בטבריה למעלה ממחצית עובדי בתי המלון וענף התיירות בכלל הם בני מיעוטים מכפרי האזור. מעט מאד טבריינים תמצא בענף הזה.

השבוע ביקר שר העבודה והרווחה בקרית שמונה. באחת הפגישות הוצגה בפניו תוכנית הקמת מפעל תעשיה חדש וגדול בעיר הצפונית. מדובר בהעסקת מאות פועלים במפעל החדש. בסעיף המתייחס למקור הפועלים צויין כי חלק ניכר מהם יתקבל מכפרי דרום לבנון. בקרית שמונה, צריך לומר, נרשמו בחודש שעבר קרוב ל־500 מובטלים ודורשי עבודה, ובטבריה – כ־350 מובטלים שמרביתם זכאים לדמי אבטלה. "אם הדבר היה תלוי בי", אומר בכיר בשרות התעסוקה, "לא הייתי מציג כך את הדברים בפני השר".

עם השכנים הטובים מצפון – יודע כל חקלאי ובעל מפעל ישראלי – אפשר גם קצת "לשחק". לא מתאימים כאן, מעבירים אותם למחלקה אחרת. אם רוצים שישארו עוד כמה שעות, הם נענים מיד בחיוב. הדרישות של הלבנונים, בכלל, שואפות לאפס בהשוואה לדרישותיו של הפועל הישראלי הממוצע.

בתקופה האחרונה גברו לחצי אנשי יחידת הקישור ללבנון על אנשי שרות התעסוקה. הם דורשים לקלוט עוד לבנונים. כמו רפול בזמנו, כך גם עתה, יודעים אנשי הצבא שכל לבנוני שמוצא את פרנסתו בישראל הוא לבנוני שיהיה נאמן לישראל, והרבה לבנונים כאלה, עם אחים ואחיות בצד"ל, הופכים את אזור הבטחון לבטוח יותר ומורידים מצה"ל מעמסה כבדה ושוחקנית. למעלה מ־2,500 חיילים משרתים בצבא הדרום וקרוביהם משרתים את הכלכלה הישראלית. אחוזי האבטלה והמנטליות של הפועל והמובטל הישראלים באמת לא מדאיגים אותם. הם את שלהם עושים. באים, לומדים מהר את שפת המקום ועושים מה שאומרים להם. אתם מכירים הרבה ישראלים כאלה?!

עינאם לוקה, בת 21, היא אחת מני עשרות צעירות דרום לבנוניות העובדות בישראל. בת אמצעית למשפחה בת שלוש־עשרה נפשות. דודתה ובן דודה נהרגו לפני כמה שנים בעלותם על מוקשים בדרכי הדרום. שלושה מאחיה משרתים בצד"ל, והיא ושתיים מאחיותיה עובדות בטבריה.

עינאם היא חדרנית במלון טבריייני גדול. שמונה שנים עובדת הצעירה מכפר דיבל בישראל. בתחילה בבתי מלון בצפת, אחר־כך בנהריה, ועכשיו – בטבריה. כשבאה לא ידעה מלה עברית ולא ראתה מימיה אכסדרה של מלון. היום היא רהוטה עברית רהוטה ומשרתת בכל עבודה שמבקשים ממנה. מעולם לא עבדה קורס בעברית או השתלמות מקצועית. את כל ידיעותיה רכשה תוך כדי עבודה.

מרצדס בדרום־לבנון. בזכות משכורות ישראליות

עינאם מרוויחה כשבע־מאות ש"ח בחודש. אין היא מקבלת שעות נוספות. היא חישבה ומצאה שבעזרת שלוש משכורות ישראליות היא יכולה לקנות מכונית מרצדס 79' לבנונית מפוארת. עכשיו היא רוצה לעשות רשיון נהיגה.

"הכל היה זר בהתחלה. בלבנון חיינו אחרת. אני לא יכולה ללכת בכפר שלי מחובקת עם החבר שלי. אצלנו לא מעזים ללכת עם מחשופים כל־כך גדולים. צריך להתחשב בתושבים המוסלמים. היום הכל אחרת. אנחנו מתרחצות בכינרת עם ביקיני, וחברה שלי יוצאת עם בחור נוצרי מנצרת. מבלים ביחד, אבל לא גרים ביחד. שאלתי אותה השבוע אם תתחתן איתו. היא ענתה שהיא עדיין לא יודעת. יש לנו הרבה בנות מהכפר ומהאזור שהתחתנו עם בחורים מנצרת ומכפרים בישראל והן חיות היום כאן. בכפר יש לנו נוצריה אחת מחיפה שהתחתנה עם אחד מבני הכפר.

"אנחנו גומרות את העבודה ועולות לדירה בשיכון עובדים בטבריה. פעם בשבועיים אנו חוזרות לכפר לסוף שבוע. יש לנו כאן דירה ממש יפהפיה. שלושה חדרים, שלושה חדרי שינה, סלון, מרפסת, מטבח גדול ואמבטיה. בלבנון אפשר רק לחלום על בית כזה. ארבע בנות מתחלקות בדירה. לפעמים יוצאות לבלות בערב, נוסעות לנצרת לקניות. לא יותר רחוק. בטח שבאים לבקר אותנו, אבל לעולם לא נשארים לישון. אם יהיה לי חבר, יתכן שיישאר לישון בדירה, אבל לא נישן ביחד, באותה מיטה.

"אם תעסיקו אותם", אמר רפאל איתן בקיץ 77', אז אלוף פיקוד הצפון, "זה יחסוך לצה"ל שתי חטיבות והרבה כסף". כיום, עשר שנים אחרי, מועסקים ברחבי הגליל למעלה מאלף פועלים לבנונים החוצים את הגדר דרומה בדרכם לעבודה

"בינינו, אני קצת מפחדת שיתנפלו עלינו. לפני שבועיים פרצו לדירה של כמה בנות וגנבו משם כסף ותעודות. פעם ניסה טבריייני אחד להטריד אותי. הוא התחיל להגיד, תראו איזה לבנונית יפה, איזה בגדים היא לובשת. פיטרתי ועזבתי את המקום. בטח שמבלים שאני לבנונית. שומעים את המבטא, בכמה פתחים ושואלים שאלות, אבל אנחנו אומרות שהכל בסדר, ומביאות כסף הביתה. הם היו רוצים שנחזור כל יום לכפר, אבל זה בלתי אפשרי. בעתיד אחזור לכפר, אבל אם יהיה לי חבר בישראל, אשאר כאן. מה אני הכי רוצה עכשיו? לנסוע לאילת. אומרים שזה מקום שגעון ואנחנו רוצות לראות מה זה שם. אולי נסע, אם יתנו לנו רשות".

במחשבה שניה.

דני רובינשטיין

מי זוכר מה

טוב שיש ערבים בשטחים. אחרת מי היה זוכר את ה־2 בנובמבר, יום השנה להצהרת בלפור? כבר הרבה שנים שערביי השטחים מפגינים ושובתים ומזכירים לנו את המסמך ההסטורי, תעודה בין־לאומית ראשונה בעת החדשה המקנה לנו, היהודים, זכות לבית לאומי בארצנו. תנסו לשאול תלמידים בתל־אביב על הצהרת בלפור ועל ה־2 בנובמבר. הם יגמגמו תשובות מצחיקות. בבתי־הספר בשכם ובטול־כרם כל ילד יודע את משמעות התאריך ויוצא ביום זה לזרוק אבנים ולהבעיר צמיגים.

אנחנו היהודים – לעומת זאת – מכירים היטב מסמך אחר. את "האמנה הפלשתינאית". מוסדות ישראליים הדפיסו עשרות – ואולי מאות? – אלפי עותקים של "האמנה הפלשתינאית" ובבתי הספר שלנו משננים אותה ולומדים לבחינות בגרות כאילו אין חשוב ממנה. אני עצמי שאלתי פעם נערים ערבים ברמאללה על האמנה הפלשתינאית והם גימגמו תשובות מצחיקות. בקושי שמעו עליה. מספיק להם לדעת על הצהרת בלפור.

טרנספר ובחזרה

המשפט המפחיד ביותר שאמר פעם חבר הכנסת מאיר כהנא היה: "אני אומר מה שאתם חושבים".

אחרי הצלחתו של כהנא בבחירות לכנסת ואחרי שסקרים הצביעו שהוא פופולארי מאד בקרב הנוער והצעירים התארגנה בארץ מערכת שלמה: פוליטית, חינוכית ותקשורתית שניסתה לחסום אותו. ניסתה, ובמידת מה הצליחה. פחות סומכים על מאיר כהנא, הוא מבודד למדי, גם הסקרים מורים שמספר אוהדיו הצעירים הצטמצם.

אבל לא כך רעיונותיו. הם נשארו והתחזקו. לא עובר כמעט שבוע מבלי שאנחנו שומעים על רעיונות כהניסטיים בלי שמו של כהנא. פעם קוראים לזה "טרנספר" ומדברים בו האלוף (מיל.) זאבי וסגן השר דקל. פעם באצטלא מדעית מסבירה לנו עמותה חדשה הנושאת את השם "ירדן היא פלסתין" שמבחינה הסטורית ופוליטית מקומם של הפלשתינאים הוא שם. פעם מדבר השר שרון על אפשרות לשלילת זכות הבחירה מערביי ישראל ופעם רבני ההתנחלויות תומכים (לפי הבטאון "נקודה") ב"העברה מרצון" של ערבים מהשטחים. גם השר יוסף שפירא מציע לעודד הגירת ערבים בכסף. 20 אלף דולאר למשפחה, הוא אמר ברדיו.

כאשר שמעתי את השר יוסף שפירא נזכרתי שדבריו מוכרים. כך התחיל גם מאיר כהנא אחרי שהגיע אלינו מארה"ב. הוא ניסה דרך זאת ולפני בערך 15 שנה הציע כסף למשפחות ערביות שתהגרנה מהארץ. בדקתי ומצאתי – לפי העיתונים של אז – שערבי אחד מהכפר פסוטה בגליל אכן נענה לכהנא: לקח ממנו כסף ונסע עם המשפחה לאוסטרליה. הוא בילה שם לא רע ואחרי שנגמר לו הכסף חזר אלינו. לא הצלחתי לגלות אם הוא קיבל זכויות של תושב חוזר.

איפה העיתונאים

תני סגל מנהיגי קבוצת הטרור היהודית אמר לעיתונאי אבינועם בר־יוסף ("מעריב" 3.11) את הדברים האלה: "...כל חברי המחתרת היהודית טענו כי חוקריהם מעידים שקר וכי שרות הביטחון נהג כלפיהם בדרכים בלתי־כשרות, ואיש לא התייחס לחומרת הדברים... איש לא פצה פה ולא ציפצף, איפה הייתם אתם העיתונאים, איפה היתה או שולמית אלוני, איפה היה אמנון רובינשטיין?"

איפה היינו העיתונאים? שאלה כמעט אישית. היינו, תני סגל, משך כל השנים, במאות אם לא באלפי משפטים של מחבלים ערבים בבתי הדין הצבאיים וראינו עבודה מסודה מעין כמותה של אנשי שרות הביטחון. אבל גם שמענו וקיבלנו אין־ספור, ממש אין־ספור, תלונות של ערבים על חקירות באלימות. פירסמנו אותן. וביקשנו תגובות וקיבלנו תמיד הכחשות עד שהדבר היה לזרא. התבונן בעיתונים ותיווכח.

אנשים בשירות הביטחון אכן מעוז בעת מילוי תפקידם, כך קובעת הוועדה. אבל תני סגל וחבריו, שפשעו ורצחו ועשו מה שעשו לערבים, צריכים להיות הראשונים לבקש סליחה גם מהשב"כ. סליחה על שהעסיקו אותם וגזלו מזמנם והסיטו אותם מעבודתם הבטחונית החשובה וניסו להעדים עליהם, לבלבל ולהתחכם וגם להשמיץ אותם. איפה היינו העיתונאים? היינו בבית המשפט בשעה שהתנהל המשפט שלך ושל חבריך במחתרת היהודית, וזה מה שראינו.

מאיפה באמת?

תלמיד אחד, שהבטחתי לא לפרסם את שמו ברבים, אומר שהוא נפגע קשה משביתת הרדיו. מה שחסר לו היא התוכנית של שעות אחר־הצהרים "שירים ושיעורים" שבה עונים מורים לשאלות של תלמידים. הוא רוצה לשאול את המורה לביולוגיה את השאלה הידועה, "מאיפה משתין הדג". בכל פעם שיש לו סכסוכים ומריבות עם הילדים בשכונה וברחוב יש מישהו שאומר לו בכעס: "אני עוד אלמד אותך באיפה משתין הדג", אבל אף אחד עדיין לא לימד אותו כלום בענין. או אולי שתפתיים השביתה והמורה לביולוגיה תעזור. באמת מאיפה?

לבחור בין אפשרויות סובייטיות / חגי אשד

הכל נדחה לשנה הבאה

הסובייטים הם שקבעו את לוח הזמנים הגלובאלי, המזרח תיכוני וגם הישראלי. ועידת הפיסגה האמריקאית-סובייטית במאי או ביוני 1988 היא עתה תאריך היעד לכל המהלכים שיקדמו לו

השר בלי תיק עזר וייצמן צודק רק לחצאין בקביעתו כי יוזמת השלום של שמעון פרס הוכשלה על ידי ראש הממשלה יצחק שמיר. בינתיים היא רק נבלמה. וזה הבל מאד, כמובן. וייתכן שהבלימה הזאת תגרום להכשלה סופית ולהחמצת הזדמנות שלא תחזור. בינתיים ברור רק שיצחק שמיר הצליח לבזבז עוד שנה באפס מעשה מדיני, בהסכמת האמריקאים שנגררו אחרי הפאסיביות הסרבנית שלו. אבל עדיין יש סיכוי שמה שאמור היה להתרחש השנה ביוזמה ישראלית-אמריקאית, עשוי עדיין להתרחש בשנה הבאה. והפעם – בעיקר ביוזמה סובייטית. מיכאיל גורבאצ'וב שינה, כאילו באקראי, את לוח הזמנים הבינלאומי והמזרח תיכוני, כאשר הכריז בנאומו כי תהיה עוד ועידת פיסגה אמריקאית-סובייטית, במאי או ביוני 1988. כך ניתנה לתהליך השלום במזרח התיכון ארכה נוספת. מה שאמור היה להתרחש עד ועידת הפיסגה ב-7 בדצמבר, יוכל עתה להתרחש עד הפיסגה הבאה.

האמריקאים מצידם העבירו את כדור היוזמה לידיו של ראש הממשלה יצחק שמיר. הם החליטו לתת לו הזדמנות להצטרף ליוזמת השלום של שמעון פרס. בוושינגטון נשמעו קולות על הצורך להפגיש גם את שמיר עם המלך חוסיין ועם הסובייטים ולא להשאיר בידי פרס את המונופול על מגעי השלום עם חוסיין. על רקע זה הודלפה ממקורות אמריקאים הידיעה על פגישת שמיר עם המלך חוסיין. אם היתה יוזמה אמריקאית כזאת היא לא נשאה פירות, לפי שעה. הדבר שהצעתו של שמיר לכינוס ועידת שלום אזורית בלי השתתפות בית המועצות אינה אלא נוסחה למניעת משא ומתן כלשהו. הדבר שפירושה הוא ששמיר לא מוכן ליטול שום סיכון הכרוך בשינוי הסטטוס קוו. נראה ששמיר הבין סוף סוף במהלך ביקורו האחרון של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ – בעקבות המגעים הישירים או העקיפים עם המלך חוסיין – כי אין לו מנוס מלהסיר את התנגדותו לשיתוף הסובייטים בתהליך המדיני.

בימים האחרונים, לאחר ביקור שולץ בישראל, הוברר שהסכמתו זאת של שמיר היא בגדר מעט מדי ומאוחר מדי. גם העיתוי שלה, ערב ועידת הפיסגה הערבית, התגלה כבלתי-מוצלח ביותר. המלך חוסיין דוחה אותה ובעקבותיו דוחו אותה גם הסובייטים. ידוע שידיו של המלך חוסיין כבולות כל הזמן על ידי חולשתו ותלותו בעולם הערבי המסוכסך המפורד. על אחת כמה וכמה שאין הוא יכול להרשות לעצמו מפנה בעמדתו לפני ועידת הפיסגה הערבית האמורה להתכנס ביום ראשון הקרוב. ייתכן שהפיסגה הזאת לא תנעל את הדלת בפני המשך מאמצי השלום של המלך חוסיין, אבל ספק רב אם הדלת הזאת תיפתח לרווחה.

לאחר שגם הסובייטים דחו את נוסחתו של שמיר הודיע עוזר שר החוץ האמריקאי ריצ'ארד מרפי כי יוזמת השלום נכנסה לקיפאון עמוק וכי אין עתה רעיונות חדשים לקידום תהליך השלום. מצב זה מעביר, כאמור, את היוזמה לידי הסובייטים. פתוחות עכשיו בפניהם שתי אפשרויות. הם יכולים לעמוד על דרישתם הקודמת לכינוס ועידה בינלאומית בהשתתפות חמש המעצמות ולתקוע בכך טריז בין מדינות המערב התומכות בדרישה זאת לבין ארצות הברית שמסתייגת ממנה, בעקבות יצחק שמיר. במקרה זה יישאר תהליך השלום בקיפאון עמוק, כאמור, כאשר גם ישראל וגם ארצות הברית נחשבות כאשמות בו. זאת – על רקע החרפת הדילמה הדמוגרפית של ישראל שמטרידה עכשיו גם את חברי הליכוד (ראה הראיון עם ח"כ דן מרידור, מקורבו הראשי של יצחק שמיר)

האפשרות השניה הפתוחה בפני הסובייטים היא להיאחז בהסכמתו של יצחק שמיר ולהעניק לה את מלוא המעמד הפורמלי של חידוש ועידת ז'נווה בהשתתפות ארה"ב וברה"מ בלבד. נוסחה זו קרובה מאד להסכמתו של שמיר והיא עולה בקנה אחד עם יוזמתו של שמעון פרס, שהסתמך מלכתחילה על הסכמת ממשלות ישראל השונות – כולל ממשלתו של מנחם בגין – לכינוס ועידת ז'נווה. אם הסובייטים יאמצו קו זה בשיחות הפיסגה שלהם עם האמריקאים בדצמבר ובמאי-יוני, ימצא הנשיא רייגן את עצמו במצב קשה. הוא ייחשף אז על ידי הסובייטים כחסר כל אלטרנטיבה מדינית וכסרבן של שתי האפשרויות גם יחד לקידום השלום במזרח התיכון. כמוהו כמו הסרבן הישראלי יצחק שמיר, אשר נחשף בינתיים גם הוא כחסר כל אלטרנטיבה אחרת לקידום השלום.

מצב זה יטיל גם את הנשיא רייגן וגם את הליכוד כולו על קרני הדילמה. אמנם, יצחק שמיר חושש מהתנגדות לכל יוזמת שלום מצד מפלגתו הוא, ובעיקר מהשר אריאל שרון, וכן מצד "התחיה". אבל לא מן הנמנע שיגברו גם הקולות הנגדיים בליכוד שח"כ דן מרידור נתן להם ביטוי, בלי שמישהו ב"חירות" העז לגנות

אם הסובייטים יובילו לחידוש ועידת ז'נווה, ייחשף רייגן כחסר אלטרנטיבה מדינית. כמוהו כסרבן הישראלי, יצחק שמיר

אותו. אי אפשר להתעלם מהוויכוח הפנימי ב"חירות" גם אם הוא לא עלה בינתיים על פני השטח. אם יצחק שמיר ימשיך להיגרר אחרי הקיצוניים במפלגתו נוכח יוזמת שלום סובייטית, בלבוש של ועידת ז'נווה, יובלט מאד הניגוד בין מפלגת העבודה לליכוד לקראת הבחירות הבאות. זה יהיה גם המועד המתאים ביותר להקצנה ולעימות בין שתי המפלגות. העיתוי הנוכחי להקצנה כזאת, שכן בחר עזר וייצמן, הוא מוקדם מדי. הסובייטים הם שקבעו את לוח הזמנים הגלובאלי, המזרח תיכוני וגם הישראלי. ועידת הפיסגה האמריקאית-סובייטית במאי או ביוני 1988 היא עתה תאריך היעד לכל לוחות הזמנים במזרח התיכון ולכל המהלכים שיקדמו לו. מה שלא קרה השנה עדיין יכול לקרות בשנה הבאה.

תתארו לעצמכם

ועדת לנדאו
(בלהט)

נו, נו, נו... לא יפה לשקר...

למה לא סיפרו לנו?

ראשי הממשלה
(בתמיהה גדולה)

כי זה היה סוד ואמרו לנו לא לספר

ראשי השב"כ
(כמתביישים)

יהדות ארה"ב. התערבות או מעורבות / מנחם (מנדי) מרון ודני הלפרין

הביקורת מקרבת

אם נחשוף עצמנו גם לתוכחה ולא רק לאמירת חן, נקבל בתמורה יהדות קרובה יותר שתעמיד בראשה מנהיגים שאישיותם מוסיפה משקל לארגונים וממריצה צעירים להצטרף אליהם

שמעון פרס העמיד על סדר יומו הציבורי את שאלת מעורבותה של הקהילה היהודית בארה"ב בסוגיות מדיניות השנויות במחלוקת בתוך ישראל. ויכוח ציבורי זה התערבב, בדרך הטבע, בסוגיית הוועידה הבינלאומית שהיוותה עילה לדיון כולו. אולם, המעורבות היהודית אצלנו היא נושא עקרוני שתרופתו מיטשטשת כאשר היא נמהלת בדיון אחר, אמנם חשוב אך טאקטי מעיקרו. עדיף, על כן, לבחון את תיפקודה של יהדות ארה"ב כעזר כנגדנו מבלי שלנושא תשורבב נימה אקטואלית חולפת.

מעקב אחרי התפתחותה של היהדות האמריקאית בעת האחרונה מביא למסקנה שהשאלה האמיתית איננה זו שדשים בה, קרי האם "נרשה" ליהדות האמריקאית להשמיע קולה בנושאים שנויים במחלוקת אצלנו, או שמא נגזור עליה אלם, אם אנחנו איננו מדברים בקול אחד. ראוי יותר לשאול את עצמנו האם נכון לשלם מחיר כזה, בדמות ספיגת ביקורת מיהדות ארה"ב, במטרה לקבל תמורתו מעורבות אינטנסיווית יותר ומנהיגות ברמה אינטלקטואלית שונה מזו המקובלת כיום. האלטרנטיווה היא המצב הקיים המתאפיין במעורבות פוחתת ובמנהיגות שיש לה אמנם מעלות רבות אך לא ניתן לייחס לה – למרות ההוקרה והתודה שאנו רוחשים לרבים מתוכה – משקל רב בתחום המחשבה המדינית וההגות החברתית.

הסקרים השנתיים שעורך הוועד היהודי האמריקאי ברחבי ארה"ב מלמדים שהעניין שמגלה הקהילה היהודית בישראל הולך ופוחת. התבוננות בארגונים היהודיים מורה שמנהיגותם באה ברובה מבין בעלי האמצעים ואין מבין האינטלקטואלים, דווקא בזמן שמשקלם של אלה באוניברסיטאות ובחיי-הרוח האמריקאיים נמצא בעלייה. שתי תופעות אלה הן במידה רבה תוצאה של חוסר הסימטריה המאפיין מאז קום המדינה את יחסינו עם יהודי אמריקה. במשוואה זו הכף נוטה לצידנו באופן מוחלט מכיוון שאנו, לוחמים על קיומנו, ואילו הם, שלא הצטרפו אלינו ואינם נמצאים כאן, נקראים לוותר כמעט רק על כסף, ולפעמים על נוחות פוליטית, כדי לתמוך בנו ולהושיט מרחוק סיוע כלכלי ופוליטי.

סביר אפוא שא-סימטריה מובהקת שכזו מביאה את הלוחץ לנהוג לפי הכללים היוצאים מן המרכז. היהדות בארה"ב קיבלה על עצמה את הדין והסכימה ברובה במשך שנים למערכת קשרים שבה "מציון", ורק ממנה, "תצא תורה". האם כללי משחק אלה פעלו לטובתנו בעבר? זוהי שאלה אקדמית. ביחס לעתיד – נראה שהשינויים המתחוללים ביהדות האמריקאית יביאו לכך ששמירה על הסטטוס-קוו – כמשתמע מפנייתו של רוה"מ מר שמיר לאירגונים היהודיים – לא תשרת את האינטרסים של ישראל ואפילו תרחיק ממנה את הדור הצעיר של יהדות ארה"ב.

הארגונים היהודיים, שבעיקרם נוסדו ברבע הראשון של המאה, קמו במטרה כדי לשרת את חבריהם ולהגן על מיעוט שחשש – ובצדק – שזכויותיו אינן מובטחות. האנטישמיות, שמצאה ביטוי גם ב"נומרוס קלאוזוס" בבתי האולפנא הגבוהים, היוותה דבק מלכד ותרמה למצע משותף. מגבלות ההגירה נתנו תמריץ למאבק קולקטיווי שהצליח, לרוע המזל, אחרי השואה ולא לפניה. בדיקת דוגמאות אלה, שאינן יחודיות באספקלריה של היום, תמחיש היטב את התמורות הקיצוניות במעמד היהודים בתוך ארה"ב. הפרופורציה של היהודים באוניברסיטאות היוקרה גבוהה היום בהרבה מחלקם היחסי בכלל האוכלוסיה. אלה ברובם נושאים היום בגאון את יהדותם, ועדות פזיות לכך היא מספר הכיפות הרב שניתן לראות ב"כיכר הרווארד", למשל.

באשר להגירה, הרי הגענו לשלב – אומלל כשלעצמו – שממשלת ישראל היא הפונה לממשל וליהדות האמריקאית בבקשה להקשות על יהודים מברה"מ להגר ישירות לארה"ב. אלה, כידוע, אינם מבינים שעליהם למצוא דרכם מברה"מ ישירות לישראל. נתהפכו אפוא היוצרות. הארגונים היהודיים חייבים למצוא תוכן חדש לפעילותם, כך גם מציע פרופ' הנרי פיינגולד מאוניברסיטת ניו-יורק במאמרו שהתפרסם בספר השנה היהודי-אמריקאי.

מבחינתנו זו הזדמנות נדירה. בקרב הרוב שאינו דתי המכנה המשותף ליהודים ולארגוניהם יכול שיהיה זיקתם לישראל. אלא שכגודל ההזדמנות כך עוצמת הבעייה. כדי שישראל תעמוד במרכז פעילותם חייבים הארגונים וחבריהם להרגיש שלמעורבותם יש ערך ומשקל. מטבע הדברים צייתנות עיוורת ואמירת אמן אוטומטית מנוגדים בתכלית למגמה זו. מה גם שאין מדובר בדור של מהגרים הרואה בישראל התממשותו של נס, אלא בדור חדש שלגביו ישראל היא עובדה קיימת, ושהשכלתו ורמת תחכומו גבוהים בהרבה מאלה של הוריו.

ציבורה היהודי של בולטימור ערך באחרונה סקר על קהילה ותיקה זו והשווה אותה לקהילה השכנה, וואשינגטון-רבתי, שהיא חדשה יותר. רבע מכלל היהודים בבולטימור הם בעלי תואר ראשון, ואילו בוושינגטון – שלושה רבעים נושאים בתואר. בעלי המקצועות החופשיים מהווים כרבע מקהילת בולטימור וכחצי מקהילת וושינגטון.

כשנבדקה החברות בארגונים יהודיים נתגלה יחס הפוך: כל שני בקהילת בולטימור הינו חבר בארגון יהודי, ואילו בוושינגטון כל רביעי בלבד נמנה עם ארגון יהודי כלשהו. סוציולוג יהודי שניתח משמעותו של סקר זה מסכם את אבחנתו במלים: "בולטימור הינה אב-טיפוס של מה שהיינו, ואילו וושינגטון של מה שנהיה". העובדה שקהילה כמו קהילת סן-פרנציסקו הקימה לעצמה בישראל "משרד אינטרסים" (כפי שכינה זאת, בצדק, יובל אליצור ב"מעריב") מוכיחה שהממסד היהודי אינו מספק את אלה שמוכנים להיות מעורבים בנעשה כאן.

הוויכוח בארץ מתעלם מעובדות אלה. בן-גוריון ביחסו לאבא הלל סילבר, גולדה מאיר ביחסה לפיליפ קלוצניק ואלכס שינדלר בהסתגלותו למנחם בגין נתנו את הטון. מנהיג יהודי מצליח ומקובל יכול להיות רק מי שמוכן לקבל את הקו שירושלים מכתיבה. מי שלא מוכן לוותר על עצמאותו המחשבתית, מוטב לו שירחק מעמדה רשמית בארגונים שלהם זיקה חזקה לישראל, אחרת יהיה נתון לקונפליקט מתמיד, ובוודאי לא יזכה שייקרא על שמו רחוב בתל-אביב.

מי הוא זה, שיכול אפוא להרשות לעצמו בתנאים אלה לעמוד בראש ארגון יהודי או להימנות עם פעיליו הבולטים? התשובה לכך ברורה: איש ביצוע שהתמחותו בעשייה ושיקרתו בעיני אחרים ובעיני עצמו איננה מזוהה עם התוויית מדיניות, איש של "נעשה ונשמע" הוא זה שמסוגל לשרוד ואף לבלוט בהירארכיה היהודית. לא כל פעיל יהודי חייב להיות פרופסור למדע המדינה או לפילוסופיה, אך מוזר הדבר שיהודי ארה"ב המוציאים מתוכם אנשי רוח ומרצים באוניברסיטאות רבים מאי-פעם, מונהגים על-ידי ביצועיסטים. מדינת ישראל מאבדת. בארגונים היהודיים משקל סגולי ואולי גם חברות המונית יותר כל עוד המנהיגות נשארת ברמתה הנוכחית. גם מבחינת הציבוריות האמריקאית ומשקלם של הארגונים שם מצב זה אינו תקין. הארגון הבולט ביותר כיום במשקלו הוא "הלובי היהודי" – איפא"ק – וזאת משום שמאמציו מרוכזים למטרה אחת ומשום מקצועיותו הרבה.

מי שלא מוכן לוותר על עצמאותו המחשבתית, מוטב לו שירחק מעמדה רשמית בארגונים שלהם זיקה חזקה לישראל, אחרת יהיה נתון לקונפליקט מתמיד ובוודאי שלא יזכה שייקרא על שמו רחוב בתל אביב

גם אנחנו, ולא רק היהדות האמריקאית, בגרנו והשתנינו. אנו יכולים להרשות לעצמנו כיום מותרות שבעבר היו מחוץ להישג יד. זכינו לכך שלא כל נושא שאנו עוסקים בו הוא בבחינת שאלה קיומית. הקיום, בעיקרו של דבר, מובטח. ואנו רשאים כעת להשמיט מידינו את הקלף החזק הזה כאשר אנו באים לבסס את יחסינו עם היהדות. מתבקש עתה בסיס חדש לדו-שיח עם יהדות העולם ובעיקר עם יהדות ארה"ב שבגרותה הפוליטית הגיעה לשלב חדש. האינטרס שלנו הוא שדווקא שהגופים היהודיים יחושו עצמם מעורבים יותר בנעשה כאן, וממילא מתחייב שירגישו עצמם חופשיים להתבטא מבלי לחשוש שבכך יוקיעו אותם בישראל. נחוצים לנו ארגונים יהודיים רבי-חברים שעליהם אפשר להישען, שאיתם אפשר לנהל דיאלוג אמיתי ושאמינותם בעיני מימשלים ומעצבי מדיניות גבוהה יותר משהינה היום. עלינו להתיר אפוא את הרסן ולעודד את היהדות המאורגנת להתבטא ואפילו לבקר את הנעשה בישראל. בדרך הטבע, נושאים שבהם יש בארץ קונסנזוס לאומי יזכו בדרך-כלל לטיפול דומה גם מעבר לאוקיינוס. אולם, אם שוררת בתוכנו מחלוקת בנושאים כבדי משקל אין כל הגיון לשאוף לכך שהמחלוקת תיעלם כאשר הוויכוח אינו בעברית. אם נחשוף את עצמנו גם לתוכחה ולא רק לאמירת חן – בין שהיא באה מהרבי מלובביץ' ובין שמקורה בחוגים שמאליים – נקבל בתמורה יהדות קרובה יותר, שתעמיד בראשה מנהיגים שאישיותם מוסיפה משקל לארגונים שבראשם הם עומדים. בשלב זה של חיי המדינה וההתפתחות בציבור היהודי-אמריקאי המחלוקת מקרבת, וההסכמה הכפויה מרחיקה.

עשינו עסק. דרור שרביט

דילמת הפיחות

בכל שיידחה ביצועו סמוך למועד הבחירות כך יקשה יותר להבטיח פיחות ריאלי. בינתיים מתוסף השקל לעוצמת הדולר על מזבח היציבות

קידוש יציבות המחירים על פני התאמת מחירו של השקל לתהפוכות המטבע בעולם מצביע על סדר העדיפויות של המדיניות הכלכלית הנוכחית. על אף מגמת ההרעה במאזן המסחרי ובמצבת חובות החוץ של המדינה מודגשים אמצעי מדיניות שאינם תורמים לאינפלציה, אף במחיר הרעה נוספת במאזן המסחרי.

מה שעומד כעת בוויכוח הוא השאלה האם צריך לפחות את השקל לעומת הדולר, לאחר הדרדרות שערו מול המטבעות החשובים בעולם. השקל, אמנם, פוחת כלפי סל המטבעות, אם כי בשיעור מתון יותר משהיקתו המקורית. פיחות של השקל לעומת הדולר יביא בהכרח לפיחות חד יותר כלפי המטבעות החשובים האחרים, כך שדילמת הפיחות אינה מסתיימת רק בהתאמת שערו של השקל מול הדולר. הוא ייקר עוד יותר גם את כל המטבעות האחרים במונחי שקל.

ליצואנים הטוענים לחשש ממפולת ביצוא לארה"ב, אומרים דוברים מוסמכים של האוצר ובנק ישראל כי עליהם לנייד את היצוא לאזורי המטבעות המתחזקים, כלומר למדינות אירופה. הבעיה היא שגם במדינות אלה ימצאו עצמם היצואנים החדשים, כמו גם יצואנים ותיקים, בפיגור לעומת מתחרים מקומיים וזרים שייהנו ממלוא התחזקות המטבעות שלהם לעומת הדולר.

דילמת הפיחות של השקל קשורה בשתי שאלות עיקריות:

האם אפשר לבצע פיחות ריאלי שיישמר לאורך זמן סביר?

האם הפיחות לא יערער את יציבות המחירים היחסית במשק ויביא אותו מחדש למעגל הקסמים של פיחות רודף אינפלציה?

הנסיון של חודש ינואר הראה שאפשר לבצע פיחות ולשמרו לאורך זמן סביר עד לתהפוכות הנוכחיות של המטבעות הזרים. שימור הפיחות הריאלי הושג בעיקר בגלל עיקורו החלקי בתוספות השכר ותשלומי המעבידים. ככל שיידחה הפיחות הבא סמוך יותר למועד הבחירות כך יקשה יותר להשיג הסכמה משותפת לעיקורו ויצומצם מרחב התמרון של תקציב המדינה למימונו.

אף-על-פי שישנה הסכמה מקצועית שפיחות ינואר היה מוצלח, כלומר שלא "התגלגל" למחירים, יש הטוענים (למשל, עמוס רובין יועצו הכלכלי של ראש הממשלה) כי הוא מנע ירידה נוספת במדרגת האינפלציה ועתה הוא מחייב שוב את המשק לצורך בפיחות כדי לתקן את נזקו האינפלציוני.

ברשימת נזקי תיסוף השקל מול הדולר צריך להוסיף לחשש ממפולת ביצוא לארה"ב גם את הפגיעה הצפויה בהשקעות אמריקאיות בארץ, ירידה בתנועת התיירות מארה"ב לישראל והקטנת ערכו הריאלי של הסיוע החופשי. לעומת זאת תוקל מעמסת מימון החובות החיצוניים במטבע-חוץ הצמודים ברובם לדולר, יוזל היבוא של ישראל הנרכש ברובו בדולרים (היבוא הדולרי גדול מהיצוא הדולרי ולפיכך צפויה תרומה נטו בסעיף זה) וכמו כן יישחקו גם חובות פנים גדולים הצמודים לדולר (כמו המניות הבנקאיות).

ההימנעות מהתאמת שערו של השקל לשינויים בשערי החליפין בעולם ולאינפלציה שהיתה מאז ינואר האחרון נסמכת בינתיים על מצב נוח במימון הגרעון במאזן התשלומים. צ'ק הסיוע בסך 1.2 מיליארד דולר, המצטרף בימים אלה לרזרבות המט"ח, יחזק עוד יותר את התומכים ביציבות המחירים. צריך לציין עם זאת כי הירידה הגלויה ברזרבות המטבע בחודש אוקטובר איננה מגלה את כל התמונה. אם נניח שרק כמחצית הרזרבות משקעת במטבעות אירופיים, הרי שבפועל ירדו הרזרבות בכמעט כפלים מ-120 מיליון דולר ויתכן שתנועת המט"ח כבר התחזקה בכיוון הפוך.

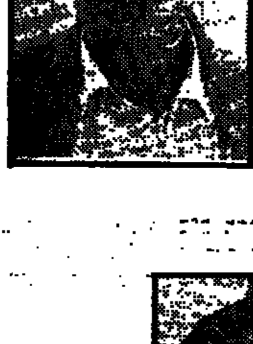
עמוס רובין. בחזרה לצורך

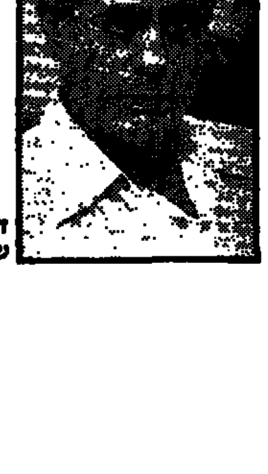
דני רוזוליו. שותפות לרוחב

חברת העובדים בע"מ

שינוי היחס לכוח העבודה וההון במפעלי חברת העובדים עשוי לקרב אותה למסגרת הפועלת בערבון מוגבל. מנתקים את צמידות השכר למגזר הציבורי ומחפשים שותפים חיצוניים במפעלים

הקשיים הפוקדים כמה מענקי חברת העובדים כפו על ראשיה ריענון של העקרונות המנחים את דרך פעולתן של החברות במשק ההסתדרותי. אם לתמצת את השינויים וההתאמות המתחוללים במשק חברת העובדים הם מתבטאים בשינוי היחס לשני גורמי הייצור העיקריים: כוח עבודה והון. שינוי זה צריך לקרב את משק חברת העובדים למעמד של "חברת העובדים בערבון מוגבל".

אילוצים רבים, רבים מדי, הפועלים על שני גורמי ייצור אלה במשק חברת העובדים, יכולים להסביר את השוני במצב היחסי של ענקי חברת העובדים לעומת חברות עסקיות אחרות במגזר הפרטי והממשלתי. כשלא ניתן לפטר עובדים ונדמה שההון איננו חסר – הדרך היחידה להתגבר על ירידה בפעילות הכלכלית היא באמצעות הרחבה מלאכותית של הפעילות, שבסופו של דבר מחריפה את המשבר.

זה היה התהליך ב"סולל בונה" וב"הסנה" ובמידה מסויימת גם ב"כור". "סולל בונה" הגיבה על הנסיגה בענף הבניה בארץ בהגדלת משקלה בענף, תוך צריכת משאבי הון יקרים, על מנת לשמור על היקף תעסוקתה ולבסוף נאלצה, ביחד עם חברת העובדים והבנקים, לשלם מחיר יקר בהבראתה. כך קרה גם ב"הסנה". החברה הרחיבה באופן לא מבוקר את פעילותה בקבלת ביטוחים מחו"ל והיא תיאלץ לשלם במשך חמש שנים את מחיר ההתרחבות הלא מרוסנת.

גם ב"כור" משלמים עתה על אי התאמות של היקף הפעילות לתנאי השוק בארץ ובחו"ל, אם כי ברוב המקרים, אף שמדובר במחיר יקר, הוא מבוקר ובגודל נשלט. עד לפני שנה, למשל, רווחה המדיניות של יצוא בכל מחיר, גם כשהוא גורם להפסדים, זאת כדי לשמור, מחד, על התעסוקה ומאידך להבטיח את שוק היצוא גם בעתיד. מדיניות כזו יושמה למשל במפעלי הצנורות. לא עוד. המדיניות העסקית הנוכחית מפסיקה פעילויות לא רווחיות ואינה נסמכת יותר על ציפיות לשינויים בתנאי המדיניות. הדוגמה של "סולתם" היא קיצונית יותר: הייצור לא נמכר כלל, אפילו לא במחירי הפסד, אלא הצטבר במלאי. לא עוד. כוח העבודה במפעל מותאם למכירות הצפויות בפועל והוא יגיע לשליש מרמתו בתקופת השיא.

משיחה עם גורם בכיר בחברת העובדים מתברר כי שינוי היחס כלפי תשומות העבודה וההון במשק חברת העובדים זוכה לטיפול משני כיוונים עיקריים.

כוח עבודה – לאחר שפיטורים כבר אינה מלה גסה במשק חברת העובדים וגם רוכך הכלל של "אחרון נכנס ראשון יוצא", משנים את דפוסי התאמות השכר במשק חברת העובדים, ובעיקר פועלים לנתק את הצמידות של עובדי הדירוגים השונים להסכם השכר במגזר הציבורי. צמידות זו גרמה עד כה להכבדה בהוצאות השכר של מפעלי חברת העובדים מאחר שחייבה, במקרים רבים, תשלומים כפולים: פעם אחת על-פי מה ששולם במגזר הציבורי ופעם שניה על-פי מה ששולם במגזר הפרטי המפעלי. לניתוק הצמידות הזו שותף מלא גם מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר.

הון – ביטול התוכנית הכספית של חברת העובדים וייבוש ערוץ ההלוואות המסובסדות של הממשלה, שבשל אופיין (המסובסד) נחשבו בעבר תחליף להון עצמי, הגביר את הצורך בהון חיצוני ממקורות חדשים. באין צבירה פנימית, הדרך האפשרית היחידה לכך היא על-ידי הכנסת שותפים חדשים למשק חברת העובדים: הציבור באמצעות הנפקת מניות או שותפויות עם מפעלים אחרים.

מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו פועל לקבלת החלטה עקרונית בעניין השותפויות, לרוחב, עם מפעלים אחרים מאותו ענף ולאורך – משלב הייצור ועד לשלב השיווק. שותפויות כאלה יזרימו הון עצמי הדרוש למפעלי חברת העובדים ויקטינו את הסיכון שבאחזקת בעלות מלאה. זו הדרך ש"כור" הולכת בה בתחום עיבוד המזון (שותפות עם "כלל") והוצאת חברות רווחיות לבורסה. התחדשו גם המאמצים למציאת שותף גדול ל"תדיראן".

במקביל לשותפויות נמשך תהליך המיזוגים ואיחוד פעילויות. כך בענף הבניה שבו מושלם מיזוג של "סולל בונה" ו"שיכון עובדים" תחת חברת גג אחת, כך לגבי "תיעוש" המועברת לחברה להשקעות של בנק הפועלים ועל הפרק עתה מיזוג של שני המפעלים להרכבת אוטובוסים – "מרכבים" ו"הארגז". צריך רק לקוות שבמיזוג זה ישכילו לנצל את הקרקעות היקרות עליו שוכן מפעל "הארגז" בתל-אביב, כלומר שהמפעל יתפנה מאזור זה ויגביר את חוסן של המפעלים המתמזגים.

בתחום השיווק, שזכה לכותרות גדולות על רקע היריבות בין "תנובה" ו"קראוס", חלו לאחרונה רגיעה והתקרבות מסויימת (יצחק לנרסמן ובני גאון אף נפגשו לשיחות הבהרה). המקור הבכיר מעריך כי ההלשנת הפעילות המסחרית היא המביאה ליתר שיתוף פעולה בין היריבות.

שיחה עם פרופ' דן הורוביץ/חיים גורי

עולם חדש נברא, הקשיבו

שבעים שנה למהפכת אוקטובר. נולדתי שש שנים אחריה, אך גם דורי שלי בארץ הזאת חי את מלאות ההוויה הזאת. היא היתה בחיי הרוח ובספרות ובחיים הפוליטיים. הישוב העברי בארץ, על אף ציונותו הלוהטת בכור המהפכה העברית, היה "קוסמופוליטי" מאד, משגר אנטנות אל העולם.

שלושה דורות של עליה באו משם, מרוסיה, גדלו בתרבותה, הושפעו מהווייתה. מרכיבים רבים בהתרקמות הארצישראלית מקורם שם. יהודים שיחקו תפקיד מכריע במהפכה האוקטוברית. אחיהם היו כאן. היה משהו משותף בקנאות המשיחית, במאבק, במחלוקת חסרת השורה, באוטופיה, בשיעבוד גוף ונפש למען האידיאה. ריב היה בין המהפכה הרוסית הגדולה לבין המהפכה העברית כאן, ריב שלא תם. אך חלקים שלמים בתנועת העבודה הארצישראלית הלכו שבי אחר אוקטובר.

פועלי ארץ־ישראל הוו את העובר על ברית־המועצות כאילו בהם מדובר. מה שעבר על תנועת הפועלים בעולם אל מול המהפכה הסעיר את ארצנו, טלטל שני דורות, לפחות. עד שבאו ימי האכזבה הגדולה לאחר מות סטאלין. גם אלה שאחרו להתפכח עמדו מול חורבן האמונה בבורא המשחרר והגואל של המהפכה. פניתי אל דן הורוביץ וביקשתי לדון עמו על משמעותה של המהפכה, בת השבעים, לפועלי ישראל, למפלגות, לתנועות הנוער, לקיבוצים, לאנשי הרוח והספר.

ב־7 בנובמבר 1987 ימלאו שבעים שנה למהפכת אוקטובר, ל"עשרת הימים ששינו את העולם". המאורע הראשון, לאחר מלחמת העולם הראשונה, היוצר עולם אחר.

כאשר לנין מת ב־1924 כותב אורי צבי גרינברג: "הדגלים שהורדו לאות אבל במוסקבה הם מארג העובדים הנאמנים בכל הארצות. הפרולטרים העברים, על האי העברי עומדים אל עבר מוסקבה ב"תאלומי" ללוויית לנין". "לנין מת". הוא אומר שהעם העובד, הבועט במקדשיו, יעמוד העם בקדושה רליגיוזית מול מותו של לנין, כי "באוונגליון של האנושות העובדת מהבהב שמו של לנין כמגנט אודם".

הייתי יכול לצטט אלפי שורות מה עשתה המהפכה הזאת לספרות העברית, לתנועות הנוער, לתנועה הקיבוצית, לתנועת העבודה

כולה. אנחנו על "האי העברי", כמו שאומר אורי צבי גרינברג, בחלקת אלהים הקטנה הזאת, בתנועת העבודה הארצישראלית. מה עשתה המהפכה לפועלי ארץ־ישראל? לתנועות האידיאולוגיות שבהן? למפלגות הפוליטיות?

דן הורוביץ: המהפכה העמידה קודם כל אתגר בפני הציונות ובכלל בפני תנועת העבודה הציונית במפורש. הוויכוח התנהל בעולם היהודי שמחוץ לארץ־ישראל והיו לו גם הדים דרך הגלגולים השונים של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, החל מהפראקציה הקומוניסטית, דרך פק"פ. האתגר האמיתי היה אתגר של הקומוניזם כלפי הציונות ברחוב היהודי. למה לפתור את הבעיה היהודית באמצעות בניין בית לאומי יהודי בארץ־ישראל כשאפשר לפתור אותה באמצעות המהפכה העולמית שבין כה תחסל את כל היריבויות הלאומיות בעולם ואת כל בעיות המיעוטים.

מבחינה זאת לא היתה שום פשרה אפשרית בין הקומוניזם ובין תנועת העבודה הארצישראלית הציונית. הקומוניזם לא יכול היה להרשות לעבוד אלהים אחרים על פניו. מבחינה זאת המתיחם של הקומוניזם לא איפשר אלא פשרות טאקטיות, כמו שקרה ערב 29 בנובמבר 1947 בין ברית־המועצות ובין התנועה הציונית בקשר לשאלת ארץ־ישראל. הציונות מבחינה אידיאולוגית, כתפישה של עולם שבו נפתרות בעיות לאומיות באופן בלתי תלוי מהמהפכה הסוציאלית העולמית, לא עלתה בקנה אחד עם הקומוניזם.

כל הפלירטים שניהלו עם הקומוניזם גורמים בתנועת העבודה הארצישראלית, שנשארו ציונים ושלא איבדו את האמונה שלהם בציונות, היו פלירטים אפלטוניים. אלה ניהלו את הפלירט האידיאולוגי עם הקומוניזם מבלי להיות מוכנים לנהל אתו את הפלירט הפוליטי או להסיק את המסקנות הפוליטיות. התמונה הזאת חוזרת ונשנית. למשל, כשהשמאל ב"גדוד העבודה" התייאש וירד, בהנהגת אלקינד, לברית־המועצות.

למען הקורא הצעיר – מתי זה קרה?

דן הורוביץ: זה קרה בתקופת המשבר הכלכלי הגדול שאחרי העליה הרביעית, בשנות העשרים, אני לא זוכר, 26', 27'. בתקופת המשבר הכלכלי הגדול ביותר שידע הישוב עד הקמת המדינה – יותר יהודים ירדו מאשר עלו. היה נדמה שהנה הקיץ הקץ על הציונות, ללא קשר להתפתחויות הפוליטיות בהקשר הערבי. לכן גם הערבים היו שקטים בתקופה הזאת. הם חשבו שהעניין נגמר באופן בלתי תלוי במה שהם יצטרכו לעשות. העליה נפסקה והירידה התחילה. זה היה פרי היאוש מהציונות.

אופייני שירדו רק אותם אלמנטים בתוך השמאל בגדוד העבודה שהיו קשורים בתרבות הרוסית. כל המרכיבים שלה שלא היו ילידי רוסיה ולא היו קשורים בתרבות הרוסית גם לא ניתקו את הקשר עם הציונות ועם ארץ־ישראל. אנשים כמו אבא שלי, למשל, דולק הורוביץ או פרנץ לדרר שהיה אחר־כך לצבי דר, מייסד תע"ש ואיש הפצ"ה, ובנימין דוד, איש בית־אלפא. הם הופיעו יחד עם אלקינד ועם הרשימה שלו ברשימה להסתדרות, רשימת השמאל שהופיעה כאלטרנטיבה שמאלית

המוצא האירופאי של "השומר הצעיר" השפיע על קשריו עם הקומוניזם. לא היה בו הגוון הרוסי של המהפכנות. אצל "אחדות העבודה" לעומת זאת היה הקשר רגשי והווייתי

(היום היו קוראים לזה שמאלני). הקרע היה גם אידיאולוגי, כלומר, קרע של יאוש מארץ־ישראל, אבל גם לפי חתך של ארץ מוצא. אלה שבאו מרוסיה והיו מעורים בתרבות הרוסית לעומת אלה שבאו מגליציה, פולין או צ'כיה ונשארו בארץ.

מה עלה בגורלם?

דן הורוביץ: רובם מצאו את מותם בטיהורים הגדולים של סטאלין בשנות השלושים. מעטים מאד מהם שרדו. על כל פנים, הדבר חזר פעם שניה, כשסנה הופיע וקרא תגר על דרכה של מפ"ם לאחר הקמת המדינה. זה היה בעיקר בתקופת ועידת מפ"ם ב־1951, לאחר פרסום מאמרו המפורסם של יעקב ריפתין "אנו והקומוניזם", שקרא למפ"ם לחפש את הדרך להשתלב. המצע, שתמכו בו בוועידת מפ"ם גם "השומר הצעיר" וגם סנה, קרא להשתלבות בעולם המהפכה שבראשו ניצבת ברית־המועצות, ומבחינת הנוסחה האידיאולוגית הובאו הקריאה המושג מארקסיזם־לניניזם (עם מקף ביניהם), שהיה אז הנוסחה המקובלת בתנועה הקומוניסטית הבין־לאומית.

אבל למעשה היה הבדל בולט בין מה שסנה עשה ומה שעשו "השומר הצעיר" והקיבוץ המאוחד בתוך מפ"ם. סנה חתך גם את הקשר עם הציונות וכתב במפורש מאמרי הסתייגות אנטי־ציוניים. הוא קיבל את עליונותו של האינטרס הקומוניסטי הבין־לאומי. "השומר הצעיר" לעומת זאת ביקש שהפלירט עם הקומוניזם ייעצר על סיפה של הציונות או על סיפו של בניין הארץ. לגבי "השומר הצעיר", ועל אחת כמה וכמה לגבי "אחדות־העבודה", שהיתה עדיין ממפ"ם, היה הקומוניזם מעין פלירט אפלטוני והוא נשאר כפלירט אידיאולוגי בלבד. לגבי "אחדות

אילו היתה תנועת העבודה הארצישראלית מנסה לכפות סוציאליזם טוטאלי כמו שדרשו אלמנטים בפועלי־ציון־שמאל, אילו למשל אימצה מלחמת המעמדות, היתה התנועה דנה את עצמה לכליון ולא היתה תורמת את התרומה הסגולית שלה לחשיבה הסוציאליסטית

העבודה" היה לזה גוון מאד־מאד אמוציונלי שהיה קשור גם בסנטימנטים כלפי רוסיה – המהפכה, המהפכנות וכל הרומנטיקה של המהפכה. מבחינתו של "השומר הצעיר" זה היה יותר פרי התפתחות אידיאולוגית שנמשכה שנים רבות בוויכוח עם הקומוניזם.

האידיאולוגיה נועדה בעיקר לצורך שני דברים: לצורך קיום קולקטיביות רעיונית בתנועה הקיבוצית. הם האמינו שתנועה צריך לחנך על אידיאולוגיה ברורה ושתנועה קיבוצית שאין לה קולקטיביות רעיונית תתפרק או תתפורר. דבר שני היה הבסיס לחינוך בתנועת־הנוער. כל זה היה מנותק במידה רבה מהמעשה הפוליטי. בעשיה הפוליטית היה "השומר הצעיר" מודרך על־ידי אותה אידיאולוגיה שהדריכה למעשה את תנועת העבודה הישראלית בכללותה.

את המהפכה וכל מלחמת המעמדות היה צריך לדחות לשלב שלאחר בניין הארץ. מאיר יערי קרא לזה אז "תורת השלבים". תורת השלבים אפשרה ל"שומר הצעיר" לחיות בשני העולמות. במישור היוצר המעשי – לחיות בעולם של תנועת העבודה הציונית, הארצישראלית, ולקבל את תפישתה לגבי העשיה הפוליטית החברתית, ובמישור האידיאולוגי – לחיות בעולם של התנועה המהפכנית העולמית.

שני העולמות האלה היו קיימים ב"שומר הצעיר", כאשר האידיאולוגיה אינה מנחה את ההכרעה הפוליטית.

ה"שומר הצעיר", למשל, נשאר בממשלת ישראל בשותף קואליציוני בזמן שממשלת ישראל הלכה בברית או בהסכמה חשאית עם בריטניה וצרפת – בידיעת אנשי ה"שומר הצעיר", "למבצע סיני", שהיה מנוגד ניגוד תהומי לאינטרסים הפוליטיים של ברית־המועצות ולעמדות התנועה הקומוניסטית העולמית.

כך גם תגובת ה"שומר הצעיר" על משפטי פראג. סנה קיבל את משפטי פראג כביטוי לצדק הסוציאליסטי. הוא הלך עד הסוף. "השומר הצעיר" אמר: כל משפטי פראג והמשפטים שהיו במזרח־אירופה הם נכונים חוץ מהמשפט של אורן, חוץ מהמקום שבו מופיעה תנועת "השומר הצעיר". "חברנו מרדכי אורן הוא חף מפשע".

כלומר, שוב היתה אבחנה ברורה, שהצדק הסוציאליסטי נעצר על סיפו של "הקיבוץ הארצי", אבל גם של ארץ־ישראל, גם של הציונות.

סנה עצמו תלה תקוות, וזו אחת השגיאות הפוליטיות המובהקות שלו, האמין שיצטרפו אליו לא רק חוגי נוער ואינטלקטואלים מסויימים שהסיקו את המסקנות עד הסוף, אלא האמין שימצאו חוגים שלמים ב"קבוץ הארצי" שיצטרפו אליו. סנה נחל אכזבה. כשבאה שעת המבחן גם יעקב ריפתין לא היה מוכן להסיק את המסקנות וללכת אתו למפלגה אחת, ואחר־כך להצטרף למפלגה הקומוניסטית.

האשליה של הקומוניזם ככוח משחרר, נתחזקה אמנם על־ידי מלחמת העולם השניה והשפיעה על חוגים אינטלקטואליים רחבים באירופה וגם בארץ־ישראל, כולל חוגים מסויימים בספרות ובאמנות. אך היא לא השפיעה כאן במידה שתגרום לניתוקם של חוגים אלה מהמערכת החברתית והלאומית ולשעבודם להנחיות ממוסקווה, לפחות עד כמה שהדברים אמורים באותם חלקים שנשארו נאמנים לציונות ולבניין ארץ־ישראל, כולל "השומר הצעיר".

מדבריך מתברר שהיה איזה מין פיצול אישיות בזה, שלא היה מסוכן מבחינה פוליטית, אך השפיע מבחינה חינוכית.

דן הורוביץ: מבחינה חינוכית תופעה זו דחפה חלקים ממיטב הנוער ללכת עם סנה. הם טעו לא רק לגבי מה שמשתמע מהקומוניזם לגבי ארץ־ישראל והציונות, כלומר, לגבי הצורך להסיק את המסקנות עד הסוף. הם טעו גם לגבי הקומוניזם עצמו, לגבי מהותו של המשטר הסובייטי עצמה: לא משטר של שחרור אלא משטר של שעבוד. אבל הם הסיקו את המסקנות עד הסוף. לא היו מוכנים לחיות בעמימות, בכפל משמעות ובפער בין התאוריה ובין ההתנהגות. הם הסיקו את המסקנות הפוליטיות ובזבזו את עצמם, ואת מאמציהם ואת הכשרונות שלהם על דרך פוליטית עקרה שלא הובילה לשום דבר.

אתה מעריך שהיו מהלכים פוליטיים משמעותיים כלפי חוץ וכלפי פנים, שהוחמצו בגלל הנטיה הזאת לנהל רומן עם המשיחיות האדומה, או שזה לא גרם נזק.

דן הורוביץ: זה גרם נזק בין השנים 1948 ל־1955, אם כי זו לא היתה הסיבה היחידה. היה בכך נזק שהקואליציה הטבעית שהיתה קיימת בתנועה הציונית – מפא"י עם השמאל הציוני – לא קמה אחרי הקמת המדינה. עד 1955 נשארה מפ"ם, שכללה אז גם את ה"שומר הצעיר" ואת "אחדות העבודה", מחוץ לקואליציה. בשנים אלה עוצב חלק גדול מהדפוסים הפוליטיים והחברתיים במדינה: למשל, אי־קבלת חוקה, ויתורים לדתיים, דמותו החברתית של צה"ל, מעמדה של התנועה הקיבוצית ומעמדן של תנועות הנוער.

אתה רוצה לומר שאילו מפ"ם ו"אחדות" היתה אז חלק בלתי נפרד מתנועת העבודה בשלטון, לא היו מתחוללים דברים שהשפיעו כלפי פנים בעיצוב כלים ודפוסי חיים, לא היו נקבעות עובדות, נאמר, בניגוד להשקפתו של השמאל הישראלי. משתמע מדבריך, ש"השומר הצעיר" היה תנועה חינוכית מופלאה, תנועה יוצרת, חלוצית, חינוכית. אך בתנועה פוליטית היא נכשלה.

דן הורוביץ: "השומר הצעיר" תמיד שילם מחירים פוליטיים בעד עמדות שהוא לא היה מוכן לקבל. הפלירט של "השומר הצעיר" עם הקומוניזם היה לכן, בסופו של דבר, פלירט אינטלקטואלי ולא פוליטי. ואני חושב שהוא גם לא היה פלירט אמוציונלי־נפשי. "השומר הצעיר" היה במוצאו אירופאי, מקורו בפולין, בגאליציה, בצ'כיה, בליטא ולא היה בו הגוון הרוסי של המהפכנות שהושפעה מאד מהתרבות הרוסית.

אתה מגיע פה לטבנקין.

דן הורוביץ: אבל "אחדות העבודה" הפלירט לא היה אינטלקטואלי, אלא אמוציונלי והווייתי. על כן היא לא הגיעה לדוגמטיות, לדוקטורינה ולמצע, אלא מצאה ביטויים תרבותיים, למשל, בהתרפקות על השירים הרוסיים, על רומנטיקה של פרטיזנים, על אמונה באתוס "הצבא האדום". במלחמת העולם השניה, דרך אספקלריה של ספרים כמו "אנשי פאנפילוב". לכן היה לה יותר קל להשתחרר מבחינה פוליטית – מן האמונה שאפשר להשתלב בעולם הקומוניסטי.

אתה מסכים אתי, שאילו הוועידה העשרים, מות סטאלין, הופעת חרושצ'וב היו מתרחשים שלוש־ארבע שנים מוקדם יותר, הפילוג ב"קבוץ המאוחד" ובכל המערכה שנלוותה אליו היו נחסכים מאתנו?

דן הורוביץ: בלי צל של ספק. אילו היתה מתגלה דמותו האמיתית של הסטאליניזם יותר מוקדם ממה שהוא התגלתה, היו נחסכים לנו הרבה מאד מאבקים פנימיים בחברה הישראלית.

אני רוצה להזכיר לך פגישה שהיתה לי עם צביה לובטקין. ביקרתי אותה ואת אנטק בביתם.

לא היתה שום פשרה אפשרית בין הקומוניזם ובין תנועת העבודה הארצישראלית הציונית. הקומוניזם לא יכול היה להרשות להם לעבוד אלהים אחרים על פניו

שאלתי אותה: צביה, איך את מסבירה את הרומן שהיה כאן עם הקומוניזם?

היא אמרה לי: "זה היה טראגי אבל לא גרוטסקי. לא רצינו להיות קומונות מסורתית של מתקני עולם. רצינו להאמין שתנועת הפועלים הארצישראלית, הקומונה העברית בארץ, הקיבוצים, הם איזה חלק מתהליך משנה עולם, חלק מהמילניום".

המלה הזאת "מילניום" – היה בה איזה קסם אקספטי בזה. אמרנו, מילניום. לא בשולי ההיסטוריה. אנחנו הולכים עם המאה. איך אתה מתייחס לקביעה כזאת היום?

דן הורוביץ: אם מישהו פחד מפרובינציאליזם של תנועת העבודה הישראלית, מזה שהיא תישאר "בר" אמתית, הרי הוא לא הבין שמזלה הגדול מבחינה היסטורית, מבחינת משקלה בחברה הישראלית ומבחינת התרומה שלה – לאידיאולוגיה סוציאליסטית של תנועת העבודה הישראלית – היתה בכך שהיתה פרובינציאלית ושבנתה קומונות בתוך משטר קפיטליסטי. אילו היתה מנסה לכפות בתנאי בניין הארץ סוציאליזם טוטאלי כמו שדרשו אלמנטים בפועלי־ציון־שמאל ואחרים, אם היא היתה מאמצת לה בארץ־ישראל את מלחמת המעמדות, אז היתה משתלבת גם מבחינות אידיאולוגית וגם מבחינה דרך הפעולה או אמצעי הפעולה בדגם שפיתח הקומוניזם העולמי. היא היתה דנה את עצמה מכילא לכליון ולא היתה תורמת את התרומה הסגולית שלה, הייתי אומר, אפילו לחשיבה סוציאליסטית.

כאן אנחנו נוגעים בתחום שבו נושקת מחדש הבעייתיות של תנועת העבודה הישראלית לבעייתיות של הקומוניזם לאחר שתפס את השלטון בברית־המועצות. לנין סטה למעשה ממורשתו של מארקס. המקף המחבר של המארקסיזם־לניניזם אינו במקומו. הסוציאל־דמוקרטים שהתווכחו עם לנין צדקו בסופו של דבר, כשטענו שלפי התיאוריה המארקסיסטית הביצוע היעיל ביותר של יצירת התשתית הכלכלית – מה שהמארקסיזם קורא הצבר הראשוני – מתבצע בצורה יותר יעילה ופחות יקרה מבחינת המחיר האנושי בדם ובסבל אנושי באמצעות הקפיטליזם מאשר באמצעים של שלטון ושל ביורוקרטיה ממלכתית, כביכול סוציאליסטית.

מארקס ראה את תפקידו של הסוציאליזם באותו הרגע שהצבר הזה כבר בוצע ושהשאלה היא איך מחלקים ואיך משתמשים בתשתית הכלכלית הזאת. לנין ביקש, כשנזדמנה לו ההזדמנות ההיסטורית לתפוס את השלטון, לבצע באמצעים ממלכתיים את מה שהתחולל בארצות אחרות באמצעות המהפכה התעשייתית שנעשתה בתנאי קפיטליזם. הוא ניסה בהתחלה לכפות קומוניזם צבאי וזה הגיע לידי משבר גמור. ורק אחר־כך יזם את המדיניות הכלכלית החדשה. הנסיון לזרז את מהלך הדברים באמצעי כפיה התיעוש בתקופת הקולקטיביזציה ההמונית של סטאלין. נסיון זה עמד בניגוד לעמדה המתונה יותר שהציעה להסתייע בתמריצים כלכליים במקום בכפיה. עמדה אשר זו הוצגה על־ידי בוכארין.

הדילמה הזאת גרמה למעשה לשברון גמור של המפעל הסוציאליסטי בברית־המועצות. מפני שהכפיה חייבה שלטון של המשטרה החשאית, שלטון של אמצעים טוטאליטאריים. והשלטון הזה, בהכרח, אינו יכול להיות שלטון ששומר על כללי חוק. אם הצדק מתחיל להיות שרירותי והמדינה מתחילה לנהוג באופן שרירותי, אין לאף אחד סיבה להתאמץ. כל אחד חותר להימנע מעימותים ולמה שאצלנו היום היו קוראים "ראש קטן" או מה שהסובייטים היו קוראים אפאתיה כשהיו עושים מדי פעם מבצעים נגד האפאתיה במקרה הטוב וכנגד הססיה במקרה הרע. על זה נשבר המשטר בברית־המועצות. השרירות והאמצעים הטוטאליטאריים הם בעוכרי השליטה על תוצאות המעשים.

אתה אומר, שנכשל מפעל אדיר שהיתה לו יומרה של מהפכה המשנה את פני ההיסטוריה והמצדיקה את הסבל למען טובת הדורות הבאים; שהמשיחיות האדומה קרסה.

דן הורוביץ: זה גורלה של כל משיחיות. כל משיחיות מחטיאה. כל משיחיות מביאה להרס ולא ליצירה. הנסיון בסין לשמור על הרוח המהפכני ולא להגיע למיסוד, לא להביא אותו לשיגרה, היה האסון של "המהפכה התרבותית" בסין.

נשוב אלינו...

דן הורוביץ: לעניין הפרובינציאלי, כביכול, של תנועת העבודה הישראלית. תנועת העבודה הישראלית היתה פטורה מהתלבטות הזאת. היא לא היתה מהפכנית ולא רפורמיסטית, כי היא לא יצאה מנקודת מבט של ניהול מלחמת המעמדות בחברה קפיטליסטית. מלכתחילה, בתוקף המפעל הציוני ויבוא ההון הציבורי, התאפשר לה לבנות את התשתית החברתית והכלכלית מלמטה, כאשר חלק מזה נבנה על־ידי הון פרטי בשיטה קפיטליסטית. חלק מהתשתית של המפעל הציוני נבנה על־ידי הון ציבורי באמצעות תנועת העבודה הישראלית, שצברה את הכוח שלה ויצרה את העוצמה השלטונית. הסוציאליזם הקונסטרוקטיבי היה אח לציונות הקונסטרוקטיבית של עוד דונם ועוד עז, של בניין תשתית כלכלית ופוליטית מלמטה.

כוחה של תנועת העבודה הישראלית אינו נובע ממלחמת מעמדות וכיבוש השפעה פוליטית על תשתית כלכלית קיימת. אלא משותפותה ביצירת התשתית החברתית. כלומר, החלק שלה ביצירת תשתית החברתית של הישוב היהודי, של המפעל הציוני בארץ־ישראל.

הבניין של הסוציאליזם מלמטה איפשר לתנועת העבודה לשלב סוציאליזם עם תהליך יצירת התשתית החברתית, בלי להשתמש באמצעי אלימות פוליטיים. היא קיבלה את דין המשק המעורב בבעלות תנועת העבודה, שנבנה בחלקו באמצעות הון ציבורי ובחלקו באמצעות הון פרטי והיה בבעלות פרטית. הגישה הזאת היא שאפשרה לתנועת העבודה הישראלית להגיע לשליטה ולניצול המשאבים שגייסה התנועה הציונית גם לשם בניין התשתית המשקית של תנועת העבודה הישראלית.

אנחנו נמצאים עכשיו בשנת 87'. יובל מהפכת אוקטובר מלווה בהשתברנשש של תנועת הפועלים הבין־לאומית בכל ארץ. הסוציאליזם הישראלי היה יומרני מאד. לא היה בו היסוד המשיחי הבוטה, האוטופיסטי המסורף, אלא האמונה ב"עילוי האדם העברי, העובד", בחברת הצדק שתקום כאן בארץ־י ובכך ששיבת ציון כרוכה במהפכה חברתית מוסרית. בפירוש, ציונות שבונה חברה טובה יותר. חלפו שנים.

אלה ממיטב הנוער שהלכו עם סנה טעו לא רק לגבי מה שמשתמע מהקומוניזם לגבי הקומוניזם עצמו ומהותו של המשטר הסובייטי — הם גם בזבזו את כשרונותיהם על דרך פוליטית עקרה

אנחנו לא דנים עכשיו את ברית־המועצות, אלא שואלים את עצמנו: הזאת נעמי? מה קרה פה למעשה הסוציאליסטי, לדורות של מחשבה סוציאליסטית, של תנועת בניין, של יצירת כליה? חלק גדול מציבור הפועלים מצביע למפלגות שמנהיגות לחלוטין לדרך שלה. הקיבוץ הנמצא במשבר. פעם הם היו כרטיס־הביקור שלנו. האם אין דרך לחברה צודקת יותר?

דן הורוביץ: התשובה היא שדרכה של תנועת העבודה הישראלית כללה גם במידה מסויימת את הסתירה של דרך זו, את התהליכים שפגמו בהתקדמות שלה. מפני שכתוצאה מההסכמה לחוסר טוטאליות, מהשלמה עם קיום סקטור פרטי וסקטור ציבורי, נפתחה פתח לתחרות בין שני הסקטורים.

כשהגיעה העליה ההמונית בשנות החמישים היה הסקטור של תנועת העבודה מסוגל פחות מהסקטור הפרטי לתרום לפיתוח מהיר של המשק ולקליטת העליה משני טעמים: טעם אחד לכך הוא הכובד האנושי. כוח־האדם שנקלט לא היה בשל והיה שונה מכוח־האדם שעלה בעליות סלקטיביות, לאחר שקיבל חינוך תנועתי. זה נוגע בעיקר לשאלת ההתיישבות העובדת, המחייבת התמסרות אידיאולוגית לתנועה.

הטעם השני הוא גורם הכלכלי. כבר אמרתי אותו. ציינתי מקודם שהיוזמה הפרטית והקפיטליזם מניעים טוב יותר מהביורוקרטיה את גלגלי הפיתוח הכלכלי המהיר. תנועת העבודה הישראלית עברה מהר מאד תהליכים שהם בהכרח – בגלל הגודל ובגלל הצרכים של התחרות בסקטור הקפיטליסטי – תהליכים של ביורוקרטיזציה. לכן בתהליך הפיתוח הכלכלי המהיר בשנות החמישים והשישים בהנהגת ממשלות של תנועת הפועלים, ובעידודם של אשכול וספיר – גדל בהדרגה חלקו של הסקטור הפרטי בעוד שהסקטור של תנועת העבודה וכוחה של ההסתדרות הצטמצם.

אנחנו עומדים בפני תופעה מוזרה מאד. המשיחיות האדומה קרסה בברית־המועצות

כל הפלירטים עם הקומוניזם שניהלו גורמים ציוניים בתנועת העבודה הארצישראלית, היו פלירטים אפלטוניים. דו־שיח אידיאולוגי בלי הסקת מסקנות פוליטיות

וביתמי הגוש הסובייטי, אבל גם במערב נמצאת תנועת הפועלים, הלייבור, בירידה. כבר שנים רבות שהשמרנות מנצחת. המפלגה הקומוניסטית המפוארת, הגדולה באיטליה זכתה בבחירות האחרונות ב־10 אחוזים, כמו להבדיל, [illegible] להיפך. אם לא קומוניזם ואם לא סוציאל־דמוקרטיה שחותרות לחברה צודקת, מה נשאר?

פעם שרנו פה בהתלהבות: "אניה אדומה ואדום גם דגלה ונושאת עולם של תקווה". אחר־כך הגענו ל"אושר קטן ובית קטן וכמה שיותר כסף קטן". המשיכה הזעיר־בורגנות היא הסוף התקף בארץ. מהו אם כן, המוצא בין הדרכות האדומה ששקעה לבין רייגן?

דן הורוביץ: אם אתה שואל את השאלה מבחינה בין־לאומית, אז התשובה ניתנה לך בימים אלה, במשבר המניות בארצות־הברית. הסוציאל־דמוקרטיה לא נכשלה למעשה וגם המשטרים הקפיטליסטיים המובהקים ביותר נזקקים לתכנון ולהכוונה שפעם נחשבו למייצגים של גישה סוציאליסטית. כלומר, הנסיונות לתת משחק חופשי לכללי השוק אינם עובדים באופן מוחלט. ראינו את זה כעת במשבר הנוכחי בארצות־הברית. לא שהם לא עובדים באופן מוחלט, אך הם ממלאים את תפקידם רק בתנאים מסויימים ובנסיבות היסטוריות מסויימות. כשישנו צורך לא בהתרחבות אלא בעיצוב או לפעמים אפילו בהידוק החגורה, הרי השיטות הקפיטליסטיות עובדות פחות, או האמצעים הקפיטליסטיים יעילים פחות מאמצעי ההכוונה של המדינה.

המדינה המצליחה ביותר במדינות אולי המערב, שנחשפה לוויכוח בין קפיטליזם ובין סוציאליזם, היא שוודיה שבה יש שלטון סוציאל־דמוקרטי שהצליח להגיע גם לרמה גבוהה של יעילות כלכלית, למדינת רווחה מפותחת וגם לאיזון מתאים בין הכוונה לבין מתן חופש ליוזמה הפרטית: זה במה שנוגע לעולם הגדול.

מה שנוגע לישראל, הרי אצלנו הוויכוח הוא הרבה יותר ראשוני. הקונסטרוקטיביזם הוא גם קונסטרוקטיביזם ציוני וסוציאליסטי. לעומת זאת, מי שאינו קונסטרוקטיביסט – מתכחש להיסטוריה הקונסטרוקטיביסטית הציונית – ומתכחש אפילו להגיון הכלכלי של חברה קפיטליסטית, מי שמוכן להיטיב עם העם על־ידי פופוליזם זול – אין לו אחריות משקית. לא מקרה הוא שבכל פעם שהמשק מגיע למצב משבר, רק תנועת העבודה מסוגלת להוציא אותו מהבוץ; לא בגלל המסורת הקפיטליסטית שלה, אלא בגלל המסורת הקונסטרוקטיביסטית שלה והאחריות שלה לבניין המשק ובניין הארץ.

כתוצאה מהסוציאליזם הקונסטרוקטיבי יש לנו תנועת עבודה שהיא בראש וראשונה אחראית יותר, בעוד שהיריבה שלה לשלטון היא מזיגה בין הליבראליזם, יוצא חלציהם של "האזרחים" בתקופת הישוב, לבין הגישה הפופוליסטית מסביבת המסורת של הרוויזיוניזם, שאינה מרוסנת על־ידי קונסטרוקטיביזם. תנועת העבודה היא היחידה שיש לה את הנכונות ואת האתוס המאפשרים לה להתמודד עם קשיים בארץ הזאת ולנהל אותה במצבי משבר. האחרים מסוגלים לפנות אל הלכי רוח עממיים, לקבל תמיכה פוליטית ולמצוא אותה בהרפתקאות כלכליות הרסניות שהן אולי אחיות להרפתקאות צבאיות והרסניות.

בשירו של בלוק "שנים־עשר" שתורגם על־ידי שלונסקי, מספר המשורר: על "שנים־עשר" המהפכנים "על ראשם באור יחידה הוא ישוע הנוצרי". ושלונסקי מסביר שאין מדובר כאן במהפכה הדומה למהפכה הצרפתית ולמהפכה האמריקנית וכי "שנים־עשר" המהפכנים האלה משולים ל"שנים־עשר השליחים" של הנצרות. הנה דת חדשה צומחת מן היסודות האלה. בשורה חדשה, ציוויליזציה חדשה לעולם. אלתרמן באחד משירי "הטור השביעי" שלו מדבר על הדרך הקצרה כביכול בין חדשת הדת לבין האינקוויזיציה.

דן הורוביץ: דת חדשה בוודאי שלא צמחה. אלא במקום דת חדשה צמחה כנסיה חדשה. וזה כנראה הגורל של דתות בדרך־כלל. הן נולדות כציוויליזציה חדשה ובסופו של דבר הן נעשות לכנסיה חדשה. הבעיה עם הכנסיה הקומוניסטית היא שגם ככנסיה לא הרחיקה לכת, מפני שההתפוררות התחילה עוד לפני שהספיקה לכבוש את מעמדה ומעמד הכנסיה. המעמד שהצליחה להשיג נכבש בכוח כידוני הצבא האדום.

ברית־המועצות, מאזן היסטורי / אמנון סלע

מהפכה בין אוטופיה לרציונליזם

האוטופיה גוזה לאחר תפישת השלטון; האופטימיות נעלמה כאשר התברר כי התהליך המהפכני איננו מתקדם, האידיאולוגיה מתה בטיהורים ובמחנות והברית הגדולה נגמרה בשלהי מלחמת העולם השניה

בחלוף שנת 1984 עומד עדיין המשטר הקומוניסטי בברה"מ על תילו, אולם התהיות לא פגו, לא לגבי ודוכו בעבר ולא לגבי דמותו בעתיד. אולי יש עוד פה ושם הסידים של הצבא, אולם רבים, רבים היו מוכנים להחליף את המשטר בכל משטר אחר, ובלבד שתיעלם ברה"מ במתכונתה הנוכחית. מעטות הן המדינות המעוררות רגשות עזים כל־כך ואשר הויכוח עליהן ועל דרכן עוסק יותר במוסר מאשר באינטרסים, יותר בצדק מול עוול מאשר בפוליטיקה.

שבעים שנה לאחר המהפכה לובש הפולמוס הנטוש על ברה"מ ועל דרכה צורה של דו־שיח בו נוטלים חלק מבקרים גם מחוץ וגם מבית. מן הראוי לשאול עתה כמה שאלות, למשל: האם לא היה אפשר לקעקע את ממלכת הצאר ולהפוך את רוסיה האגררית למעצמה עולמית מבלי לשלם מחיר גבוה כל־כך בדם ובסבל, האם סטאלין היה הכרחי? שאלות נשאלו כמובן גם בעבר וביקורת הוטחה בברה"מ מאז היווסדה, אך דו־שיח נוח יותר מפני שהוא נוטל מן הביקורת את עוקץ הזדון ההופך אותה ממכשיר ניגוח לדיון עניני.

הניגוד הזה שלעיל בין מוסר לבין אינטרסים איננו רק פריו של רצון רע מצד מבקרים עויינים: הוא נעוץ בטבע האדם ולפיכך גם בטבע המדינה, והוא הונח בין נדבכי התשתית של המפלגה הקומוניסטית דווקא על־ידי לנין – הוא ולא אחר. לנין שאב את עיקר רעיונותיו מן המרקסיזם, אשר היה מצוות שילוב בין אוטופיה לבין רציונליזם. עד לתפישת השלטון האמין לנין כי אפשר לייסד שלטון (הדיקטטורה של הפרולטריון) אשר איננה אלא הדיקטטורה של ההמונים, על־פי גירסתו של לנין לפני המהפכה) ולהניח למדינה לגווע, וכל מלאכת השלטון – חייל ומלח ועקרת יעשוה. אמונה כזאת בטבעו הטוב של האדם – בהעדר מנגנון כפיה „יעבוד לפי יכולתו ויקבל לפי צרכיו" – הוכחה כאופטימית באשר לטבע האדם וכוחות יסוד באשר לטבע השלטון. השילוב הזה בין אוטופיה לבין רציונליזם, בין חזון נשגב על שחרור האדם לבין הצורך היום־יומי לנהל מערכת שלטונית במדינה הנולדת מתוך מהפכה ומלחמה, הניב שתי תוצאות: נוצרו ציפיות להגשמת החזון ונולד הצורך לצבוע את אמצעי הכפיה בצבעים מרהיבים.

אוטופיה ורציונליזם אמרנו, האם אין אלה היבטים מסורים של אידיאולוגיה ומדיניות, של מוסר ופוליטיקה? המהפכה אשר קראה תיגר על ביורוקרטיה, על קסרקטינים ועל דיפלומטיה חשאית, אבדה בתוך שיגרת החולין של אדמיניסטרציה, בעיות ביטחון ומדיניות חוץ. כבר המשיכה המפלגה להניף את דגלי השחרור מכבלי הקפיטליזם ולהודיע על נצחונות חדשים לבקרים של הסוציאליזם המתגשם.

פער זה בין המציאות הקשה של תיעוש מדינה חקלאית ללא תשתית מספקת – לאחר מלחמה הרסנית וללא סיוע מחוץ – לבין התעמולה האופטימית, הוא שגרם לאכזבה העמוקה מבית ומחוץ, ותרם לכך כי יותר משיש לברה"מ תומכים ומבקרים יש לה מאמינים ושונאים. בצד דבריו של לנין על הצורך לחלום גמל בליבו הצורך לתעש, להחשמל, להניח את הקומוניזם על פסי הייצור. מה שלא הספיק לעשות המהפכן עשה הקומוניסט הדוגמאטי (אני שואל ממילובאן דז'ילאס את שלבי הקומוניזם: מהפכה, קומוניזם דוגמאטי וקומוניזם בלתי־דוגמאטי), ומה שניסה לנין לעשות בשלבים הגדיל סטאלין וניסה לעשות במחי אחד.

רעיון הקולקטיביזציה לא היה משולל הגיון ובוודאי שלא היה מעשה ללא מחשבה תחילה. אדרבה, מחשבה רבה הושקעה בתוכנית החומש, אולם לא ביוצרים אלא ביצירה, לא בפרט אלא בקולקטיב, לא ביוזמה האישית, אלא בתכנון הממלכתי. היה זה נסיון להציג מודל של המראה כלכלית שיהווה תשובה למהפכה התעשייתית של בריטניה והתהליך אכן היה מהיר יותר, מקיף יותר וברוטאלי יותר.

אין תשובה פשוטה לשאלה האם היתה דרך מהירה יותר להגיע להישגים כלכליים. בשנת 1914 היה היקף התעשייה הכבדה (ייצור ברזל ופלדה) של רוסיה 27 אחוז מהתעשייה הכבדה של גרמניה. בשנת 1936 ייצרה ברה"מ יותר ברזל ופלדה מגרמניה, ולאחר מכן שבה גרמניה ורכשה יתרון עד פרוץ המלחמה. אכן, כאן נעוץ שורש הבעיה. הנסיון לתיעוש מהיר היה חלק מאסטרטגיה כלכלית ומתפישה אידיאולוגית שהציבו את אמצעי הייצור ואת מטרות המדינה מעל לצרכים של הפרט. העובדה כי תיעוש מהיר זה אפשר ליכים להכות את הדורסן הנאצי היא צידוק שבדיעבד.

מן הבחינה המוסרית, האושר הגדול הצפון לאדם או לאנושות כולה בעתיד אינו יכול להוות מטרה אשר כדי להשיגה רשאי השלטון או השליט לחלל את האושר או אפילו את המסכנות של הפרט בהווה. המחיר אשר הסכים סטאלין לשלם עבור תהליך

מדיניות החוץ של ברה"מ לא היתה „טובה" או „רעה" מזו של מדינות אחרות אבל היא התהדרה ומוסיפה להתקשט עד היום בנוצות של שחרור ואחווה

התיעוש דיכא עד עפר את האוטופיה, ואכזריות התהליך היתה עלבון לשכל הישר ולפיכך גם לרציונליזם. אם תהליך הקולקטיביזציה כך – סוף מעשה במחשבה תחילה – לא כל שכן הטרור האטום, ההשפלה, ההגליות והרצח אשר ליוו את תהליך „הטיהורים" בשנים 1936–1939. אם סבורים היו מנהלי המדיניות ההיא כי המטרה, בניין הקומוניזם, מקדשת את האמצעים – הרס האדם וחורבן הפרטיות – נתברר ליכים כי אין הבדל בין המטרה לאמצעים.

הויכוח בשאלה האם עצם תהליך המהפכה הוא הגורר בעקבותיו טרור, או שמא לנין הוא שפתח את הדרך לטרור לא נפתח עדיין בברה"מ, אולם אין כל ספק כי סטאלין ומשטרו הפכו גם בברה"מ סמל לרשע ולחילול כבוד האדם וכבוד הסוציאליזם.

שאלת המחיר החברתי של תיעוש מהיר תקפה ועומדת גם כיום מפני שברה"מ ממשיכה להציע את המודל הזה למדינות העולם השלישי.

גם לאחר שלהט המהפכה פג לא הפכה ברה"מ בעיני רוב המשקיפים וככל הידוע גם בעיני חלק נכבד מתושביה, למעוז של שחרור חברתי. אם אין ברה"מ סמל לנסיונות חברתיים חדשניים וגם כלכלתה איננה מופת להיקר במדינות מתועשות, האם נכון לומר, בעקבותיו של דז'ילאס, כי „הקומוניזם בזמננו הוא אותו סוג של טוטאליטריאניזם המתבסס על שלושה גורמים מרכזיים כדי לשלוט בבני־אדם. הראשון הוא כוח; השני – בעלות; השלישי – אידיאולוגיה. דז'ילאס מוסיף ואומר בספרו (המעמד החדש) כי אידיאולוגיה כמעט אין לה חשיבות כיום בקומוניזם וכי אין לקומוניזם רעיונות חדשים להציע. מה נותר איפוא? האוטופיה גוזה לאחר תפישת השלטון; האופטימיות נעלמה כאשר התברר כי התהליך המהפכני איננו מתקדם באירופה; האידיאולוגיה מתה בתהליך הטיהורים ובמחנות לאסירים פוליטיים, והברית הגדולה נגמרה בשלהי מלחמת העולם השניה.

לאחר מותו של סטאלין נעשתה ברה"מ לדיקטטורה ללא דיקטטור במדיניות הפנים ולמדינה ככל המדינות ביחסי החוץ. היום, בדיעבד, מותר להשקיף לאחור ולשאול האם היה אי־פעם לאידיאולוגיה תפקיד עצמאי, האם אי־פעם היתה תחליף לאינטרסים מדיניים־לאומיים־סובייטיים? האם היססה ברה"מ לקשור יחסים דיפלומטיים עם איטליה הפאשיסטית? אדרבה, מוסוליני כעס מאד כשנודע לו כי איטליה איננה הראשונה שהכירה בברה"מ וכי בריטניה הגדולה הקדימה אותה. ב־1924 היתה ברה"מ מדינה חלשה ועניה, ואילו איטליה נחשבה למעצמה ימית חשובה ולפיכך לא ניתנו הרוסים את כיבוש קורפו על־ידי הפאשיסטים. על אף רדיפות הקומוניסטים באיטליה לא היסס גם הנציג הסובייטי ברומא להיענות להזמנתו של מוסוליני למסיבה, מיד לאחר רצח מטיאוטי, בראשי המפלגה הקומוניסטית האיטלקית. גם נציגים דיפלומטיים אחרים היו שם, שכן אינטרסים מדיניים קודמים למוסר ביחסים בין־לאומיים, אולם למדינות אחרות לא היתה אידיאולוגיה אנטי־פאשיסטית רשמית.

מדיניות החוץ של ברה"מ לא היתה „טובה" או „רעה" מזו של מדינות אחרות אבל היא התהדרה ומוסיפה להתקשט עד היום בנוצות של שחרור ואחווה. האירוע הבולט ביותר במדיניות החוץ של ברה"מ עד מלחמת העולם השניה הוא חתימת הסכם מולוטוב־ריבנטרופ. הפולמוס הנטוש מאז חתימת ההסכם ועד היום נושא, כמובן, את חותם ההתייחסויות המוסריות ולעתים הצדקניות בהן דנו לעיל, אך יש בו חשיבות עילאית לענייננו, מפני שהוא מבליט יותר מכל אירוע אחר את עליונות

שאלת המחיר החברתי של תיעוש מהיר תקפה ועומדת גם כיום מפני שברה"מ ממשיכה להציע את המודל הזה למדינות העולם השלישי

האינטרס על פני האידיאולוגיה במדיניות החוץ הסובייטית. שלוש שאלות מכריעות צצות ועולות בקשר לאותו הסכם:

1. האם היה היטלר פותח במלחמה נגד פולין גם ללא הסכם עם ברה"מ?
2. האם עשו בריטניה וצרפת ככל יכולתן כדי להקדים ולחתום על הסכם עם ברה"מ?
3. האם לאור התנאים שהציגו נציגי בריטניה וצרפת היתה לברה"מ אפשרות שלא לחתום על הסכם עם גרמניה?

לשאלה הראשונה, ואולי המכרעת, אין תשובה חד־משמעית ולכן התוסף לעוצמת הרגשות, המובנת בפולמוס זה, גם הלהט המוסרי הידוע בכל הקשור בברה"מ. אולם למרות שמדינות רבות קיימו יחסים דיפלומטיים תקינים עם גרמניה לפני, בזמן ואחרי חתימת הסכם מולוטוב־ריבנטרופ ומדינות אירופיות נכבדות וחסודות הוסיפו לעשות עסקים טובים עם גרמניה משך כל המלחמה – לעתים תוך גרימת נזקים לבעלות הברית – דבק הקלון הזה בברה"מ לעולם.

לשאלה השניה יש תשובות פשוטות ומעוגנות במסמכים: בריטניה וצרפת לא עשו במשך שנות השלושים ככל יכולתן לחתום על הסכם מחייב עם ברה"מ, גם לא בעשרת הימים שקדמו להתקפה על פולין. לפיכך, ברורה גם התשובה לשאלה השלישית: לא היתה לברה"מ כל אפשרות, אלא לחתום על ההסכם עם גרמניה מפני שבריטניה וצרפת לא היו מוכנות להתחייב ולחתום על ברית צבאית עם ברה"מ. גם לא היה בכוחן להתחייב. המרירות הקשורה בפולמוס זה לא פגה למרות הנוראות שהמיטה גרמניה הנאצית על אירופה בכלל ועל ברה"מ בפרט, מפני שברה"מ בהנהגת סטאלין הוסיפה להתפתל ולתעתע בלהטוטי אידיאולוגיה, במקום לומר כי המולדת היתה בסכנה והאינטרס של הקיום העצמי הוא שקבע.

גם נצחונותיו הגדולים של הצבא האדום טבעו ונטשטשו בסבך הטרוניות שליוו את שבר הברית הגדולה ואת מסחי התעמולה של המלחמה הקרה. עד היום חוגגים במערב את יום הנצחון על גרמניה הנאצית ב־8 במאי ובברה"מ ב־9 במאי. במערב חוגגים את יום הנצחון, אך אין מזכירים את הצבא האדום ובברה"מ מצניעים את עזרת המערב בהשגת הנצחון. כך, בלהט המאבק על ההדר העולמי והרייש ועל הבכורה בעולם, נמחה זכר הנצחון הצבאי המוסרי הגדול ביותר בהיסטוריה האנושית.

אלה שתבעו בכל כוחם פתיחה מוקדמת של החזית השניה ועמדו מופתעים לאחר מכן, נוכח הגבולות החדשים של אירופה שחתם הצבא האדום בדמו, הם גם אלה ששאלו מן המילון הגרמני דווקא את המונח „מסך הברזל", כדי לתאר את המתחולל מאחורי אותם גבולות. שחרור ושעבוד, התעללות ודיכוי, היו בסימני ההיכר של המהפכה שנעשתה למשטרו של סטאלין וטבעו את חותמם גם על אירופה המזרחית.

עד מותו של סטאלין, היה המאזן המוסרי של ברה"מ דל בהישגים ואילו המאזן הלאומי, פרי האינטרסים, ההכרה והכוח, עשיר ומגוון. הוויכוח הנטוש על איכותה של תרבות ה„קוקה קולה" מול תרבות הרווחה הסוציאלית של ברה"מ אין לו שיעור. גם אין טעם למדוד מה שווה של תרבות „קוקה קולה" פלוס חירות, לעומת תרבות רווחה סוציאלית מינוס חירות. ראשית, מפני שהמשפט הראשון איננו תיאור מדויק או ממצה של תרבות המערב, והשני איננו תיאור מדויק או ממצה של תרבות ברה"מ. שנית, מפני שלמרות הפטריוטיזם המובהק של אזרחי ברה"מ חוששים השלטונות לשאול את אזרחיהם מה הם מעדיפים.

המפתח לפתרון סודה של המהפכה הרוסית מצוי עתה בידי גורבאצ'וב. הוא האיש החייב להתמודד עם נטל העבר, עם רוחות הרפאים של סטאלין ומתיו, עם החידה הנשגבה־הפתטית של טרוצקי, אשר עד מותו המשיך לדבוק באינטרנציונליזם, נוכח הלאומיות שהתגלמה בסיסמתו של סטאלין: „סוציאליזם בארץ אחת".

גורבאצ'וב ניצב בפני אותה דילמה שהציקה בזמנו ללנין, אם כי במימד אחר. לנין האמין בגוויעת המדינה, אולם משהגיע לשלטון נוכח כי אי־אפשר אפילו להביא לגוויעה מסודרת של המדינה ללא מנגנון המדינה. גורבאצ'וב טוען כי הוא רוצה בפתיחות, בבחירות חשאיות ובליברליזציה. כדי להשיג מטרות אלו עומדות לבחירתו שתי אסטרטגיות עיקריות:

א. להודיע על פירוק המפלגה הקומוניסטית לאלתר, מעשה שכמוהו כהתאבדות פוליטית מבחינה אישית, והוא מתכון בדוק לאנארכיה מבחינה מדינית.

ב. להשתמש במנגנון המפלגה כדי להגשים את רעיונותיו.

הדמוקרטיה על־פי טבעה הרבה יותר גמישה בבחירת אמצעים ובתהליכי שינוי. אין צורך לשנות את עצם השיטה, די להכניס תיקונים ושינויים,

אין טעם למדוד מה שווה של תרבות „קוקה קולה" פלוס חירות לעומת תרבות רווחה סוציאלית מינוס חירות

להחליף ממשלות ואישים, ולחוקק חוקים ברוח הדמוקרטיה. הקומוניזם לא נתנסה בכמו אלה – שם צריך לשנות את השיטה או להסתכן בניסויים העלולים להיות עקרים: והרי חייבים להודות כי המודלים העומדים לבחירתו של גורבאצ'וב – הסיני, היוגוסלאווי, ההונגרי או הפולני אינם מרנינים במיוחד.

המהפכה הסובייטית איננה בית־ספר מעולה לליברלים, וגורבאצ'וב ייאלץ כנראה לחזור ולתעות במרחב המלוכד שבין אוטופיה לבין רציונליזם, אלא אם כן ישכיל לרבע את מעגל הקסמים של הצנטרליזם הדמוקרטי. בינתיים, כל עוד הוא משתמש במנגנון המפלגה כדי לפתח את רעיונותיו הוא חייב להתחשב בחוקים הנהוגים בו, והזמן העומד לרשותו איננו בלתי מוגבל.

כדאי שנשים לפנינו את דבריו של הרצן, אשר בהיותו רציונליסט שלל את האוטופיה האידילית של מרקס, ובהיותו הומניסט לא יכול היה לקבל את הדטרמיניזם „המדעי" שלה:

„מטרה רחוקה לאין שיעור איננה מטרה, אלא תרמית: מטרה צריך שתהיה קרובה – לכל הפחות שכר שכיר, או הנאה בעבודה שנעשתה... אילו צעדה האנושות ישר לקראת איזו תוצאה הרי לא היתה לנו היסטוריה, רק היגיון... ההיסטוריה כולה היא אלתור, כולה רצון, כולה מניה וביה – אין גבולות, אין מורי דרך".

בולשוויזם 87' / דני רובינשטיין

בעגלתו של גורבצ'וב

בשבוע שעבר התקיים במוסד ואן־ליר בירושלים יום עיון בנושא: „לאן מועדות פני גורבצ'וב". ההרצאות כללו התייחסות לדמות המשטר, החברה והמדיניות הסובייטית בתום העשור השביעי למהפכה. אנו מביאים קטעים מרכזיים מדברי המרצים.

פרופ' מיכאל אגורסקי: כשלון ורפורמה

ברה"מ נתונה במשבר עמוק המתפשט לכל תחומי החברה. אני מסכים עם הדברים שהשמיע כאן מילובאן דז'ילאס (בביקור לפני שבועות אחדים) שהמהפכה הבולשביקית שביקשה להפוך את ברה"מ למדינה מודרנית נכשלה. אחרי 70 שנה אפשר לקבוע שהמודרניזציה לא הצליחה. אפשר להשוות את הרפורמטורים הבולשביקים לרפורמות קודמות ברוסיה כמו זו של פטר הגדול. פטר הגדול הצליח לבנות את פטרבורג ולטפח אליטה ומעמד שליט בצוויליזציה עירונית בסיוע זרים שבאו מחוץ לרוסיה ואילו הבולשביקית, הצליחה לטפח אליטה צבאית־תעשייתית שהשתלטה על המדינה דוגמת האליטה של פטר הגדול.

הסובייטים, שהסתייעו גם הם בזרים, הצליחו אמנם לבנות בשנים הראשונות אליטה עירונית מהפכנית קטנה ופעילה, אבל זו הושמדה על־ידי סטאלין בטיהורים של שנות ה־30'. סטאלין חשש מאליטה זו, הוא פחד מנטיונה להנהיג את המדינה ולכן חיסל אותה. במקומה קודמו לעמדות שלטון במנגנונים השונים איכרים פרימיטיביים ובורים. ואליטה פרימיטיבית זו שלטה בברה"מ 50 שנה. זהו הפרדוקס הסובייטי. מדינה שרצתה תיעוש ומודרניזציה ולהגיע למקום ראשון בעולם קידמה לעמדות מפתח אנשים בעלי אופי פרימיטיבי ואפילו ברברי שבעצם בלמו קידמה ומודרניזציה. צ'רננקו הוא דוגמה אופיינית למנהיגים מסוג זה. בפרובינציות הסובייטיות היתה למעשה נסיגה הבוהית לימי פטר הגדול.

אליטה סובייטית זו ייצאה מגמות ברבריות גם למדינות מזרח אירופה שבחסותה, והביאה לנסיגה חברתית גם שם. הסופר הרוסי מקסים גורקי אמר פעם שבעם הרוסי מתרוצצות שתי נשמות: נשמה סלאבית ונשמה מונגולית. זו המונגולית המיוצגת ע"י אליטה שלא עברה אורבניזציה ומודרניזציה נתנה את השראתה למדיניות סובייטית שעמדה בראש התומכים בעולם במשטרים מטורפים וברברים כמו של אידי אמין באוגנדה ומועמר קדאפי בלוב.

דור הפועלים שגדל בברה"מ אינו מתאים לנהל אורחות חיים מודרניים, ולבנות תעשיה מודרנית. אפילו רמתם הירודה של החיילים הסובייטים לא מתאימה להפעיל את מערכות הנשק החדשות והמתוחכמות וביקורת ברוח זו משודרת לאחרונה ברדיו מוסקווה. במלים אחרות: אפשר להביא את הפועל והחייל הסובייטי לעבוד, אבל אי־אפשר להביאם לעבוד טוב.

כל המשאבים הסובייטים נזרקו והופנו לכיוון אחד: הכלכלה הצבאית. והנה הציבור הסובייטי רואה את התוצאות. הוא ער לנחיתותו כלפי המערב. כך הפך העם בברה"מ למעריץ של המערב. הערצה פרימיטיבית לג'ינס ולמוסיקת הפופ.

אפשר לראות את הרפורמה של גורבצ'וב בנסיון לחזור למגמות הקידמה שנבלמו בטיהורים של שנות ה־30'. מדיניות ה„גלסנוסט" מנסה להחליף את ההנהגות ואת השליטה במנגנונים בכל הרמות. לסלק את הפרימיטיביים ולהכניס במקומם אנשים מודרנים יותר. גורבצ'וב אינו משנה את המבנה החברתי אבל מחליף אנשים בתחומים רבים וברמות השונות. אני צופה המשך של טיהורים מסוג כזה וכניסה של אינטליגנציה להנהגת השונות. האם זה יצליח? קשה לדעת. גם ברז'נייב ניסה לשלב בהנהגה אנשים מהרפובליקות האסיאתיות ומאד יתכן שזה הביא את ברה"מ להתערבות באפגניסטאן (שכן הם ערים יותר למתרחש שם). כלומר הציבור באליטות מעצב את המדיניות. אבל קשה להעריך את סיכויי ההצלחה. ההתנגדות לגורבצ'וב באה בעיקר מכיוון השמרנים הרוסים. אני חושב שגורבצ'וב מנסה רפורמה אמיתית ואני לא מקבל את הפרשנות כאילו כל זאת הוא יצירת רושם ויחסי ציבור כדי לזכות בסיוע מהמערב. אינני חושב כך.

פרופ' גור עופר: רדיקאליות על הנייר

אין ספק שברה"מ הגיעה למשבר כלכלי עמוק המתבטא בקפאון, הפסקת צמיחה וכד'. בכך מודים גם הסובייטים עצמם. גורבצ'וב קורא לזאת „על סף משבר", אחרים מתבטאים ביתר חריפות. הקפאון המתמשך בשיעורי הצמיחה הביא לצמרת הנוכחית שבשיטה הקיימת אי־אפשר להוציא את העגלה מהבוץ, שצריך מודל התפתחות אחר, אולי דומה יותר לזה שבמערב. הסובייטים זרקו שנים ארוכות, כמות עצומה של הון וכוח־אדם למערכות הייצור הם נוכחים שהתוצאות דלות. השימוש בהון ובכוח־האדם במערב היה נכון יותר ויעיל השיג תוצאות. ולכן ברור במוסקווה שצריך להמשיך, אבל בדרך אחרת, מערבית יותר באופיה.

גורבצ'וב אמר לאחרונה: אחרנו ב־20 שנה (כוונתו לימי חרושצ'וב כמובן), בזבזנו זמן ושקענו יותר בבוץ. ברוח זו אפשר למצוא היום מאמרים בעתונות הסובייטית עם שבחים למדיניות ה„נפ" משנות המהפכה הראשונות וזהו רמז נוסף לחיפוש השיטה שתבטיח יעילות ושיפורים שכיום אי־אפשר לבצעם.

הרפורמות המוצעות כיום – וכמעט כולן עדיין על הנייר – הן רפורמות במערכת כולה. רפורמה מערכתית בכל הענפים ולכן היא חוצה את התחום הכלכלי ומחייבת שינויים בתחומים אחרים: פוליטיים, חברתיים, תרבותיים. גורבצ'וב חוזר ואומר: דמוקרטיזציה (וזה אבסורדי, הרי החיים שם מתוארים כל הזמן כדמוקרטיה מלאה) ומהפרסומים השונים אפשר ללמוד על הכיוון הברור: מעבר מסוציאליזם מנהלי לסוציאליזם כלכלי. כלומר שימוש במנופים כלכליים כמו רווח כספי, שימוש בתמריצים כלכליים במקום בצווים אדמיניסטרטיביים וזה מכונה „סוציאליזם של הרובל". עיקרון: בהעתקת מרכז הכובד בתהליכים הכלכליים. מרכז הכובד והסמכויות יעברו למפעל הבודד, ניוסר מעליו העול של הצווים והפיקוח של המוסדות המרכזיים. בצורה פשטנית אפשר לומר: במקום לקבל הוראות וכספים מהמרכז, יצטרך המפעל הבודד להסתדר לבד. אומרים לו (ולפי שעה בתוכניות) למפעל הבודד: אתה רוצה כסף להשקעה, תשקיע מהרווחים שלך; הרווחת יותר כסף, תוכל לספר משכורות, לא הרווחת – אתה יכול ליפול. במקום שנצווה עליך למי לספק ובכמה לקנות – אתה יכול להתקשר על־פי חוזים כרצונך, לפנות לקבל הלוואות כרצונך. אבל הכל יהיה כפוף יותר לתנאי השוק ולא להוראות נמרצות של המוסדות המרכזיים. יחד עם זאת כמובן שתקבענה נורמות מגבוה, אבל המערכת הכלכלית המרכזית תצומצם ותוגבל.

גם אם ינתנו תמריצים כלכליים לעובדים ולניהול של מפעלים ופרטים, קשה עדיין לדעת אם מדובר בתוכנית מהפכנית ממש. קשה לדעת עד כמה תקוצץ הריכוזיות, עד כמה תהיה שיטת החוזים – בחקלאות למשל – שונה משיטת הקוואוטות. עד כמה באמת המפעל יבחר את מנהליו ללא התערבות מלמעלה וכו'. יש לומר שעל הנייר נראית הרפורמה רדיקאלית, אבל סוד ההצלחה טמון לא מעט גם בשינוי בשאר התחומים, החברתיים, התרבותיים, הפוליטיים.

יש כמובן מתנגדים לרפורמות המתוכננות הללו והאופוזיציה מקשה כאיד על משטר גורבצ'וב. טבעה של רפורמה כלכלית כזאת הוא שתוצאותיה נראות רק בטווח הרחוק יותר בעוד שבטווח הקצר יכולה האופוזיציה להצביע ולומר: הנה, ראו, אין שום תוצאות. ישנה דוגמה מתחום ביקורת האיכות במפעלים השונים. בדרך־כלל היתה ביקורת איכות של ממש בברה"מ רק בייצור הבטחוני. שנה שיצא מפס הייצור נבדק, ואם לא עמד בסטנדרט מסוים – החזירו אותו למפעל. עכשיו נעשה נסיון להנהיג ביקורת תקפה גם בתחומים אזרחיים. כתוצאה מכך נפסלה תוצרת רבה ובסיכום הנסיון התברר שהיתה ירידה בייצור. האופוזיציה השתמשה בתוצאות אלה והשלטון נאלץ לסגת ולבטל חלק מביקורת האיכות במפעלים. לפני חודשים אחדים נמסרו נתונים על גידול בייצור. אבל אחת הסיבות לכך היתה הקלה בביקורת האיכות. קשה יהיה להתקדם כך.

פרופ' גליה גולן: מדיניות חוץ ריאלית

מדיניות החוץ איננה עומדת במרכז ההתעניינות ובמרכז הפעילות של הגלסנוסט. במסגרת עיסוקו במדיניות החוץ פיטר גורבצ'וב את גרומיקו הוותיק, הכניס את שוורדנדזה וערך רה־ארגניזציה במשרד החוץ. קודם לכל יש להצביע על שינויים אישיים רבים. דיפלומטים הוחלפו ואנשים חדשים הוכנסו לשירות החוץ והוכנה כתפקיד המפלגה במדיניות החוץ חשוב כיום יותר מאשר בעבר. כוחה של המחלקה הבין־לאומית במפלגה גדל והיא כיום בעלת השפעה רבה יותר על מדיניות החוץ. יתכן שזו הדרך שגורבצ'וב מנסה „להחיות" את מדיניות החוץ. בנאומים ובפרסומים שונים מתייחסים לימי ברז'נייב – במיוחד האחרונים – כאל ימים של קפאון ורפיון במדיניות החוץ ומדברים על מהדייזציה גם בתחום זה, כמו בתחומי הפנים, הכלכלה וכד'. יש בהחלט נטיה להראות כאילו מדיניות החוץ של משטר גורבצ'וב היא מתוחכמת יותר, פתוחה יותר ומודרנית יותר בניגוד לתרבות הנוקשה והברוטאלית שהיתה למדיניות הסובייטית בעבר.

אחת הנקודות שגורבצ'וב מדגיש היא ראיית מדינות העולם ובעיותיהן כקשורות אחת לשניה ותלויות אחת בשניה. לכן כאשר הוא מטפל בסכסוכים כאלה ביחסים גלובאליים וזה מביא כמובן לתפיסה מיוחדת של היחסים עם ארצות־הברית.

עוד מאפיין גורבצ'וב גישה שונה כלפי מדינות העולם השלישי. אצל ברז'נייב זה היה נושא מרכזי למדי, אצל גורבצ'וב הראיה של מדינות העולם השלישי היא ריאלית ומתונה יותר. יש, למשל, התייחסות מאד ספקנית לאפשרות שמדינות העולם השלישי יבחרו בדרך סוציאליסטית ואפילו הכרה שהנסיון לדחוף מדינות אלה לכיוון הסוציאליזם הוא חסר סיכוי. דוגמה בולטת לכך היא סיפור היחסים עם הודו הרף הדיעה שהודו לא תגיע כנראה לעולם לסוציאליזם. בהתאם לכך נראית גם החלטות במדיניות הסובייטית המסורתית של חיזוק עידוד ותמיכה במפלגות קומוניסטיות ומארקסיסטיות בעולם.

במזרח התיכון ניסה גורבצ'וב ובמידה זו או אחרת הצליח להחזיר את המדיניות הסובייטית במפרץ הפרסי. לא מנסים לבנות גוש מדינות רדיקאליות, אבל מנסים לפעול יותר. לגבי המפרץ הפרסי לא ברור אם זוהי בדיוק הצלחה סובייטית או, אולי, יותר כשלון אמריקאי. אבל ברור שברה"מ מחדשת בזהירות את פעילותה באיזור.

מדינת ישראל העמידה שני תנאים לסובייטים לכינוס ועידה בין־לאומית בהשתתפותם: התרת עליית היהודים וכינון יחסים דיפלומאטיים. גורבצ'וב נענה באופן מינימלי מאד בכיוונים שדורשת ישראל. לא התירו עליה, אבל משהו, מעט, שחרור אסירי ציון והיתר עליה לפעילים ידועים. ובנושא השני: לא יחסים דיפלומאטיים מלאים, אבל משלחת קונסולרית (גם משלחות ממדינות מזרח אירופה האחרות). יש קצת הבטחות. שחרור אפשרי של כל הסרובניקים. כעשרת אלפים איש. הרבה יותר ממה שהם היו מוכנים לעשות בעבר והרבה פחות ממה שאנחנו מקווים.

הטוב לומר שיש סכנה ב„לינקג'" שמדינת ישראל מעבידה לגורבצ'וב. אנחנו מתנים שיתוף סובייטי במו"מ באיזור בפתיחת השערים ליהודים. הסובייטים יכולים לומר: טוב מאד, גם אנחנו נעשה התניות דומות. נתיר עליה של כך וכך יהודים ואתם תוותרו על שטחים כאלה ואחרים.

פרופ' ויקטור ברייולובסקי: התחומים שמחוץ לגלסנוסט

כמי שהגיע מברה"מ לפני זמן קצר בלבד אני מבקש למסור עדות – אישית על מדיניות הגלסנוסט, הפרסטרויקה (הבניה מחדש) והדמוקרטיזציה שהן שלוש המלים המדוברות ביותר שם מזה כשנה וחצי. הרושם על הציבור הסובייטי הוא גדול. הציבור היהודי נרגש מאד משחרור אסירי ציון, מחזרת אנדריי סחרוב למוסקווה ומהפתיחות הרבה בכלי התקשורת. הוויכוחים הפומביים על הכלכלה, על זכויות הפרט, על הפשע, הסמים וכד' אלה דברים באמת רבי־רושם.

אבל אני מבקש להדגיש כמה נקודות שמצביעות גם על פסימיות. אם משווים את המצב הנוכחי לימי חרושצ'וב הרי שאז נפגע קשה גם מנגנון הדיכוי של הק.ג.ב. ואילו כיום הק.ג.ב. חזק מאד ומצטיירת תמונה כאילו הוא שותף פעיל בהתרחשויות. הזכות להתווכח, להשתתף בפתיחת הביקורת בברה"מ היא זכות שנמצאת בסך־הכל בידיים של קבוצה קטנה מאד של מדינאים, סופרים ועתונאים ואנשי מנגנון שעושים זאת כאילו על־פי הנחיה מגבוה. יש תחומים כמו התחום הלאומי, הבעיה של היהודים, של הטטרים, בעיות הלאומים ברפובליקות הבאלטיות (ליטא, לטביה ואסטוניה), שהן תחומים בהם הביקורת אסורה לגמרי. אין דיון פתוח על בעיית הלאומים בברה"מ, ולא רק לנו היהודים, אלא לרבים אחרים זה נראה תחום חשוב, מרכזי ובעייתי ביותר בתוך החברה הסובייטית. יש, לבסוף, קבוצות לאומניות רוסיות שפועלות במגמות אנטישמיות ברורות. הנה כל התחום הזה נמצא בעצם מחוץ לגלסנוסט.

תמצאו גם רבים בברה"מ שאומרו שהשינוי העיקרי אצל גורבצ'וב הוא החלפת פקידים בפקידים. לקחו ביורוקרטים וסילקו אותם ובמקומם שמו ביורוקרטים אחרים. היכן השינוי האמיתי?

מרגליות מן האשפה

מאת מיכל אורון

בעת ובעונה אחת יצאו לאור שני ספרים שעניינם סיפורי הבעל שם טוב (הבעש"ט). ראשון, ראה אור ספרו של פנחס שדה שיצא לאור בהוצאת „כרטא", וסמוך לו יצא ספרו של ש.י. עגנון „סיפורי הבעש"ט" בהוצאת שוקן. שני הספרים יסודם בספר שבחי הבעש"ט, ובספרות החסידית המאוחרת, שרבים מסיפוריה עוסקים בדמותו של הבעש"ט.

ספר שבחי הבעש"ט הודפס לראשונה בקאפוסט, בשנת 1815. המדפיס יפה, בדברי הקדמתו, מציין כי הסיפורים על הבעש"ט, מעשיו ונפלאותיו, סופרו במשך שנים רבות, ומכיון שרצה להסיר מכשול מרגלי עיוורים לכל יתעו אחר סיפורים שאינם בדוקים, טרח והדפיס את הספר. באותה שנה (תקע"ה, 1855) יצאה מהדורה נוספת של הספר בברדיטשב, ויצא לאור אף ספר סיפורי ר' נחמן מברסלב.

למן המחצית השניה של המאה הי"ט אנו עדים להופעתם בדפוס של מאות ספרים וקבצי סיפורים המשתייכים לסוג הנקרא בפי המחקר „הסיפורת החסידית", כאשר גיבורם של הסיפורים הוא צדיק זה או אחר. כבר כאן, בתקופה הבראשיתית של הסיפורת החסידית, ניתן להבחין בין ספרות חסידית הצומחת מבפנים, דהיינו ספרות שיצאה מפיהם ומעטם של צדיקים או תלמידיהם, לבין זו הצומחת מחוץ לחסידות, ע"י משכילים שונים, שהתייחסו לחסידות וניסו למצוא בה (ולרוב להמציא לה) ערכים ואידיאלים אנושיים, ללא הבחנה והכרה בעיקרי תורת החסידות, בזרמיה ועדותיה.

ראש וראשון לאלה הוא מיכאל הלוי פרומקין רודקינסון (וכעל פועלו הספרותי עמד לראשונה י. דן, במוסף לספרות של „ידיעות אחרונות" 26.9.84). פרומקין, שפתח תקופה חדשה בספרות הסיפורית החסידית, עשה זאת בעיקר מתוך מניעים כספיים. הוא העריך נכונה את השוק הצמא לסיפורים ופירסם שורה של ספרים שעניינם סיפורי חסידים. ספרים אלה הם בחלקם לקטים שנלקחו מספרים שכבר נדפסו קודם לכן (כמו „שבחי הבעש"ט" שחלק גדול ממנו נכלל בספרו „קהל חסידים") וכן אוספי סיפורים שלוקטו על-ידו והודפסו לראשונה. תאוות הבצע שלו הביאה אותו לחזור ולהדפיס סיפורים שהודפסו כבר תחת כותרת בשם חדש (ספרו „שבחי הרב" נדפס גם ב„קהל חסידים", ספרו „סיפורי צדיקים" נדפס פעם נוספת בשם „ספתי קודשים"). פרומקין ידע, שהקורא בן זמנו חפץ בסיפורים אלו, ולכן חזר והדפיס כשהוא מעלים את זהותו, והחיבורים מופיעים כחיבורים אנונימיים. הפופולאריות של כתביו הביאה לתפוצתם של ספרים רבים שנכתבו בידי מספרים שהלכו בעקבות פרומקין, וכמותו הדפיסו ספרים בעלי אופי „חסידי", שזכו לתפוצה רבה.

פופולאריות זו היא שמשכה את ליבם של סופרים רציניים, והיא שהביאה ליצירת זרם „ניאו חסידי" בספרות העברית. בסיפוריהם נתנו המחברים ביטוי למערכת ערכים אידיאלית הומניסטית, כשהם מלבישים אותה במעטה חסידי. סופרים כמו י.ל. פרץ, יהודה שטיינברג, שלום אש, מרטין בובר, ש.י. עגנון, דוד כהן ואלי ויזל, השתמשו ב„כלים חסידיים" וכתבו מפרי דמיונם על צדיקים גלויים ונסתרים.

בד בבד עם התהיה של הסיפור החסידי, אנו עדים להתעוררות המחקר בסיפורת החסידית, כאשר זכות הראשונים עומדת לבובר. בובר. הוא הוא שגילה את עולמה של האגדה החסידית לתרבות המערב. בהקדמתו לספרו „אור הגנוז" כותב בובר: „דבר הסיפור הוא יותר מדבר סתם, הוא מעביר בפועל ממש את שאירע אל הדורות הבאים" (שם, עמ' 7).

בובר סבר, שדרך הסיפורת החסידית ניתן להבין את התנועה החסידית. הוא ראה בחסידות התרחשות תרבותית ולא תנועה רעיונית, שמהותה היא תורתה. עמדתו של בובר עוררה את התנגדות חוקרי החסידות, אשר ראו בה תנועה רעיונית דתית. כחוקריה של ב.צ. דינור, גרשם שלום, י. תשבי, ש. אטינגר, ר. שץ, מ. פייקאז, י. דן ותלמידיהם, הדגישו היטב את הסתירה העמוקה בין דימויה הפופולארי של החסידות נוסח בובר, לבין דמותה ההיסטורית האותנטית.

בובר התנגד למלקטי הסיפורים והמאוחרים. דעתו לא נוחה מלשונם ומרמתם הספרותית הנמוכה. לכן עיבד את הסיפורים, קיצץ וצינזר במקומות שבהם סבר, שאל להם, למוטיבים עממיים המספרים למשל, על צפרדע המרכבת עם הצדיק, לבוא בכפיפה אחת עם תיאורו המלא הוד של הצדיק. בובר עיבד סיפורים, אשר במקומם שמופיעים היו בפרטים ובקונוטציות לשוניות, שהכבידו על הקורא. עיבודו של בובר היה בדרך של קיצוץ וקיצור, עד כדי הדגשת יסודות דרמטיים, שהיו אמנם בסיפור המקורי, אך היו בגדר יסודות נסתרים.

בהצגת דמותו של הבעש"ט ניכס בובר הרבה מן היסודות העממיים. דמותו של הבעש"ט אצל בובר היא דמות מיתית של ענק רוח. אותם תיאורים של הבעש"ט בספר „שבחי הבעש"ט", המתארים את הבעש"ט המעשן לולקע („שבחי הבעש"ט" קי"ז), השותה ולוגם לגימה יתירה (שם, עמ' קטו) או המזיע בעת תפילתו (שם, נג), כל אלו נדחו וצונזרו על-ידי בובר. לזכותו של בובר יש לומר, כי מצבו של החומר הספרותי שהיה מונח לפניו, חומר שהודק מכלי אחר (יידיש) לכלי שני (עברית), הוא שגרם לעיבוד ולפירוט. בובר הצהיר על כך במפורש, ואף ציין את מקורותיו ואת מראי המקומות המדוייקים של כל הקטעים הסיפוריים שעיבד. מבחינה זו הניח בובר בפני הקורא את האפשרות לבחון ולבדוק מה עשתה ידו בסיפור. זכות זו של בובר, שחשף את אורם הגנוז של הסיפורים החסידיים לעולם המערבי ולקורא העברי בן־זמננו, עומדת לו על אף ערעורנו על דרך כתיבתו ועל דרך תפיסתו את החסידות, הבאה לידי ביטוי בכתיבה המחודשת של הסיפורת החסידית.

בעקבותיו של בובר הלכו חוקרים־מהדירים וסופרים אחרים כמו א. הורודצקי, שההדיר את ספר שבחי הבעש"ט (במהדורתו שמר הורודצקי על לשון הסיפורים אך שינה את סדרם ומיינם לפי נושאים ואף העיר להם הערות מבארות), ואליעזר שטיינמן שבספרו „באר החסידות ספר הבעש"ט" הביא מסיפורי הבעש"ט, אשר ליקטם ממקורות שונים. תוכנם של הסיפורים נשמר אמנם, אך בעיבודים הלשוני והספרותי שנעשה בידי שטיינמן, אבד צביונם המיוחד, המשקף את רוח הסיפור כסיפור שבע"פ, כדיבור חי ואותנטי.

הפופולאריזציה של הסיפורת החסידית עלתה וגאתה בשנים האחרונות ועיבודים שונים ומשונים נעשו לסיפורי חסידים בידי סופרים ומעבדים מקרב החסידות ומחוצה לה.

פנחס שדה גילה את עולמה הספרותי של החסידות לפני מספר שנים. ספרו „תיקון הלב" זכה למהדורות רבות בשל „האופנה החסידית" ורוח החזרה בתשובה. כמו בספרו על ר' נחמן מברסלב כך גם בספרו „סיפורי הבעש"ט", שדה עושה בחומר הכתוב כבתוך שלו. הצהרתו: „לא עשיתי בטקסטים כאדם העושה בתוך שלו, לא עיבדתי מהם עיבודים... ולא החלפתי מלה שלהם במלה שלי", נסתרת מיד על־ידיו בהמשך דבריו: „ערכתי את לשונם... תיקנתי שגיאות לשון... ניפיתי מעט את לשון הכתוב... וקיצרתי כאשר לפי דעתי נצרך היה לעשות כן..." (ההדגשה שלי, מ.א.) (שם, עמ' 209). אכן, על־פי דעתו של שדה, שופצו הסיפורים וצונזרו. דבר זה אינו מונע אותו מלהתפלמס באחרית דבריו עם אנשי המחקר. בספרו „תיקון הלב" התפלמס עם י. ויס וג. שלום; בספר זה הוא מתפלמס עם בובר ושלום. שדה אינו בורר את מלותיו בדברי פולמוס, שעיקרם הוא: הסילוף המכוון של אנשי האקדמיה בהצגת דמותו ההיסטורית של הבעש"ט.

באחרית דבר מצרף שדה לסיפורי הבעש"ט את חוויותיו שלו. וכך, בד בבד עם סיפורי הבעש"ט, טועם הקורא מחוויותיו של פנחס שדה.

על דרכו של עגנון ומגעיו עם הסיפורת החסידית נמצאנו למדים מדבריהם של אמונה וחיים יהודה ירון, שהביאו לבית הדפוס את ספרו על סיפורי הבעש"ט. בדברי האחרית לספר מציינים המלבה"ד, כי סיפורי החסידים ותורותיהם העסיקו את עגנון כבר בימי בחרותו. „רבים הם סיפורי החסידים שהכיר הן משמיעה, הן מקריאה ועיבד ושילב אותם בספריו או כתבם כסיפורים לעצמם". בעת שישב עגנון בגרמניה התיידד עם בובר ויחד החליטו להוציא את סיפורי הבעש"ט ותלמידיו. מכתבי עגנון עולה, כי עגנון עסק במשך שנים רבות בהעלאתם של סיפורים חסידיים על הכתב, אולם כתב־היד של הספר הראשון נשרף בעת השריפה שהיתה בבית עגנון בהמבורג בשנת 1924. עפ"י עדות בני משפחתו, חזר עגנון לעסוק בסיפורי החסידים משנת 1932; בתוכניתו היה להוציא כמה הוצאות של הסיפורים: „הוצאה אחת של החומר כמו שהוא עם הערות ופירושים ונוסחאות (כלומר מהדורה ביקורתית – מ.א.) והוצאה אחת לעם למקרא, ואפשר עוד לעשות הוצאה לנוער". בשנת תשכ"ב הוציא עגנון קובץ בשם „סיפורים נאים של ר' ישראל בעש"ט" (בתוך הקובץ „האש והעצים") – הסיפורים ראו אור מעל בימות שונות משנת 1947 ואילך). כאן ניכרת ידו של עגנון הסופר והמספר. בקובץ זה, שהוקדש לבובר, ניכר היטב השוני בין דרכו הספרותית של עגנון לבין זו של בובר. עגנון בסיפוריו אינו מעוניין בהפצת תורת החסידות באמצעות הסיפור. כמו כן אין עניינו של עגנון להדגיש את ייחודו של צדיק זה או אחר. בכתיבתו משמר עגנון את דרכי ההיגד החסידי, ובכך ניתן לסיפור העגנוני נופך חסידי. ייחודו של הסיפור העגנוני בא בעיקר בתיאורים האפיים שבסיפורים, במגמה הדידקטית, באירוניה ובהומור.

עגנון שב אל המקורות החסידיים ועסק במלאכת התקנתם לדפוס משנת 1945. במלאכה זו שמר עגנון על רוח המקור, כשעבודתו מתבטאת בבתן כותרות לסיפורים, בתיקוני לשון ותחביר ובתרגום המשפטים היידיים לעברית. בדבריו של עגנון על בובר („מעצמי אל עצמי", עמ' 260) אומר עגנון, כי בובר זה, „שהראה לעולם את יופיה של החסידות, ומעשהו דומה למי שמצא מרגלית באשפה והוציאה". דבריו של עגנון על בובר יפים והולמים את עבודתו שלו. עגנון אכן הוציא את המרגלית מן האשפה, אך אף החזיר לה את הברק שהיה שמור בה, והרי היא נוצצת ומגלה את פניה לנו ולדורות הבאים אחרינו.

לכל אדם צפור כלואה

מאת ראובן שניר

„מבחר מן השירה הערבית החדשה, אנתולוגיה קטנה", ערך ותירגם מערבית שמואל רגולנט; הקדמה: יעקב מ. לנדאו, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ה, 72 עמ'.

השירה הערבית הקלאסית והמודרנית עדיין בבחינת נעלם גדול לחלקו הגדול של הציבור בארצנו. מעטים העזו להתמודד עם אתגר תרגומה של שירה זו לעברית, ולבודדים היו הישגים ראויים לציון בתחום זה. זכורים לטוב תרגומיו של אשר גורן מן השירה הקלאסית (משירת ערב, תרגומים ורשימות, ספרית התרגומים המכון ללימודי אסיה ואפריקה, 1970), ותרגומיו הרבים המעולים של ששון סומך מן השירה המודרנית, כמו האנתולוגיה שערך בטוב טעם משירת סוריה ולבנון הצעירה („בדר פרפרי", „ספרית־פועלים", 1973).

תרגום שירה הוא משימה לא קלה כלל ועיקר, ואולי בלתי־אפשרית. נדוש מאד לציין זאת ולהביא בעקבות אמירה זו את הגדרתו של רוברט פרוסט את השירה כמה שהולך לאיבוד בתירגום, או את המשל של סרוונטס על אותו אדם שתירגם את „דון קישוט"... לספרדית, או למנות את הדרישות הבלתי־ניתנות להגשמה במתרגם שירה על פי לזאי מקנים. אך כל המצוי בסודה של השירה הערבית, ובמיוחד זו השומרה על הכבלים הנוקשים של הקצירה המסורתית, יודע אל נכון שכל נסיון לתרגמה נתקל בקשיים רבים מספור. שמואל רגולנט, אשר כבר זיכה אותנו בתרגום מספר יצירות פרוזה מערבית, מתמודד עם אתגר זה ובדרך כלל יוצא ממלאכת התרגום, כשידו על העליונה.

את המבחר פותח קטע מתוך הפואמה „אל־מואכב" (התהלוכות) של ג'בראן חליל ג'בראן, אשר בה מתגבשת אמונתו הפנתאיסטית של המשורר הגדול. ג'בראן מטיף לשיבה אל הטבע כמפלט מן הציביליזציה המודרנית, אשר הותירה את האדם עירום ועריה, משולל מגבסיו הרוחניים. פואמה זו, אשר ניכרת בה השפעתו של המשורר ויליאם בלייק, מציגה מבעד לדרישת בין זקן ונער, את הדואליזם בין חיים בחוק הטבע לבין חיי הכרך המואגים, ובעקיפין את מגרעותיה של הקידמה המערבית. לפיכך היטיב המתרגם לכנות את הקטע המובא באנתולוגיה בשם „שני קולות", והיינו קולו של הזקן לעומת קולו של הנער. אך אליה וקוץ בה: לבטח אין הדבר נהיר למי שאינו בקי ביצירותיו של ג'בראן ואינו מכיר פואמה זו, מה עוד שהמתרגם כביכול רק את קולו של הנער בלבד. מן הראוי היה להביא כבר קטע זה, הלקוח מסופה של הפואמה, גם את רבדיה של הטבע החותמים את היצירה. מכל מקום בקטע המובא בתירגום מפליא רגולנט בשמירה על תבניות החריזה, ובשמירה על רוח המקור כמו בשורות:

הבה החליל ורן הרחק צרי וגם מכאוב
הן האדם כקו במים ולא בריו נכתב.

תרגום השיר „אני" (עמ' 28–29) של המשוררת העיראקית נאזכ אל־מלאאכה מצטיין ביופיו, תוך שמירה על תבניות החריזה שבמקור. ניכר במתרגם שהזדהה עם תוכן השיר, עד כי המיר לשון נקבה בלשון זכר. גם השיר „המשורר" של אבו־אלקאסם אל־שאבי (עמ' 47) מבחרין מופיע במבחר בלבוש עברי מעודן ובו שורות נפלאות כמו:

לְכָל אָדָם צִפּוֹר כְּלוּאָה
וְאִם יוּכַל לְשַׁחְרְרָהּ – אַשְׁרָיו.

ראוי לתשומת־לב ביותר השיר „לחם, חשיש וירח" (עמ' 49–51) של המשורר הסורי נזאר קבאני, אשר בו מלגלג המשורר על נוהגים פסולים ותופעות שליליות שהשתרשו בחברה הערבית. בשיר זה, שנתפרסם באמצע שנות החמישים, חורג קבאני, „משורר האישה" על פי כינויו, ממסגרת שיריו הארוטיים, שבהם „התמחה" מאז פירסם קובץ שיריו הראשון בשנת 1944. קבאני, דמות יוצאת דופן בשירה הערבית של ימינו – מספסן, דיפלומט, רומנטיקן ללא תקנה, אוהב נשים מושבע, נרקיסיסט בהמיין, מו"ל פרטי הגורף בסחור ממולה מיליונים במכירת ספריו, ובצד כל אלה, נביא זעם לבני עמו – נודע עד אמצע שנות החמישים רק בשירתו הארוטית הנועזת. מאז הרים גם קולו נגד תופעות חברתיות פסולות בחברה הערבית, ובעקבות מלחמת ששת הימים אף נרתם לתעמולה הערבית כנגד ישראל. שירתו מיטלטלת מאז בין אהבתו לאישה לבין תשוקתו לשנות את חברתו. בסוף שנות השבעים הירבה לתקוף את שליטי ערב על מחדליהם, תוך שהוא עוטה את גלימתו של המוכיח בשער. לאחר מות אשתו האהובה בלקיס, ואם שני ילדיו, בדצמבר 1981, בפיצוץ שהרס את השגרירות העיראקית בביירות, עולה משיריו נימה פסימית עד מאד כלפי אפשרות שינוי מצבם העגום של הערבים. אחרים משיריו, שהוקדשו למצב החברתי והפוליטי בעולם הערבי, היכו גלים ועוררו הדים רבים. עם זאת לא פעם מצטיירים שיריו הלאומיים כסיסמאות ונאומים עיתונאיים, ולעיתים דומה ששירים אלה אינם אלא מס שפתיים, תגסין להפגת על עיסוקו הכפייתי באישה ובנושה. תרגום השיר המובא על ידי רגולנט נאה, רק חבל שנשמטו ממנו שתי שורות קצרות מן המקור. גם בשיר „עקרותי" של המשורר העיראקי בלנד אל־חידרי נשמטה שורה אחת חשובה להבנת השיר.

רגולנט נטל חירות לתרגם את שם השיר „אל־עקמרי" (עמ' 26) של המשורר יוסף אל חאל (אשר מת בתחילת שנה זו) ל„עקבה", תרגום זה חוטא ודומני לכוונתו של המשורר, הגם שהוא מתעל את הקורא לאינטרפרטציה מסויימת ולגיטימית. המשורר ניסה, כמדומה לי, לצייר בשיר זה את גלגל חייו של האדם, ולהקבילם לעונות השנה, ואולי אף לתמורות היממה:

ילדות – אביב – בוקר
בגרות – קיץ – צהרים
זקנה – סתיו – ערב
מות – חורף – לילה

מבחינה מסויימת מזכיר שיר זה את השיר „אסיפיו" של יעקב פיכמן.

אחת מנקודות התורפה העיקריות של התרגומים היא, לעניות דעתי, נסיונו של המתרגם להגביה את לשון התרגום מעבר למה שמקביל לה בלשון המקור. לשיא מגיע הדבר בתרגום שם השיר המשותף של משוררי הגלות האמריקאית ג'בראן, נעימה, עריציה חדאד, רשאטאד (עמ' 21) ל„צפון לחשי". מסופקני אם דובר עברית ממוצע, וגם לא ממוצע, מבין ללא עזרת מילון, את משמעות הביטוי „צפון לחשי". בעוד שכמעט כל דובר ערבית באשר הוא מבין את שם השיר במקור. בשיר זה הושמטה גם, משום־מה, שורה מאוד חשובה, אשר משקפת את הגישה הניאופלטונית בשירתם של משוררי הגלות האמריקאית, אשר חשו כלואים עלי אדמות, באזיקי הגוף הבזוי, בעוד נפשם מתאווה למרומים.

השירה הערבית, גם זו הנכתבת מאז סוף שנות הארבעים, עשירה דיה מבחינת רמתה הלשונית, ואם תתורגם במטבעות לשון מקבילות לה דיינו. יש לזכור שהחל בשירה הרומנטית, ובוודאי בשירה בת תקופתנו (וכל השירים במבחר משתייכים לאחד משני טיפוסים אלה), השתדלו המשוררים הערבים להימנע משימוש בעריב (מילים קשות ונדירות), דבר שהיה מאד נפוץ אצל המשוררים הקדומים, ואף אצל הניאוקלאסיים. משוררי תקופתנו מנסים לקרב את שפת השירה להמונים, ולא להשאירה נחלת האליטה החברתית והתרבותית כבימים עברו. לפיכך צורם מאוד לראות בשירו של מיכאיל נעימה „אחיי" (עמ' 14–15), אשר מצטיין בלשונו הפיוטית הפשוטה, שימוש במילים עבריות נדירות יוקרה כמו „כפר" „הוזה" (במובן של אסון) וכדומה. לשון עברית גבוהה יוקרה ללשון ערבית גבוהה יותר מציינת את מרבית התרגומים המובאים באנתולוגיה. חריג בולט הוא השיר „שוק הכפר" של העיראקי עבד אל־והאב אל־ביאתי, ולכן משקף מאוד תרגום זה את רוח המקור. חבל שלא הוקפד על הבאת המרכאות שבמקור ועל קיטוע נכון של השורות בסוף השיר.

מלאכת בחירת השירים הכלולים באנתולוגיה, הסדר שעל פיו סודרו מעוררים תמיהות, ובעיקר לאור האמור בהקדמה שמבחר זה הוא מייצג. אמנם מרבית השירים הם משל משוררים חשובים, מן האסכולה הרומנטית, שהיתה דומיננטית בשירה הערבית בשנות השלושים והארבעים, ומן השירה בת תקופתנו, מאז סוף שנות הארבעים, ואשר היותה במידה מסויימת ריאקציה לרומנטיקה. ברם משוררים כמו חייר אלדין אלזרכלי, אלעוצי חביל, אחמד עבדה עאנם ועמר בהא אל־אמירי אינם בדיוק „משוררים חשובים וידועים", כפי שמצויין בהקדמה. אמנם יש בין האחרונים מפורסמים, אך בהחלט לא בשל שירתם, כמו אל־זרכלי הידוע יותר כמחברו של לקסיקון האישים „אל־אעלאם", הרבה יותר מאשר הוא ידוע בשל שירתו.

מן הראוי גם היה לחלק את השירים על פי שערים, דבר שהיה מקל על המעיין, שאינו מומחה בשירה הערבית, להבחין בהתפתחות מן השירה הרומנטית לעבר השירה בת תקופתנו. אנתולוגיה האמורה להיות מייצגת נשפטת גם על פי מה שאין בה. והחסר באנתולוגיה שלפנינו בוטה מאד: התעלמות מוחלטת מהשירה הניאוקלאסית שציינה את תחייתה של השירה הערבית החדשה. מבחר מייצג חייב היה לכלול משירתם של מחוללי תחייתה של השירה הערבית המודרנית מאז שלהי המאה התשע עשרה, המצרים מחמוד סאמי אל־בארודי, אחמד שוקי, וחאפט אבראהים, והעיראקים ג'מיל צדקי אל־זהאוי, מערוף אל־רצאפי ומחמד מהדי אל־בציר, או לפחות חלקם. התעלמות כמעט מוחלטת היא גם נחלתם של המשוררים הפלסטינאים, המשוררים היוצרים בישראל, והמשוררים היהודים הכותבים ערבית. אמנם פדוא טוקאן נכללת, אך היכן מישיל חדאד, מאייר אבראהים, מחמוד דרוויש וסמיח אל־קאסם, מטובי המשוררים הערבים בני זמננו? היכן נציגי הדור הצעיר של המשוררים בישראל: סיהאם דאוד, נעים עריידי ואחרים? היכן משוררים יהודים חשובים כמו אנור שאול ומראד מיכאיל? והחסר המשווע ביותר, היכן המשורר העיראקי בדר שאכר אל־סיאב, מחשובי המשוררים בתקופתנו, ויש אומרים ברוך הכשרון שבהם. זאת ועוד, לא כל השירים של המשוררים המיוצגים באנתולוגיה הם שיריהם הידועים והטובים ביותר. דומה שיותר מהיות אנתולוגיה זו מייצגת היא אוסף של תירגומים ממגרותיו של רגולנט. מרבית ההשגות דלעיל היו נחסכות, אילו לא הולבשה האנתולוגיה באיצטלה של אנתולוגיה מייצגת.

חבל גם שהנספח המצורף לתרגומים, המביא דברים על המשוררים, לוקה באי־דיוקים רבים, ואינו מעודכן דיו, ולעיתים אף בפרטים יסודיים ביותר. גם שיטת התעתיק שבה נהג העורך המתרגם מבולבלת, איננה אחידה ולעיתים אף מטעה. ראוי היה גם להקדים לקובץ מסוג זה מבוא אשר יתווה את השקפת המשוררים על הזרמים והאסכולות אליהם הם משתייכים.

מבחר מן הסוג שלפנינו, טוב היה להציגו במהדורה דו־לשונית (כמו, למשל, במתכונת של „אהבות מקבילות", מבחר שירה אהבלית ספרדית, תרגום ועריכה שמעון זנדבנק, הוצאת שוקן, 1986), אך במתכונת שבה יצאה אנתולוגיה זו, חשוב היה לציין את שמו של כל שיר במקור, בצד מראה מקום מאיזה קובץ הוא לקוח. זאת למען אלה שאינם מסתפקים בתרגום ורוצים להפיק הנאה גם מן המקור. מעט טירחה ומאמץ מצד העורך המתרגם, בנוסף למה שכבר עשה, היו משפרים מאוד את האנתולוגיה.

אין בכל האמור לעיל לפגום בכשרון הרב שהפגין רגולנט בתרגומיו. הוא נכנס לשדה בור, וככל חלוץ בדרך כמעט לא סלולה, עמדו בדרכו קשיים רבים ורציניים, והוא יכול לרובם. למקרא תרגומיו לא אופתע אם יזכה אותנו בעתיד בספר שירה פרי עטו.

מחמוד דרוויש

על האדמה הזו

עַל הָאֲדָמָה הַזּוֹ יֵשׁ עֲבוּר מָה לִחְיוֹת: הַסְּסָנוּתוֹ שֶׁל אַפְּרִיל, נִיחוֹחַ הַלֶּחֶם
בְּשַׁחַר, דֵּעוֹת אִשָּׁה עַל הַגְּבָרִים, כִּתְבֵי אֵיסְכִילוֹס, רֵאשִׁית הָאַהֲבָה, עֵשֶׂב
עַל אֶבֶן, אִמָּהוֹת עוֹמְדוֹת עַל חוּט חָלִיל, וּפַחַד הַפּוֹלְשִׁים מִן הַזִּכְרוֹנוֹת.

עַל הָאֲדָמָה הַזּוֹ יֵשׁ עֲבוּר מָה לִחְיוֹת: סוֹפוֹ שֶׁל אֱלוּל, גְּבֶרֶת נִכְנֶסֶת
לִשְׁנָתָהּ הָאַרְבָּעִים בְּשִׂיא פִּרְיָתָהּ, שְׁעַת שֶׁמֶשׁ בְּבֵית אֲסוּרִים, עָנָן מְחַקֶּה עֲדַת
בְּרִיּוֹת, עַם מָרִיעַ לָעוֹלִים בְּחִיּוּךְ אֶל מוֹתָם, וּפַחַד הָעָרִיצִים מִן הַשִּׁירִים.

עַל הָאֲדָמָה הַזּוֹ יֵשׁ עֲבוּר מָה לִחְיוֹת: עַל הָאֲדָמָה הַזּוֹ גְּבֶרֶת
הָאֲדָמָה, אֵם הַהַתְחָלוֹת אֵם הַקִּצִּים. שְׁמָהּ הָיָה פַּלַסְטִין. שְׁמָהּ עַכְשָׁו
פַּלַסְטִין. גְּבִרְתִּי: יֵשׁ לִי זְכוּת, כִּי אַתְּ גְּבִרְתִּי, יֵשׁ לִי זְכוּת לִחְיוֹת.

מערבית: ראובן שניר

הערת המתרגם: השיר לקוח מתוך אחד הקבצים האחרונים של המשורר הפלסטיני מחמוד דרוויש (נולד 1942), אשר עזב את ישראל בשנת 1971 והצטרף לפעילות המחתרתית במסגרת אש"ף. זהו אחד השירים הבודדים בקובץ אשר שורה עליו תקווה כלשהי. שאר השירים ספוגים ייאוש ותחושה מוחלטת שמן הנמנע לשנות במשהו את גורלו של העם הפלסטינאי. הקובץ כולו בתרגום עברי, בצירוף מבוא והערות, יראה אור בקרוב.

רן יגיל

מות סנדלרים

יש לו בחר
בסמטת־יהוכלסקי 56.
הוא עלה לארץ ב־1946.
בערו.
הוא ישב על שרפרף
עם בשיש ומסתכל בהתעקנות
לנעל איטלקית בעדו.
הוא מתקן לי מוקסינים,
מעט הוא יודע על אינדיאנים.
משקפים עבים
עם שרשרת כפופה,
חלוק כחול –
איש עבודה.
אומרים שהוא קצת מטרף
ופוחד.
ממה הוא פוחד
ממה?
ובלילה כשאיש לא מרגיש
הוא נכנס למחסן.
פוחד
ממה?!
מתקן הוא ערמת נעלי ילדים
מהמלחמה.

כמו צידפה

אנשים הם כמו צדפה
הם קשים בחוץ
הנה גע בקלפה
אם שלך חזקה
לא יקרה דבר
רק התנגשות
איש מזה לא ימות.
עמק בפנים אנשים כמו צדפה
רכים, ענגים,
מי שנוגעים לו בתוך
עלול להפגע.
אנשים שקלים קוראים לזה
נקודת תרפה.

אני חובק את הנורמות

אני חובק את הנורמות
עליהן בדלתי,
אני אוסף אותן אלי
אחת אחת,
אני בועט במשמעותן
בזמן הפנוי
אני לבד.
הצל שלי מוליך מקומות
עם הנורמות
בזמן הפנוי
שלו.

(מתוך הספר „מות סנדלרים" העומד להופיע בהוצאת „עקד")

קברניט בודד

מאת דב ברניר

בשדה עיון

רומן פריסטר: „ללא פשרה" / זמורה, ביתן / 1987 / 402 עמ'.

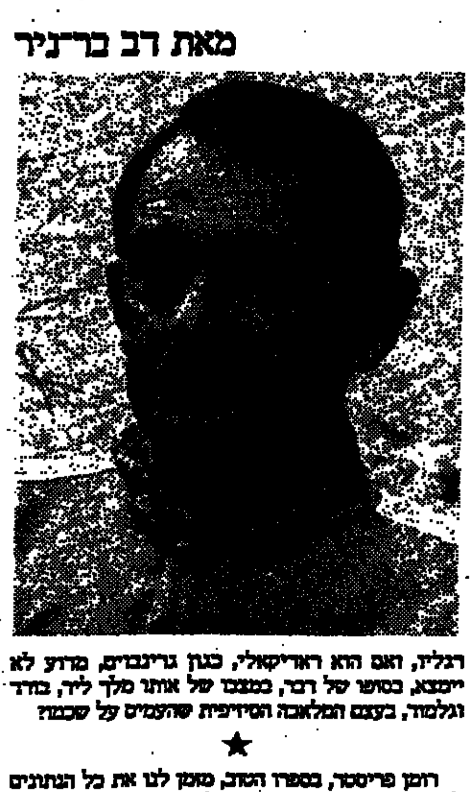

שניים עמדו על עריסת תוכנית הלסינגפורס, שבה ערכה הציונות הרוסית בוועידתה, בשנת 1906, תפנית חדה, התייאשה למעשה מעבודת־ההווה, העידה או, בארץ־ישראל, וגמרה אומר להתמכר ל־GEGENWARTSARBEIT, לעבודת־ההווה ברוסיה הצארית, ומתוך הכללה, בגולה היהודית כולה: שמם היה זאב ז'בוטינסקי ויצחק גרינבאום. כמורגל לרוב אצלו, ייחס ז'בוטינסקי את המיבצע כולו לזכותו וכתב בזכרונותיו: „אני הייתי המנסח העיקרי של תוכנית הלסינגפורס, הביטוי העליון לתביעה לזכויות היהודים בגולה". ההיסטוריונים הבודדים שיבחנו מיזומי היה „המנסח העיקרי" של אותה תוכנית, אך הם לא יחלקו, מן השורש „מחלוקת", כשאלה מי־זומי היה המבצע העיקרי של אותה תוכנית בפועל, בישובים היהודים, תחילה ברוסיה ולאחר מכן בפולין. כותב רומן פריסטר, שהוציא־לאור עתה ביוגרפיה מקיפה על חיי יצחק גרינבאום: „מן הדרך הזאת לא סטה מעולם, ובבוא העת הקריש את מיטב כוחותיו לבניית מבצר ציוני, שמטרתו העיקרית היתה להגן על זכויותיו הלאומיות של שלושה מיליון יהודי פולין". דוד בן־גוריון, שחלק בכל מאודו על תוכנית הלסינגפורס, הבאה לדעתו להתחפר בגולה, תחת הציווי הציוני העליון של בניין הארץ – והוא־עצמו עלה ארצה כחלוץ, בשנת כינוסה של ועידת הלסינגפורס, היא 1906 – הוא שכתב, ביום הולדתו השמונים של יצחק גרינבאום, במכתב אישי אל בעל השמחה: „כבר אז נפרדו דרכינו, כי שללתי תורת „עבודת־ההווה"... לפי שתורה זו נתחדשה בהלסינגפורס... בחלקו עלה לעשות גדולות ב„עבודת־ההווה" זאת". במבט לאחור ניתן לומר שבעוד ז'בוטינסקי סייר בארצות הגולה, נאם והירצה והקים מפלגה (וגם יום את הנוער העברי, השני בסידרה, אחרי טרומפלדור) חרש גרינבאום בכל מאודו את ארצות התפוצה, עד לרגע האחרון ממש, עד שאפסה כל תקווה, ויהדות מפולגת ומסוכסכת, תחת מגף „ממשלות הקולונלים" בפולין הרום־פאשיסטית, נהייתה לטרף סביל בידי חיות־הטרף הנאציות, לקראת „הפתרון הסופי", והשואה המחרידה. השאלה היא: כלום היתה תוכנית הלסינגפורס טעות טראגית?

ואמנם שואל המחבר: „האם שגה (יצחק גרינבאום – ד.ב.) האם בחר בדרך הלא נכונה? האם הישלה את עצמו והוליך שולל אחרים... גם עתה, במרחק של יותר מיובל שנים, לא מצאו ההיסטוריונים תשובה חד־משמעית לקושיות אלה". כאן עולה לדעתנו שאלה מוקדמת: מה פירוש המלה „תשובה"? כלום אין מצבים ללא תשובה – שכן מצבים אלה כה מסוכסכים, כה מרוסקים, עד כי התשובות עצמן מתפוררות לעיניך, ניגרות בין אצבעותיך, והאפוטאליות שולטת בכול. ואמנם: בין קיבוץ יהודי־פולני מסוכסך עד אימה, ממשלה פולנית ריאקציונית ואנטישמית עד קצות אצבעותיה, וישוב ארצישראלי הנתון לחסדי ממשלה מאנדאטורית הנסוגה והולכת מכל הבטחותיה – מי ימצא כאן את ידיו ואת רגליו, ואם הוא ראדיקאלי, כגון גרינבאום, מדוע לא יימצא, בסופו של דבר, כמצבו של אותו מלך ליר, בודד וגלמוד, בעצם המלאכה הסיזיפית שהעמיס על שכמו?

★

רומן פריסטר, בספרו הטוב, מוסר לנו את כל הנתונים לריבוע המעגל שבו פירפר למעשה יצחק גרינבאום. להלכה, היתה תוכנית גרינבאום סבירה: היהודים, מכל צבעי הקשת, יתאחדו לשם כיבוש זכויות לאומיות, בתורת מיעוט לאומי מוכר; לשם גיוס כוח־לחץ אדיר שיופעל על הממשלה, הנוטה להתחמק מציווי זה, יקום גוש מיעוטים המונה, למעשה, 38 אחוזים של כל אוכלוסיית פולין „הגדולה". מתן אוטונומיה לאומית־תרבותית לכל מיעוטי אירופה יקבל גושפנקה בין־לאומית, בוועידת השלום, לאחר מלחמת העולם, ובחבר הלאומים. ואמנם, כל ההתחלות מבטיחות – וכך היה גם הפעם: ועידה של יהודי פולין, שהתכנסה בשלהי 1918, הקימה „מועצה לאומית יהודית זמנית" (שלא תיהפך לעולם לקבועה). בנובמבר באותה השנה הוכרז רשמית על עצמאות פולין. במערב הולך אירגונים יהודיים להיכון לקראת ועידת־השלום. בדרך זו – אומר המחבר – „יתבסס ויתחזק מעמדו של יצחק גרינבאום, כמנהיג היהדות הציונית והמתקדמת בפולין". זאת, לשעה קלה בלבד, כי „החזית" הכפולה – של יהודים ושל מיעוטים אחרים – יבעו בה פרצות מעמיקות והולכות, וגרינבאום יתמרן ויתמרן בין „החוג" (הפרלמנטארי־היהודי) לבין „הגוש" (של גרמנים, אוקראינים, ביילורוסים ועוד) עד שיימצא, לבסוף, בודד וגלמוד במערכה אבודה. לאבבוי יאמר עליו ידידו, ד"ר נחום גולדמן, ביום המאה להולדתו, כי „הוא היה דמות של גיבור טראגי, כל זמן שלחם למען מטרתו".

מדוע נמוטו כל תקוותיו? נתחיל ב„גוש המיעוטים". כותב המחבר: „עדיין לא יבשה הדיו על המיסמכים שחתמו וכבר נסתמנו הסדקים הראשונים בהסכם. האוקראינים והגרמנים ביקשו לנצל את הכוח שנפל בחלקם למטרות שלא תאמו את האינטרסים היהודיים"... הוא מוסיף: „התיאום השוטף בין המיעוטים התרופף והלך". שנית, מוסיף פריסטר בתגוגה „החוג" היהודי דמה לעתים לסירת־משוטים שבה כל מלה חותר לכיוון אחר". למשל, אגודת ישראל נהגה בכל „תפארתה": היא היתה מוכנה לשתף פעולה עם כל גורם ממשלתי שיבטיח שמירה על מיניכם זכויות דתיות... אך אין לה תביעות לאומיות" – וחסל. גם החזית הציונית התפוררה: „מקון ורייך, ציוני גאליציה, עייפו ממאבקי־דיפוס, שיצרו כותרות אך לא הביאו להישגים בפועל... ההקלות וההנחות הקטנות עדיפות היו בעיניהם על הלא־כלום שהיה מנת חלקם בעקבות העימותים" (שגרינבאום רצה בהם בכל לבו). אשר לפולין – פעם אנטישמית גסה, תחת שלטון האנדקים, ופעם פופוליסטית, תחת ידי יוסף פילסודסקי – עליה כותב פריסטר ש„ראשי המדינה הצעירה... חפצו בפולין עצמאית, מושתתת על עקרונות המוסר הקאתולי, נקייה ממיעוטים מרדניים. עוד לפני הכרזת העצמאות התעלמו מזהירות המוסרותיה". האחרון – בוועידת השלום, „בשבת 28 ביוני 1919 נחתמה אמנת המיעוטים, בנספח רשמי לחוזה ורסאי... התביעה המרכזית של הציונים לא נתקבלה, ויהודי פולין לא הוכרו כמיעוט לאומי", אף כי הוענקו להם כמה זכויות, שנזרקו אחרי כן לסל, על־ידי ממשלות פולין המתחלפות. לא נותרה למפלגות יהודיות אלא דרך השתדלנות, ולעתים ההתרפסות, בפני הפולנים, שגם „ראגור" שייצגם הפרלמנטארי ירד כמעט עד אפס, כשם שהשליטים גם דאגו שהפרלמנט עצמו ייצא ל„חופשה" בלתי־מוגבלת.

קיבוץ יהודי מפורד, ממשלה רקובה, חבר־לאומים משותק, גרמניה נאצית עולה – היש פליאה אם יצחק גרינבאום נותר קברניט בודד על אבזהודו, כאשר לא רק הצנזורה הממשלתית קוצצת את מאמריו, אלא גם העיתונות היהודית נועלת בפניו את שעריה.

„לאור" החושך הזה – האמנם היתה תוחלת לתוכנית הלסינגפורס? ז'בוטינסקי שהתפאר בשעתו שהוא היה „מנסחה העיקרי" של אותה תוכנית, יחליף עתה את עורו והוא יזעק ליהדות פולין, ערב מלחמת העולם השניה: „על מי רוצים אתם להישען, כאן בפולין, במלחמתכם לשיווי־זכויות? זהו פיספוס, להו"ם... אתם, רבותי הבטלנים, היכן תבקשו, ולוּ גם קומץ של בעלי־ברית נוצצים שיתמכו בכם בעניין שיווי־הזכויות". אשר לגרינבאום, הוא לא הפך את קערת אמונתו על־פיה, באלטרנטיבה כזאת. במאמר ב„טאג" הניו־יורקי, באמצע שנות השלושים, לאחר שכבר עלה ארצה, מטעים פריסטר כי „אולי לראשונה ביטא גרינבאום בפומבי ספקות לגבי תוצאות המאבק שניהל במשך השנים, ואף גייס למענו את המוני העם היהודי בפולין": ספקות – ולא „פיספוס, להו"ם", בנוסח ז'בוטינסקי. ואמנם כך: היסטוריונים עוד יחרשו את השטח הזה, אך לנו נראה שכמו בחבית הדאנאידות, ללא קרקעית, כך נשפכה אנרגיה יהודית לריק, כשם שהקיבוץ היהודי־הפולני היה ללא... הגנה. פולין הגויית, היתה בלתי־נשלטה לדימוקראטיה אמיתית, וארץ־ישראל (כמו גם ארצות־הברית של אמריקה) היו נעולות על מנעול ובריח. אילו... לסבתא היו גלגלים, כלומר, אילו לא הפכה גרמניה לנאצית כובשת, אולי־אולי, במרוצת הימים, היו יהודי פולין משיגים מעמד של מיעוט לאומי – כפי שהדבר אירע לגרמניה בליטא. אולי...

★

גרינבאום יצא לו מוניטין כלוחם ללא חת נגד החרדים, ברחוב היהודי, שכן הללו שלטו בקהילות ובחינוך, ולא אבו לשמוע על שום תחיה לאומית וציונית. עם זאת, גרינבאום, יהודי „ללא פשרה" – כפי שמכנה אותו רומן פריסטר – ידע גם פשרות ענק שאנו משלמים עבורה את הקרן הריבית עד עצם היום הזה – והכוונה היא ל„סטאטוס־קוו" בין דת ומדינה, מאז ימיה האחרונים של הישוב, דרך המדינה, עד עצם היום הזה. הוא, יחד עם בן־גוריון והרב פישמן, חתמו ב־19 ביוני 1947 על מיסמך ה„סטאטוס־קוו", ששלושה מסעיפיו, בין ארבעה, נראו, מכל מקום, בנוסחם המקורי, סבירים – והרביעי הוא אבי כל הצרות הפוקדות אותנו. הסעיף הראשון – השבת – ראתה ביום זה יום מנוחה חוקי במדינה היהודית שתקום. השני – הכשרות – בא להבטיח מטבח כשר בכל מוסד ממלכתי. הסעיף השלישי – החינוך – מבטיח אוטונומיה לכל זרם חינוכי. הרביעי – חוקי־אישות – מבטיח כי „ייעשה כל מה שאפשר למען ספק, בנידון זה, את הצורך העמוק של שלומי הדת, למנוע חלוקת בית ישראל לשניים". ללמדך כי אין צדיק שלא יחטא, ואין בלתי־מתפשר שלא יתפשר... בהיות הלא־נכונה.

גרינבאום ידע גם להימצא ביחסי ריב ומדון עם מנהיגים אחרים: וייצמן, לאחר שיתוף־פעולה מבוסס; בן־גוריון, וגם ז'בוטינסקי. בעת נאבר לנו על רקע המחלוקת הללו על־ידי המחבר – חבל, שכן ביוגראפיה של אדם, בהתכונת זאת, היא לא רק אישית, לא רק מדינית, אלא גם רעיונית. מכל מקום, גרינבאום, שבינתיים נבחר להנהלה הציונית, חזר מדי־פעם לפולין בסוערה־הישלה, כאשר מעגל הבדידות, למרות הפופולאריות שלו בין יהודי פולין, נמגר והלך סביבה. „הנאומים שלא גייסו עוד את ההמונים היו חוויה מתסכלת. הגיבורים היו עייפים. המנהיג היה מאוכזב וקריאות־התיגר שלו לא נשמעו עוד ברמה. העצורה היהודי בפירוק היש עוד טעם במלחמה הזו?... עכשיו הגיע למסקנה שגם האדמה שעליה בא לאויר העולם איננה יכולה עוד להיות קרקע פוריה לפעילות. אברהם גמלה בנפשו החלטה לעזוב את פולין". אך גם במדינת ישראל לא שבע נחת. בן־גוריון בודד אותו, מאמציו המוחים להשלים בין בן־גוריון לבין בגין ואצ"ל עלו בתוהו. נסיונו „להימור" לכנסת הראשונה, ברשימה עצמאית משלו, נכשל. הוא התפטר פעם־פעמיים־שלוש – פעם מן ההנהלה הציונית ופעם מן הממשלה הזמנית, עד שמצא, אלמן מאשתו, מיפלט ומקלט בקיבוץ גן, בנ־שמואל. ברם, כותב המחבר, „בלי מרים (אשתו – ד.ב.) היה עולמו להתמוטט... הוא קבל בעיקר על־כך שאין עוד ידידים ובנים אתו, ואינם באים לראות את פניו". כך הלך לעולמו, ב־1970, גלמוד, ולא כה צלול עוד בשכלו וכישוריו. האומנם כזה הוא „גיל הזהב", לפי הפירכתנת הדדהה. בארצות־הברית של אמריקה? „אל תשליכנו לעת זיקנה" – אומר הפסוק העברי, רב הנסיון והחוכמה. „האופי הוא הגורל" – אמר גיתה, בהענה שאנו בעצמנו, בקווי אפיינו, קובעים את גורלנו, לשבט או לחסד. מי יודע? אולי הבדידות היא מנת חלקה המכורה של כל זקנה, כאשר הצגה „עוברת עליך לסדר־היום"? מוטב איפוא שניכון לכך, כאשר הכל צפוי והרשות אינה נתונה.

תשובה לגרשון ויילר

מלחמה אנטי־יהודית

מאת אריה טהורי

הווידוי הוא חלק מהתשובה. הווידוי שלי מתבטא בספיקה ובהנאה שיש לי תמיד מדברי ההגות של גרשון ויילר המנתח באיזמל חד בעיית יסוד באומה ומצליח להוציא 'עוברים', חיים: בהתייחסותי לרשימתו, יש בדעתי להצביע רק על ה'בלוטות' הצרכניות ברשימתו, 'בלוטות' המקלקלות את השורה. אולם, ברי הדבר כי דווקא הן מעידות על ההגיון הצרוף המלווה את כל הרשימה (הגיון ולא דווקא אבחו). נקודת־תורפה ראשונית נציין בעובדה בה רואה ויילר את כל תנועת החזרה בתשובה כמיבור אחר, נוקשה, כאילו כל „החוזרים בתשובה אינם יכולים לסעון את מעגל ותפס הפרט... אין הם גורסים שהחוזר בתשובה בוחר את הטוב בעיניו". ואני שואל: הרי ערך הבחירה והצפיית, עבור התוך הראשוני בפילוסופיה היהודית. גרשון הנכבד מתעלם מהיסם חשוב במושג המילולי 'תשובה' שמובנה, כי האדם ישוב לצור מחצבתו, לשורשיו, למהותו, לאישיותו ולהגביל תשוקותיו בהתאם לדרישות הטבעיות שבו. (ולא כחיקוי לתאוות הזולת והחברה).

להלן קובע ויילר, כי החברה החילונית מציגה בפני החברה הדתית, דרישה של „חציה שלי" לעומת „כולה שלי" של הדתיים. במחילה מכב, אין זה נכון, ה„חציה שלי", הוא של החילוניים, בתחום ההומניות האוניברסלית. כאשר שאלתי הוגה דעות חילוני: „מדוע לא הפגנתם נגד החרדיות בהופעה מרשימה יחד עם הדתיים המתונים בכנס „הקהל" או: למה – לחילופין – ערכתם טכס „הקהל" משלכם עם פסוקים שיתאימו לרוחכם" ענה לי: „אין הדין למחצה, או יהדות, או לאו. והראייה כשלונם של הרפורמים בישראל". מאלה דברי חילוני הגון (ואמיתי) בהכינסר מתקבל הרושם כדברי גרשון ויילר, כי הפלורליזם הוא נחלת החילוניים, כאשר במציאות אין דת בעולם ואין תורה חילונית בתבל היכולה להתחרות עם דת־ישראל בפלורליזם שיש לה בהשקפות הדתיות.

אכן, יש נוקשות בהלכה היהודית, ב„שולחן־ערוך", אבל, לא החילונים ולא הרפורמים, הקימו שולחן ערוך משלהם. על כן, אינם יכולים לדבר בשם ה„חציה שלי". ואפילו חוקה למדינת־ישראל, חוששים לחוקק... וה"ל.

הרי דוגמה לפלורליזם בהשקפת העולם היהודית: ויילר קובע, כי „לפי תפיסת (הדת) דתם באופן אידיאלי, חייב האדם מישראל לעסוק כל הזמן במצוות" וגו'. האומנם? הרי גם לימוד תורה, שלגבי מצווה זו נאמר מפורשות: „והגית בו יומם ולילה". אין הדברים כפשוטם. חז"ל לומדים מהמושג „והגית" כי אין זה מתייחס ללימוד במובן המקובל, אלא לשרות באווירה של ציווי התורה בעסקים החילוניים. וכל תורת החסידות עומדת על כך. אבל, למה נרחיק לחסידות כשאני „מתגרה" הרי לנו „פרקי אבות". פרק א', משנה י': „שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות". (מי אומר כי החילונים בימינו, לא מקיימים תורה שבע"פ? מקיימים ועוד איך, שונאים את הרבנות יחד עם הרבנים). ובפרק ב' משנה ב' מצינו: „רבן גמליאל... אומר: יפה תלמוד תורה, עם דרך ארץ". ובהמשך: „וכל תורה שאין עמה מלאכה – סופה בטלה וגוררת עוון". והלל אומר: „ודאשתמש בתגא, (והמשתמש בכתר תורה) חלף", יכלה מן העולם. ורבי צדוק אומר: „אל תעשם – את דברי התורה – עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם".

היכן מצינו בהשקפות דתיות או חילוניות התייחסות כה קיצונית לתיחום לימוד הדת, כמו השקפות אלה? אמנם כן, החרדים בימינו נתפסו לדעה אחרת בפרקי אבות של ר' נחוניא, הקובע: „כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ". על כן קיימים הכוללים ומשתמטי צה"ל. אבל, כי מאיננו מתמודד עם החרדים עם דברי שמעיה, רבן גמליאל והלל? אף לא אחד? (אבג, נחוניא, תנא בלתי־נודע) על כן מכובדי גרשון ויילר והמלומד, המלחמה נגד החוזרים בתשובה – הנאורים – אינה מלחמה אנטי־דתית כדבריך, אלא מלחמה אנטי־יהודית, כי אתה ושכמותך, לא הצגתם יהדות אחרת.

ורדה בנט

אפשרויות קיום

אל בית הכול הממשי
כחול רבתי,
בשביל התקוה המעגלת
תפוח העץ הראשון:
לא נקבל באותו הכחול
כעמים, אף עין התקוה
הקלידוסקופית שוברת עליה
בתפוח, תפוח בצלחת חומר
חלילה, הרי לך אפשרויות קיום
יום יומי, מנצל
עד תמו.

שיר אהבה סתוי

שמעתי משורר אוהב
קורא לנערתו אהבה
בשני קולות: שקר ירוק,
תמר מתוק,
ואני לשוני הלחמה
לחכי.
עכשו הסתו
הבית הוא אותו הבית
העצב הוא אותו העצב
רק הרוח מביא בחלון
ריח מקטרת לא מהסס
מתוק כרבלים בקיץ.

דף חשבון

יקירי, הבה:
את היתרות להשקיע
באהבה, מס"ה תשוקה תקוה
כניות שערכן יפה תמיד
אפשר לממש, לא לפחד
לבזבז. השקעה כזו ודאי
תביא רוחים, אתוני
חבה מתיקות.

מעבר הכמיהות יבטל
מעדף עדנה,
וכשהעצב יגדל על
הבקוש, נוכל תמיד לחפש
עוד רגוש בבנק
המתמדים.

מתוך ספר השירים „עין התקוה הטובה" העומד לראות אור בהוצאת „אלף"

קטיה שורצמן

לקרוא לזה שיר

אתה יכול לקרוא לזה
צבעים יפים, הצורה
שהדמעות מקבלות על הזה,
אתה יכול לקרוא לזה
שיר

או ללחוש סודות לא מובנים
כמו הגלים בתוך שלי או
להבטיח אהבת עולם ולשקר
כמו הליצן ההוא
ולגרום לי לבכות
ולקרוא לזה שיר

אף בכל זאת עדין
ממשיכה לצעד
כמעט ישר
ידי חובקת
שיר.

בלוז

השיר של לואי ארמסטרונג
מנדנד אותי על הכסא.
צלילי קטיפה ולטיפה
של אלה פיצג'רלד
אני בשמים
והוא שר
לרקד לחי אל לחי.
וכבה לרגעי
ביחד עם השיר
בקצב ג'ז
באמצע השמים
יושבת על כסא נדנדה.

כוסית

כנראה שאבדתי את עצמי
אי שם
בין הכוסית השניה והחמישית
של [illegible]
אז מה אפשר עוד [illegible]
ומי עוד יאמין לי
כשאיני יודעת מה
מכה כמו מקשי פסנתר
בתוך הראש הריק שלי
מי יאזין
ויספר לי
מה אני עושה
בין כל הכוסיות שהתרוקנו
ומי רובץ בתוך ראשי
המסחרר מיין.

מים כחולים

המים כחולים
האם עודך אוצר
את זכרונות הלילה
של המים הגדולים
לחש כבורות מתגלים
כמעט מתעתע...

מים צלולים
והירח עוד מכה כי אש
שלך
גלים גדולים
כחלים.

דגש חזק

מאת טליה רפופורט

אריה ארוך, מיכאל גרוס ויגאל תומרקין – במוזיאון ישראל, ירושלים.

„דגש חזק" היא סידרת תערוכות חדשה במוזיאון ישראל, אותה עורך האוצר לאמנות ישראלית יגאל צלמונה, במטרה להציג מיבחר עבודות של אמני מפתח מרכזיים שהמוזיאון רוכש מיצירותיהם בעקביות. שלושת הראשונים המוצגים עתה במסגרת זו הם: אריה ארוך, מיכאל גרוס ויגאל תומרקין.

זוהי ברזומנית גם הצהרת ערך של המוזיאון ביחס לאמנים אלו וגם הזדמנות להציג, אם לא תערוכות יחיד מקיפות הדורשות מחקר יסודי ואיסוף שיטתי וממושך של עבודות המפוזרות במקומות שונים, לפחות ייצוג תמציתי מהיר חומין מאוסף המוזיאון. היות שזה מכיל כמה עשרות עבודות של כל אחד מהאמנים הנזכרים, תערוכה כזו עשויה בכל זאת לתת מושג לא רע על יצירתם.

אין הדבר מהווה, כמובן, תחליף לתערוכה שלוחה יותר שכל אחד מהאמנים הנדונים בהחלט ראוי לה, אך מאחר שמסתבר, שהמוזיאונים לא יכולים לעמוד בקצב ומתקשים להספיק להציג כל מה שחשוב ואיכותי באופן מיידי ובהרחבה הרצויה – מוטב לפחות להציג תערוכות חלקיות צנועות ולאריזמניות כאלה, מאשר לחכות שנים עד שנגיע לתערוכות רטרוספקטיביות וממצות של מיטב אמנינו.

אריה ארוך זכה מזה שנים למעמד נערץ ויחיד במינו בתולדות האמנות הישראלית. ב־1976, שנתיים לאחר מותו, ערך לו יונה פישר בירושלים תערוכה שיטתית ורחבה שכללה למעלה ממאה עבודות ערוכות בקבוצות לפי נושאים והיא התארחה גם במוזיאון תל־אביב, אך מאז אפשר היה להיתקל רק בקומץ עבודות של ארוך פה ושם (ב„ציוני דרך באמנות ישראל" במוזיאון ישראל, ב„דלות החומר כאיכות" במוזיאון תל־אביב וכו'). התצוגה הנוכחית של 37 עבודות היא, איפוא, הזדמנות חשובה וחוויה מאלפת.

מיבחר הרישומים, הפנרות, הקולאז'ים והעבודות בטכניקה מעורבת משל אריה ארוך מרשים מאוד גם כמיפגש מרגש עם השפה המורכבת, המקורית והייחודית כל כך שהוא יצר וגם באפשרות מעניינת לראות את השפעתו על אמנים חשובים נוספים כמו אביבה אורי, רפי לביא ואחרים.

התערוכה כוללת עבודות מ־1943 ועד 1974 (השנה בה נפטר ארוך). יש בה שפע של חומרים וטכניקות, דימויים ומוטיבים (צורות הגרסיות, פרופיל סכמאטי, סירה, קשת מיספרים, אורנאמנטים, שירבוטי ילדים ועוד) ואמצעים ציוריים עשירים: קווים רוטטים, מקשקשים, מפותלים, ספיראליים, מסורגלים ומרוסקים (כסימונים של הזיים על גבי הצריף), חומריות מודגשת, מרקמים מתוספים, כתמים מופשטים (אקספרסיביים, לירים וכו') ובליטיות תלת־ממדית ועוד.

את כל אלה ויותר אריה ארוך צירף, גלגל והעביר מסאמודרפות שונות. כהשפעת הפופ־ארט הוא שיבץ בין המרכיבים האמנותיים גם פיסות מציאות מחיי היומיום ומתחומי התרבות גם יחד: שלט רחוב אגריפס, כריכת מילון עברי ישן, דף מ„זליסם" ואפילו ספר שלם (הגדה של פסח המשמשת לו כתשתית לעבודה), רפרודוקציות (של לוזה למשל), מהדק ניירות גדול, נעצים וכו'.

נפלא לראות איך תנועתו הרחבה והמתנגנת של ארוך (כמו הסירה שהירבה לצייר) משייטת בין מקורות, תחומים ועולמות שונים ומצליחה לרקום קשרים תוכניים וצורניים בלתי־צפויים בין היסודות הזרים זה לזה לכאורה. מתקבלת שלמות חדשה, עצמאית ובלתי־תלויה, המספקת חומר רב לכל מישורי התפיסה שלנו: לרגישות הפיזית, המישושית, החושית, האסוציאטיבית והמחשבתית.

בראיון עימו ב־1966 (שקטעים ממנו מובאים בקטלוג מוזיאון ישראל מ־1976) אמר אריה ארוך: „רציתי ליצור חפצים – אובייקטים – שיהיו ברורים (ועם זאת תלושים מהפיגורטיבי), מן המציאות, ככל צורה שהמצא בציור מופשט" ההיטלטלות הקטבית הזו בין עצם פיזי, חומרי, מוחשי וקונקרטי מחד לבין ריחוף חווייתי־אסוציאטיבי משוחרר־ועטילאי מאידך, היא שיוצרת את הקסם המיוחד בעבודותיו של ארוך.

גם ביצירתו של מיכאל גרוס יש מיזוג מיוחד במינו בין מציאות להפשטה, מיזוג שנוצר באמצעות תהליך של סילוק, ויתור, פיסוס וצימצום הפרטים החיצוניים. זהו תימצות עד כדי זיכוך של ווריית הגוף או האדם והתוצאה מינימאליסטית ומרוכזת מאוד.

מתוך 54 העבודות שלו שבאוסף המוזיאון (כולל רישומים), החל משנות ה־50 ועד היום, יש כאן למעלה מעשר עבודות גדולות, שמאפשרות לעקוב אחר התפתחותו העיקבית של גרוס.

כבר ב„דמות בתוך כחול" וב„אשה צעירה בלבן" משנות ה־50 מתמזגות הדמות והאנושית לצורה בסיסית פשוטה והכבר את קיימות הכתמיות הרכה וההויה של גרוס וצבעוניותו האישית, השואבת מגווני הנוף והאור המקומיים: לבן (אור בוהק) תכלת (השמיים) צהוב ואוקר (חול).

אריה ארוך: סירה

משנות ה־60 אפשר לראות כאן במעלה המודרגות ציור חריג ביותר. הוא רווי מתח ומסתורי – מה שמפתיע מאוד כשמדובר בגרוס. דמות גבר מלבנית וסכמאטית מופיעה על רקע שחור, מתפרץ ודרמאטי ומעניין לגלות בה פן נוסף של גרוס.

הדיפטיכון הגדול מ־1976 ממחיש את תהליך התימצות של גרוס שבשלב זה מסתפק כבר במישטחי צבע גדולים, חלקים וכמעט אחידים. על שני האגפים העוקרים הלבנים מצויים רק מלבן בצבע אוקר ורצועת רוחב חומה, שנמשכת ועוברת מסאגל אחד למישנהו. עבודה זו מזכירה את תערוכתו היפה של גרוס במוזיאון ת"א לפני כעשר שנים, תערוכה שהקרינה אווירה נדירה כמעט מיסטית. עם זאת, לצד המרחבים שטופי האור והתכלת הנוהו מדי פעם גם גופי וקורות עץ גלמי, גס, מחוספס ומחורץ ושתי האיכויות המנוגדות הללו מפליאות להשתלב למיתברים הסכוניים; מדוייקים והרמוניים.

בתערוכה הנוכחית אפשר לראות גם מה התרחש ביצירתו בעשור האחרון, ויש כאן, למשל, 2 עבודות יפהפיות מ־1982: „דמות" ו„עירום אשה ובול עץ", בה נוסף מירקם לזה העץ והתחתי מתוך הגוף והגשי המצהיר והוא מזהיר והמתמם את העירום האמופק הזה.

סיגנונו של יגאל תומרקין מנוגד, כידוע, לחלוטין למגמה השקטה של גרוס והוא הרבה יותר אקספרסיבי ופרובוקטיבי. למרות זאת, גם אצלו פועל אותו עקרון־יסוד של שילוב הפיגורטיבי והמופשט, ובדומה לאריה ארוך גם הוא מחדש את הקשר למציאות על־ידי שתילת „תחיכות חיים" בגוף עבודותיו, ביניהן כלי נשק, חלקי מכונות, גושי אדמה, עצים, חיל, חבלים ועוד. כמו אצל ארוך, גם יצירתו של תומרקין ספוגה במיסענים תרבותיים מן העבר וההווה, אך בכך נגמר הדימיון ביניהם. המסר של תומרקין אינו העתיליליליהרמזי כמו בעבודותיהם של ארוך וגרוס, אלא ישיר, ממוקד וספציפי יותר. הקשריו גם קוסמופוליטיים וגם מקומיים, אפילו פוליטיים, ואמצעיו חריפים וסוטים.

מיבחר עבודותיו המוצג עתה במוזיאון ישראל מאפשר להכיר גם עבודות מוקדמות של תומרקין, כמו פסלון ברונזה קטן ומינורי של רוכב על חמור מ־1956 שלפיו אי אפשר כלל לצפות את פרץ ההבעה העז שיחל להשתולל מ־1960 בערך.

כטריפטיכון הענקי, השחור והמונומנטאלי של תומרקין מ־1 – 1960 מסתמנות השפעות של טאפייה הספרדי מחד (מרקמים מחוספסים, הטבעות ידיים, סימני איקס ועוד) ושל אמני המעבר מהאקספרסיוניזם המופשט לניצני הפופ־ארט (ראושנברג למשל). התמזגות השפעות כאלה עם המזג הלוהט שלו, עם „מסעותיו" התרבותיים המגוונים ועם תכנים וחומרים מקומיים יוצרת את שפתו האכונית המיוחדת של תומרקין, שהמשיכה מאז 1960 להתפתח במרץ ולעבור תהפוכות מרתקות.

ב„רקס" מ־1964 יש שילוב של אקספרסיוניזם (נשק, כף יד שחורה, גוילות אדומות, שיסוע הבד) עם אסתטיקה (גוונים אפרפרים, פיסות עץ דקוראטיביות משובצות באם הפנינה). בין השנים 8–1966 גוברת עוצמת ההבעה יותר וב„שה האלוהים" מבצר תומרקין יותר בליל של ראשים צועקים, אקדחים וחזה קרוע שזרועותיו הקטועות כבולות בשלשלאות לצלב לבן. בתקופה זו יצר תומרקין גם פסלים, כמו „גנגסטרים", „ג'מיני" ו„מודסטי בלוד" המוצגים עתה שוב ובהם דמויות מבוקעות, גולגלות פעורות, חלקי מכונות ואברי גוף שפרוצים בסערה לכל עבר, אך מעניין לראות שבאותן שנים בדיוק עשה תומרקין במקביל גם אסמבלאז' גיאומטרי, נקי ומסוגנן כמו „אורים ותומים" (8–1967).

את סוף שנות ה־70 ותחילת ה־80 מייצגות „הסירית הירוקה", „צליבה ברווית" ו„מיתה משונה", בהן הוסיף תומרקין למרכיביו הקודמים גם רגבי אדמה, ענפים ורצועות אריג צבעוניות, שמקורן במנהג הבדווי לקשור סרטי בד כאלה לעצים מקודשים.

היצירה המאוחרת ביותר (עד כה) של תומרקין במוזיאון ישראל נמצאת, אגב, בחוץ, בגן הפסלים. זוהי ה„פיאטה רונדאניני" אותה עשה כואריאציה על פסלו של מיכאלאנג'לו במסגרת סידרת הפסים הקרונייתיים שלו מן השנתיים האחרונות.

לשבחו של מוזיאון ישראל ייאמר, שהוא לא רק טרח להתמיד ולעדכן את אוספיו כשמדובר באמנים עליהם הוא שם „דגש חזק", אלא גם מיטיב לבחור את רכישותיו – מה שמאפשר את המיבחר האיכותי והמגוון המוצג עתה.

בין ציור לאובייקט, בין הגיון לדמיון

גבי קלומר – ציור – בגלריה „בוגרשוב", בוגרשוב 60, תל־אביב.

גבי קלומר קרא אמנם לעבודותיו הנוכחיות ציור, אך הן בנויות כך שינועו בין ציור ודימוי לאובייקט תלת־ממדי בעל נפח ממשי, שכן ציוריו הגדולים המוארכים מתוחים על גבי קונסטרוקציות עץ דמויות ארגזים ארוכים שעומקם כ־25 ס"מ והם ניצבים על רגליות מתכת וממלאים את כל חלל הגלריה.

הם מאורגנים בשטח בשתי שורות המובילות אל־עבודה נוספת, ועריכה זו יוצרת מעין שבילי מעבר בין ה„ארגזים" המצויירים האלה, שלרגע מעלים אסוציאציה של שורות ארונות מתים או מצבות, אך במישהו יוצרים תחושה של רצועות נוף רחבות ידיים, הנפרשות לעינינו זו אחר זו משני צידינו בעת שאנו מתקדמים ביניהן. על ידי כך נוצרת התרשמות סביבתית־מרחבית, בה מתפקדים הציורים יותר כחלק מחוויה כוללת מאשר כעבודות נפרדות.

כל אחת מהיחידות צבועה בצבע שמן סמיך וחושני ובגוונים משתנים, שחלקם יוצרים אשליית נוף מופשט וסמוך אווירה. על גבי הרובד הציורי־רומנטי הזה מצוי רובד נוסף, משגי־אסוציאטיבי באופיו, הפועל באמצעות מלים שאותיותיהן הענקיות הממלאות את מלוא גובה הציור והצייריות אף הן במשיחות צבע רטנות.

אין זו הפעם הראשונה שקלומר משלב בציוריו מלים עבריות כתובות באותיות לועזיות, אך הפעם הן משתלטות על כל הציור במישנהיכות. כתוצאה מהאופן הציורי של כתיבתן תודעתנו מקפצת כל הזמן בין תוכן המלה הפונה אל המוח לבין האיכויות החושיות יותר (גוונים, מירקם, מיתבר, צורות וכו').

המלים של קלומר – דומם, ציפור, רוסיה, וסת, סטירה (או שמא סתירה?) גמא, גזה (עזה), דבש, טבע, רדיו, סודה – נעות בין מיגוורי חיים שונים וזוו חלק מהסביבה, התרבות והתקשורת המקיפות אותנו. חלקן מושגים אובייקטיביים וניטראליים כביכול (גמא), חלקן שייכות לתחום הגיאוגרפי־פוליטי (רוסיה, עזה), חלקן כתקשורת לחוויות אישיות יותר (וסת, סטירה) ואחרות מתייחסות אולי לתחום האמנות (דומם, טבע).

שורת המלים הזו גם פונה לאמצעי תפיסה שונים: למראה עינים (טבע, ציפור) לחוש הטעם (דבש, סודה) ולתחושות גופניות (וסת, סטירה).

נקודה מעניינת נוספת היא בדיקת היחסים בין המלים הכתובות לבין הגוונים שבתוכם הן שתולות ומוזר להיווכח, שגם כאשר הן די בנאליות במובנן, הן צובעות כאן עוצמה מונומנטאלית כמעט של שלטי חוצות ענקיים, כותרות או סיסמאות רבות־משמעות.

במקרים אחרים דומה כי אפשר למצוא איזשהו קשר מודע בבחירת הצבעים שילוו מלה מסויימת. „רוסיה" למשל מופיעה על רקע גוני אדום שקל לשייכם אליה, ובכל זאת נראה לי שלא נכון להתייחס לדברים בגישה פשטנית כזו. ברקע המלה „גזה" (עזה בצורתה האנגלית) מתחלפים גוני צהוב ותכלת ומתקבלת תחושה של נוף חולי־ימי קורן אור, ואילו המלה „טבע" מצטיירת על פני מעין נוף דרמאטי שגווניו נעים מכחול השמים מעל עד לצבעים אפלים מתחת. המלה „ציפור" רשומה בין גוונים חומים־ירקרקים נמהלים שעשויים להתקשר, אם רוצים, עם סביבה טבעית של אדמה ועצים, ההולמת אותה.

במקרים אחרים, לעומת זאת, ההגיון הפשוט לא ימצא נקודות אחיזה אפשריות כאלה ויתקשה גם להסביר את הקשר בין המלים הכתובות בציורים הגדולים. למלים נוספות המופיעות פה ושם בציורים קופסתיים קטנים ה„רוכבים" על גבם כספילים בלי שיווצר ביניהם צירוף בעל משמעות. זה מקביל, אולי, לדמיון האסוציאטיבי שלנו שמסוגל לנתר מעניין לעניין ואינו מתחייב בהכרח לציית לחוקים וכללים כלשהם.

גישתו המיוחדת והמודבכת של קלומר אינה מתירה לצופה ברירה אלא לשחרר את מחו השתלטני מנטייתו לפעילות יתר של בדיקת נתונים, הקשרים לוגיים וכד' ולתת לחושים ולדמיון לספוג את הציורים האלה באופן אינטואיטיבי חופשי. אחרי ש„שוברים את הראש" כדי לפצח את הכוונות הנסתרות נרגמה פתאום שכל העיסוק האנאליטי־עיוני המקובל הוא לא כל כך לעניין כאן ועדיף להתמסר לנוכחות החזקה של העבודות ולשפע התחושות המופשטות המוטבעות בהן, גם אם הן סתומות ומסתוריות כלשהו. בדרך כזו נוצרת חוויה מיוחדת במינה, קשה להגדרה, שנוגעת־לא־נוגעת בזירות התודעה, בסבוקי הזכרון, הדמיון הרגש וביחסי הגומלין שלהם עם העולם והדים שמזינים אותם.

בהר האושר

מאת שמואל שתל

סבינה מסג – הבית במיגדל, שירים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987, 48 עמ'.

ספר של מולדת, כינרת, ארבל וגולן.

ספר של „שמי הבוגנוילייה והשכנות המשוטטת של הים", המעידים „כי אנחנו בקומה הנכונה של העולם" (7), בו סבינה מסג „נושכת חיים מן הכינרת" (8) יחד עם הירח ש„עלה חוק מן הגולן / ותיכף נשכב על המים". (8) סבינה מסג „עושה חיים" „שאיש אינו לוקח בריבית // אבל שאם לא נוהרים אפשר למות", רק בקלות, בה חיים את הריבינית אפשר לשאול אם כדאי „למות או לא למות למען המולדת? להשאר בארץ / או / „לרדת" ולפתור את בעיית „לרדת" בהחלטה: „עכשיו יורדים אל הכינרת". אכן זהו ספר שכולו רכות וקונברוסות, קלות של חרוז ומוד של המלה:

„עודה גבוה בגבוהי
ליום שפשיטת רגל תפיל אותי
שפגאטי" (30) המוד הגולש אל ספק־רצינות:

„לא הייתי מקרבת / אישה נוה ששירה כלבבי // שמא תראה שירים / לאהובי". (20), שירה של שפת דיבור, בו השלווה המתרעשת", של „אוהל רועה כנגד אוהל מועד", כנגד „הבית „שלום לבסיסטי לו אני גם". (30) ואפילו „הרכס מנשק את השמים / כי הם שם / ולא משום שהוא אהב אותם". (32) כי אף האהבה היא אכזיסטנציאלית, אהבה, שהיא צורך החיים וביטוי הדיום באדם וגם בטבע: אכן גם הטבע נברא בצלם האדם: „כשאמא ים ואבא הר // מרוב האור בעיניהם / כבר לא רואים דבר", אף לא „מס של מיפלס נסוג, על בטן אבנים שחורות, כל תיקוף הארמה המתוקה". (33) או: „תראה, כינרת והארבל / הם גבר ואישה / עם הגולן, בעצם, הם שלושה". (17) או, „צער על־יובל־קטן הטורח להסתיר / בדילוגים של חן / את הביוב שהוא מוכב אותו לים" (35). איזו אהבה לאמא כינרת, ש„לא רואים עליך" שאת מוזקנת, שאין לך „תהליך בליה מואץ".

„אני אומר לך־מנחש את ים הגליל
(שיסגן שוב את הבים כמו כליה)
אני אסתום את המובילו
אפתח את הבניעות
אשיב לך את מלח הים".

„צלם האדם" נשקף „מן המידרון הנדושא של „אוהלו" ועד „הטאבון בשאבתה", וסבינה מסג „שרה עם שולולה שירה / מתרועעת גם עם ישו וגם עם ארתור רופין // מבטר וגוודון רבים על נשמתי, (אני נוגה אל הוקן) אני עולה כמו לבית מיקדש, לבית הקברות של דגניה וכינרת / שולפת מכראשות רחל, ספר לבן, לחן / ומקריאה לילדי (לפני שיהיו גדולים מדי) / על לילך הערב. // סמוסום היפתוי" (מבצוס בוקעצת שורות (38).

עם כל הקלילות, יש להתייחס לשירים בכבוד ראש. המשפט „ברוחו מגוג ומגוג", שבו הספר נפתח, מקפל בתוכו, אף כי לא במגע, את מגיע הציונות והוא „מלומד במוכנת האימה". דוגמה אחרת היא המשפט „שבגבו אל תשמיש האימה", שהוא קונוטציה של תשמיש קדושה

סבינה מסג

ומיטה גם יותר ומעלה את הארמה לדרגת קרקע־בתולה. אף לא אעסוק בשירה יפה זאת באיזמל של המנתחים את קרבה על כרעיה, אף כי יש לי גם שורות מוקשות, שורות שכולל ניקוד: „חלום מלא / בכתיב החסר של כתיבה בשינים" (8). לו היה שיר זה חשוב בעיני סבינה מסג (כמו ש„ארץ הישימון" היה חשוב בעיני ט.ס. אליוט), היתה הראי מוסיפה לו הערות, שהיו מאירות את עיני הקורא ומחזרות „מבתון הדשאן השאי" של „בארמרים פורשת נקניה" (9) ואפילו „אותה הזמנה / ששמע רוברט פרוסט / ביער / בערב מושלג" (40) ואויה היתה למראה מקום לאלה ששירת רוברט פרוסט לא־ידועה להם.

ושוב ציונות. הציונות שבספר איננה רעיון מדיני, אף לא משאת נפש והגשמה; השירים הם ביטוי לחוויות יומיום: „לומדים לחיות עם הזורה / לחיות תוך פעונה. / הנה היום, סוף סוף מצאו / את הנחיות". רק מתוך כוונת שירית אפשר לבטא רעיון שהוא „כמעט פלאקאטי: „להיות או לא להיות? / לבנות או לא לבנות את הגליליי" (21) ומתוך הרגשה קיומית: „אתה שוה על שואות של העבר / ועל שואות אפשריות – / תן לי לחיות" ובהמשך: „בן קטן של שש על שש / בתוך צלעות הר התעוכות / – – – זה מה שיש". (24)

שירי חיים אלה „נטברים בגרגרי הפחד", ב„צליל הביכוי של הב בעש בהולד" (29), ובשיר אחר: „אתה נבהל / וקם אל המיקלט / וצליל אלים // ממלא את הזולל שכמעט בא בו אלוהים" (22). כמה אומץ יש בהודיה „הקולי של „אליט" עם „אלוהים"!

קראתי את הספר עוד פעם. בגלל קלות השורות השוטפות אני מגלה הרבה פנים שנעלמו ממני בקריאה הקודמת כמו את „עינו הצופיה של הפחד בלב הפתוח של הר המאמין" (25) ואם אומנה יש כאן, צריך גם „להתפלל" (30) „ומבין שהכתיבה היא תפילתי" (40) „גלים עם שבלים של קצף / אומרים ומוחקים, כותבים ומוחקים / מה עידן ועידנים / אותה מלה / ועדיין הים לא מסכים עם החוף / על נוסח התפילה" (39).

שירי הספר הם אקוורלים של נוף הנפש, בהם שרה הרציונות הקיומית בקלילות ותלומית, המוסיפה אותנו אחריה לצנון את הגועש „לדרוך על רעש האדמה, להימלט מהם ותור ולהיות שעה צלולה בהר האושר" (44 במקבית).

חן חן לסבינה מסג.

דפדוף ראשון – ספרים חדשים

מאת אבי טנא

תקשורת

גרעון וגיהנום

כמיהה בשידור חי / מאת מנחם יורמן / הקיבוץ המאוחד / 288 ע'.

העיתונאי הוותיק פנחס יורמן עקב בצורה שיטתית אחרי מעלליהם של כלי התקשורת הישראליים בשנים 1976–1986, במגמה לבחון שלוש סוגיות עיקריות: באילו נושאים טיפלו ובמה מיקדו את תשומת־הלב המקצועית, איך תפקדו ואיך ביצעו (קרי, סיקרו), ועד כמה השפיעו על הזירה הציבורית ועל חיי היומיום. ממילא נגזר עליו להתחקות אחרי יחסי הגומלין בין התקשורת ובין הממסד, בין התקשורת ובין הציבור הרחב ובין התקשורת לבין עצמה. השער הראשון מוקדש לעיתונות הכתובה וחולקו דן במהפך (ואכל גם במקומונים ובמלחמה החריפה בין הצהרונים). חלקו השני דן בטלוויזיה. סוף דבר, דיון ברוטציה ובתקשורת, שהוליד יחודיו, לדברי המחבר, גרעון וגיהנום. פרקי הספר מוצגים כפי שנכתבו בשעתם.

שירה

להבדיל

אבידניום 20 / מאת דוד אבידן / כתר / 296 ע'.

מכיוון שברודסקי הוכרז כזוכה פרס נובל בספרות ל־1987, נוכל לחיות עוד שנה עם המהדורה הזאת שבכנה נאמר, כי אבידן מועמד זה תשע שנים בקירוב לאותו פרס עצמו. כך גם נוסד את שאר השבחים הנקובים באותו מקום עצמו („אבידן, חלוץ חודשניה של השירה העברית בת־זמננו", „משורר בעל אופי גלובאלי", „מחשובי המשוררים החדשניים בעולם כיום") וכן את ההודעה שלפנינו „מיבחר חיוני בכל ספריית־שירה ומסמך מ־לי חשוב". לבר מכל הדברים האלה יש כאן מבחר משירת אבידן (וגם „תישדורות ומיסמכים יצירתיים") כפי שנתפרסמה במשך עשרים שנה בשבעה ספרים. בהם לדוגמה: „להבדיל בין שני סוגי זמן / הזמן שמחכה לנו והזמן שאינו מחכה / להבדיל בין שני סוגי פחד / הפחד שמפחיד אותנו והפחד שלא מפחיד / להבדיל בין שני סוגי תקווה / התקווה שיש לנו והתקווה שאין. / להבדיל בין שני סוגי אופטימיות / אופטימיות / האופטימיות סתם / להבדיל בין שני סוגי אופציות / אופציות פתוחות / והשימות סתם אופציות / להבדיל בין שני סוגי חיים / חיים קלוקלים / ורצים וחיים ניחוחים / ולהבדיל בין שני סוגי הבדלות / הבדלה שקובעת גבול והבדלה לא מבדלת".

ארכיאולוגיה

קאפסולה של זמן

ארכיאולוגיה ימית / מאת אבנר רבן / משרד הביטחון – ההוצאה לאור: האוניברסיטה המשודרת / 110 ע'.

„כל מה שהתקיים באתר של כלי־שיט טבוע חדל לתפקד ברגע היסטורי קצר ביותר, הוא הרגע שבו נעלמה הספינה מתחת לגלים. מכאן, שכל אלפי, או רבבות, הפריטים, שמהם מורכב אתרו של כלי־שיט טבוע, שייכים באורח ברור לתרבות, או למכלול היחסים שבין תרבויות, שזמנם הוא זמנה של טביעת האונייה". הנה על רגל אחת, תמצית הארכיאולוגיה הימית, וטעמה המקצועי. הארכיאולוג הצולל אל מתחת לפני המים מוצא „קאפסולה של זמן" ומפיק ממנה לקחים לדורו. 13 פרקי הספר, כמנהג הסדרה כולה, מספרים מה עושים ואיך עושים. שלושת האחרונים מוקדשים לעדי הנמל הראשונות בארץ, לגויי הים ולנמל ההרודיאני של קיסריה. המחבר, איש רמת דוד, הוא ממניחי היסודות של המקצוע הזה בישראל.

מיסטיקה

יחסי הגומלין

סתרי תפילה והיכלות / מאת מאיר בר־אילן / בר־אילן / 186 ע'.

ספרות ההיכלות היא מיסטיקה יהודית קדומה שנוסדה בארץ־ישראל והמשכה בבבל ותמכה שנרי במחלוקת. שמה לקוח מאחד העניינים המעסיקים אותה – לאמור, ההיכלות שברקיע – וזיקתה לשלושה ספרים מקראיים: בראשית, שיר־השירים ויחזקאל. ובדברי המחבר: „את יחסי הגומלין בין הסידור לספרות ההיכלות ניתן לראות כיניקה הדדית, עד שלעתים קשה לקבוע מי השפיע ומי הושפע. ... רוב פיוטי ספרות ההיכלות לא הגיעו לסידור התפילה, אף־על־פי־כן הם השפיעו על הסידור". הספר שבידינו מתמקד ביחסי הגומלין האמורים ובאופי הספרותי ש"ל הקטעים, הפיוטים והתפילות הכלולים בספרות ההיכלות. הניתוח התוכני והצורני מכוון לסייע גם בשאלות של תיארוך.

בטחון

הפיתוי הגדול

פת"ח בחו"ל / מאת אריאל מררי ושלומי אלעד / קו אדום – הקיבוץ המאוחד / 179 ע'.

אחד מסידרת ספרי המרכז למחקרים אסטרטגיים באוניברסיטת תל־אביב. בתוכו שלושה חלקים עיקריים: האסטרטגיה של הטירור בחו"ל בעיני הארגונים הפלסטינאים, נתונים ומגמות על פעילות הטירור בחו"ל בשנים 1968–1986, סקירת עמדותיהן של המדינות הנפגעות (ישראל, מדינות ערב ומדינות לא ערביות). על יסוד עיון מפורט בכל אלה, קובעים המחברים כי מי שחוזה את המשך הטירור הפלסטינאי הבינלאומי אינו מסתכן הרבה, וכי יש יסוד לומר „כי בעתיד הנראה לעין יעמוד הפת"ח בפני פיתוי גדול של פעילות טירור בחו"ל. וקרוב לוודאי כי אמנם ישוב לבצע פיגועים בזירה הבינלאומית".

הגות

כתוב־בשורה

בשורת הרצון החופשי המוחלט / מאת שלמה קאלו / דעת / 401 ע'.

„כתוב זה בשורה הוא, הווה אומר, אין בו חידוש ועם זאת – תמיד הוא חדש. ... אין הכתוב־בשורה מורה־דרך־נבוכים, כי אם הדרך עצמה – למי שנולך ממבוכת רחמיו העצמיים או למי שעתיד להיחלץ מהם במהרה בקרוב. ככל בשורה, רווי הכתוב שמחה של אמת, שלא ראשית לה ולא אחרית, והיא עצב גדול, עוגמה ומפח נפש, לכל מי שלא יקלוט את קול פעמוני קריאתו". אחר הדברים האלה באים פרקים פרקים המלמדים על מסעותיו של שיר הפלאי בזכות הארה שנהל בתוך עולם המסרב להכיר באי־קיומו. סוף דבר, מלחמה שאינה בותירה אחריה דבר „בלתי אם אדמה מאירה ברצון החופשי המוחלט שבעתיים כאור החמה, והיא אלוהיה והיא שיר־תהילתו ועדי־הודתו לעולמי עד".

מדעי היהדות

פרשנות כולית

המקרא כדמותו / מאת מאיר וייס / מוסד ביאליק / 432 ע'.

„שיטת האינטרפרטאציה הכולית" באמר בכותרת המשנה של הספר הזה – להוכיחנו שמדע הספרות החדש תובע „הצמדת העין והלב אל הכתוב כדמותו, כנתינתו בשלמותו, והבנת כולו מתוך חלקיו, וכל חלקיו מתוך הכלל כולו, בהשפעתם ההדדית זה על זה ובאחדות הצורה שהם שותפים בה". ומשום כך „חיבור זה בא לברר, אם שיטת האינטרפרטאציה הכולית טובה גם לחקר המקרא, אך הבירור הזה לא ייעשה בדרך של סיסטמאטיות, אלא בדרך של הבהרת אגב דוגמאות. ...הפרקים על הביקורת לשימושיה נחלקו לפי הנושאים, ובדרך זו נוכל לבדוק בחינות מסוימות של היצירה הספרותית לאור הפרשנות הכולית: מלים, ביטויים, דיבורים, פסוקים, פרשיות, פרקים, ולבסוף היצירה הספרותית בכללותה. ...מטרתנו להוכיח, כי בשירה המקראית, כמו בכל שירה, מגלית אחדות אמנותית של צורה ותוכן, שניתן לעמוד עליה רק בקריאה מדוקדקת". הספר ניתן לנו עתה במהדורה שלישית, מתוקנת ומורחבת.

חינוך

הוראת הקריאה

מן ה„חדר" אל המחשב / מאת מרים גיליס / בר־אילן / 388 ע'.

לפני מאה שנים הורו את קריאת העברית ב„חדרים" בשיטת הא"ב לביניהן (ולעדותיהן). כיום מסתייעים לצורך זה במיכשור טכנולוגי חדיש. בין לבין נצטבר חומר רב ונתעוררו, כמובן, שאלות כמו: מה נעשה ומה לא נעשה בהרצת השנים כדי להתמודד עם כשלי הקריאה ועם הבעיות הנולדות מהם. המחברת, ראש המגמה לחינוך מיוחד ב„בר־אילן" ויועצת רבת ניסיון בהוראה מסייעת, יוצאת, איפוא, לברוק ולנתח את התפתחותה של הוראת הקריאה העברית למתחילים בארץ ולדון בבעיות, בשיטות ובהישגים. היא מזכירה לנו, שבדורות האחרונים יש מאבק בין שתי גישות־יסוד – האנליטית והסינתטית – בהוראת הקריאה ואין לדעת עדיין איזו מהן עדיפה. החומר מוצג בסדר כרונולוגי ומיוסד בעיקרו על מקורות ראשוניים. בין הלקחים: „יש צורך ביצירת שיטות קריאה שונות".

שלוש חטיבות

עבודה פסיכולוגית בבית־הספר / בעריכת אוריאל לסט / מאגנס / 351 ע'.

אסופת מאמרים מפרי עטם של פסיכולוגים הנבונים עם בית־הספר לחינוך של האוניברסיטה העברית בירושלים ובה שלוש חטיבות עיקריות. החטיבה הראשונה מוקדשת להערכה דיאגנוסטית במערכת החינוך ומתמקדת בבית־הספר, בתלמיד ובאמצעי ההערכה (בכלל זה בעיות ומגבלות הכרוכות במבחני משכל). החטיבה השנייה נערכת מסביב להתערבות הפסיכולוגית ויש בה, בין השאר, על תרומתם של עובדים לא מקצועיים במערכת החינוך. החטיבה השלישית עוסקת בפיתוח שיקולי דעת לגבי בעיות פסיכו־חינוכיות ובעיגונם במסגרתה של הפסיכולוגיה האקדמית (למשל: „שיקול דעת פסיכולוגי בטיפול בבעיות משמעת בכיתה"). הספר מיועד, לדברי עורכו, לפסיכולוגים חינוכיים ולסטודנטים המכשירים עצמם לקראת היעד הזה.

עדות

אסטרונומיה ומתמטיקה

המדעים המדויקים בקרב יהודי תימן / מאת יצחק צבי לנגרמן / משגב ירושלים / 182 + 5 ע'.

„חיבור שחברנו בו יחדיו שלושה תחומים של המחקר ההיסטורי: היסטוריה של המדעים, היסטוריה של ההגות היהודית והיסטוריה של יהודי תימן. „מתברר, למעלה מכל ספק, שבמשך כמעט כל הדורות ...התעניינו יהודי תימן המשכילים בספרות האסטרונומיה והמתמטיקה שאליה היתה להם גישה. ספרות זו מקורה בעיקר בפריחה המדעית של תרבות האיסלאם בימי הביניים ...מבחינת האסטרונומיה אפשר להגיע אתה אל הדיוק האפשרי לעין הבלתי־מזויינת, ומבחינת המתמטיקה, הרי הסוגיות הגיאומטריות והטריגונומטריות הנידונות בה הן גם הן בעלות רמה". בחלקו הראשון של הספר רשימות מפורטות של כל שרידי הספרות המדעית הרלבאנטית שמצא המחבר בכתבי־יד. בחלקו השני דיון מפורט בפירושו של אלואל בן ישע הלוי להלכות קידוש החודש של הרמב"ם. בסופו תקציר באנגלית.

מקבץ

מדינת ישראל וארץ ישראל

לרגל שנת הארבעים למדינה עומד להופיע הספר „מדינת ישראל וארץ ישראל", בהוצאת בית ברל.

הספר נכתב על ידי ארבעה עשר מחברים שונים, מגישות שונות לגבי ה„דילמה" שבין ארץ ישראל ומדינת ישראל – מבחינה היסטורית, גיאוגראפית, אסטראטגית, התיישבותית, אידיאולוגית, דתית, מקראית וכדומה.

בין מחברי הספר – פרופ' ארנון סופר, ח"כ אהרן הראל, אריה נאור, פרופ' צבי לם, ד"ר יגאל וגנר, תת־אלוף מיל. אריה שלו, ד"ר אברהם וולפנזון, הרב פנחס לדרמן, עומאר מסאלחה, זאב צור, יוסי גינוה, ד"ר בנימין נויברגר, ד"ר מנחם נאור, הרב אברהם ביק, אלוף רלת.

בחלק השני של הספר באות מקראות מדברים שנאמרו ונכתבו על־ידי מדינאים, הוגים, רבנים, וסופרים על מחלוקת זו. ביניהם בן־גוריון, ז'בוטינסקי, יגאל אלון, אבא אבן, הרב יהודה עמיטל, הרב צבי יהודה קוק, פרופ' ישעיהו ליבוביץ, הרב סולוביצ'יק, יהושפט הרכבי, א.ב. יהושע, ע. הלל, אריה לובה אליאב, מירון בנבנישתי, פרופ' אביעזר רביצקי, הרב עובדיה יוסף, יצחק טבנקין, אפרים ברזוים, עמוס עוז, עמוס קינן, דניאלה וייס ועוד.

הספר, בעריכתו של אורם רוהרן, המקיף יותר מ־500 עמודים, יופיע בקרוב.

בספר פרקים על גבולות ארץ־ישראל במקרא, היש גבולות הלכה לארץ־ישראל? ערביי ישראל הפלסטינאים, היש הגנה לישראל ללא יהודה ושומרון? ארץ־ישראל בתנועת ז'בוטינסקי, ההתיישבות היהודית בארץ־ישראל לפני ואחרי הקמת מדינת ישראל, על הקשר בין עתיד השטחים המוחזקים לבין התפיסה של מדיניות הביטחון של ישראל בפוליטיקה הישראלית, משיחיות ומדיניות, ברל כצנלסון על חלוקה ומדינה, ארץ־ישראל ומדינת ישראל כאידיאולוגיה של השמאל, הערעור על הלגיטימיות של מדינת ישראל בשם ארץ־ישראל השלימה, גדולי רבני ארץ־ישראל על יחסי יהודים וערבים בארץ־ישראל, הפלשתינאים וארץ־ישראל השלימה.

יהדות ונצרות תחת השפעת הנציונל־סוציאליזם, 1945–1919

קובץ הרצאות זה באנגלית, המבוסס על כנס בינלאומי בשם זה שהתקיים בירושלים על־ידי החברה ההיסטורית הישראלית, הוא ניסיון ראשון וחשוב להקיף את הנושא הנאצי בספר אחד מכל צדדי ההיבט האידיאולוגי־תיאולוגי:

1. דיון בשאלה האם המדיניות האנטי־יהודית של הנאצים אכן המשך ישיר של האנטישמיות הנוצרית המסורתית (מאמריהם של יעקב כ"ץ, שמואל אטינגר, אוריאל טל והרמן גרייבה).

2. העימות התיאולוגי בין היהדות לנצרות בתקופת הרפובליקה הוויימארית על רקע התגברות האנטישמיות והתעוררות הנציונל־סוציאליזם (מאמריהם של הרמן גרייבה, פאול מנדס־פלור, רודולף ליל, לאונורה דיגלה־הנשקביץ).

3. ההתייחסות האידיאולוגית של הנציונל־סוציאליזם אל הכנסיה ואל היהדות (מאמריהם של אוריאל טל וקלאוס שלדר).

4. התייחסות הזרמים הכנסייתיים השונים ליהודים בתקופת הרייך השלישי:

א. בגרמניה (מאמריהם של קונרד רפגן, ריצ'רד גטרידג' ואוטו דב קולקה)

ב. במרכז ובמערב אירופה (מאמריהם של מאיר מיכאליס, אריקה ויינציר, מיכאל מארוס, יחזקאל כהן, גד ורדון, יוסף מכמן וריצ'רד גטרידג').

ג. במזרח אירופה (מאמריהם של זיגמונט זילינסקי, שמואל קרקובסקי, יצחק ארד ולויה רוסקרקן).

ד. תגובות גופים כנסיתיים על־לאומיים לפתרון הסופי ובכלל זה תגובתו השנויה במחלוקת של האפיפיור פיוס ה־12 (מאמריהם של ג'ון קונווי וארמין בוויאנס).

5. מערכת היחסים בין היהדות לנצרות כיום על רקע השואה (מאמריהם של ארתור מרסל דיבואה, פרנקלין ליטל וצבי ורבלובסקי).

הקובץ בו משתתפים חוקרים בעלי שם מן הארץ ובחו"ל נערך על ידי שני חוקרים חשובים מן האוניברסיטה העברית: פרופ' פאול מנדס־פלור מן החוג למחשבת ישראל ופרופ' אוטו דב קולקה מן החוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטה העברית בירושלים.

לקופת חולים הכללית
במחוז הנגב
דרושים/ות
רופאים כלליים ורופאי משפחה
לעבודה בדימונה, ירוחם וקרית־גת
• • •
המועמדים המתאימים - תנאים מיוחדים
• • •
בדבר פרטים נא לפנות למרכז קופת־חולים, מחלקת כח אדם רפואי, חדר 323, רח' ארלוזורוב 101 תל־אביב.

למוסד ציבורי
דרוש
מנהל חשבונות
עם ניסיון וידע במחשבים, ניתוח מערכות ובקרה.
לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים לת.ד 1334 תל־אביב מיקוד 61013 עבור 11.

למוסד ממלכתי בחיפה
דרושות:
ארכיבאיות
* בוגרות תיכון
* לאחר שירות מלא בצה"ל
* תושבות חיפה והסביבה

מועמדות מתאימות תפנינה לת.ד. 2133 חיפה מיקוד 31020 ויציינו קורות חיים ופרטים מלאים (כולל מספר ת.ז. וטלפון).
פונות מתאימות ייענו

לחברה בענף עיבוד שבבי
דרושים
הנדסאים/ טכנאים
(משרה 2235)
להכשרה מקצועית מיוחדת
* רצוי רקע במכניקה עדינה או במתכות
* בעלי כישורים מגוונים המבקשים לרכוש מיומנות מיוחדת ולהתפתח ביחד עם החברה.

מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 ת"א 61110 ויציינו מספר משרה
סודיות מובטחת
תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

סהר
חברה ישראלית לביטוח בע"מ
מחשבה אחת קדימה
לאגף ביטוח חיים
1. ראש חוליה
נסיון של 6 שנים לפחות
2. פקיד/ת ביטוח חיים
עדיפות תינתן לבעלי נסיון
משרה מלאה 5 ימי עבודה
נא להתקשר 03-640418 פרט
ליום ו'

לחברת שיווק ארצית למוצרי צריכה חשיבה
לקונצרן תעשייתי גדול דרושים
אנשי שיווק בכירים
לאזורים: באר־שבע, המרכז וחיפה
דרישות התפקיד:
* יוצאי צבא עד גיל 30.
* השכלה תיכונית לפחות, רצויה השכלה אקדמית או מקבילה.
* בעלי רשיון נהיגה.
* תושבי האזורים המצויינים לעיל.
* נכונות לעבודה קשה ורצון לקידום.

התפקיד מתאים במיוחד לבוגרי כלכלה, שיווק וניהול המעוניינים לצבור נסיון מעשי במכירות ובשיווק בחברה
המובילה בתחום זה - לאורך קידום עתידי.
מועמדים מתאימים
יפנו בכתב אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517, עבור "איש שיווק", תוך פירוט קורות־חיים, גיל, השכלה, מספר טלפון להתקשרות ונסיון קודם במידה שקיים.
סודיות מובטחת.

"ליעד" - דרושים:
* מהנדס אחזקה - עם נסיון קודם בתחום המזון. בשכר גבוה ביותר ורכב צמוד.
* טכנולוג מזון - לעבודה באזור הצפון ובמרכז הארץ.
* מנהל/ת מח' קוסמטיקה - שכר 2000-2700 ש"ח + רכב צמוד. נסיון דרוש קודם ויכולת ניהול צוות עובדים.
* ראש מדור שכר - עם נסיון קודם בשכר עירה. לעבודה בר"ג.
* חשמלאי תעשייה מוסמך - לעבודה ברחובות, פ"ת ות"א
* כוחי מכונות עבוד שבבי - לעבודה בר"ג.
* מזכירת עברית - לעבודה זמנית + נסיון בהדפסה עברית לעבודה בת"א.
* מזכירה - לעבודה בר"ג. דרוש נסיון וידע בעבוד תמלילים אנגלית-עברית.
* מכונאי מלגזות - לעבודה קבועה בת"א.
* מחסנאים - לעבודה בחולון ובפ"ת.
* עובדי יצור - לעבודה בשלוש משמרות בפ"ת ובשתי משמרות בר"ג.
* עובדים כלליים - לעבודה בין השעות 10:00-11:00 או 22:00-14:00 בר"א.
* נהג משא - לעבודה בחולון בשכר יסודי נטו 1500 ש"ח.
* קלדנית - לעבודה בהרצליה, 5 ימים בשבוע. עד שעה 17:00
* נערות קופאיות - גיל שנה לפני גיוס, תושבות נתניה, רמה"ש הרצליה, רעננה, כ"ס, רמת אביב.
* לנשים עם רכב - עבודה מעניינת ל־4 שעות בנתניה ובת"א.
* שליח עם קטנוע - לעבודה בחולון.

ר"ג, הרואה 6 טל': 03-734188/9
חיפה, הנביאים 24 טל': 03-338611
הרצליה, סוקולוב 31 טל': 052-547777

סימק
גיתם מערכות תדמית בע"מ
דרושה
מזכירה מנוסה
לעבודה מיידית
* שפת אם אנגלית
* 12 שנות לימוד
נא לפנות לטלפון 03-250122 החל מיום א'

"ליעד" דרושים
מלחימות/ מחווטות
* נסיון של שנה לפחות
* מיועד לאוכלוסיה מאשדוד בדרום ועד חדרה בצפון
* אפשרות לעבודה אחה"צ־ערב
* לנשים אפשרות עבודה משמרת 6 שעות בלבד לפנה"צ ואחה"צ.
* שכר גבוה ותנאים מפתים ביותר. (כולל נסיעה לחו"ל).

ר"ג, הרואה 6 טל': 03-731288/9
חיפה, הנביאים 24 טל': 03-338611
הרצליה, סוקולוב 31 טל': 052-547777

א.זליג
בכירים לקריירה חדשה
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
Top jobs for top people

לחברה תעשייתית ומסחרית הפועלת בארץ ובחו"ל
דרוש/ה מנכ"ל
- בעל רקע בתעשיה וייצור, מסחר, כספים ושיווק.
- נסיון מוכח בניהול מוצלח של חברת תעשייתית - מסחרית בסקטור הפרטי (בתחום הטכסטיל - יתרון).
- השכלה אקדמאית - מינהל עסקים או הנדסה.

סודיות מובטחת.

מועמדים מתאימים יפנו בימי א'-ה' בין השעות 9.00-17.00 לטל' 03-667510 או 03-667530, או יעבירו למשרדנו ברח' גאולה 42, ת"א, ת.ד. 4280 ת"א 61041, קורות חיים כתובים בכתב יד על נייר ללא שורות, בעט כחול ולציין את היד הכותבת.

לחברת תעופה בינלאומית
דרושים/ות
1. מקדם/ות מכירות
2. פקידי/ות הזמנות
* לאחר שרות צבאי
* 12 שנות לימוד לפחות
* שליטה מלאה בשפות עברית, צרפתית ואנגלית
* הופעה נאה
* עדיפות לבעלי נסיון בענף התיירות ו/או התעופה

לפנות בכתב־יד עם פירוט קורות חיים ולצרף תמונה
ת.ד. 26410 תל־אביב. 61263
סודיות מובטחת

הגרעין
הספקה לחקלאות
למחלקת המזון באזור התעשייה אור־יהודה דרושים
1. איש מכירות
לסיטונאים, מוסדות ומפעלים. בעל נסיון מוכח במכירות בשטח המזון.
2. פקידת שיווק
בעלת נסיון בניהול משרד, שיווק, ידע בהנהלת־חשבונות ומחשב.
תינתן עדיפות לתושבת אור־יהודה והסביבה.
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון 03/344291 (יהושוע)

למוסד ממלכתי באזור הצפון
דרוש נהג
הדרישות:
* לאחר שרות צבאי
* נסיון בנהיגה - 5 שנים לפחות
* יועדף תושב חיפה

מועמדים יפנו בכתב (בצרוף קורות חיים)
לת.ד. 7061 ת"א 61070

קופת חולים מאוחדת

לסניפנו בחדרה
דרוש ה
★ רוקח/ת
בעל ת נסיון למשרה חלקית
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח' הרברט סמואל 71 חדרה
טלפון: 06-335805

לסניפנו ברחובות
דרושים
★ עובד/ת מעבדה
רפואיות בעל־ת נסיון, למשרה מלאה
★ רופאי/ות עיניים
(גם לסניפנו באשדוד, קרית עקרון, רמלה)
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל סניף רחובות רח' בנימין 23
טלפון: 08-457993

לסניפנו בפתח־תקוה
דרוש־ה
★ פיזיותרפיסט/ית
בעל־ת נסיון של שנתיים לפחות למשרה חלקית
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף רח' נורדאו 13 פתח־תקוה
טלפון: 03-911390, 911015

כדאי לעבוד בקופת חולים מאוחדת

לאחד מלקוחותינו באזור ת"א
חברה גדולה בענף המזון
דרוש
איש אחזקה למתקני קרור
(משרה 2095)
★ מכונאי קרור בעל ידע ומוכח באחזקת מתקני קרור למזון
★ ידע במכונות ובחשמל
★ בעל יכולת לקיים יחסי אנוש תקינים

מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון בכתב יד, אל ת.ד. 11024 ת"א 61110
ויציינו מספר משרה
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

עיריית ראשל"צ מבקשת בזה הצעות מהמועמדים לתפקידים הבאים:

1. מכרז פנימי/חיצוני מס' 29/87 - מנהל כוח אדם
תאור התפקיד: אחראי לגיוס וקליטה ושבוץ עובדים ביחידות העיריה, אחראי לישום הסכמי שכר קיבוציים, מרכז ועדות מכרזים לקבלת עובדים, בודק תשלומים לפני העברתם למשכורת, אחראי לארגון ותכנון השתלמויות לעובדים, מטפל בנושאי רווחה ופרט, אחראי לנושאי חוות דעת ובדיקות רפואיות.
כישורים נדרשים: תואר ראשון בלימודי עבודה/כלכלה/תעשיה וניהול, נסיון מוכח בניהול מערך כוח אדם - 3 שנים לפחות, בקיאות וידע בדיני עבודה והסכמי עבודה במיגזר הציבורי, יכולת לקיים יחסי אנוש טובים ומו"מ עם גורמים שונים בעיריה, נכונות לשעות נוספות רבות.
תנאי העסקה: מח"ח דרגות 10 - 8 בדירוג המח"ר או מהנדסים.

2. מכרז פנימי/חיצוני מס' 22/87 - מנהל מח' לאיכות הסביבה.
תאור התפקיד: ייזום פעולות ופרוייקטים לקדום ופתרון בעיות סביבתיות בעיר ופתוח מודעות בצבור לנושא איכות הסביבה, הכנת תוכניות עבודה ופתוח ליחידה, הכנת הצעת תקציב שנתית ומעקב אחר בצועה השתתפות בועדה המקומית לתכנון ובניה.
כישורים נדרשים: תואר שני בתכנון אורבני, תכנון גאוגרפי או בנושא איכות הסביבה, ידע רב בנושא איכות הסביבה ואקולוגיה, נסיון בתכנון ורכז פרוייקטים אורבניים ו/או סביבתיים, כושר ויכולת בניהול והפעלת צוות עובדים, כושר ניהול מו"מ בדרג בכיר, יצירת יחסי אנוש טובים, הבעה בכתב ובע"פ בעל רשיון נהיגה ורכב, תושב העיר ראשל"צ או מתעתד לגור בה.
תנאי העסקה: מתח דרגות 11 - 8 בדירוג המהנדסים או המח"ר

את ההצעות יש להגיש בצירוף תולדות חיים וצלומי מסמכים למח' כוח אדם בעיריה רח' רוטשילד 24 במעטפה סגורה נושאת ציון מס' המכרז עד 17/11/87 שעה 13:00.
מאיר ניצן - ראש העיריה

לחברת בניה גדולה בחולון
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות, עצמאי/ית
בעל/ת נסיון במשרה מלאה
לפנות במכתב לת.ד. 1575 חולון מיקוד 58115

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

R.Status
איוש והשמה לבכירים
מקבוצת RS
למפעל תעשייתי גדול באזור חיפה
סמנכ"ל כלכלה וכספים.
מהנדס מכונות 3-5 שנות נסיון:
מהנדס כימיה למנהל אחי צבע
מפעילים לעבודה קבועה:
תוכניתן:
כלכלן בכיר:
אנשי מכירות בכירים:
נא לפנות לאסתר, ולהביא תולדות חיים, בי"ג העתקים.
המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

למחלקת תכנון סניף תל־אביב
דרושים/ות
* חרטים קונבנציונליים
* איש אחזקה בכיר / מנהל משק
* נהג רכב
* מסגרים / רתכים
* מחסנאים
* מלחמות / מרכבות
* מהנדס אחזקה (מכונות)
* מהנדס ייצור (מכונות)
* שומרים / מאבטחים
* עובדי / עובדות ייצור
* כוון מבלטים

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל־אביב • ירושלים • באר־שבע
רחובות • אשדוד

לודן
חברה להנדסה בע"מ
לודן מתמחה בתכנון וניהול פרויקטים בתעשיה הכימית, התעשיות התהליך והבלנות.
דרושים
באיזור המערבית (בלגיה/הולנד)
* מהנדס בקרה
* מהנדס/הנדסאי מיכשור ובקרה
במשרדינו בבאר שבע
* מהנדס פרוייקט
* מהנדסי תהליך
* מנתח מערכות
SYSTEM PROGRAMMER VM, VMS

יש לך בונוס בקודקוד
קוד קוד
שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית - דרושים
מעתד מלאי
* הנדסאי תעשיה וניהול
* 3 שנות נסיון בתעשיה
* ידע בהפעלת מערכת MRP למפעל גדול בהרצליה
מחסנאים טכניים
מסגרים רתכים
רח' דיזנגוף 34, ת"א. 03-286111

עיריית תל־אביב־יפו
לתנוקת חמודה מאד בת חודשיים, ... דרושה בדחיפות
משפחה אומנת אוהבת ורגישה.
טל' 03-438525, 03-438520, 03-498146

לחברה ארצית העוסקת בתחום שווקי יהודי
דרושים/ות
דיילים/ות
בעלי הופעה נאה, חריצות ולאחר שרות צבאי
לפרויקט יחודי לשעות אחה"צ והערב באזורים חיפה והקריות
למתקבלים תובטח הכנסה גבוהה
04-725515 לרבקה

מתפנה
חשב/מנהל כספים
ראה"ח חשבון עם הרבה נסיון בחברות תעשייתיות ומסחריות.
ת.ד. 10127 רמת־גן 52-100

לחברה המובילה לאור עיתונים
דרושים
נציג/ות מכירות
נציג מכירות דרך מלפון
נציגי בלעדי לאיזורים צפון/דרום
12 שנות לימוד
נסיון במכירות חובה
תנאים טובים
בסיס + עמלות 5 ימי עבודה בשבוע
מיום ראשון טל: 03-6225867

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרוש
מנהל יחידת בקרת איכות
סוג העבודה:
★ בדיקה וסקירה של דו"חות כספים.
★ ניתוח דו"חות כספים.
★ הכנה, עדכון ובדיקה של תוכניות בקורת.
★ הכנת תוכניות לסקר מבדק פנימי.
הכישורים הדרושים:
★ רואה חשבון מוסמך, בעל נסיון רב בבקורת חשבונות ובעבודה דומה.
★ בעל ידע בתקני בקורת מקובלים בארץ ובחו"ל.
★ בעל נסיון בהכנת דו"חות כספים לתאגידים ציבוריים בארץ ובחו"ל.
לתאום פגישה נא להתקשר 03-664561

למשרד אדריכלים
דרושים
אדריכלים ומעצבי־פנים

למפעל פריגמיש
דרושים
★ אחראי למחלקת אריזה
★ עובד לחדר גיהוץ
★ עובד לא מקצועי
לפנות לעודד
טלפון 332214

דרוש
1) מהנדס
2) מסגרים רתכים מעולים
טלפון 729064 - 7513448

למשרד עו"ד דרושים:
1. עו"ד למשרה מלאה
2. מזכירה למשרה מלאה
03-296090 03-201151

למלון "מוקרים" דרושה
פקידה/ קלדנית
משרה מלאה
טל' 03-339423/6 לאורית

יועצת יופי קוסמטיקאית
עם נסיון במכירות
052-552880

לחברת קוסמטיקה דרושים
עובדים צעירים
03-336064

למלון רמת־אביב
דרוש
צ'קר
(מבקר מזון ומשקאות)
טלפון 03-413181

לחברה פיננסית
דרוש
מנהל מדור גביה
כישורים נדרשים:
1. מנהל חשבונות
2. נסיון מקצועי של 5 שנים לפחות
3. עדיפות לבעלי נסיון בתחום הגביה מחברות ו/או מפרסים
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1392 תל־אביב 61013 (לידי החשב).

דרוש:
מהנדס/טכנאי
למכירות רכיבי אלקטרוניקה
ידיעת עברית ואנגלית חובה, רצוי בעל נסיון קודם.
5 ימי עבודה בשבוע.
להתקשר לטל. 03-371614

אלעד מערכות בע"מ
לעבודה בירושלים
דרושים
• מנתח מערכות בכיר
• DBA (רצוי ב־DB1)
טלפון: 03-611140/9

למשרד אדריכלים גדול
דרושים
אדריכלים ומתכנני ערים מנוסים
ת.ד. 29165 תל־אביב מיקוד 61291

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

הלוח הכללי — ידיעות אחרונות — הלוח הנפוץ ביותר — דבר ראשון בבוקר

דירות

וילות ובתים

בצפון השקט אזור ברנשטיין בבניה עריפל־קס מבואר 03-447234 (8011) 03-7517298

בשיכון דן משפחתי 250 בנוי טלפון 03-447234 (8009) 03-7517298

ביהוד. קוטג' דו משפחתי (חדש) במיקום מצויין "סנטר" (6222) 03-351425

בהרצליה־פיתוח, בית מפואר, בבניה, מיקום מעולה. 300 במ"ר. 450 קרקע מהבעלים 052-570413 (12853) 052-575720

ברעננה בחי' בר־אילן דירות פאר מרווחות וגדולות בנות 4, 5½ חדרים. לפנות "ציפורן־נרקיס" חברות קבלנית לבנין בע"מ. רח' הי"ב אייר 28 (ביכר המדינה) טלפון 03-251329 בשעות 11.00–16.00 (18845)

דירות פאר 4 חדרים סביבה שקטה סמוך לדיזנגוף. ברח' באר־טוביה 8 053-333111 במשרד 053-613935 03-491801 איר בבית 053-28865 (17840)

ברעננה וילות מפוארות בבניה 7 חדרים 230 בנוי, 400 קרקע בשבת באתר מ־12 ל־10 ברחוב התאנה קרית־גנים 03-7512639 (19097) 03-429115

ו"עוד אחד לשובתך" מוזה יחידה אחת בגוש הברון, זכרון־יעקב משרד המכירות באתר פתוח בימים א'–ד' בין 9.00–13.00 ו־17.00 ביום ו' 9.00–15.00 06-396817 (16950) 03-295966-7

רובין רוזנברג: נותרו מספר קוטג'ים תלת מפלסיים בהרצליה הירוקה. ערבות בנקאית לכל רוכש: 052-543460 (16833) 052-81719

ברמת־צהלה (ליפקוביץ) קוטג'ים מפוארים בשלבי בניה "אקו" (13278) 03-442347

"פול" בינבים קבלנים" בבנין המבנה ברחוב קליו בצפון ת"א נותרו 4־3 חדרים. להתקשר: 03-597344, 03-867690, 03-588555 בין 09.00–16.00 (27095)

למכירה בהרצליה־פיתוח וילה מפוארת!! יחידה נפרדת!! (26389) 052-570970

דירות למכירה

מבחר יוקרתי בצפון תל־אביב 200 מ"ר במפלס אחד, מיגוון, חימום, וקירור "דירות־אביב" 03-5412019 מלרין (28709)

ת"א־יפו

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק עפחות. לפרטים: החשמונאים 123, טל' (12480) 03-5614081-6

"מגוון נכסים" מציע: דירות גג מפוארות בדרשילד ת"א, קוטג' בשיכון דן דירות בכל הגדלים ודירות להשכרה (27725) 03-449614

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בשיכון־ל' דירה אחרונה לאיכלוס מיידי 5 חדרים רח' לוי אשכול 40. לפרטים: חברת "אביב" (19349) 03-7512203

בפ"ת בכפר־גנים קוטג' יפהפה תוספת 5 חדרים שיווק 03-9234803 03-9085132 (8297) 03-9224503

קוטג'ים. מפוארים בקריון ונווה־תקווה הגון שכ' 351425 (27994)

בנוה־אביבים, דירות 4 חדרים+ מיגון השיכולים, קבלן בירגבוים, ה"באייר 24, 03-262894 03-259689 (17326)

הוק הדירקטיון של מקטבות, תשמ"א 1981 — מפי הוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים העברתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דן

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

במגדל אשדר ארלוזורוב פינת דרך־תיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו־5 חדרים סטנדרד גבוה בצפון העיר בואו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (20271)

במגדל דיזנגוף ק"24 דירה יפהפיה ומרווחת עם כל השיכלולים, נוף מקסים נבריכת שחיה להמך 03-281145-8 (27680)

חדשי! בבורלא 24. הפרוייקט הטוב ביותר בשכון ל' דירות 5 חדרים+ מרפסת גן "מנחוליי" 03-244452 03-243008 (12433)

4 +מרפסות יפהפיה ומיוחדת גבול בני־ברק רמת־גן 03-763035 (14076)

במגדל אשדר ארלוזורוב פינת דרך־תיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו־5 חדרים סטנדרד גבוה בצפון העיר בואו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (20263)

בפ"ת 5 מפוארת ק"ב +מזגנים +דוד"ש +טלפונים 03-914793 (20168)

בראש־העין דירות וילה 3 חדרים עם אפשרות הרחבה בעתיד לחלקן גינה צמודה ולחלקן גג ענק פרטים בית אשדר בן־יהודה א'/190 ת"א טל' (8060) 03-245375

בהזדמנות!! ברמת־אילן 5, קומה גבוהה, נוף "סנטר" 03-351425 (19206)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

בגבעתיים 2+ חצי ק"ק ע"י השקם, מסודרת. מתאים למרפאה/ למשרד (10442) 03-314282

בגני־הרצליה של "אורים" בהרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה, דירות 5 חדרים מפוארות ומפנטהאוזים. מחירים מיוחדים לתקופה מוגבלת. לקבלת פרטים: 052-572696 משרד המכירות באתר פתוח בימים: א, ב, ד, ה, בין השעות 10.15–14.00 המשך רבי־עקיבא הרצליה הצעירה (26462)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בהוד־השרון ברח' ישורון "רסקו" דירות 5 חדרים חדשה, לכניסה מיידית 03-627822-3 (18111)

בהוד־השרון דירות מפוארות 4, 5, 4+ גג בבניה נוה־עודד בע"מ (17683) 03-733758

במגדל דיזנגוף 2 חדרים קומה 20, דרום מזרח, כל התוספות למסירה מיידית 03-221417 (22885) 03-232536

דירות למכירה 2–2½ חדרים

חולון – בת־ים

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק עפחות. לפרטים: בת־ים, שד' העצמאות 64, טל' 03-578924 חולון, שד' קוגל 25, טל' (12392) 03-881471-2

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בחולון בולמן־ארן בבניה 4 פינתית +מרפסות ק"א (אפשרות למשכנתא) 03-843061 (17868)

במבצע!! 55,000 3½ וגג 85,000 3½ דולר!! בפסגת בן־גוריון פרטים והרשמה במשרדי "ארמון טופז" בחולון סוקולוב 41 ובבת־ים רוטשילד 32 פתוחים גם במוצ"ש (19301)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

במבצע!! 55,000 3½ דולר!! בפסגת בן־גוריון פרטים והרשמה במשרדי "ארמון טופז" בחולון סוקולוב 41 ובבת־ים רוטשילד 32 פתוחים גם במוצ"ש (19332)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

מגרש בנוי ברחובות בית מדות 5 6 חדרים בשטי גבוה נדרש 08-542182-3-4 (12357)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות גג

פנטהאוז יוקרתי בגוש אביבים 200 מ"ר במפלס אחד, מיטב השיכלולים מיזוג, חימום וקירור "דירות אביב" 03-5412019 מלדין (26897)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

ביקוש דירות

דירות בשנ"ח

דירות מרוהטות

ברמת השרון מערב, בשכ"ת קוטג' עגול 5 חדרים וטלפון לשנה+ אופציה 03-493040 (22173)

למכירה אבן כוכר, מוד מוד חסן 06-571344 (10579)

דירות בתי-משפחה

עסקים

מחסנים

בהזדמנות להשכרה בראשל"צ 800 מ"ר ק"ק+ חצר 03-5742777 "רשף נכסים" (6716)

אולמות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

להשכרה בגבול ר"ג 600 - 1200 מ"ר בתנאי גה, מבנן בריאות ובדומה 5742777 "רשף נכסים" (11740)

חנויות

בת"א למסחר ושיווק, 70 - 200 400 מ"ר ".נ.ה.מ. נכסים" (7149) 03-372169

ביהוד, במרכז חנות למכירה "סנטה" (6226) 03-346441

בדחיפות!! מעוניין בחנות מרכזית 30 מ"ר, בשכ"ה פ"ת-ראשל"צ- רחובות חולון וכדומה בעבודה בבית 03-377221 (19512) 03-303502

משרדים

מגרשים

להשכרה 10 חדרים ב' דיזינגוף +מיזוג +טלפו נים 03-456384 (24406) 03-824530

דרך הרצליה/ אבן גבירול/ רוטשילד, 200-2000 מ"ר. "נ.ת.מ. נכסים" 03-372169 (16394)

מבני תעשיה

להשכרה באיזור התעשיה בבת-ים 3500 מ"ר + חומה סביב מבנה אספלט. בשטח מבנים וסככות למעלה מ 500 מ"ר +חשמל ומים. פרטים בטלפון 03-588555, 03-867690 בין השעות 08.00-16.00, ובערב 03-492738 (27103) 03-459608

להשכרה 100, חצי קומה פינתי נחלת-יצחק 310556-720753 (8388)

באזור התעשיה באשדוד (דרום) 2600 מ"ר מבנה מדר טאבו על כביש הנמל צמוד לתחנת הדלק (15752) 5051803

להשכרה באזור תל"ר שומר 300 - 1000 מ"ר מ משרדים 2½/9 דולר למ"ר "רשף נכסים" 5742777 (11769)

בן-יבנה במרכז לבניה מידית לוילות 17,200 דולר +מע"מ, 2000 בבד זמן והיתרה במשכנתא. במשרד: 08-574335 בערב: 08-574823 (27588) 08-574587

למכירה מגרשים בר'בוטינסקי (גוש 3927) "סיון נכסים והשקעות" (27438) 03-941352

בראשל"צ להשקעה מגרשים חקלאיים (אפשרות חלקים) "סיון נכסים" 03-941352 (25769)

הצעות עבודה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ל"אטנות יאור" דרוש בחור מקצועי רצוי להתקשר בשבת 992658 (19385)

ל"מיוזמי" פרדיז דרוש מנהל +מקבלות קבל למשמרות בוקר וסופי שבוע 496115 (19361)

קורס מרוכז ומעשי לפרסום וקידום מכירות תעשוקה מובטחת למסיימים של 03-338046 (18899) 03-330048

להברת שיווק ארצית דרוש מנהל מכירות אזורי עד גיל 30 להפעלת אנשים, בעלי רכב, נסיון בתיפעול. יפנו ביום א' 03-814903 תנאים מצוינים למתאימים (18153)

דרושים צירים שלטים מקצועיים ומנוסים בלבד (18072) 03-267903

עובדות עם ידע באלקטרוניקה למשרה מלאה, תנאים טובים "א.נ.ו.ת." (18034) 03-371465-70

מלחימות מנוסות לחיווט והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק דרוש נסיון קודם של שנתיים לפחות 5 ימי עבודה בשבוע 03-5791555 לכוכבה (17820)

מסגרים, רתכים, צבעים, עובדי ייצור "אריקו" ראשל"צ 03-9614666 (17748)

לחברה קבלנית לעבודות צנרת דרושים: 1. אינסטלטורים 2. רתכי צנרת 3. ראש צוות מאזור תל-אביב 03-349536 03-712207 (17711)

למעבדת שיניים דרושים טכנאים למחלקות חרסינה וניר גלוף וגבס תנאים טובים למתאימים (17677) 7519320-1

שומרת לשעבר +רכב לעבודה מעניינת א.ב.א. (17630) 03-282487

למפעל תעשייתי ברחובות טכנאי מעבדה בוגר בי"ס ללבורנטים או בעל תואר ראשון במדעי הטבע. מחולקת כח אדם (17600) 08-475786

מסוג סחורות בעמילות מכס מנוסה, אפשרי פנסיונר, אפשרי חלקי "א.ו.ת." 03-371928 (17308)

בוגרת תיכון לאחר שרות צבאי למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק הכשרה בנושא הרכבה והלחמה של מעגלים אלקטרוניים תגמול במפעל העבודה במשרה מלאה 5 ימים בשבוע לפנות 03-5791555 לכוכבה (17316)

דרוש סיכאי לאוטובוס ומשאיות למתאימים תנאים טובים 9649917 שמעון 9612365 (17185)

מהנדס מכונות להוליכי עיבוד שבבי סי.אנ.סי ותיכנון מתקני יצור ומדידה "חבר" (17112) 03-221214

מהנדס מכונות לתיכנון בעזרת מחשב (תלקי מכונה) מעל 5 שנות נסיון "חבר" 03-221214 (17107)

לעדין-נויפלד לבנדה 30 ת"א דרושים סורגים ומתלמדים למכונות ענוד ושכונות (17105)

למוסטלה נאם חכשירי טיפות ואיפור דרושות יועצות יופי ושות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל-אביב: 235229; 03-238804; גבעתיים רמת-גן: 03-312049; ראשון-לציון: 03-941773; כפר-סבא רעננה: 052-444717; בת-ים חולון: 03-846253; פתח-תקוה: 03-919904; נתניה: 053-617205; אשדוד: 08-552242; קרית-גת: 051-881203; רחובות יבנה: 08-451195; הרצליה: 052-88776 לוד רמלה (16803) 08-226260

לטל-יעד שרותים לתעשיה בע"מ מקבוצת הדיראן דרושים/ות עובדי/ות נקיון ומליש לשעות הבוקר ואחה"צ בהדיראן, הטעות, אזרחות ותנאים סוציאליים לפנות חולוך 5575735 ליובל. ב"ת 03-9262265 לסימנטוב (31907) הסיבים 18

עובדי/ות ייצור רצוי יוצאי צה"ל לעבודות קבועות/ זמניות למפעלים בראשל"צ, חולון, ב"ת בני-ברק, בנ-ים (10590) 03-286111

מכונאי תעשיה מנוסים, בוגרי בי"ס מקצועי עין באחזקת מכונות עיבוד שבבי למפעלים בחולון, פ"ת ות"א. (10510) 03-286111

נשים וגברים מכל הארץ להסברה בתוך השק"מים והמשברים לשעות אחה"צ. שכר ועבודה קבועה 03-7513601 (10453) 03-7511615

דרושים/ות צעירים/ות דינמיים/ות מאזור: חיפה, ירושלים, באר-שבע, והמרכז 700 +עמלות +בונוסים (10425) 03-838110

דרושים יוצאי יחידות קרביות לעבודת שיטור ופיקוח בלוד מעון הי שומרים רחוב הגרא 10 ת"א 03-372021 (15840)

קונטאיטורית לרשתות הישווק (במשמרות) לאזורים: ת"א ורמת-אביב (15798) 03-286111

עובדי-ייצור/ מחסן, רצוי יוצאי צה"ל פריפל עבות בשגתיים חיונות למפעלים בפ"ת, בת-ים, ראשל"צ ות"א (15764) 03-286111

אנשי מכירות וסטודנטים וסטודנטיות אחרי צבא למוצר חדשני ובלעדי מאזור המרכז המעוניינים יתקשרו 03-630811 רווחים גבוהים מובטחים (12594)

להברת מר ושוני דרושים עובדים לעבודות חוץ יוצאי צבא עד גיל 35 מגודים אזור חולון, בת-ים, יפו שלוש וחינון נהיגה רצוי (12464) 03-809191

מלחימות/ מרכיבות מקצועיות לעבודות מושכות במשרות מלאה בתנאים מצויינים (שכר גבוה+ השעות ואוחזות) (12374) 03-286111

לאמנות התעשייה סניף תל-אביב דרושים יוצאי אים למוסד ממלכתי בתל-אביב (מתאים לסטודנטים) עד 45 עבר ללא רמדי בריאות. הקיבה אישית כל יום 12.00-10.00 רמת-גן בצלאל 48 (מאחורי הבורסה) עם ת.ז ו.מילואים ושתי תמונות (12266)

הלוח הכללי

בשביל עסק ובשבילך!

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

למשרד עו"ד גדול דרושה מזכירה אחראית ומנוסה למשרה מלאה (12222) 263392

לחברת א.ג.אמונות דרושים אנשי מכירות רצוי בעלי נסיון במגע עם אנשי עסקים 332202-6 (12220)

לאשפי המכירות בלבד! דרושים לנו מקדמי מכירות בעלי נסיון לעבודה במשרה מלאה בעלת הכנסה גבוהה!! 03-9344777 "קובי" (12210)

לאגודת השומרים סניף תל־אביב דרושים: מאבטחים למוסד גדול בר"ג עד גיל 50 עבר ללא דופי בריאות תקינה אישית כל יום 12.00־10.00 ר"ג בצלאל 48 (מאחורי הבורסה) עם ת"ז פ.מילואים ושתי תמונות (12133)

פקידים/ות

מזכירה לעורך דין (ללא הדפסה) 4 פעמים בשבוע אחה"צ 03-5461729-30 (17192)

מזכירה מנוסה לחברת סחר בינלאומית בת"א (תנאים טובים) (10505) 03-286111

מזכירה לניהול משרד, נסיון בעיבוד תמלילים לחברה גדולה בת"א (10471) 03-286111

ל"קראלי" אופנה פקידה, סוג 2 ומעלה בהנהח"ש, ידע בהפעלת מחשב פי.סי. שליטה מלאה באנגלית 03-252995 03-254812 (16726)

ל"עידן" מזכירות ידע בעברית או אנגלית +הדפסה תמלילניות ונסיון 03-452107 (16657)

כתבנית עברית- אנגלית לחברה גדולה בת"א 03-286111 (שכר גבוה) (15811)

עובדי מחשב

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

טבחים – קונדיטורים

גזירה תפירה

לקסטרו מודל, תדמית מעולה בעלת נסיון. 03-814424-5-6 לגבי (18773)

ל"גוטקס" דרושה מודליסטית בעלת נסיון למחלקת הלבשה, גזרן בעל נסיון, עוזרת גזרנית, גוהצן בעל נסיון. (14107) 03-337725

במרכז ת"א ובפ"ת דרושות תופרות זוגר כנרסות להלבשות ושמלות, משכורת ותנאים טובים 03-905652 (12127) 03-661554

ל"קראלי" אופנה -אי.סי. יבואנים תופרות מודלים מנוסות ותופרות ומעצבת בורת שוקר 03-252995 03-254812 (16735)

ל"אבי-מודל" דרושות מתפרות מעולות לקטים שמלות ומכנסיים +לולאות כפתורים וגהוץ עבודה קבועה (12253) 631405

ל"קידום" תופרות מנוסות, לקביעות חמישה ימים 1000 ש"ח+ גוריות מגוונות (12226) 03-5103811-2

הנהלת חשבונות

לחוות ההייטים דרושה עוזרת למנהח"ש לעבודה במשרה מלאה שיוע בהנהח"ש וקלדנות במחשב לפנות לאבי 9241025 9241246 (17307)

מנהל חשבונות מנוסה למדור שכר (עבודה עצמאית) נסיון בחישובי שכר ממוחשב לחברה ברמת־השרון (12453) 03-286111

טכנאים הנדסאים

לחברת יבוא גדולה בענף מיכון משרדי דרוש הנדסאי בכיר השולט היטב בנושא מדפסות תוכנה ותיאור, בעל נסיון מוכח. לפנות בכתב בצרוף קורות חיים עבור "הנדסאי בכיר", ת.ד. 3037, ק. אריה, פ"ת (18043) 49130

למעבדת וידאו טכנאי/ הנדסאי בעל נסיון בתיקון מכשירי וידאו נסיון קודם הכרחי (17297) 03-900705

דרושים: איש מכירות ואיש תיקונים למכשירי מדידה בענף המתכת (17160) 03-252725

טכנאי תקשורת, בוגר בזק/ קורס קצרי קשר קווי, נסיון 3 שנים בטלפוניה, מחשבים למפעל גדול בחולון 03-286111 (10481)

מבקר איכות מכני קורא שירטוט, נסיון בתעשיה למפעל גדול בהרצליה (6284) 03-286111

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

דרוש עובד אחראי ומסור להדפסת מדבקות, הדרכה תינתן לעובד המתאים 03-810312 (17983)

דרושים דפסים להמדה ובסטליט תנאים מצויינים ושכר גבוה (10457) 03-657854

חשמל ואלקטרוניקה

לחברת גיל־אור חשמלאים לעבודה בתעשייה, מבני ציבור ותאורת רחובות, תנאים טובים (12307) 03-810194

עובדי יהלומים

למפעל קיסרים גדול באריאל דרושים פועלים מקצועיים 03-7514718 (14053)

ספרים/יות

נגרים

נהגים

דרוש נהג רשיון בעל 15 טון +שבלות (הנשה) מאזור פ"ת, לעבודה קבועה 03-9231668-9 (18140)

מחסנאים

מחסנאים טכניים מנוסים, בוגרי קורס מפמ"ס, ידע בעבודה על מחשב +רשיון נהיגה. (10570) 03-286111

מוכרים/ות

ליוסף מלך השטיחים דרושים מוכרים מנוסים למתאימים משכורת יסוד גבוהה +אחוזים גבוהים. לבקש את דר־ניר טלפון: 829188 (18203) 836286

להוצאה לאור ותיקה דרושים סוכנים למוצרים בלעדיים עדיפות לבעלי רכב. רווחים נאים טלפון: 03-789146 (17001) 03-789227

לחברה לשיווק אביזרי רכב נדרש סוכן מכירות חרוץ ומנוסה להפצת המוצרים בכל אזורי הארץ תנאים טובים לבעלי כישורים מתאימים (16942) 03-811012

לבית אופנת סוכן/ת +רכב מסחרי לאזור המרכז. נסיון הכרחי (14274) 03-217737

לאופנת נשים דרושים/ות סוכנים/ות מנוסים/ות ותנאים טובים למתאימים/ות 03-347337 (14065)

לחברה ידועה בענף ההוצאה לאור אנשי מכירות מנוסים לעבודה מיידית • בעיר אילת • באזור חיפה והצפון. אפשרות להכנסה גבוהה. טל' 03-289630 (10496) 03-201001

ל"ברנר" אופנה, סוכן מכירות מנוסה לשיווק בגדי נשים ברמה גבוהה עדיפות לבעלי רכב, + לחוג לקוחות קיים. תנאים מועדפים למתאימים 03-655491 לברק. (10493)

מפעילי ציוד מכני

פועלים/ות

עובדי נקיון

עובדי מתכת

מסגר מכני מעולה לציוד תעשייתי נסיון בייצור דגמים בחולון (14067) 03-372304

מסגרים/ רתכים מנוסים ידע בקריאת שרטוט, נסיון בריתוך חשמל ו־CO_2 למפעלים בת"א, ראשל"צ ורמה"ש (10560) 03-286111

סוכנים – מקדמי מכירות

ל"קידום" מסגר/ רתך, מתקינים +מנוסים לקביעות בשכר גבוה (12353) 03-5103811-2

ל"קידום" חרט קונבנציונאלי מנוסה +תכנת CNC מנוסה לקביעות בשכר גבוה 03-5103811-2 (12278)

ל"קידום" (בריאות 33 ת"א), מסגרים מנוסים לשטחים +לעגלות+ עיבוד באלקטרוד ארוזה מנוסה מינימום 2000 ש"ח לקביעות (12288) 03-5103811-2

עובדי מוסך

שומרים

לקריית: אנשי אבטחה לעבודה במשמרות מתאים לפרויקטים באזורי רמלה/ לוד/ יהוד/ פ"ת/ אור־יהודה 03-240291-2 (10926) 03-465277

דרושים מאבטחים למשרה מלאה בעלי עבר ללא דופי. עד גיל 50, תנאים מצויינים לטלפן 8.00 – 16.00 למנחם 03-336257 (12342)

עובדי סעד

שליחים

דרוש שליח +וספה 2500 ש"ח לחודש (18330) 03-333655

דרושים שליחים מקצועיים, רישיון לוספה/ טוסטוס, לקביעות, שכר גבוה 03-383566 (18174) 03-373454

מכוניות

N.S.U 1300, 1971

1988 במלאי לאספקה מיידית כל סוגי המכוניות ביבוא אישי (אפשרות לאשראי עד 60%) מגרש משרד הרישוי חולון 848729 848444 (16703)

אאודי

בהזדמנות! אאודי 100 סוף 1984 אוטומטית (2200) יד ראשונה מרשי +כל התוספות האפשריות חדשה לחלוטין (אפשרות החלפה לזולה). 03-886993 (15824)

לבעלי קטנועים הקיימים שימום 1600 ש"ח 03-379387 (11707) 03-722774

"המדביק" "בני ברק" דרוש חולקי רכב. עם רשיון ומפה עבודה קבועה 03-5791915 (12662) 03-787724

לבים"ש סכני בתל־אביב, שליח +רשיון לוספה ולמכונית (12249) 03-376184

חדרה

דירות

אשדוד

באר שבע והדרום

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

אילת

דירות

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

هكذا من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

חוק הזדמנות שוות בתעסוקה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור הסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

● 100 מ"ד 1984 תוספות עבודה (12563) 03-415591 ,בית 03-285440

● אודי 80 1300 1984 ראשונה מצב (12552) 03-314801

● 80 1987 מיטלי מזגן בעילה מחירון (12183) 06-530864 +תוספות

● אודי 80 1300 מ"ל 1982 82.000 ק"מ (12068) 052-447638

● אודי 100 מ"ה, פול אוטומט 1800 82 22 יום על הכביש, תריס לבנברי לד' ציבים בלבד 06-224531 בערב (12087) 08-245761

● 80 1987 5 הילוכים +מזגן +מערכת אזעקה (12010) 03-867545

● 100 1984 אוטומטית 1800 כיס' +הגה כח +חלונות חשמליים +מזגן +תוספות (11978) 03-9225278

● 80, 1600, 1984 אוטומטית +מזגן מ' צויינת 03-996463 03-955595 (15155)

אוטוביאנקי

לנציה

דלתא

מפיצי דלתא מודשים. מטעם היבואן, לאזור השרון להזמנת מודלים 1988: הרצליה דוד בן גוריון 111 (מהאמורים) (15697) 052-553332

מוריס

וולבו

מיני מינור

מסחריות

ב.מ.וו.

520, 1980, מצויינת, מי מוגות ותוספות מהידון, 03-9226602 (18932) 057-699316

אלפא רומיאו

אוסטין

אופל

אמריקאיות

מרצדס

190 E, 1984 כל התוספות, כחדשה, 03-821282, לאהרון (17773)

מרצדס 300 אס.אי 1987, כחדשה (אפשרות להחלפה), 03-615405 03-612945 (12724)

סובארו

וקסהול

טלבוט

טנדרים

דייהטסו

1983, ראשונה מדופאן 1800 "המפוארת", אר' טומטית 65.000 ק"מ "כחדשה" 21.500.- (14306) 03-747113

סיטרואן

סימקה-קרייזלר

פולקסווגן

פולקסווגן, טרנספורטר, מנוע חד' - קבינה 1982 לוחני, 03-811711 (17733)

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

פורד

פיאט

בהזדמנות קורטינה 1600 ג'יאל אוטומטית סוף 1981 פרטי מצויינת 16.000 (ש"ח 13,800) (15808) 03-857621

סיירה 1600 1983 ג'יאל אוטומטית +מזגן 03-845865 22.500 (12499)

דרושים
אדריכלים מרצים
להוראת עיצוב פנים בשעות הערב
03-228545

באר שבע והדרום

מכוניות

להברת קוסמטיקה דרושים
עובדים צעירים
בלתי מקצועיים למחלקת אריזה.
טל: 03-336064 לפנות לאפי.

לתכשירים טבעיים מהולנד דרושה
יועצת יופי קוסמטיקאית
עם נסיון במכירות
לפגישה טלפונית לאבי
052-552890

לחברה העוסקת בתחום ההשקעות וניירות ערך
דרוש
מנהל תיקי השקעות
בעל ידע ונסיון מקצועי ושיווקי מוכחים
נא לפנות בצירוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 31296 ת"א „עבור השקעות"

מפעל קוסמטיקה בדרום הארץ
א. מנהל עבודה בעל נסיון בתחום הקוסמטיקה.
ב. כימאי/ת בעל/ת נסיון.
ג. מנהל שיווק ארצי.
ד. מזכירת מפעל רצוי שליטה בשפה צרפתית ואנגלית.
– סודיות מובטחת –
לפנות לת.ד. 623 נתיבות.

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
★ **מעבדות תמלילים עברית/אנגלית**
בעלות נסיון בלבד. שליטה טובה בשפה האנגלית.
עדיפות למשרות מלאות.
למתאימות – אפשרות להתמחות בתוכנות נוספות.
★ **קלדניות מסוף**
מנוסות, להזרמת חומר של הנהלת־חשבונות,
ל־6 שעות עבודה לפחות.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

למוסד ממלכתי בתל־אביב
דרושים
נהגים
הכשורים הנדרשים:
★ גילאי 24 – 35.
★ רשיון נהיגה על אוטובוס ומשאית מעל 15 טון.
★ נסיון קודם הכרחי.
מועמדים העומדים בכל הדרישות לעיל לאחר שרות צבאי מלא בצה"ל, יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. ומס' טלפון לת.ד. 39888 ת"א (מיקוד 61398).
– פונים מתאימים ייענו –

ציפוי אמבטיות
צילום
קוסמטיקה
אוחיותדביקות
שרברבים
בת זוג
● 37 רווקה גבוהה נאה מעוניינת להכיר בחור רציני ומבוסס לנשואים עד 43 ת"ד 12063 תל־אביב (19318)
בן זוג
הכרויות
שוק המציאות

● המשרד הופתה בחוקה שיוויון בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ריפוי והרזיה
תנורי חימום
סיוד וצביעה
פוליש ונקיון
אסטרולוגיה
מחשבים
ציוד תקשורת
מקררים
קונה מקררים במחירים גבוהים! +מכירה+ השכרה +תיקונים +צביעה ואחריות 03-382815 (17977) 03-379554
גביית ציקים בכל חלקי הארץ מהיר ובמעט מזו"מ (15137) 03-656141
חקלאות
וידיאו טייפ
מערכות קול
מכונות כתיבה
טרקטורים
פתיחת קורס לנהיגה בטרקטור ברחובות מגיל 15 (19312) 08-592779
חיות בית
קניה/ מכירה מתווכים ומעמיסים "קייס" מ־שומשים מבצע להודשים לפרטים בשעות העבודה 03-498624-5 (16957)
טלוויזיות
כלי נגינה
בתי־כנסת
סירות
הלוואות
הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולאנשי ביטחון וחינוך 052-543202, 03-346069 (17822) 03-773214
הלוואות עד 24 חודשים לעובדים במשרדי ממשלה ולעובדי... ערבים בנגד 03-651615 (17018) 03-662884
מזגני אוויר
מכונות תפירה
מלגזות ושינוע
מי מצא?
בתי"ס לנהיגה
בתי"ס ושיעורים
חליפי רכב משומשים
הלך מנוע "רכב ישר אל" בע"מ מנועים וגירים מעוצבים באחריות, הרכבה מהירה במקום 03-825666 (16911) 03-825718
צמיגים למכירה
רוצים לקנות
רהיטים
דן
אופנועים וקטנועים
פיז'ו

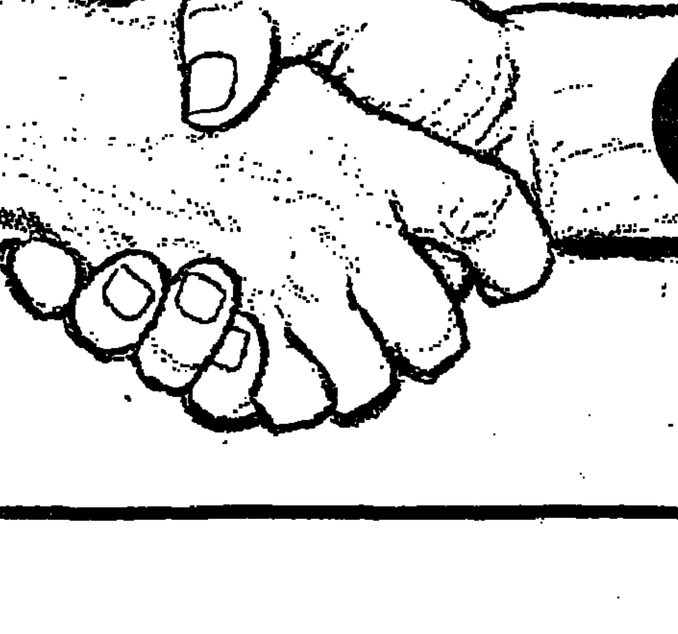

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

ובמקום הראשון: „נמר הירח" / דליה שרון, לונדון

להתחרות באיירים מרדוק

„סיפור אהבה מודרני ללא סנטימנטליות", הגדירו שופטי פרס ה„בוקר" את סיפרה „נמר הירח" והעניקו לו את הפרס, שמבטיח גם יוקרה וגם מכירות מצוינות

טקס חלוקת פרס הספר השנתי ה־BOOKER PRIZE" בלונדון הוא ארוע חברתי־יוקרתי ומן המדרגה הראשונה. הטקס משודר בשידור חי בטלוויזיה, וכל המי־ומי בעולם הספרות, המו"לות ואמצעי התקשורת מגיעים לגילדהול של לונדון בלימוזינות גדולות ובידיהם ההזמנות המוזהבות. הלבוש אמנם אינו זוהר כמו זה של טקסי חלוקת פרסי קולנוע או תיאטרון. כאן הפשטות היקרה והמכובדת היא השולטת.

הערך הכספי של הפרס הוא 15,000 ליש"ט. אין זה הפרס הספרותי הגדול ביותר בבריטניה אך ללא ספק היוקרתי ביותר, והזכיה, ואפילו היכללות ברשימת המועמדים הסופית, היתה ערובה בטוחה להגדלת מכירות הספרים, בעיקר בארה"ב.

חברת ההימורים „לדברוק" – העוסקת בעיקר בהימורי סוסים וספורט – עורכת הימורים על סיכויי הזכיה. הפרס לשנת 1987, השנה ה־20 לחלוקת הפרס, ניתן לפנלופה לייוולי על ספרה „נמר הירח", "MOON TIGER". ההחלטה הפתיעה את הנוכחים בטקס משום שההימורים האחרונים הראו יחס של 1:8 לרעת זכייתה של לייוולי בפרס. „נמר הירח" הוא ספרה השלישי של פנלופה לייוולי הנמצא ברשימת המועמדים הסופיים לקבלת פרס ה„בוקר". הראשון, „הדרך לליצ'פילד" (THE ROAD TO LICHFIELD") היה בין 6 המועמדים הסופיים בשנת 1977, והשני, „על־פי מרק" (A CCORDING TO MARK), בשנת 1984.

בדבריה, אחרי קבלת הפרס, סיפרה לייוולי כי בלתה את היום הקודם בהכנת ראשי פרקים לרשימה לעיתון על הרגשת הסופר שנכשל בתחרות אחרי שלוש מועמדויות, וכי איבה בת ה־85 הימרה על הצלחתה, למרות הסיכוי הקלוש. „יש לי השגות בקשר להפיכת ספרים נושא להימורים, אך אני שמחה שהפרס ניתן לי על ספר זה. השלכתו נמשכה זמן רב". הספר, אשר יצא לאור באביב בהוצאת „אנדרה דויטש" – זכה כבר אז להצלחה רבה – מספר על היסטוריונית זקנה, קלאודיה המפטון, מי שהיתה בתקופת מלחמת העולם השניה כתבת צבאית מצליחה בקהיר, ועכשיו היא שוכבת גוססת בבית חולים בלונדון. היא מתכוננת לכתוב את ההיסטוריה של העולם, אך למעשה מספרת את ההיסטוריה של עצמה. מבעד לזכרונות קטועים החוזרים אליה ודברי בני משפחה המבקרים אותה נפתח הולך סיפור חייה, ודרכו משתקפים התהליכים הפוליטיים הדרמאטיים של התקופה. הדמות המרכזית בחייה הוא קצין שריון צעיר שקלאודיה התאהבה בו בעת הקרב על אל־עלמיין, שם היתה מוצבת ככתבת צבאית. הוא נהרג בקרב, אך קלאודיה ממשיכה להתייחס אליו כאל אהובה במשך שארית חייה. „נמר הירח" שם הספר הוא שמו של תכשיר דוחה היתושים שבער סמוך למיטתה ליד ארמון החורף בלוקסור.

השופטים היו חלוקים באשר לספר הראוי לזכיה. ששת המועמדים הסופיים, מתוך 93 הספרים שהוגשו לבחירה, היו: „צבע הדם", מותחן פסיכולוגי פוליטי המתרחש במזרח אירופה מאת בריאן מור, „צ'רטרך" מאת פטר אקרויד, „תלי נמלים בסוונה", דוח אירוני דמיוני על ארץ אפריקנית אחרי הפיכה צבאית מאת צ'ינואה אצ'בה, „מעגלי רמאות" מאת נינה בודן, ו„ספר האחווה" מאת איירים מרדוק.

יו"ר חבר השופטים, סופרת סיפורי המתח פ.ד. ג'יימס, הודיעה בטקס על הספר הזוכה ואמרה כי „נובלה קומפקטית ומבוקרת להפליא זו היא סיפור מרתק של מלחמה ומתח, סיפור אהבה מודרני כתוב ללא סנטימנטליות, הישג מרגש ומבריק". חבר השופטים גילה כי אחרי שצמצמו את רשימת 93 הספרים שהוגשו להם לקריאה לשישה מועמדים סופיים, הם ישבו ביום מתן הפרס במשך שעתיים וחצי על מדוכת בחירת הספר הזוכה.

הספרים הראשונים שיצאו מכלל בחירה היו של מרדוק, נינה בודן ופטר אקרויד. אחד מהשופטים היה בטוח כי הפרס מגיע לאצ'בה, שנחשב היום לגדול הסופרים באפריקה. שופט אחר התקשה להחליט בין „צבע הדם" ו„נמר הירח". ואחר התקשה להחליט בין „צבע הדם" ו„תלי הנמלים של הסוונה". אך שני השופטים הנותרים היו משוכנעים כי „נמר הירח" הוא באופן בולט וחד־משמעי הספר הטוב ביותר והתנגדו לבחירת „צבע הדם". לבסוף הסכימו השופטים לפשרה ובחרו בספרה של פנלופה לייוולי. פנלופה לייוולי נמנית היום עם הבולטים בסופרי בריטניה. היא כתבה הרבה ספרי ילדים, סיפורים קצרים ושבעה רומנים. הרומן „אוצרות הזמן" (TREASURES OF TIME) זכה בפרס הספר של מועצת האמנות הלאומית. שניים מספרי הילדים שלה זכו אף הם בפרסים.

לייוולי נולדה בקהיר בשנת 1933 ובילתה את ילדותה שם. בת 13 עברה לבריטניה וביקרה לראשונה בבית ספר. שנים לאחר מכן למדה לייוולי היסטוריה באוקספורד. בעלה הוא פרופסור למדע המדינה באוניברסיטת וורויק. היא אם לבן ולבת. הרעיון המרכזי בכתיבתה מתבטא בבהירות ב„אוצרות הזמן" ויוצא מפיה של אחת הדמויות: „אין אתה יכול לסגור את העבר בביטחה בתיבת זכוכית ולהתבונן בו כאשר מתחשק לך". העבר הוא חלק מחיינו ואין לאדם היכולת להשתחרר מאחיזתו.

אם כי בילתה את מרבית שנותיה בבריטניה הודתה לייוולי בראיון כי היא עדיין אינה מרגישה כי היא שייכת לאי הבריטי. „תמיד רציתי לכתוב על מצרים, אך לא ידעתי כיצד". לפני שלוש שנים נסעה עם בעלה ועם ידידים לטיול במצרים. „במשך כל זמן שהותי שם הרגשתי לצדי צל, ילדה קטנה בשמלה לבנה. הרגשתי כאילו נמצאת אני בשני אנשים. התבוננתי במה שעבר עלי מנקודת המבט של זכרונות ילדותי אך עם כוח ההבחנה המבוגר שלי". כאשר חזרה לאנגליה הרגישה כי מצאה את הדרך לכתוב על מצרים. „קלאודיה המפטון אינה דומה לי. אני חושבת שהיא הטיפוס שהייתי רוצה להיות. אני אוהבת נשים חזקות למרות שאני לבטח איני כזאת".

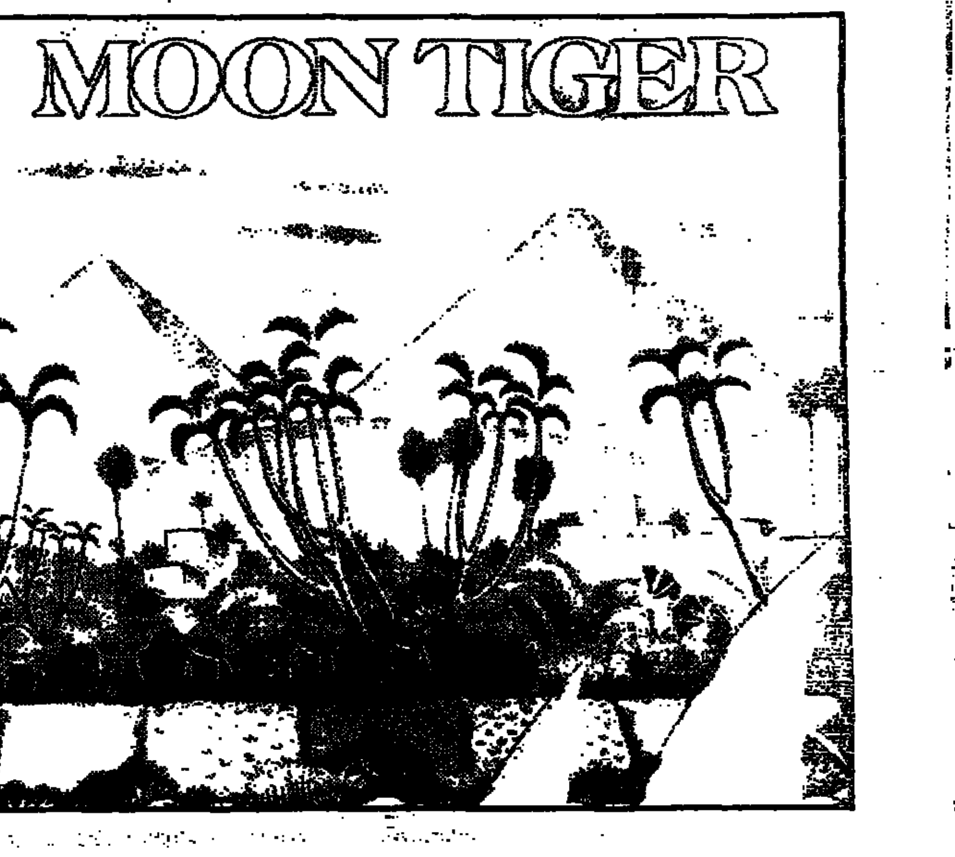

חטף פתח. ורדה צימרמן

בתוך המעגל.

עומרי ניצן

בשנתיים האחרונות הסתפק בתפקידו כמנהל אמנותי של „הבימה". עכשיו, עונה שלישית בתפקידו זה, הוא חוזר לביים. „מעגל הגיר הקווקזי". התיאטרון הלאומי תולה תקוות רבות בהצגה. „אל תישאר מחוץ למעגל", קוראות הכרזות. הסקרנות רבה.

עומרי ניצן, איך אתה מרגיש? כצויין. מתרגש? כן (שבא אחרי היסוס קל) אבל „אני מרגיש בנות. לא מרגיש כאילו לא אכלתי הרבה זמן ועכשיו אני טורף. אלו דברים שנשארים בך, ובעצם לא היתה הפסקה של ממש, שכן נשארתי בתיאטרון, הייתי מאוד מעורב, טיפלתי בהצגות. הייתי שותף".

„מעגל הגיר הקווקזי". ברכט. קלאסיקה. הפעם גם עם מוסיקה חדשה שכתב שלמה גרונדך. האם גם כיוון הבימוי חדשני? „זהו מעגל הגיר נכון להיום. אני מאוד אוהב את המחזה. וברכט הוא בעיני החשוב במחזאים, אחרי שייקספיר. גם מצד הכרת התיאטרון וגם ביכולת שלו להיות מצד אחד כל כך קומוניקטיבי ומצד שני כל כך מורכב. הוא מספר סיפור, אבל הוא גם משורר. משורר החיים, החברה, האדם, ההומניות, הרשע והטוב. במחזות שלו מרגישים בגדולה שבדרמה."

ועוד: "יש במעגל הגיר משל ונמשל שמאוד מדברים אלי. האדם הוא מה שהוא עושה, הוא אומר. אנחנו קונים בעלות, זכיון על משהו בכוח היחס שלנו אליו. האחריות מוטלת עלינו. כתב ירושה או צו אלוהי אינם הקובעים, אלא מעשינו. ומכיוון שהמשל שלו עוסק באדמה, הוא מאוד מדבר אלי. זהו משל המתכוון ללמד אותנו, לעורר אותנו למחשבה לגבי האחריות שלנו בחיים. רעיון האחריות מרגש אותי."

המודעה להצגה מציגה את כל המשתתפים, שחקנים, מוזיקאים, התפאורן, הכמאי על־פי סדר הא"ב ובאות זהה בגודלה. לא כל־כך מקובל. „בהבימה מפרסמים בדרך כלל את שמות השחקנים על פי הא"ב. הפעם חשבתי לבטא במודעה את אווירת הצוות, שכן כל יצירה בתיאטרון היא מעצם טבעה יצירה קולקטיבית. ההבלטה הרי ממילא נעשית על הבמה.

אומרים כי „מעגל הגיר הקווקזי" הוא התשובה של התיאטרון הלאומי ל„עלובי החיים" של התיאטרון הקאמרי? „שטות והבל רוח. מעגל הגיר איננו מחזמר. זוהי דרמה עם פזמונים. ודרמה איננה שאו גדול. מי שאומר זאת אינו יודע את אשר הוא שח."

קפיצה נוסטלגית.

אריק לביא

שיר אשיר לאידיש אשר כמו עוף החול קמה ומתנערת מזמן לזמן. אפילו תיאטרון מקימים עכשיו לכבודה בתל־אביב, ומופע הצדעה בהיכל התרבות. נציגיה העכשוויים הם שלושת השמואליקים, יעקב בודו, נחמה ליפשיץ וגם נידה רבינוביץ וחוה אלברשטיין. חלקם יהיו על במת ההיכל במוצאי שבת. ומה אריק לביא, נציג הישראליות, לפחות בשיריו – „הסלע האדום", „את חכי לי ואחזור", „היה או לא היה" – עושה ביניהם?

„בודו, חבר שלי שאני מאוד אוהב, הזמין אותי ולא יכולתי לסרב". זה למען הבריות. וברצינות: „זוהי בשבילי קפיצה נוסטלגית. בנעורי הייתי אסופי, וגרתי אצל משפחות דוברות אידיש בכפר ברוך ובכפר תבור. שם למדתי את השפה. היא היתה הקשר שלי אליהם. וגם כשהייתי חמש שנים באמריקה, התוודעתי לתיאטרון היהודי. הופעתי עם סופי טאקר. בכלל אני מאוד אוהב את תרבות האידיש, מכיר את השירים של מאנגר, מכיר הצגות באידיש".

קפיצה נוסטלגית, אבל די ארוכה. לאחר המופע ישתתף במחזמר אידיש עם בודו "אידישקייט זה אידישקייט". 15 הופעות בלבד. אחר כך יחזור לעברית. גם בהיכל התרבות ישיר בעברית.

האם לאידיש יש עוד סיכוי היום? „מי חושב על סיכוי. אנחנו עוסקים בשאריות התרבות שלנו. חלק מהן נמצא במזרח וחלק במערב. אנחנו עם חדש שאוסף את הזכרונות שלו."

הזכרון הקולקטיבי והזכרון האישי. במחצית דצמבר יעלה מופע יחיד חדש. „כל החלומות". אלה יספרו את חייו ב־25 שירים. חגיגה כפולה. 40 שנה למדינה, 40 שנה על הבמה. סיכום ביניים.

סיפור מקומי.

שי לביא

קרית חיים. לזרים הקריה היא ישוב שעוברים על פניו בדרך מחיפה לעכו. לתושביה – עולם מלא. את סיפוריהם של אנשי הקריה בשנות השלושים שמע ועיבד חיים חפר למחזמר. רוני וייס כתב את המוסיקה. שי לביא ביים. „לילה, שיר ופיילה". סיפור מקומי, ובעצם, סיפורה של פלשתין כולה.

המפגשים עם האנגלים. הפרימוס וקרש הכביסה. קפה „תנובה" שבו ארוחת הבוקר היתה דג מלוח וזהו. הגאפירים. 11 תמונות מוסיקאליות המשקפות מצבים, אווירה, הווי.

שי לביא. הבמאי. („טנגו בטיילת", „100 שנה לראשון", להקת "מגפיים", "לחיי הספינות שבדרך") בן 41. עשרה חודשי עבודה על המחזמר החדש. התחלה מאפס. „לימדנו את הילד ללכת". השחקנים כולם הם אנשי הקריה, חובבים. מתוך 60 נבחרו 26. צייר, מנהל בית ספר, קציני משטרה, מורות, מהנדסת מזון, מורי נהיגה. „חבר'ה טובים. ממושמעים. עם משטר עבודה". העיריה היא שפנתה ללביא בהצעה לביים מופע ולהתרכז דווקא בשנות השלושים. „בשנים אלו היתה פעילות רבה. זהו פרק מסקרן בחיי היישוב. יש בו הרבה אלמנטים סיפוריים. אנגלים, מגרש, צורת חיים אחרת, רקה לפני הקפיצה הטכנולוגית הגדולה. תקופה רומנטית, הירואית. וקריית חיים היתה אז שכונת פועלים קטנה".

שבעה חודשי עבודה, והתוצאה, מקווה לביא, מופע מקצועי שיועלה החל מ־15 בחודש זה בקריה עצמה, במשך שבוע ימים. בינתיים. לביא מקווה שהמופע יצליח, הקהל ייהנה, והמחזמר יוצג גם במקומות אחרים.

לא פישר נגד ספסקי אבל אליפות עולם / נתן רועי

מט עם הגב לים

„עמנואל לסקר", מועדון שחמט. ימי גדולתו חלפו, אך רוח המשחק עדיין מנשבת בו, גם אם בכבדות. רק מעטים כאן יודעים מה היו המסעות המעניינים בדו־קרבות האחרונים בין אנטולי קרפוב לגארי קאספרוב

בבוקר יום שבת, כשעדיין נמו בני המשפחה את שנתם, היה מישקה „השחמטיסט" נוקש על הדלת. אבא היה יוצא למסדרון וסוגר בשקט את דלת חדר השינה מאחוריו מבלי להעיר את אמא. הוא היה מצטרף למישקה והשניים היו נבלעים כ„מוכי שחמט" לשדה הקרב בחדר האורחים הטסכני שלנו.

עולי „עליית גומולקה" (1957) באו לכאן עם מטען תרבותי מיוחד. הם אינם מאמינים גדולים באלוהים הגדול והנורא, אך הם חולקי כבוד לשחמט, לטניס, לשחיה, לקריאה, לברידג' ולוודקה. כך היה אצלנו בבית. מישקה השחמטיסט, שערו מורם לו מעל למצח הרחב, *היה מגיע מדי שבת ומתיישב מול אבי.* אבא היה מציב על השולחן, בערך בשעה 12 בצהריים, בוסית של וודקה עם חתיכת נקניק פולני יבש, והשניים היו מכריזים על הפסקת־אש. הכלים עברו מלכת לכמה דקות עד שהשניים סיימו ונאנחו אנחות של הנאה.

אמא שלי לא כל־כך נהנתה מהסידור הזה. הוא פגע בתוכניות השוטטות שתיכננה לאבא עם הצרחנית הקטנה – אחותי, במחילה – שאך נולדה. אבא שלי עשה עצמו כאילו שכח (והוא לא שוכח כלום), ומיד היה קורא: „אוי, למה לא הזכרת לי אתמול". כך קרה בכל שבת. אבא היה מביס בקביעות את מישקה השחמטיסט. זה, בעקשנות פולנית־רוסית, המשיך לשלוח את כלי מלחמתו לשורות הקטל הנצחיים של אבי. אבא היה דורס את כלי המשחית השחורים של מישקה במהלכים מבריקים. הקטל היה נוראי. ממש רחמנות היה להתבונן בפניו של מישקה השחמטיסט.

אמא שלי, (פולניה כמובן) ממציאה אנוכיים ואנושיים כאחד אמרה באחת השבתות לאבא: „תתחיל להפסיד... חבל על מישקה... הוא עוד ייכאר כאן עד יום ראשון מתוך תקווה לנצח אותך...". אבא שלי החל להפסיד, אבל גם זה לא עזר. מישקה השחמטיסט הוסיף להופיע אצלנו כל שבת. באותה שעת בוקר היה נוקש על הדלת ונכנס, ובאותה שעת צהרים היה עוזב. הרגל או מנהג – הוא היה מגיע. מחלת השחמט קשה מספחת.

במועדון השחמט „עמנואל לסקר" שברחוב הירדן 8 בתל־אביב אתה חש במחלה זו היטב. המועדון, שנוסד בשנות הארבעים ושעמד במשך שנים ארוכות בראש מועדוני השחמט בארץ, הוא עדיין מרכז התכנסות ל„חולים" אלה. מול חוף ימה של תל־אביב, מרחק פסיעה מ„באר 51", אתה מגלה שלט מהוה קבוע בפתח המועדון. ולצד מדרגות עומדות לקרוס שלט נוסף: „מסעדה באר־דיץ'". הבית מט לנפול. אתה דוחף דלת מוזנחת בקומה הראשונה ואתה בפנים. אף שזוהי שעת בוקר מוקדמת שלושה שולחנות כבר מאוכלסים בשחקנים. משחקים, אמנם, בלי שעוני־עצר אולימפיים, אבל על השולחן מונחים כלים מיושנים וגמלוניים אך חמורי סבר. אנשים קשישים משחקים שחמט בכלים קשישים מול הים. הורגים את הזמן ומתמידים בהרגל.

„זה היה המועדון הראשון. כפי שאתה רואה המקום איננו משובח, אבל כאן היתה ההתחלה וכאן ממשיכים", אומר אחד הקשישים ומעלעל בעיתון צהרים. על קיר המועדון תלויה מודעה זעירה ממוסגרת: „ד"ר מנחם ארן מטובי השחמטאים. אלוף השחמט בארצנו לשנת 1951. נפטר ב־2 בדצמבר 1962". ההנהלה סידרה מזנון וגם בעל בית מונה. המועדון אינו פורח ושוב איננו עומד בראש מצעד המנצחים, אבל רוח השחמט עדיין מנשבת כאן, גם אם בכבדות. רק מעטים מבין הנוכחים כאן יודעים מה היו המסעים המעניינים בדו־קרבות האחרונים בין אנטולי קרפוב לגארי קאספרוב. „עוד לא ניתחנו את המסעים של הקרבות הראשונים", אומר לי הקשיש.

האווירה במועדון שחמט זה לא מאפיינת את האווירה ששררה השבוע בקרב מומחי שחמט. אמנים, עולים מברית המועצות, שמתגוררים, למשל, בקרית־שרת שבחולון (חולונים מכנים את המקום: „מוסקווה הקטנה") הלכו אצל העולים מגרוזיה, שהרכיבו על גג הבתים צלחות לקליטה מלווייני־תקשורת, וצפו, מדי יום, בחמש שעות של דו־קרב בשידור ישיר מסביליה, ספרד, ששידרה הטלוויזיה הסובייטית. אצל הסובייטים אין שביתות משידורים, ובוודאי לא בזמן קרבות שחמט מעניינים כל־כך. הבתים בקרית שרת היו מלאים באוהדי שחמט שהקשיבו ברוב־קשב לפרשני השחמט הסובייטיים שהתערבו „ברגע של מחלוקת". היו שם, סיפרו לי השבוע, רגעים מדהימים של ממש. גארי קאספרוב, בן ה־24 ליהסט באנטולי יבגניביץ' קרפוב בן ה־36, ובכל זאת לא היה אפשר להשוות את קרבות השבוע לדו־קרב הענקים שהתרחש בין בובי פישר לבוריס ספסקי, בשנת 1972 בריקיוויק. זה לא היה זה. גארי קספרוב, יליד בקו־אורביג'ן שבברית המועצות, היה אלוף הנוער של ברית המועצות בגיל 12. בשנת 1981, והוא בחור בן 18, היה כבר אלוף ברית המועצות. הוא כבש את העולם בסערה. אנטולי יבגניביץ' קרפוב, יליד הרי אוראל, היה אמן בגיל 15. שני רבי אמנים אלה למדו בבית־הספר של בוטביניק במוסקווה. קרפוב ראה ימים יפים יותר בימי ברז'נייב. הוא איש מנגנון הספורט הסובייטי שמשתכר כל חודש 500 דולארים לפני כמה חודשים נישא. שאול הון, כתב השחמט של „מעריב". היכיר ביתוב לתמונת הנשיקה של הנישואין: „גם גאונים מתחתנים". אחרי הקרב הגדול בין השניים – בשנת 1985 – הוציא שאול הון את ספר הקרב.

את שאול הון אפשר היה למצוא השבוע במועדון השחמט העירוני על־שם סייקה־רוקני ז"ל, מועדון „ביכורי העתים" בתל־אביב. הוא שיחק שחמט נגד עורך ירחון „שחמט" היוצא לאור בישראל. אי אפשר היה לדבר עם השניים שהיו שקועים במשחק לוהט ממש. מימין להם ישב רב־פקד אשר שמיר, חוקר בכיר ביחידה הארצית לחקירות הונאה, המשחק במועדון. „נו, מה אתה אומר על הקרב", אנו שואלים והוא עונה: „באתי לכאן להרגע מהעבודה. אין לי די פנאי להתעניין ממש". כשעלה האור ב„בגרש האימונים" לאחר הפסקת־אור קצרה, טב אשי־שמיר לדו־קרב שלו. המועדון הזה נוסד לפני 20 שנה על־ידי האמן הבין־לאומי משה צ'רניאק, מי שהיה אלוף ישראל. על קיר המועדון נרשם: „סייקה ירקוני נולד בתל־אביב בחודש ספטמבר 1920 ונפטר בחודש אוגוסט 1983. התוודע לשחמט בכלא לטרון בשנת 1943. שיחק בקפה רייצה, קפה קאפרי, קפה כסית, המועדון על שם עמנואל לסקר. המועדון הזה, הכולל להיות שחמט העומדים בזה אחר זה ונבחרת מפוארה, הוא על שמו של סייקה ז"ל".

את המועדון מנהל יוחנן אפק, בן 35, אחד מתלמידיו של משה צ'רניאק. יוחנן הוא שחמטאי מקצועי. 20 שנה הוא משחק במועדון הזה. הוא אנקדיפדה בתארו, ומשחק השחמט הוא המקצוע היחידי שהיה לו מאז ומעולם, אף שסיים את לימודי הפילוסופיה והפסיכולוגיה בתל־אביב. הוא שיחק בתחרויות בין־לאומיות ובאליפויות עולם לפתרון בעיות (אולימפידות של „פרובלמאים"). הוא הכתב בארץ של ירחון השחמט הבין־לאומי „ניראיקצ'אס". הוא סוקר תחרויות בישראל, הנחשבת לאחת מבעצמות השחמט בעולם. במועדון „ביכורי העתים" לא משחקים, אמנם, אלופי הארץ – נתן בירנבאום מרחובות ושלומית וורדי מראשון לציון – אך משחק כאן רב־אמן יעקב מוריי, בן 48, שהוא שחקן מספר 1 של המועדון ומסתובב בעולם הרחב בסיורי־משחקים כיאה למקצוען. במועדון משחק גם רב־אמן לב גוטמן, שגם הוא משתתף בתחרויות בעולם. מדי ערב מתקיימים כאן משחקים. בשבתות יש משחקי ליגה. מקום עדיני, חי ומאוד מקצועי.

מיליוני חובבי שחמט בעולם יעצרו את נשימתם במהלך הקרב; עולים חדשים מבריה"מ יישבו בחולון ויצפו מדי יום בשידור הישיר שמשדרת הטלוויזיה הסובייטית מסביליה – ועתוני ישראל יוסיפו להכתיר משחקי כדורגל כושלים בכותרות ענקיות

יוחנן אפק, שנכח בשנה שעברה בדו־קרב בין קאספרוב לבין קרפוב במלון פארק־ליין בלונדון, מציין כי הקרב הקודם היה מתוח מאד. במסדרונות המלון הבריטי הסתובבו מומחי־שחמט בין־לאומיים שניתחו מהלכים סימולטנית. היתה זו חגיגה אדירה לחובבי שחמט. הדו־קרב של השבוע בסביליה, ספרד, מעורר גם הוא התעניינות עצומה בישראל. „הראיה", הוא אומר לי, „שכלי התקשורת בישראל מקדישים לקרב סיקור יומי".

„יכול להיות שהדו־קרב הזה הוא מסמל תפנית בדו־קרבות בין שני שחמטאים אלה", מוסיף יוחנן אפק ומסביר: „עד לדו־קרב הזה ההגמוניה של קאספרוב לא היתה מוטלת בספק. כעת יש חשש להורדת הכתר. אולם מוקדם עדיין להעריך את התוצאות. עכשיו אפשר רק לקבוע שהעליונות של קאספרוב היא לא כה שהיתה פעם. יש לכך הסבר. גארי קאספרוב הקים את איגוד רבי־האמנים ועשה רבות למען הפופולריזציה של משחק השחמט בעולם. האימונים שלו נפגעים מפעילות זו. כמו כל תחום ספורט, כך גם השחמט: צריך להקדיש זמן קבוע לאימונים יומיומיים. ואם הוא איננו מפנה את הריכוז שלו לכיוון אחד בלבד, כושרו נפגע".

בראיון שנתן אלוף העולם לשעבר, בוריס ספסקי, לפני כמה חודשים הוא אמר כי גארי קאספרוב הוא אלוף עולם לטווח קצר. הוא ניבא שהדו־קרב הזה יסמל מפנה בעולם השחמט. אחרי ככלות הכל גארי קאספרוב מתמודד מול אנטולי קרפוב, שהחזיק בתואר אלוף העולם במשך 10 שנים ברציפות. הישג מדהים זה נשמט מידיו ונפל לידיו של המלצ'יק (ילד, ברוסית), קאספרוב. קשה להאמין שקרפוב יוותר על התואר פעם אחר פעם.

ניכר בקרב הזה, אומר לי יוחנן, כי קאספרוב איננו בכושרו. הוא עושה שגיאות לא מעטות ותמוהות מאד בהתחשב בעובדה שהוא אלוף עולם ואלוף העולם במשחקי בזק (5 דקות לכל שחקן). „ניתן היה לצפות", מסביר יוחנן, שהוא לא יעשה את השגיאות האלה. למשל, היה מקרה שהוא שכח ללחוץ על שעון העצר והוא הפסיד כמה דקות גורליות סיכוליות להרהר גורלו של שחמטאי. תמוה מאד שאלוף עולם נקלע למצב הזה. ואף־על־פי־כן הדו־קרב הזה מעניין מאד את אנשי המקצוע. הוא אמנם לא אטרקטיווי כמו הדו־קרב ספסקי־פישר משנת 1972 או כמו קרבות קורצ'נוי וקרפוב, אבל הוא מקצועי מאד".

יוחנן מצטער מאד שאף לא אחד מהעיתונים טרח לשגר לסביליה כתב שיסקור את הקרב. כל מדינות העולם שלחו כתבים לקרבות מעניינים אלה. אחד מאלה שנאלץ להישאר בארץ הוא אורי צחור. כתב „ידיעות אחרונות" לענייני שחמט. אורי, המשחק במועדון ביכורי העתים, אומר כי הקרב הזה הוא קרב שיכול להפתיע. „גארי קאספרוב הוא שחקן מפתיע מאד, והוא יכול עדיין להפתיע מאד. זה קרב שאורך 24 דו־קרבות, ועד כה לא עברו עדיין 10 דו־קרבות. בתחילת השבוע הסתמן נצחון לקרפוב, אך לקראת סוף השבוע הסתמן נצחון לקאספרוב. צריך לזכור שאנטולי קרפוב הוא אמנם לכוד נסיון, אך הוא נשבר בקרבות מול קאספרוב. כבר קרה לו בעבר. אני מציע שלא להיגרר לנבואות. בואו נמתין לסיום הקרב".

מדינת ישראל היא מדינה מפגרת בתחום תרבות סיקור משחקי השחמט. מבעד החורף האלה יגרמו בוודאי לדפיקות לב מואצות אצל מיליוני חובבי שחמט. ובמדינת ישראל יוסיפו להכתיר משחקי כדורגל כושלים בכותרות ענקיות. את הדו־קרב המעניין בין גארי קאספרוב לאנטולי קרפוב ידחקו לעמודי הפנים. במועדוני השחמט הישראליים יקבלו דיווחים מהעולים החדשים, שצופים בשידורי הטלוויזיה הסובייטית ומהעיתונאים לענייני שחמט שקוראים את התוצאות מן הדיווחים שפולט מכשיר הטלפרינטר של „רויטרס" וא.פ.

הכ"צ. מנו. לעיל